

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Tâcî-Zâde Ca'fer Çelebi Dîvânı

Mùellifi: Tâcî-Zâde Ca'fer Çelebi

Hazırlayan: İsmail E. Erünsal

Yayın Yılı: 2018

ISBN: 978-975-17-4052-6

Ana Yayın Numarası:3601

Kùltür Eserleri Dizisi-589

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA

Telefon: +90 312 470 80 00

Faks: +90 312 309 89 98

e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBÎ

DÎVÂN

Hazırlayan
Dr. İsmail E. Erünsal

Ankara
2018

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ, HAYATI VE ESERLERİ*

---

* Çeviren: Fatma Meliha Şen.

İsmail E. Erünsal tarafından hazırlanan, "The Life and Works of Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, With Critical Edition of His Divan" (Edinburgh University, 1977) başlıklı Dr tezinin aynı başlıkla kitaplaştırılmış hâlinin (İstanbul: İÜEF, 1983) giriş bölümünün (sayfa XVII-CXXXV) çevirisidir. Tezin yapıldığı ve kitabın basıldığı yıllarda kullanılan kaynakların çoğu yazma hâlinde olduğundan atıflar ve alıntılar yazma eserlere yapılmıştı. Bu çevirinin yapıldığı sırada ise çok sayıda yazma ya Latin harflerine aktarılmış ya da tıpkıbasımı yapılmış durumdadır. Okuyuculara kolaylık olması için dipnotlarda adı geçen temel kaynak eserlerin basılı hâli varsa bu eserlere de gönderme yapılmıştır. Tez yazıldığı sırada cevaplaması mümkün olmayan soruların yıllar içinde cevabı veya çözümü ortaya çıktığı durumlarda da metinde bilgi güncellemesi yapılmış ve yeni kaynaklar eklenmiştir.

KAYNAKLARIN İNCELENMESİ: CA'FER ÇELEBİ HAKKINDAKİ ÇALIŞMALAR

Ca'fer Çelebi'nin hayatı hakkında kısa malumat veren von Hammer, Gibb ve S. N. Ergun'un yazdıkları aşağı yukarı tezkirelerde zikredilenler olup, bu bilgiyi genişletmek için sarf edilen tek gayret de *İslâm Ansiklopedisi* için –Ca'fer Çelebi maddesini yazan– T. Gökbilgin'e aittir.¹ Von Hammer şairin eserlerinin tenkitli incelemesini yapmadan genel olarak *Kınalı-zâde Tezkiresi*'ndeki malumatı aktarır. Fakat Gibb, bu *Tezkire*'ye ilaveten Sehî, Latîfi, Âşık Çelebi ve *Künhü'l-Ahbâr*'ı müellifi Âlî'nin menfi fikirlerini tevîl ederek kullanır. Gibb ayrıca Ca'fer Çelebi'nin şiirinin kalitesi hakkındaki düşüncelerini de ifade eder. Ancak, kitabını yazdığı sırada koleksiyonunda olan günümüzde ise British Museum'da bulunan eksik bir *Dîvân* nüshasını kullandığı için, bu tespitler güvenilir kabul edilemez.² Ca'fer Çelebi'nin devlet adamı olarak önemini zikretmekten öteye gitmeyen Gibb, onun inşâ edebiyatına katkısını tamamen görmezden gelir.

S. N. Ergun, *Türk Şâirleri* isimli eserinde, yukarıda zikredilen kaynaklardan farklı olarak, tezkirelerde verilen malumatı, tahkike teşebbüs etmeden ya da Ca'fer Çelebi'nin eserlerini değerlendirmeden genişleterek tekrar eder. Burada verilen tarihlerin çoğunun yanlış olduğu dikkat çekmektedir.³ T. Gökbilgin, esas olarak, S. N. Ergun'u kaynak aldığı için onun bazı hatalarını tekrar eder; fakat tezkirelere ek olarak tarihî kaynakları da incelediğinden dolayı Ca'fer Çelebi'nin devlet adamı olarak kariyeri hakkında geniş bilgi verir. Şairin edebî kişiliğini ifade etme düşüncesi olmadığından Fuad Köprülü'nün *Eski Şairlerimiz: Divan Edebiyatı Antolojisi*⁴ adlı eserindeki kısa değerlendirmeyi tekrar etmekle yetinir.

V. L. Ménage'ın İngilizce *İslâm Ansiklopedisi*'ne yazdığı kısa madde, verdiği bilgiler bakımından doğrudur.⁵ W. Björkman *Fundamenta*'da,⁶ ve A. Bombaci da *Stroia Della Letteratura Turca*'da⁷ bilinenlere yeni bir şey eklemeyerek sadece yukarıda zikredilen kaynaklarda bulunan bilgiyi tekrarlamışlardır. N. S. Banarlı *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*'nde⁸ ise Gökbilgin'in maddesini özetlemiştir.

¹ Joseph von Hammer-Purgstall (1936-38). *Geschichte des Osmanischen Dichtkunst*. C. 1. Pesth. 180-84; E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 2. London. 263-285; Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 882-890; M. Tayyib Gökbilgin (1963). "Câfer Çelebi". *İA*. C. 3. İstanbul. 8-10.

² E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 2. London. 273

³ Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 882-890. Verilen tarihler dipnot 74, 130 ve 258'de tartışılmıştır.

⁴ İstanbul, 1946.

⁵ *Encyclopedia of Islam* (1960). C. 2. New Edition. London. 374.

⁶ W. Björkman (1974). "Die klassisch-osmanische Literature". *Philologiae Turcicae Fundamenta* 2: 426-465.

⁷ A. Bombaci (1956). *Stroia Della Letteratura Turca*. Milan.

⁸ *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 1. İstanbul. 476-477.

CA'FER ÇELEBİ'NİN BİYOGRAFİSİNİN KAYNAKLARI

Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân'ı* ve *Heves-nâme'si*

Bir şairin eserleri şüphesiz onun kendi biyografisi için ilk ve en güvenilir kaynaklardır. Bu yolla şairin hayatı ve şiiri arasındaki ilişki çok cüz'i ve zayıf bir dereceye kadar da olsa ortaya konabilir. Her ne kadar Ca'fer Çelebi'nin kasîdeleri ve *Heves-nâme'sinde* biyografisine katkı sağlayacak sağlam ipuçları bulunsa da bunlar genellikle zayıf ve çoğu zaman muğlaktır. Başka kaynaklarca doğrulanmadıkça bu bilgileri kullanmaktan kaçınmak gerekir; zira Osmanlı şairinin şair kimliği ile gerçek şahsiyeti birbirinden tamamen farklı olup bu farklılık bilinçli olarak muhafaza edilmekteydi. Şiirlerde samimiyet ve duygusal dürüstlüğün aranması faydasız olabileceği gibi, olaylar ve insanlar hakkında açık ifadeler azami ihtiyatla değerlendirilmelidir. Ancak Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân'ının* Kıta'ât bölümünde bulunan manzumelerinin çoğu bigi verici manzum mektuplar olarak kabul edilebilir. Mesela, *Kıta'ât/I*, *Hasb-i Hâl* olarak manzum mektuptur.

Tezkireler

Tezkirelerde yer alan bilgiler sistemli olarak düzenlenmemesine rağmen bir şairin eserlerinin çağdaşları ve daha sonraki nesiller tarafından ne derece takdir edildiğini göstermesi bakımından vazgeçilmez delillerdir. Özellikle, tezkirelerin geneline serpiştirilmiş anekdotlar çoğunlukla bir şairin şahsiyetinin, karakterinin ve özel hayatının bilinmeyen yönlerini aydınlatır. Tezkirelerde Ca'fer Çelebi hakkında nisbeten geniş bilgi mevcuttur.

İlk tezkire olan *Heşt Behişt*, Sehî Beg (ö. 1548) tarafından 945'de (1538) telif edilmiş muhtasar bir eser olup sadece şairlerin hayatlarıyla ilgili kısa bilgiler verir. Sehî Beg, *Tezkire'sini* Ca'fer Çelebi'nin ölümünden kısa süre sonra yazdığı için onun verdiği bilgi muasır bir değerlendirme kabul edilebilir olmasına rağmen müellifi görüşleri eleştirel olmaktan uzaktır. Ayrıca bu biyografi bilgi, Ca'fer Çelebi'nin bir edip ve devlet adamı olarak önemini de ifade etmekten uzaktır.⁹

Ca'fer Çelebi hakkında bilgi veren ikinci tezkire, Latîfî'nin 953'de (1546) tamamladığı *Tezkiretü's-Şu'arâ'sıdır*.¹⁰ Latîfî (ö. 1582) nispeten az biyografik bilgi vermesine rağmen, *Heves-nâme* hakkında takdir belirten tespitleri, eserin o dönem İstanbul'unda gördüğü rağbeti göstermesi bakımından önemlidir.

976 (1568-69) yılında tamamlanan Âşık Çelebi'nin (ö. 1572) *Meşâ'irü's-Şu'arâ* isimli tezkiresi Ca'fer Çelebi'nin şahsiyeti, hayatı ve çağdaşları ile ilişkileri hakkındaki bildiklerimizin çoğunun kaynağıdır.¹¹ Âşık Çelebi, Ca'fer Çelebi için ayrı bir madde yazmak dışında, ondan ve şair

⁹ Günay Kut (hızl.) (1978). *Sehî Beg, Heşt Behişt: The Tezkire by Sehi Beg, An Analysis of the First Biographical Work on Ottoman Poets With A Critical Edition Based on MS. Süleymaniye Library, Ayasofya 3544*. Cambridge MA. 29a-b/127-128.

¹⁰ Rıdvan Canım (hızl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 209-212.

¹¹ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 454-465.

arkadaşlarından bahseden hikâyeler de aktararak birkaç defa daha adını zikretmiştir.¹² Bu hikâyeler Ca'fer Çelebi'nin karakterine ışık tutarak ortaya çıkarmaktadır.

Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's-Şu'arâ*'sından aşağı yukarı yirmi sene sonra yazılan *Kınalı-zâde Tezkiresi*, Ca'fer Çelebi'nin hayatı ile ilgili olarak bildiklerimize fazla bir şey ilâve etmez.¹³ Kınalı-zâde (ö. 1604) hemen hemen bütün bilgileri Âşık Çelebi'den alır; fakat babası Tâcî Beg'in mesleği hakkında başka tezkirelerde bulamadığımız ilginç bir gerçeğe de yer verir. Arşivde bulunan bir belge ile de desteklenen bu bilgi, Kınalı-zâde'nin eserinin bazı yerlerde orijinal malzemeyi de kapsadığını gösterir.

Riyâzî (ö. 1644) ve Kaf-zâde Fâizî'nin (ö. 1622) tezkireleri bu çalışmada dikkate alınacak bilgiyi vermekten uzaktır; Riyâzî sadece Kınalı-zâde'yi tekrarlamakta, Kaf-zâde Fâizî ise hayatı hakkında herhangi bir bilgi vermeden sadece Ca'fer Çelebi'nin birkaç şiirini kaydetmektedir.¹⁴ *Kınalı-zâde Tezkiresi*'nin özeti olan Beyânî Tezkiresi'nin de özel bir değeri yoktur.

Biyografik ve Bibliyografik Eserler

Taşköprülü-zâde'nin (ö. 1561) erken dönem Osmanlı âlim ve sufilerinin hâl tercümelerinden bahseden eseri *Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye*, Ca'fer Çelebi ve hayatı hakkında ihtimamla yazılmış kayıtları ihtiva eder.¹⁵ Eser Arapça yazılmıştır fakat 995'de (1587) Edirneli Mecdî tarafından yapılmış genişletilmiş tercümesi Türk araştırmacılarca eserin orijinalinden daha fazla kullanılmıştır. Fakat, Mecdî'nin tercümesinde Ca'fer Çelebi'yle ilgili bazı bilgiler çıkarıldığı için bu çalışmada hem *Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye* hem de tercümesi kullanılmıştır.

Kâtib Çelebi'nin (ö. 1657) *Keşfü'z-Zünûn* isimli biyografik eseri Ca'fer Çelebi'nin hayatı hakkında fazla bilgi vermemekle birlikte eserlerinin dördünü zikreder.¹⁶ Kâtib Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünûn*'da adı geçen müellifler hakkında bilgi vermek için yazdığı eseri *Süllemü'l-Vüsûl*, Ca'fer Çelebi hakkında bildiklerimize yeni bilgiler ilâve eder.¹⁷ Bağdatlı İsmâîl Paşa'nın (ö. 1920) *Keşfü'z-Zünûn*'a yazdığı zeylde ise Ca'fer Çelebi'nin eserlerinden sadece *Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*'nin zikredildiğini görüyoruz.¹⁸

Müstakîm-zâde'nin (ö. 1788) Osmanlı hattatlarının biyografilerini topladığı eseri *Tuhfe-i*

¹² Bkz. Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. I-III, 30, 31, 66, 197, 329, 454-465, 552, 733, 761, 762, 809, 898, 906-908, 920, 944, 950, 979, 981, 1057, 1109, 1279, 1309, 1455, 1498, 1582, 1584, 1642.

¹³ İbrahim Kutluk (hızl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 246-252.

¹⁴ Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzî's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 45a-47a; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eşâr*. SK-Şehid Ali Paşa-1877. yk. 21a-b; Bekir Kayabaşı (1997). *Kâf-zâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eşâr'ı*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi. 211-213; İbrahim Kutluk (hızl.) (1997). *Beyânî Mustafa Bin Carullah, Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara. 58-60.

¹⁵ Ahmed Subhi Fırat (1405/ 1985). *Taşköprülü-zâde 'İsâmü'd-dîn Ebu'l-Hayr Ahmed Efendi, eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fi Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*. İstanbul. 324-325.

¹⁶ Kilisli Rifat Bilge ve Şerafeddin Yaltkaya (hızl.) (1941). *Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn*. İstanbul. I/782, II/1861, 2047; [Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an Esâmî'l-Kütübi ve'l-Fünûn = Kitapların ve İlimlerin İsimlerinden Şüphelerin Giderilmesi*. C5. (İstanbul, 2007). II/644; IV/1488, 1642].

¹⁷ Kâtib Çelebi, *Süllemü'l-Vüsûl ila Tabakati'l-Fühûl*. SK-Şehid Ali Paşa no. 1887, 364b; [Kâtib Çelebi, *Süllemü'l-Vüsûl ila Tabakati'l-Fühûl* (İstanbul, 2010), I/411, IV/282].

¹⁸ İsmâîl Paşael-Bağdâdî (1951). *Hediyetü'l-Ârifin ve Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C. 1. İstanbul. 255.

Hattâtîn'de ise Ca'fer Çelebi ve babası Tâcî Beg'den hattat olarak özel olarak takdirle bahsedilir.¹⁹ İhtivâ ettiği yine bilgilere rağmen, Hüseyin Hüsameddin'in (Yasar, ö. 1939), Osmanlı nişancılarından bahseden *Nişancılar Durağı*²⁰ isimli eseri, doğruluğu başka kaynaklarla teyit edilmediği için ihtiyatla kullanılmıştır. Aynı durum, yazarın Amasya hakkında yayımlanmış *Amasya Tarihi*²¹ için de söz konusudur. Hem *Osmanlı Müellifleri* hem de *Sicill-i Osmânî* biyografik ve bibliyografik bilgileri ana hatlarıyla verdiklerinden bildiklerimize yeni bir şey eklemesler.²²

Tarihî Kaynaklar

Selîmnâmeler

Yavuz Sultan Selîm dönemi (1512-1520) tarihi hakkında önemli kaynaklardan olan *Selîmnâmeler*, dönem üzerine ayrıntılı bilgi ihtiva ettiklerinden yukarıda zikredilenlere ilâve olarak neler eklenebileceği dikkate alınarak incelenmiştir. Celâl-zâde'nin (ö. 1567) *Meâsir*²³ ve Şükrî'nin (ö. 1523) *Selîmnâme*'si²⁴ dışındakiler yeni bir şey arz etmezler. Ca'fer Çelebi'nin hayatı bölümünde de izah edileceği gibi Celâl-zâde ve Şükrî, Ca'fer Çelebi'nin idamının sebeplerini diğer kaynaklardan tamamen farklı şekilde izah ederler.

Tarih Kitapları

II. Bâyezîd ve Yavuz Sultan Selîm döneminde kaleme alınmış tarih kitapları Ca'fer Çelebi'nin devlet adamı olarak II. Bâyezîd'in tahtan feragati öncesi ve Çaldıran Seferi'ndeki rolü ile ilgili bazı ayrıntıları gün ışığına çıkarır. Bu çalışmada, Âşık Paşa-zâde²⁵ (ö. 1484'den sonra), Lutfî Paşa²⁶ (ö. 1563), İbn Kemâl²⁷ (ö. 1534), Hoca Sa'deddîn²⁸ (ö. 1599), Âlî²⁹ (ö. 1600) ve Müneccimbaşı'nın³⁰ (ö. 1702) eserlerine müracaat edilmiş ve verdikleri malumat değerlendirilmiştir.

¹⁹ Mustafa Koç (hzl.) (2014). *Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddîn Efendi, Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul. 136, 139-140.

²⁰ Bu eser için bkz. Turgut Akpınar (1972). "Amasya Tarihi Yazarı Hüseyin Hüsameddin ve Bilinmeyen Eserleri". *Bibliyografya* 1(3): 163-68. Eserin mevcut tek nüshası İSAM Kütüphanesi'ndedir: 009752 K. Yazma. Eser, 2015'de yayımlanmıştır. Bkz. *Nişancılar Durağı*, Çeviri Yazı Bilgin Aydın-Rıfat Günalan, Editör İsmail E. Erünsal (Ankara, 2015). Göndermelerde ilk sayfa nosu yazmayı ikincisi baskıyı göstermektedir.

²¹ Hüseyin Hüsameddin (1327-1332 [1909-14]). *Amasya Tarihi*. C. 4. İstanbul; Mesut Aydın ve Güler Aydın (hzl.) (2008). *Abdî-zâde Hüseyin Hüsameddin Yaşar, Amasya Tarihi*. C. 4. Amasya.

²² Bursalı Mehmed Tâhir (1333 [1914-15]). *Osmanlı Müellifleri*. C. 1. İstanbul. 263; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*. C. 2. İstanbul. 1311 [1893-94]. 68-69.

²³ Mustafa Çuhadar ve Ahmet Uğur (hzl.) (1980). *Celâl-zâde Mustafâ, Selim-nâme*. Ankara.

²⁴ Mustafa Argunşah (hzl.) (1997). *Şükrî-i Bidlisî, Selim-nâme*. Kayseri.

²⁵ Âlî Beg (1332 [1913-14]). *Tevârîh-i Âl-i Osmândan Âşık Paşa-zâde Târîhi*. İstanbul. 141-144; Kemal Yavuz ve M. A. Yekta Saraç (hzl.) (2003). *Âşıkpaşazâde Osmanoğullarının Tarihi*. İstanbul. 219-221.

²⁶ Âlî Beg (1314 [1896-97]). *Tevârîh-i Âl-i Osmân*. İstanbul.

²⁷ Şerafettin Turan (hzl.) (1957). *Tevârîh-i Âl-i Osmân: VII. Defter*. Ankara.

²⁸ Hoca Sadeddin (1280 [1863-64]). *Tâcü't-Tevârîh*. C. 1. İstanbul.

²⁹ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr*. İÜ TY 2955; [Eserin TDK nüshasının (Y/546) tıpkıbasımı] Gelibolulu Mustafa Âlî (2009). *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn: Osmanlı Tarihi: Tıpkıbasım*. Ankara. 263a-265a.

³⁰ İsmail Erünsal (hzl.) (1974). *Müneccimbaşı Ahmed Dede, Sahâifü'l-Ahbâr fî Vekâyi'ü'l-Asâr: Müneccimbaşı Tarihi*. C. 2. İstanbul.

Arşiv Malzemesi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda II. Bâyezîd'in devletin çeşitli kademelerinde vazifeli memurlara çeşitli vesilelerle verdiği hediyelerin kaydedildiği *Defter-i Müsevvedât-ı İn'âmât ve Tasaddukât ve Teşrifât ve İrsâliyyât ve Gayrihi*³¹ isimli bir defter bulunmaktadır.³² Bu defter, II. Bâyezîd döneminde yaşayan pek çok şair hakkında güvenilir bilgi ihtiva ettiği için, Türk edebiyatı tarihi bakımından büyük öneme sahiptir. Söz konusu defterdeki Ca'fer Çelebi hakkındaki notlar bu çalışmada kullanılmıştır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde yapılan araştırmalar sonucunda, taputahrir defterlerinde bulunan Ca'fer Çelebi'nin nişancılığı sırasında yazdığı bazı kayıtları ortaya çıkarılmıştır.³³ Bazı tapu defterlerinde ise Ca'fer Çelebi'nin kendi vakıflarına ait kayıtları tespit edilmiştir.³⁴ Arşivde ayrıca Ca'fer Çelebi'nin babası Tâcî Beg ve annesi için yazılmış Fatih Sultan Mehmed'in bir fermanı³⁵ ile Ca'fer Çelebi'nin vakıflarına ait iki vakfiye³⁶ de bulunmaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde II. Bâyezîd dönemi şairlerinin şiirlerini ihtiva eden bir zarfta muhtemelen şairin kendi el yazısıyla yazılmış bir Arapça kasidesi³⁷ ve ayrıca Ca'fer Çelebi'nin şahit olarak zikredildiği bir vakfiye³⁸ vardır. Ekrem Hakkı Ayverdi ve Ömer Lütfi Barkan tarafından yayımlanan *İstanbul Tahrir Defter'i*nde de, Ca'fer Çelebi ve kardeşi Sa'dî Çelebi'nin vakfiyelerine dair bilgi bulunmaktadır.

İstanbul Bayezid Devlet Kütüphanesi elyazmaları arasında, *Sa'dî Çelebi Mecmûası* diye adlandırılan, Ca'fer Çelebi'nin kardeşi Sa'dî Çelebi'nin notlarını kaydettiği bir mecmûa bulunmaktadır.³⁹ *Mecmûa*, Ca'fer Çelebi'nin bir mektubu ile tarih manzumeleri dışında kardeşinden kendisine gönderilen mektupları da ihtiva eder. Bu *Mecmûa*'nın bir kısmı *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı* isimyle Necati Lugal ve Adnan Erzi tarafından yayımlanmıştır.⁴⁰ Çalışmada, mümkün oldukça yayımlanmış bu esere göndermeler yapıldı, aksi durumda *Mecmûa*'nın aslına müracaat edildi.

³¹ Muallim Cevdet Bölümü-0.71.

³² Bu defterin şairlerle ilgili bölümünün yayımı için bkz. İsmail E. Erünsal (1979-1980). "Türk Edebiyatı Tarihi'nin Arşiv Kaynakları I, II: Bâyezîd Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi* 10-11: 303-341; İsmail E. Erünsal (2008). *Türk Edebiyatı Tarihininin Arşiv Kaynakları*. Cambridge.

³³ BOA, no. 15, 19, 20, 77, 128, 370.

³⁴ BOA, no. 166, 398.

³⁵ BOA, Ali Emîrî tasnifi, no. 32.

³⁶ BOA, no. 19, 251, 1070.

³⁷ E. 844/23.

³⁸ *Sûret-i Vakfiyye-i Mustafâ Paşa der Üsküb*. no. E. 7024.

³⁹ Veliyüddin Efendi. no. 3258.

⁴⁰ Necati Lugal ve Adnan Erzi (1956). *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı*. İstanbul.

CA'FER ÇELEBİ'NİN HAYATI

Ca'fer Çelebi'nin soyundan bahseden tek eser Hüseyin Hüsameddin'in *Nişancılar Durağı*'dır. Müellif, en önemli eseri kabul edilen ve aynı sebeple eleştirilen *Amasya Tarihi* gibi, bu kitapta da bilgileri nereden aldığını göstermeyi ihmal ettiği için sonuç itibarıyla ihtiyatla kullanılması gereken bir kaynaktır. Ca'fer Çelebi'den bahseden kısım 68. ile 73. sayfalar arasındadır ve şöyle başlar:

Ca'fer Çelebi: Amasyalıdır. İstanbul'da Tâci Beg demekle meşhür olan Kefe Beglerbegisi Hacı Beg-zâde Tâciüddin İbrâhîm Paşa b. Şafiyüddin Muştâfâ Çelebi b. Gâzî Mehmed Beg b. eş-Şeyh 'Alâ'addin 'Alî b. İbrâhîm maḥdümü olup Tâci Beg-zâde demekle meşhürdür.

Ca'fer Çelebi'nin nesebi hakkında zikredilen bu isimlerin hiç birine diğer kaynaklarda rastlanmaz, sadece babası Tâci Beg hakkında tarihî kabul edilebilecek bilgiler mevcuttur.

Latîf⁴¹ ve Âşık Çelebi'ye⁴² göre, Tâci Beg asil bir aileden gelmektedir. Hüseyin Hüsameddin *Amasya Tarihi*'nde Tâci Beg'i Hâci Beg-zâde Halîl Beg b. Gâzî Mehmed Beg'in adamlarından biri olarak kaydeder⁴³ ve Şehzade Bâyezîd bu sancağın valisi iken 866'da (1461-62) onun hizmetine girdiğini zikreder. Tâci Beg müstakbel sultanın güven ve itimadını kazanmış gibi görünmektedir ve *Şakâ'ik-ı Nu'mânîyye*'de⁴⁴ kendisinden şehzâdenin *müdebbirü'l-umûr*'u olarak bahsedilir.⁴⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 884 (1478) yılına ait Fatih'in bir fermanı vardır.⁴⁶ Bu fermana göre Tâci Beg'in hanımı, Şehzâde Bâyezîd'in annesinden bir köy satın almıştır ve burada Tâci Beg'den "*oğlum kapusunda hizmet iden*" olarak bahsedilir. Aynı arşivde bulunan ve II. Mehmed devrine tarihlenen bir *Tokat Tahrir Defteri*'nin 49. sayfasında Tâci Beg Amasya seraskerleri arasında zikredilir.⁴⁷

Hüseyin Hüsameddin'in *Amasya Tarihi*'nde Tâci Beg hakkında verdiği malumat çok fazla güven telkin etmemektedir: 875'de (1470-71) Amasyalı bir şair olan Tâci Beg'in Şehzâde Bâyezîd'in nişancısı olduğu, 883'de (1478) Şehzâde'yi sefih alışkanlıklara teşviketmesi sebebiyle II. Mehmed'in hışmından Bağdat'a kaçmak zorunda kalmasına rağmen Bağdat'tan Amasya'ya

⁴¹ "Ulüv-i neseb ve kemâl-i ḥaseble mevşüfdir." Rıdvan Canım (h z l.) (2000). *Latîf, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 209.

⁴² Âşık Çelebi, "*Tâci Beglüler Rûm'da şeref ve câh ile ma'rûf ḥânedân ve âzâde ve ḥânzâdedür.*" yazmaktadır. Filiz Kılıç (h z l.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 454.

⁴³ Hüseyin Hüsameddin (2008). *Amasya Tarihi*. C. III. 226.

⁴⁴ Ahmed Subhi Furat (1985). *Taşköprülü-zâde, eş-Şakâ'iku'n-Nu'mânîyyeff'Ulemâ'id-Devletil-'Osmânîye*. İstanbul. 324.

⁴⁵ Âşık Çelebi, Tâci Beg'in Şehzâde Bâyezîd'in lalası olduğunu zikrederse de (Filiz Kılıç (h z l.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 454.) Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*'da, Âşık Çelebi'yi beg unvanının yanıltığını aslında Tâci Beg'in şehzâdenin *hasa emîni* manasına gelen *müdebbirü'l-umûr*'u olduğunu söyler (*Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*, 218b; 263a). Kâtib Çelebi de Tâci Beg'den "*müdebbirü'l-umûr*" olarak bahseder (*Süllemü'l-Vüsûl*, 364b [IV/282]). Hâlis Efendi, Ca'fer Çelebi'nin *Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*'ne yazdığı önsözde Tâci Beg ile ilgili olarak, sadece Âşık Çelebi'yi kaynak alarak, Şehzâde Bâyezîd'in lalası olduğu bilgisine yer vermektedir.

⁴⁶ Ali Emîrî tasnifi, no 32.

⁴⁷ BOA, Tokat Tahrir Defteri. no. 15. Kınalı-zâde de Ca'fer Çelebi'nin babasının askerî sınıfa mensup olduğunu "*sâhib-i sey*" ifadesiyle belirtir. İbrahim Kutluk (h z l.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 246.

dönüp tekrar nişancılığa getirildiği kaydedilir.⁴⁸ Fakat bu sefer, muhtemelen Şehzâde Bâyezîd'in padişah olması sebebiyle Şehzâde Ahmed'in nişancısı olmuştur.⁴⁹ Hüseyin Hüsameddin'in bu konuda verdiği diğer bilgiler herhangi bir kaynak zikretmediğinden pek güvenilir değildir.⁵⁰

*Bedâyi'ü'l-Vekâyi'*deki bir hikâye, Şehzâde Bâyezîd Amasya'dayken Ca'fer Çelebi'nin babasına, Çelebi Halîfe'nin (Şeyh Mehmed Çelebi el-Cemâlî el-Karamânî) dervişlerine dağıtılması ve kendisi için dua etmeleri isteğiyle gönderdiği 3000 akçelik kese hakkındadır.⁵¹ Tâcî Beg ve Şehzâde Bâyezîd arasındaki bu yakın ilişki, muhakkak ki Ca'fer Çelebi'nin, tahta çıktıktan sonra şehzadenin teveccühünü kazanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Tâcî Beg'in ölüm tarihi, oğlu Sa'dî Çelebi'nin *Münşeât*'ının sonundaki dört tarih manzumesiyle tespit edildiğinden tartışmasız olarak 890 (1485) yılıdır.⁵² *Süllemü'l-Vüsûl*'de Kâtib Çelebi, Tâcî Beg'in bu yılın Muharrem ayında, elli beş yaşında vefat ettiğini söyler,⁵³ bu bilgi onun doğum tarihinin 836 (1432-33) yılı olduğunu gösterir.⁵⁴

Latîfî ve Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tâcî Beg'in zamanın şairleri arasında olduğunu tezkirelerinde belirtirler. Latîfî onun Şehzâde Bâyezîd'in Amasya'daki "defterdar"ı olduğunu söyler ve eserlerinden örnek olarak iki matla'ı yer verir:

Göz yaşlu gönül zülf-i perişânlar içinde
Kaldum karanju gicede bārânlar içinde

Haddüni koyup varalıdan gülşene ey dost
Gül lâle yakdı beni gülistânlar içinde

Latîfî'nin Tâcî Bey'e isnat edildiğini naklettiği diğer matla'ı da şudur:

Başa varmaz kimsenün işi dilâ tedbîr ile
Ol muvâfık ola evvelde meger taqdir ile⁵⁵

Kınalı-zâde Hasan Çelebi de, Latîfî'nin verdiği malumatı tekrarlar ve şiirine örnek olarak tek beyit verir.⁵⁶

⁴⁸ Hüseyin Hüsameddin. *Amasya Tarihi*. C. III. 228, 231. Hüseyin Hüsameddin'in, kaynak olarak gösterdiği Ferîdün Beg'in *Münşe'âtü's-Selâtin*. C. 1 (İstanbul, 1274 [1857-58]), 270-271'de yer alan fermanda Tâcî Beg'in ismi, Sultan tarafından itham edilen kişiler arasında geçmemektedir. Diğer taraftan bu belge 12 Muharrem 884 tarihini taşımakta ancak Hüseyin Hüsameddin bu belgenin 873 veya 881 tarihli olduğunu söylemektedir.

⁴⁹ Hüseyin Hüsameddin. *Amasya Tarihi*. C. III. 235.

⁵⁰ Tâcî Beg'in ailesi ve şiirleri için bkz. Fatma Meliha Şen (2015). "Amasyalı Tâcî Beg, Ailesi (Tâcîbegliler) ve Şiirleri". *M. Ali Tanyeri'nin Anısına Makaleler*. hzl. Hatice Aynur, Hanife Koncu ve Fatma M. Şen. İstanbul. 153-180.

⁵¹ A. C. Tverinitova (hzl.) (1961). *Bedâyi'ü'l-Vekâyi'*. C. 2. Moskova. 310a.

⁵² Necati Lugal ve Adnan Erzi (1956). *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı*. İstanbul. 68-69. Bu kesin delile rağmen, kitabı yayına hazırlayanlar 906 tarihli bir mektubu Tâcî Beg'e atfederler (vii). Mektup, bu eserde kendisinden daha çok *Efendi* olarak bahsedilen Ca'fer Çelebi'nindir.

⁵³ Kâtib Çelebi. *Süllemü'l-Vüsûl*. 364b [IV/282].

⁵⁴ Ömer Lütfi Barkan (1962). "Ayasofya Câmii ve Eyüp Türbesinin 1489-1491 Yıllarına Ait Muhasebe Bilançoları". *İktisat Fakültesi Mecmuası* 23 (1-2): 359'daki bir vakıf muhasebe bilançosunda Tâcî Beg'in hanımının (ya da hanımlarından birinin) adı Râbia Hatun olarak kaydedilir ve sayfa 357'de Tâcî Beg'in Ca'fer ve Sa'dî adındaki iki oğlu da 1489 ile 1491 yılları arasında, Ayasofya ve Eyüp Türbesi vakıfları iradından ücret alanlar arasında geçmektedir.

⁵⁵ Rıdvan Canım (h z l .) (2 0 0 0) . *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 198-199.

⁵⁶ İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 235.

Tâcî Beg, *Tuhfe-i Hattâtîn*'de⁵⁷ hattatlar listesinde yer alır ve Şeyh Hamdullâh ile birlikte hat meşkettikleri belirtilir fakat hocalarının kim olduğu açıklanmaz.⁵⁸ Tâcî Beg'in oğlu Ca'fer Çelebi'nin 856 yılının Şabân ayında (Ağustos 1452) Amasya'da doğduğu kaydedilir.⁵⁹ İlk eğitimini bu şehirde hocaları Şeyhî-zâde Abdî, Muîd-zâde Muhyiddîn Mehmed, Horasânî-zâde es-Seyyid Abdullâh Çelebi'den almıştır.⁶⁰ Bu eğitimin babasının memuriyeti ve ilme ilgisi dolayısıyla zamanının en iyisi olduğunu tahmin edebiliriz.⁶¹

Ca'fer Çelebi'nin tahsiline daha tanınmış âlimlerle devam etmek için Amasya'dan kaç yaşında ayrıldığını bilmiyoruz. Fakat ona İstanbul'dan çok Bursa'nın daha yüksek bir eğitim ortamı sunduğunu tahmin edebiliriz. Çünkü İstanbul'daki Semâniye Medresesi Receb 875 (Ocak 1471) tarihinden önce tedrisata başlamamıştı ve Ca'fer Çelebi'nin ders aldığı hocalar o sıralarda Bursa medreselerinde ders veriyorlardı. *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'ye göre bu hocalar Hacî Hasan-zâde (ö. 911/1505-06), el-Kastalanî (ö. 901/1495-96), Hatîb-zâde (ö. 901/1495-96), Hoca-zâde'dir (ö. 893/1488).⁶² Şair *Heves-nâme*'de Semâniye Medresesi'nin tanınmış âlimlerini zikreder ve bunların arasından üçünü ise ayrıntılı olarak tasvir eder:

Şifât-ı Şemâniye

- 298 Bu câmi' çevresinde ol Şehinşâh / K'anı itsün garîk-i rahmet Allâh
 299 Binâ itmiş sekiz 'âlî medâris / Ki her birinde bir ulu müderris
 301 Egerçi her biridür baħr-ı 'irfân / Velîkin dördidür deryâ-yı 'ummân
 302 Hâtîb-oğlı biri ol merd-i dâne / K'anuñla idemez bahş İbn-i Şinâ
 303 Biri daħı 'Arab meşhûr-ı 'âlem / Sütûde kavli fi'li dîni muħkem
 304 Yiter fazlına anuñ bu 'allâme / Ki fetvâsı yürür Rûm ile Şamâ
 305 Biri deryâ-yı dâniş Kaştalanî / K'odur hikmetde Eflâtûn-ı şânî
 306 Bir Hâc-ı Hasan-zâde vaħîdi / Zamânuñ muħtedâsı vü ferîdi

⁵⁷ Mustafa Koç (hzl.) (2014). *Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddîn Efendi, Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul. 136.

⁵⁸ Ekrem Hakkı Ayverdi (1953). *Fatih Devri Hattatları ve Hat Sanatı*. İstanbul. 49'da Tâcî Beg'in yazılarından hiçbir örneğin günümüze ulaşmadığını yazar.

⁵⁹ Bu, Hüseyin Hüsameddin'in *Nişancılar Durağ*ı, 68 [71]'de verdiği tarihtir. Oysa ki Kâtib Çelebi, *Süllemü'l-Vüsûl*, 69a [1/411]'de 921'de vefat ettiğinde elli üç yaşında olduğunu söyler ki, bu da doğum tarihinin 868 (1463-64) olmasının gerekli kılar. Ca'fer Çelebi'nin 899'da (1493-94) tamamladığı *Heves-nâme*, hzl. Necati Sungur (Ankara, 2006), 377'de 891 yılında muhtemelen İstanbul'a geldikten kısa bir süre sonra, bir genç kadınla yaşadığı aşk macerasına atıf vardır. Kendisi bu sırada yirmi iki yaşında olduğunu ifade eder:

2142 Egerçi her sözidür bir risâle / 'Acebdür var ise bist ü dü sâle

Her ne kadar bu ifade çok belirsiz olsa da genel olarak *Süllemü'l-Vüsûl*'daki doğum tarihinin doğru olduğunu gösterebilir.

⁶⁰ Hüseyin Hüsameddin. *Nişancılar Durağ*ı. 68 [71].

⁶¹ Günay Kut (hzl.) (1978). *Sehî Beg, Heşt Bihişt: The Tezkire by Sehi Beg, An Analysis of the First Biographical Work on Ottoman Poets With A Critical Edition Based on MS. Süleymaniye Library, Ayasofya 3544*. Cambridge MA. 28; Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühû'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 263a.

⁶² Ahmed Subhi Furat (1985). *Taşköprülü-zâde, eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fi'Ulemâ'd-Devletil-'Osmanîye*. İstanbul. 324; Mehmed Mecdî Efendi (1269 [1852-53]). *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik*. İstanbul. 435; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, İstanbul'un ilk kadısı olan Hızır Beg'in de Ca'fer Çelebi'nin hocalarından olduğunu yazar. Fakat bu, Hızır Beg 863 (1459) tarihinde vefat ettiği için mümkün değildir. Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1965). *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı*. Ankara. 229; *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeât*'nda bulunan Ca'fer Çelebi'ye ait tarih manzumesine göre, Kâdî-zâde'nin de (ö. 899/1493-94) onun hocalarından biri olduğu anlaşılmaktadır (Necati Lugal ve Adnan Erzi (1956). *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeât*. İstanbul. 82):

Kâdî-zâde mu'in-i şer'-i kavîm / Ki merâ bûd bihterîn üstâd Sevvümün rûz ez meh-i Ramazân / Şud birün z'in sarây-ı lüzûn-âbâd Her ki be-şnid güft der târih / Vañan-ı o behişt-i bâkî bâd

- 307 Fazilet ma'deni vü 'ilm kâni / Şerî'at mesnedi Nu'mân-ı şânî
 308 Musahhar tab'ına ma'kül u menkül / Selâmet üzre zihn-i pâki mecbûl
 309 Bular erbâb-ı fazluğ 'umdesidür / Mevâlî-yi 'izâmuğ zübdesidür⁶³

Ca'fer Çelebi'nin eserinde yer verdiği bu âlimleri, Bursa'daki tahsil hayatında kendi hocaları olmasından dolayı seçtiğini ve eserinde ayrıntılı yer verdiğini tahmin edebiliriz.

Ca'fer Çelebi, Hacî Hasan-zâde'den mülâzım olmuştur.⁶⁴ Çelebi *Dîvân*'ında kendi tahsilinden de bahseder:

Çılmışam hayli ehadîşe tefâşire nazar
 Olmuşam aşhâb-ı fıkıh-ı dîn arasında benâm

Çekmişem zahmet-i uşûl ile furû'a bi-hesâb
 İtmişem fenn-i kelâm u hikmete çok ihtimâm

Ca'fer Çelebi, medrese eğitimi yanında ayrıca büyük üstad Şeyh Hamdullâh'tan meşk etmiş hattat olarak da şöhret bulmuştur.⁶⁵

Âşık Çelebi'ye göre, Ca'fer Çelebi medrese eğitimini tamamlayıp kariyerine müderrislikle başlamıştır.⁶⁶ İlk görev yeri muhtemelen aynı zamanda kadılık yaptığı Simav Medresesi'dir.⁶⁷ Mecdî, bu şehirde Ca'fer Çelebi'nin bir cami yaptırdığından bahseder.⁶⁸ İstanbul'da yaptırdığı caminin vakfiyesinde de Simav'daki caminin imam ve müezzinlerinin maaşları ile ilgili kayıtlar vardır.⁶⁹ Hüseyin Hüsameddin bu görev sırasında gerçekleştiği anlaşılan ilginç bir hadiseyi kaydeder:

Şehzâde Cem mes'elesinde muqaddemâ müşârun-ileyhe taqdim eylediği bir 'übüdiyyet-nâmesi tutulup tarafdârlıg ile ithâm edildiğinden 889'da 'azl ve hâbs edildi. Yedikule Zindan'ında bir buçuk yıl kadar kaldı. Şonra taqdim eylediği bir kaşidesi ve Amasyalı ricâlin şefâ'ati neticesinde 891'de ıtlâk edildi.⁷⁰

Burada bahsedilen muhtemelen *Dîvân*'ın 469. sayfasında yer alan şiirdir ve şiirin

⁶³ Necati Sungur (2006). *Heves-nâme*, Ankara, 185-186.

⁶⁴ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 454; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 246; Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzû's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 45b; Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühû'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 263a.

⁶⁵ Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddîn. *Tuhfe-i Hattâtîn*. neşr. İbnülemin Mahmûd Kemâl İnal. 148; Bursalı Mehmed Tâhir (1333 [1914-15]). *Osmanlı Müellifleri*. C. 1. İstanbul. 263.

⁶⁶ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 454.

⁶⁷ Hüseyin Hüsameddin. *Nişancılar Durağı*. 68 [71].

⁶⁸ *Hadâ'ikü's-Şakâ'ik*. 337.

⁶⁹ *İstanbul Tahrir Defteri*. 298; BOA 251, *Tapu Defteri*. 531-32. Bu vakfiyenin bir bölümü Tayyip Gökbilgin'in eserinde bulunmaktadır. Tayyip Gökbilgin (1952). *XV. XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası*. İstanbul. 487.

⁷⁰ Hüseyin Hüsameddin. *Nişancılar Durağı*. 68 [71]'de Ca'fer Çelebi'nin Cem Sultan'ın vefatına düştüğü bir tarih manzumesi vardır:

Zâ'ir-i Beytü'l-harem seyyâh-ı berr ü baħr Cem / K'ide luṭfından Ĥudâ erzânî cennetler aṅa
 Çün ḳoyup miħnet evin gitti sarây-ı rāhata / İşidenler didiler târiħ rahmetler aṅa
Münşeât, 83.

muhtevası şairin başından geçen olaylara işaret ediyor olabilir:

Şikâyetüm katı çokdur zemânenen şâhâ / Ki ben kemîne huşûşında itdi çok takşir Şu cürm
içün ki 'udül eyledüm t̄arîkûmden / Döne döne felek-i dñn-nevâz ide ta'zir Olan hod oldı mezâ
mâ mezâ giden gitdi / Ki böyle yazmış imiş anı Kâtib-i takdir Yine t̄arîkûme varmağa eyleyüp
himmet / H̄arâbe gön̄lümi anuñla eyleyem ta'mir Yemîn idem ki dahı çıkmayam t̄arîkûmden /
Eger yağarsa bu yolda başuma hançer ü t̄ir

Ca'fer Çelebi'nin biyografisinden bahseden kaynaklarda 899 (1493-94) yılına kadar İstanbul'da hangi medresede hocalık yaptığından bahsedilmez.⁷¹ Fakat bir vakıf defterinde, onun Zilkade 894-Cemâziyelevvel 897 (Ekim 1489-Mart 1492) tarihleri arasında II. Bâyezîd'in Edirne'deki vakfında "*mütevelli-yi imâret-i Bâyezîd*" olduğu kaydedilir.⁷² Bu kayıt Ca'fer Çelebi'nin Osmanlı Devleti'nin değişik şehirlerinde bulunan vakıfları ile ilgili bilgimizi teyit eder mahiyette olup, Edirne'de bir mektebi bulunduğundan kendisinin 899 yılında Mahmûd Paşa Medresesi'nde çalışmaya başlamadan önce bu şehirde ikamet ettiğine de işaret eder. Ca'fer Çelebi'nin elli akçelik Mahmûd Paşa Medresesi'ne tayininde Çandarlı İbrâhîm Paşa'nın etkisi olmuştur.⁷³ 899 (1493-94) *Heves-nâme*'nin de tamamlandığı yıldır, fakat ithaf kaydı bulunmadığından kimin için kaleme alındığını söylemek mümkün değildir.

Ca'fer Çelebi bu vazifedeyken, muhtemelen Rebîülevvel 903 (Ekim 1497) tarihinde Dîvân-ı Hümâyûn "Nişancı"lığına getirildi.⁷⁴ Âlî'nin kaydına göre daha önce nişancı olacak zevatın ulemadan olması gerektiği kararlaştırılmıştı ve Dîvân üyeleri Ca'fer Çelebi'den başka hiç kimsenin bu makama daha lâyük ve uygun olmadığına ittifak ettiler. Bu göreve getirilmesi ile "paşa" rütbesi ve ünvanı aldı ve bir "vezir" in sahip olduğu imtiyazların çoğundan yararlandı.⁷⁵

Ca'fer Çelebi sultanın katındaki itibarının farkındaydı ve sultana arz ettiği talebi

⁷¹ Elimizde kardeşi Sa'dî Çelebi'nin Receb 897'de (1491-1492) Bursa'dan yazdığı bir mektup mevcuttur. Mektupta Sa'dî Çelebi, burada çok sayıda yakın arkadaşının bulunduğunu belirterek Ca'fer Çelebi'yi Bursa'ya davet etmektedir. Sa'dî Çelebi yine Bursa'dan gönderdiği 898 tarihli bir başka mektupta ise kardeşinden haberleşmeyi devam ettirmesini istemektedir. Bkz. *Sa'dî Çelebi Mecmûası*. yk. 106b-108a. Ca'fer Çelebi bu sırada mâlî durumunu iyileştirmek için gayret gösteriyordu. Alî Paşa'ya ithafen yazdığı kıtada (*Dîvân*, 476) bu girişimlerinin bir örneğini görmekteyiz: Neyyir-i burc-ı vefâ h̄azret-i Paşa ki anuñ / Pertev-i râyı durur şem'-i şebistân-ı kerem Ğam bucağında revâ mı ben olam ac u şusuz / İrişe şamulara âb-ı sehâ nân-ı kerem Geçer ekşer günümüz kılet ile himmet idün / Ki 'inâyet ide biz kılma sulţân-ı kerem Üstümüzden nazar-ı şefkatini eksimeyüp / Artura dirliğümüzi şeh-i devrân-ı kerem Aşlsuz olduğ-içün yazusu timarumuzun / Niçe sa'y itdük ise çıkmadı ey kân-ı kerem Meh-i âmâlüm anuñ naşsı hilâl itdi velî / Var ümidüm ki tamâm ide bu noşşanı kerem

⁷² Atatürk Kitaplığı-Muallim Cevdet-0.91, s. 213, 217, 220, 225, 862.

⁷³ Bu atama ile ilgili olarak İbrâhîm Paşa'nın adı sadece Hüseyin Hüsameddin. *Nişancılar Durağı*. 68 [71]'de geçer. Fakat İbrâhîm Paşa, Amasya'da Şehzade Bâyezîd'in lalası iken Ca'fer Çelebi ya da babası Tâcî Beg'in kendisini yakından tanımış olabileceğini düşünürsek, bu husus mümkün görünmektedir. Sa'dî Çelebi, *Münşeât*'inde bu olaya tarih düşmüştür. Bkz. Necati Lugal ve Adnan Erzi (1956). *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı*. İstanbul. 82.

Şakâ'ik-ı Numâniyye'de 324 ve Mecdî Efendi, *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*. 335 ve tezkirelerde (İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Suarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 246; Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzû's-Suarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 45b) Ca'fer Çelebi'nin müderrisliği ile ilgili olarak çok az ve sathî bilgi mevcuttur. Mahmûd Paşa Medresesi müderrisliğinin Ca'fer Çelebi'nin ilk görevi olduğunu kaydeden Gibb ise tamamen yanılmıştır. Bkz. E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 2. London. 264.

⁷⁴ Hüseyin Hüsameddin. *Nişancılar Durağı*. 68 [71]. Bu atamaya ilgili olarak Sa'dî Çelebi'nin *Münşeât*'inde üç tarih manzumesi mevcuttur. Bkz. Necati Lugal ve Adnan Erzi (1956). *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı*. İstanbul. 85. Ergun, "Ca'fer Çelebi," 8'de bu tarihi yanlışlıkla 904 olarak verir ve muhtemelen bu kaynaktan aldığı için Tayyib Gökbilgin de bu yanlışlığı tekrar eder.

⁷⁵ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 263a.

sonucunda, o tarihten itibaren, nişancılar Dîvân-ı Hümâyûn'da defterdarlara tekaddüm etmeye başladı ve seferde vezir çadırı kurmalarına izin verildi.⁷⁶

Ca'fer Çelebi'nin nişancı iken yaptığı önemli işlerden biri Ramazân 905 ile Muharrem 906 (Nisan-Ağustos 1500) tarihleri arasında katıldığı Moton ve Koron seferidir.⁷⁷ *Dîvân*'ında Moton fethini ayrıntılı anlatan bir kasîde (s. 83) ve Sa'dî Çelebi'nin *Münşeât*'ında bulunan (Muharrem 906/Haziran 1500 tarihli) bir *Fetih-nâme*'si mevcuttur.⁷⁸ *Fetih-nâme* Moton'dan Bursa'ya gönderilmiştir. Sonraki yıllarda ara sıra çeşitli vesilelerle anılsa da Ca'fer Çelebi'nin adı, II. Bâyezîd'in saltanatının sonuna kadar önemli bir hadise dolayısıyla zikredilmez.⁷⁹ II. Bâyezîd dönemine ait bir *În'âmât Defteri*'nde 13 Rebûlâhir 909 (5 Ekim 1503) tarihinde yazdığı bir *kasîdenin* karşılığı olarak padişah tarafından kendisine hediye verildiği⁸⁰ ve yine 23 Cemâziyelâhir 909 (13 Kasım 1503) tarihinde Mısır Sultanı'na gönderilmek üzere yazdığı mektup vesilesiyle ödüllendirildiği kayıtlıdır.⁸¹ 5 Şabân 909 (23 Ocak 1504) ve 7 Receb 910 (14 Aralık 1504) tarihlerinde de kendisine hediyeler verildiği kaydedilir, fakat bunun ne sebeple yapıldığı açıklanmaz.⁸² Oysa 7 Muharrem 911 (6 Haziran 1505) tarihinde Sultan'a arz ettiği bir kasîde için Ca'fer Çelebi'ye 10.000 akçelik bir ihsânda bulunulduğu ifade edilmiştir.⁸³ *În'âmât Defteri*'nde Ca'fer Çelebi'nin adı dört yerde daha Sultan'ın ihsânına nail olanlar arasında geçer: 12 Zilkade 913 (15 Mart 1508), 3 Rebûlevvel 914 (2 Mayıs 1508), 15 Şevvâl 914 (6 Şubat 1509) ve 24 Şevvâl 916 (24 Ocak 1511). Fakat bu in'âmaların hangi vesilelerle verildiği açıklanmamıştır.⁸⁴

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan 20 numaralı *Tapu Defteri*'nde Ca'fer Çelebi'nin kendi el yazısıyla 6 Rebûlâhir 910 (16 Eylül 1504) tarihli, Hasan Fakih Çiftliği'nin Dâvûd Paşa'ya ihsân edilmesi ile ilgili bir kaydı bulunmaktadır.⁸⁵ Aynı yılın Zilkade'sinde II. Bâyezîd'in kızı Şâh Sultan'a 896 (1490-9) tarihinde bağışladığı köyler hakkında yazdığı kaydı vardır.⁸⁶ Yine aynı defterde ve Şabân 912'de (Aralık 1506) Ca'fer Çelebi'nin padişah Fatih Sultan Mehmed'in oğlu Şehzade Mustafâ'nın kızı Hanî Hatun'a, Edirne yakınlarındaki Keşenlü köyünü

⁷⁶ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 455.

⁷⁷ *Sa'dî Çelebi Mecmûası*'nda, Sa'dî Çelebi'nin Bursa'dan, muhtemelen bu sefere çıkmadan önce Edirne'de bulunan Ca'fer Çelebi'ye gönderdiği iki mektubu bulunmaktadır. Her ikisi de 906 tarihlidir; birincisi bazı arkadaşlarının (70b-71a), ikincisi ise maddi sıkıntı çeken Bursa *muhtesibinin* yardım isteği ile ilgilidir (102a-102b).

⁷⁸ Necati Lugal ve Adnan Erzi (1956). *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı*. İstanbul. 45-48.

⁷⁹ *Sa'dî Çelebi Mecmûası*. 62b-64a, 93b-94a'da Sa'dî Çelebi'nin 906 (1500-1501) yılında Bursa'dan biri Ramazân diğeri Zilhicce aylarında yazıldığı iki mektup bulunmaktadır. Her iki mektupta da Sa'dî Çelebi kardeşinin kendisine yazmadığından yakınıdır.

⁸⁰ *În'âmât Defteri*, 16. Yazdığı kasîde büyük ihtimalle 15. beyitte 909'da (1503) İstanbul'da baş gösteren veba salgınından söz eden "benefşe" redifli kasîdedir (*Dîvân*, 101):

Hâk oldı dirîgâ bu yıl âsîb-i vebadan / Çok ârîzî gül turre-i tarrârı benefşe

909 tarihli bu salgından *Müneccimbaşı Tarihi*'nde söz edilmektedir (İsmail Erünsal (hızl.) (1974). *Müneccimbaşı Ahmed Dede, Sahâifü'l-Ahbâr fî Vekâyi'ü'l-Asâr: Münecimbaşı Tarihi*. C. 2. İstanbul. 418).

Bu kasîde daha önce Ahmed Paşa'nın Cem Sultan için yazdığı kasîdesine nazîredir ve şair bunu son beytinde açıkça ifade eder:

Bu şî'r-i sevâdın okusun xamı ki Ahmed / Görsün ki nice olur imiş bârî benefşe

⁸¹ *În'âmât Defteri*. 25.

⁸² *În'âmât Defteri*. 32 ve 87.

⁸³ *În'âmât Defteri*. 134.

⁸⁴ *În'âmât Defteri*. 262, 282, 318 ve 419 vd.

⁸⁵ *Tapu Defteri*. no. 20, 45.

⁸⁶ *Tapu Defteri*. no. 20, 183, 218-9.

ihsânıyla ilgili yazdığı kayıt bulunur.⁸⁷

În'âmât Defteri'nde Ca'fer Çelebi'den bahseden diğer kayıtlar değişik yıllara aittir:

23 Cemâziyelevvel 913 (1 Ekim 1507): Şehzade Mahmûd'un vefatına taziye için⁸⁸

14 Safer 914 (14 Haziran 1508): bir kasîde için⁸⁹

4 Muharrem 915 (24 Nisan 1509): bir başka kasîde için⁹⁰

17 Cemâziyelâhir 915 (4 Ekim 1509): oğlunun sünneti için⁹¹

8 Zilkade 915 (18 Şubat 1510): Mısır Sultanı'na yazdığı mektup için⁹²

Recep 916 (Ekim 1510): Mısır Sultanı'na yazdığı mektup için⁹³

Yukarıdaki bütün kayıtlar Ca'fer Çelebi'nin Dîvân-ı Hümâyûn'da "tevkîî" (nişancı) olduğu döneme aittir.

II. Bâyezîd'in saltanatının son yıllarında şehzadelerin devam eden taht mücadeleleri sırasında Ca'fer Çelebi, Şehzade Ahmed'i destekleyenlerin tarafındaydı. Hatta onun için yazdığı bir kasîdede şehzadeden "vâris-i mülk" olarak bahsetmiş ve onu gelecekteki padişah olarak görmek istediğini açıkça ifade etmişti:⁹⁴

Vâriş-i mülk şeh Ahmed ki kûl olmağa aña / Yüzini göge tûtup Tañrıdan ister nergis Rişte-inazm-ı dür-efşânüm ile deste idüp / Gönderür bezm-i dil-âvîzüñe Ca'fer nergis Ki el öpüp bulıcağ hîdmet-i şâh ile şeref / Kemterin bendeden irgüre du'âlar nergis Efsere-i 'izz ü devlet Hâğdan başuğa / Niçe kim zerden ura başına efsere nergis

Sultan II. Bâyezîd, Şehzade Ahmed lehine tahttan feragat etme niyetindeydi ve bunun için onu İstanbul'a davet etmişti. Şehzade Ahmed başkente doğru yola çıktığı sırada II. Bâyezîd Yeniçerileri Şehzade Selîm'den vazgeçmeleri ve Şehzade Ahmed'i desteklemeleri için ikna etmeye çabalamaktaydı.⁹⁵ Şehzade Ahmed Üsküdar'a ulaşıp babasından haber beklemek üzere konakladığında, Yeniçeriler arasında II. Bâyezîd'in ve Şehzade Ahmed'i destekleyen devlet ricalinin Şehzade Ahmed'i İstanbul'a getirmeyi ve tahta çıkarmayı düşündükleri söylentisi

⁸⁷ *Tapu Defteri*. no. 20, 46. Bu kayda 925 (1519) tarihinde yapılmış bir atıfta, kaydın Ca'fer Çelebi'nin kendi el yazısı olduğu notu düşülmüştür (BOA, *Tapu Defteri* no. 77, 128; *Tapu Defteri*, no. 370, 14). Ca'fer Çelebi'nin başka bir el yazısı örneği 907 (1501-1502) tarihli *Defter-i Piyâdegân-ı Bolu*'da bulunmaktadır (BOA, Ali Emîrî-2, s. 149).

⁸⁸ *În'âmât Defteri*. 236.

⁸⁹ *În'âmât Defteri*. 279.

⁹⁰ *În'âmât Defteri*. 325.

⁹¹ *În'âmât Defteri*. 351.

⁹² *În'âmât Defteri*. 366.

⁹³ *În'âmât Defteri*. 402.

⁹⁴ *Dîvân*. 158; Friedrich Giese (1922). *Die Altosmanischen Anonymen Chroniken*. C. 1. Breaslau. 131'de Ca'fer Çelebi, Kazasker Müeyyed-zâde ve Yûnus Paşa ile birlikte "*Sultan Ahmedlü*" olarak adlandırılmıştır. Taşköprü-zâde, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*, 325'te Ca'fer Çelebi'nin Şehzâde Ahmed'i desteklediğinden hiç söz etmez, anlatılması uzun sürecek bir meseleden dolayı nişancılıktan azledildiği belirterek bundan bahsetmenin yerinin burası olmadığını söyler.

⁹⁵ İsmail Erünsal (hızl.) (1974). *Müneccimbaşı Ahmed Dede, Sahâifü'l-Ahbâr fi Vekâyi'ü'l-Asâr: Müneccimbaşı Tarihi*. C. 2. İstanbul. 433-434.

yayıldı.⁹⁶ Bu girişimi engellemek için Şehzade Selîm'i destekleyen Yeniçeriler, Ca'fer Çelebi'nin dahil olduğu Şehzade Ahmed'i destekleyen tanınmış şahsiyetlerin evlerine saldırıp yağmaladılar. Ca'fer Çelebi'nin canını kıl payı kurtardığı kaydedilir.⁹⁷ Bu olayın gerçekleştiği tarih ile ilgili çeşitli rivayetler mevcuttur fakat en güvenilir olanı Çağatay Uluçay'ın Yavuz Sultan Selîm'in tahta çıkışıyla ilgili olarak yazdığı makalesinde yer alan ve bir görgü şahidinden aktardığı 27 Cemâziyelâhir 917 (21 Eylül 1511) tarihidir.⁹⁸ Bu isyanın ardından Yeniçerilerin taleplerine direnemeyen II. Bâyezîd, Nişancı Ca'fer Çelebi'yi, Sadrazam Hersekoğlu Ahmed Paşa, Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa ve Kazasker Müeyyed-zâde Abdurrahmân Çelebi ile birlikte azledip Çandarlı-zâde İsâ Çelebi'yi nişancılık makamına getirdi.⁹⁹ *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'ye göre, (s. 324) II. Bâyezîd Ca'fer Çelebi'ye günlük 100 akçelik bir emekli maaşı teklif etmişse de kabul etmemiştir.¹⁰⁰

II. Bâyezîd 8 Safer 918 (25 Nisan 1512) tarihinde tahtı oğlu Şehzade Selîm'e bıraktı. Ca'fer Çelebi, Yavuz Sultan Selîm'in cülusunu tebrik için Farsça bir kasîde yazmıştır.¹⁰¹

Tahttan feragat eden II. Bâyezîd hayatının son günlerini geçirmek üzere doğum yeri olan Dimetoka'ya gitmek üzere yola çıkar, fakat 25 Rebülevvel 918 (10 Haziran 1512) tarihinde Edirne civarındaki Abalu köyünde vefat eder.¹⁰² Ca'fer Çelebi bunun üzerine, II. Bâyezîd'in

⁹⁶ Friedrich Giese (1922). *Die Altosmanischen Anonymen Chroniken*. C. 1. Breaslau. 131; Ahmet Uğur (1973). *The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selîm-nâme Literature*. PhD Diss. Edinburg Üniversitesi. 59.

⁹⁷ Hoca Sa'deddîn b. Hasan Can (1280 [1863-64]). *Tâcü't-Tevârîh*. C. 2. İstanbul. 190-191; İdrîs-i Bidlisî. *Selîmnâme*. British Museum, Ad. 24 969, yk. 54b-55a; İdrîs-i Bidlisî. *Vekâyi'-i Sultân Bâyezîd ve Selîm Han*, TSMK-Emanet Hazinesi-1416, yk. 29b.

⁹⁸ Çağatay Uluçay (1954). "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?". *İÜEF Tarih Dergisi* 7(10): 120; Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 882; Gökbilgin ve Marino Sanuto (1887). *Diari* 31: 222'de Çağatay Uluçay'ın verdiği tarihi teyit etmektedir: 21 Eylül 1511.

⁹⁹ İdrîs-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 55a; *Vekâyi'-i Sultân Bâyezîd ve Selîm Han*, 29b. Bu kişilerin azli ile ilgili Osmanlı kaynaklarında tarih verilmez. İdrîs-i Bidlisî ve Hoca Sa'deddîn. *Tâcü't-Tevârîh*. II. 190'de azlin isyandan bir gün sonra gerçekleştiğini ileri sürerler. Ancak bu tarih, *İn'âmât Defterî*'ndeki 5 Şabân 917'de (28 Ekim 1511) Mevlânâ İsâ Çelebi'nin nişancılığa atanması ile ilgili kayda uymamaktadır (475). Padişahın bu makamı bir aydan fazla boş bırakması için anlaşılır bir sebep bulunmamaktadır.

¹⁰⁰ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 263a'da bu meblağ 200 akçe olarak kaydedilir. Taşköprü-zâde, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*, 324-325'te Yavuz Sultan Selîm'in cülusundan sonra bu ücretin bazı kadılıkların da eklenmesiyle çoğaltıldığı ve bilahare Ca'fer Çelebi tarafından kabul edildiği yazılıdır.

¹⁰¹ Bu kasîde sadece *Dîvân*'ın Saatbibliothek, Marburg nüshasında bulunmaktadır ve ilk beyti şudur:

که دریدمانقدجان نهادنهاد جان
آفرین راه شه کامران بهر نثار

Âşık Çelebi, bu beyitle ilgili aşağıdaki açıklamayı yapar (458):

'Aceb hikmetdür ki Sultân Selîm merhûm serîr-i saltanata cülüs itdükde ve Ca'fer Çelebi merhûm tehniye-i cülüs için dest-büs itdükde bu kaşîdeyi ithâf ider ki ma'tla':

که بر کفمانقدجان نهادنهاد جان
آفرین مقدم شاه جهان بهر نثار

Bu ma'tla' egerçi bî-nazîrdür ammâ ta'tayyür idüğü zâhîrdür. Bu kaşîdeyi İshâk Çelebi ile Işık Kâsım'a okuduğda Işık Kâsım tekrâr okuyup *ber kef-i mâ* yerinde *ber yed-i mâ* okur. İshâk Çelebi mukâbelede *ber kef-i mâ* dir. Işık Kâsım "yine kef geçdünüz ha!" dir. Ca'fer Çelebi'nün meclisinde bu şüm fâl dağı vâkı' olur. Kudret Allâh'un, fâl vâkı'aya mu'tâbık ve bu ta'bîr ol vâkı'aya muvâfık olur.

¹⁰² Selahattin Tansel (1963). "Yeni Vesikalar Karşısında Sultan İkinci Bayezid Hakkında Bazı Mütalaalar". *Belleten* 17: 230-33. Kaynaklarda II. Bâyezîd'in öldüğü yer ile ilgili bazı tutarsızlıklar bulunmaktadır. Bkz. İdrîs-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 60a'da Edirne yakınlarındaki Söğütlü Dere'yi kaydederken; Kemâl Paşa-zâde, *Selîmnâme*'sinde yine Edirne civarındaki Hasköy'den söz eder (TSMK, Hazine-1424, yk. 48b. Daha geniş bilgi için bkz. Şehabettin Tekindağ (1970). "Bâyezîd'in Ölümü Meselesi". *İÜEF Tarih Dergisi* 24: 1-16.

tahtan indirilmesine ne kadar üzüldüğünü ifade eden¹⁰³ ve kendisinin de bulunduğu durumdan yakındığı¹⁰⁴ bir mersiye yazar (*Dîvân*, 179). Bu mersiye'nin dikkat çeken yönü, alışılmışın dışında, yeni padişah için dua kısmının bulunmamasıdır.

Hiçbir kaynakta tarih verilmediği için Ca'fer Çelebi'nin nişancılığa tekrar ne zaman getirildiğini ve ne kadar mazul kaldığını kesin olarak saptamak mümkün değildir. *În'âmât Defteri*'nde İsa Çelebi'nin nişancılığa tayin tarihi 5 Şabân 917 (25 Ekim 1511) olarak kaydedilmiştir¹⁰⁵ ve Cemâziyelâhir 919 (Aralık 1513) tarihli bir başka belgede kendisinin aynı görevde olduğu ifade edilmektedir.¹⁰⁶ Ca'fer Çelebi'nin tekrar nişancı olmasıyla ilgili ilk kayıt 919 yılı Şevvâl ayının başına tesadüf eder.¹⁰⁷ Sonuç olarak, Ca'fer Çelebi'nin 28 Cemâziyelâhir 917 (21 Eylül 1511) ile Şevvâl 919 (Aralık 1513) arasında resmi bir vazifesinin bulunmadığını kabul edebiliriz. Ca'fer Çelebi, bu dönemde yazdığını tahmin ettiğimiz, Yavuz Sultan Selîm'e ithaf ettiği bir kasîdede hâlınden şikayet etmekte ve padişah'tan kendisine bir mansıp vermesi ricasında bulunmaktadır.¹⁰⁸ Ca'fer Çelebi'nin tekrar nişancılığa getirilmesinden birkaç ay sonra, 23 Muharrem 920 (20 Mart 1514) tarihinde Yavuz Sultan Selîm Çaldıran Seferi'ne çıktı.¹⁰⁹ Âşık Çelebi sefer sırasında Ca'fer Çelebi'nin tarihçi İdrîs-i Bidlisî ve padişahın lalası Halîmî Çelebi ile birlikte Yavuz Sultan Selîm'in yakınında bulunduğunu ve kendisiyle sohbet ettiğini kaydeder.¹¹⁰ Ca'fer Çelebi, 27 Safer 920 (23 Nisan 1514) tarihinde ordu ile birlikte İzmit'te iken, Şah İsmâîl'e gönderilmek üzere Farsça bir mektup kaleme almıştır.¹¹¹ Sefer sırasında Şâh'a gönderilen diğer iki mektubu da Ca'fer Çelebi yazmıştır. Mektuplardan Türkçe olan birincisi Cemâziyelevvel 920 (Haziran 1514) tarihinde Erzincan'da¹¹², ikincisi ise bir ay sonra

¹⁰³ V/11 *Bundan ğam ile gitdi vü anda ümîddür / Kudsiler ile ülfet idüp şâdkâm ola*

12 Çün kılmadı vefâ aña çarh-ı pür-cefâ / 'Arif olana va'z u naşîhat tamâm ola

¹⁰⁴ I/11 *Hağğâ ki sâyesinde birer pâdişâh idük / Mülk-i cihânda bilmemişüz ol hümâ-y-imîş* 12 Meclisler içre derd ile şimden girü dirîğ / Ney gibi her nefes işümüz vâ yâ imîş IV/8 Yiriydi cân içinde ideydük yirin velî / Bu miñnet ü belâlar ile bizde cân kanı

¹⁰⁵ *În'âmât Defteri*. 475.

¹⁰⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1975). *Çandarlı Vezir Ailesi*. Ankara. 108.

¹⁰⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1949). *Osmanlı Tarihi*. C. 2. Ankara. 629.

¹⁰⁸ *Dîvân*, 169:

Ne sır durur ki hüner sikkesi-y-le 'âlemde / 'Azîz iken direm-âsâ kapuñda olam h^vâr
Elin şel eylemiş âlâm yazmadın bir beyt / Ki saña lâyıq ola ey Şeh-i felek-miğdâr
Ġarîbler durur ammâ cemî-i ebyâtum / N'ola Ġarîb-nevâz olsa Şâh-ı nîkû-kâr
Egerçi kapladı dil gülşenini ser-tâ-ser / Ġarîm-i sinede ħâr-ı ğumûm nâ-hencâr
Bahâr-ı ma'deletünge ümîd-vâram kim / Hezâr gonca-i şâdî bitüre her bir ħâr
Ne ğam belâlar ile kıldı ise kâmetümi / Ġamîde çeng gibi rûzgâr-ı bed-kirdâr
Nevâziş eyler iseñ nağme-i dil-âvîzüm / Getüre şevk ile rakşa cihânda her ne ki var
Çü kimyâ nazaruñ ħâki zer kıtur benden / Dirîğ itme 'inâyet nazarların zinhâr
Baña ne vakt-i ferâğat ne inzivâ demidür / Tena"um eylemedin devletünge bir miğdâr
Cefâlarına sipîhr itmedin henüz 'ivâz / Zemâne eylemedin itdüğüne istîğfâr
Cihân fezâ'ilümün virmedin dañi ħadrin / Bizâ'at-i hünerüm bulmadın dañi bâzâr
Ġarîm-i ħâlüm olursa vüfur-ı 'âñfetünj / Koyam zemânenen devrünge ben de çok âşâr

¹⁰⁹ J. R. Walsh (1967). "Çaldıran". *Encyclopaedia of Islam*. New Edition. C. 2. Leiden. 7-8.

¹¹⁰ "Hağğâ Sefer-i Erdebîl'de ve 'azîmet-i Şâh İsmâ'il'de ekşer-i evkât Monlâ İdrîs ve Ġalîmî Çelebi ve Ca'fer Çelebi merhûm Pâdişâh ile çâr 'unşur gibi hem-'inân ħarf-zenân ve bezle-güyân muşâħabet-künân giderler imîş". Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 456.

¹¹¹ İdrîs-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 71a; Celâl-zâde Mustafâ Çelebi. *Me'âsir-i Selîm Hân*. 127a-129a; Hüseyin. *Bedâyi'ül-Vekâyi'*. C. II. 429.

¹¹² Celâl-zâde Mustafâ Çelebi. *Me'âsir-i Selîm Hân*. 132b-133b; *Münşeât Mecmûası*. AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi-İsmail Saib Yazmaları 1/4504, yk. 36a.

Çermük'te yazılmıştır.¹¹³

2 Recep 920 (23 Ağustos 1415) tarihinde, Şah İsmâil hezimete uğradı ve hazinesini hatta hanımı Tâclu Hatun'u bile arkasında bırakarak kaçtı.¹¹⁴ Sultan Selîm, Tâclu Hanım'ı nişancısı Ca'fer Çelebi'ye verdi.¹¹⁵

Çaldıran Seferi'nden dönerken ordu, bazı görevlere yapılacak atama ve azil işleri için yürüyüşüne bir gün ara verdi ve Çoban Köprü'de konakladı.¹¹⁶ Burada Anadolu Kazaskeri Zeyrek-zâde görevinden alındı ve yerine Ca'fer Çelebi getirildi.¹¹⁷

16 Şevvâl 920 (6 Aralık 1514) günü Yavuz Sultan Selîm bir sonraki yıl sefere devam etmeyi düşündüğü için kışı geçirmek üzere Amasya'ya geldi.¹¹⁸ Dukakinoğlu Ahmed Paşa, Çaldıran dönüşünde azledilen Hersekoğlu Ahmed Paşa'dan boşalan sadrazamlığa atandı. 8 Muharrem 921 (23 Şubat 1515) tarihinde Yeniçeriler, bazı devlet adamlarının desteğiyle, padişahı seferden vazgeçirmeye ve İstanbul'a dönmeye ikna etmek için ayaklandı.¹¹⁹ Pîrî Paşa, Halîmî Çelebi ve Ca'fer Çelebi'nin evlerine saldırdılar ve yaktılar.¹²⁰ Padişah isyanın

¹¹³ Şehabettin Tekindağ (1968). "Yavuz'un İran Seferi". *İÜEF Tarih Dergisi* 17(22): 62; Hoca Sa'deddîn. *Tâcü't-Tevârîh*. C. II. 256.

¹¹⁴ Tâclu Hatun'un durumu zamanın tarihçileri arasında tartışma konusu olmuştur. Hoca Sa'deddîn. *Tâcü't-Tevârîh*. C. II. 373'te ve Münecimbaşı onun Şâh'ın nikahlı eşi değil gözdelelerinden olduğunu kaydederler (İsmail Erünsal (hızl.) (1974). *Münecimbaşı Ahmed Dede, Sahâifü'l-Ahbâr fi Vekâyi'ü'l-Asâr: Münecimbaşı Tarihi*. C. 2. İstanbul. 465). Bu meselenin tartışılması için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1959). "Şâh İsmâilin Zevcesi Taçlı Hanımın Mücevheratı". *Belâten* 23(92): 611-19. Tâclu Hanımla ilgili ayrıca şu çalışmalara bakılabilir: Hüseyin Mir Ca'ferî (1353 [1934-35]). "Taçlı Hanım Zen-i Sütihende-i Çaldıran". *Neşriye-i Dânişgede-i Edebiyât ve Ulûm-ı İnsânî* 26 (112): 468-81; Tufan Gündüz (2009). "Şâh İsmâil'in Eşi Taçlı Begüm". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 51: 223-234.

¹¹⁵ Tâclu Hanım'ın Ca'fer Çelebi'yle evliliği de yine tartışma konusu olmuştur. *Tevârîh-i Âl-i Osmân'a* göre (237) Şâh dinî düşünceleri sebebiyle mürted kabul edildiğinden nikâhı geçersiz sayılmış ve Tâclu Hanım'ın Ca'fer Çelebi'yle evlenmesinde hiçbir engel kalmamıştır. Çerkesler Kâtibi Yûsuf Efendi, *Târîh-i Sultân Selîm*, SK-Esad Efendi-2146, yk. 19b'ye ve Celâl-zâde Mustafâ Çelebi, *Me'âsir-i Selîm Hân*, 143b'ye göre Tâclu Hanım Ca'fer Çelebi'ye verilmişti fakat onun hanımı ya da gözdesi olamamıştı. Oysa ki İbn Kemâl'e göre Tâclu Hanım ile evlenmesi Ca'fer Çelebi'ye Yavuz Sultan Selîm tarafından teklif edilmişti. Bkz. Ahmet Uğur (1973). *The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selîm-nâme Literature*. PhD Diss. Edinburg Üniversitesi. 112-113; Şa'bân Şifâî. *Fezâil-i Âl-i Osmân*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3404, 109a-b'de yukarıdakilerin aksine, Yavuz Sultan Selîm'in Tâclu Hanım'ı İstanbul'a göndermek istediğini fakat Ca'fer Çelebi'nin padişahın izni olmadan onunla evlendiğini kaydeder. Padişah bunu duyunca çok kızmış, Tâclu Hanım'ın zaten evli olduğunu yeniden evlenmesinin söz konusu olamayacağını ifade etmiştir. Ca'fer Çelebi bu iddiaya Kızılbaş evliliklerinin geçersizliğini ispatlayan delillerle karşı çıkmış ve padişahın hiddetini teskin edebilmiştir. *Câmi'ü't-Tevârîh'te* (260a) Yavuz Sultan Selîm'in öfkesinin geçmediği, Ca'fer Çelebi'nin öldürülmesinde Tâclu Hanım ile evlenmesinin etkili olduğu iddia edilir. Ayrıca bkz. Jean-Louis Bacqué-Grammont (1987). *Les Ottomans, Les Safavids et leur Voisins*. İstanbul. 52, 80.

¹¹⁶ İbn Kemâl. *Tevârîh-i Âl-i Osmân*. 9. Defter; Ahmet Uğur (1973). *The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selîm-nâme Literature*. PhD Diss. Edinburg Üniversitesi. 124.

¹¹⁷ İbn Kemâl bu atamaların Receb ayının 25'inden sonra yapıldığını kaydeder, bkz. Ahmet Uğur (1973). *The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selîm-nâme Literature*. PhD Diss. Edinburg Üniversitesi. 125. Diğer bazı kaynaklara göre ise bu tarih 25 Şabân'dır. Bkz. Ferîdûn Beg. *Münşe'âtü's-Selâtin*. C. I. 413; Hüseyin. *Bedâyi'ü'l-Vekâyi'*. C.II. 444; Celâl-zâde Mustafâ Çelebi. *Me'âsir-i Selîm Hân*. 148a.

¹¹⁸ Ahmet Uğur (1973). *The Reign of Sultan Selim I in the Light of the Selîm-nâme Literature*. PhD Diss. Edinburg Üniversitesi. 127.

¹¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1949). *Osmanlı Tarihi*. C. 2. Ankara. 257.

¹²⁰ Celâl-zâde Mustafâ Çelebi. *Me'âsir-i Selîm Hân*. 150b. Hüseyin Hüsameddin'e göre (*Amasya Tarihi*. C.III. 275-276) ayaklanmanın sebebi, daha önceleri devşirme kökenlilerin atandığı vezirlik makamına Pîrî Çelebi'nin getirilmesidir. Yeniçeriler bu makama Yeniçeri Ağası olan İskender Ağa'nın getirilmesini istediklerinden bu atama için Ca'fer Çelebi ve padişahın lalası olan Halîmî Çelebi'den Yavuz Sultan Selîm'e baskı yapmalarını rica etmişlerdi. Ca'fer Çelebi ve Halîmî Çelebi, her ne kadar padişahın kararı konusunda isteksiz de olsalar, Yeniçerilerden sultanın kararını itirazsız kabul etmelerini istediler. Dukakinoğlu Ahmed ve kethüdası tarafından kıskırılan Yeniçeriler bu tavsiyeye kulak asmayıp 8 Muharrem 921 (13 Şubat 1515) günü ayaklandılar ve Pîrî Paşa, Ca'fer Çelebi ve Halîmî Çelebi'nin evlerini yağmaladılar.

kışkırtıcısının Dukakinoğlu Ahmed Paşa olduğunu anlayınca on gün sonra onu öldürttü.¹²¹

Yavuz Sultan Selîm, kışı Amasya'da geçirdikten ve Dulkadiroğulları Beyliği ile Kemah, Diyarbakır ve doğudaki bazı küçük kaleleri ilhak ettikten sonra 29 Cemâziyelevvel 921'te (11 Mayıs 1515) İstanbul'a döndü. Çok geçmeden, Amasya'da Yeniçeleri isyana hangi devlet adamlarının kışkırttığını araştırmaya başladı.¹²² Askeri isyana teşvik edenleri ihbar etmeleri için Yeniçeri Ağası ve bazı komutanları çağırınca, Yavuz Sultan Selîm ikinci vezir İskender Ağa, Kazasker Ca'fer Çelebi ve sekbanbaşı Balyemez Osmân Ağa'nın bu işte parmağı olduğunu öğrendi.¹²³ İskender Ağa ve Osmân Ağa derhâl öldürüldü, Ca'fer Çelebi padişahla görüşmek üzere huzura davet edildi.¹²⁴ Hoca Sa'deddîn'e göre Yavuz Sultan Selîm, Ca'fer Çelebi'ye İslâm askerini isyana teşvik eden kişiye nasıl bir ceza verilmesi gerektiği konusundaki görüşünü sorduğunda, "Eğer suçlu ise öldürülmesi gerekir." cevabı üzerine, Ca'fer Çelebi'nin öldürülmesini emretmiştir.¹²⁵ Şükrî'ye göre ise soru başka şekilde kurgulanmış ve bir müslümanın canına kastedenin cezasının ne olması gerektiği sorulmuştur. Ca'fer Çelebi yine benzer şekilde, eğer suçlu olduğu kanıtlanırsa cezanın ölüm olması gerektiğini söylemiştir. Şükrî padişahın cevabını aşağıdaki beyitlerde ifade etmiştir:¹²⁶

Men ki Şâham 'ilmüm irmişdür tamâm / Sen de ikrâr idemezsin uş kelâm
Sen fulân menzilde bir gün âşikâr / Dimedün mi ki ferîd-i rûzgâr
Pîrî Paşa'nun helâkidür şavâb / Şimdi inkâr eyler iseñ vir cevâb
Kâtiline sa'y itdün anun bî-gümân / Cürmsüz çekdün aña tîğ-i zebân

Şükrî'nin aşağıdaki beyitlerinden, Ca'fer Çelebi ile Pîrî Paşa arasında bir rekabet olduğu ve Pîrî Paşa'nın, Ca'fer Çelebi'nin fitneci olduğunu Yavuz Sultan Selîm'e ihbar edip öldürülmesini tavsiye ettiği anlaşılmaktadır:¹²⁷

Pîrî Paşa hüd başa bir gün nihân / Didi ki ey Hüsrev-i mülk-i cihân
Kâzî'-asker fitnedür ref' eylegil / Yir yüzinden fitneyi def' eylegil

Âlî, Ca'fer Çelebi'nin öldürülmesine başka bir sebep gösterir. Âlî'nin Celâlzâde'den

¹²¹ Celâl-zâde Mustafâ Çelebi. *Me'âsir-i Selîm Hân*. 150b'de Ca'fer Çelebi'nin de Dukakinoğlu ile beraber idam edildiğini naklederek yanılmıştır, zira Ca'fer Çelebi İstanbul'a döndükten sonra öldürülmüştür. Ayrıca, Ferîdün Beg. *Münşe'âtü's-Selâtin*. C. I. 412'de Dukakinoğlu'nun idamı ile ilgili iddialara bir eklemeye bulunarak onun Dukakinoğlu Alâüddeve ile ittifak yaptığı söylentisine yer verir.

¹²² Hoca Sadeddin (1280 [1863-64]). *Tâcü't-Tevârih*. C. 2. İstanbul. 298; *Vekâyi-i Sultân Bâyezîd ve Selîm Han*. 44b.

¹²³ Şükrî-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 121a'da isyanı tahrik edenleri aşağıdaki beyitlerle açıklamaktadır:

Bu fesâdı ey erenler server / İtdi birkaç bî-hîred yeniçeri
Lîk bâ'îş bunda üç bî-behredür / İşbu tahrik ile anlar şöhrödür
Biri İskender Paşa durur benâm / Ol biri sekmenbaş ey nîk-nâm
Biri dağı kâzî'-askerdür ki Şâh / Şanur anı her cihetden nîk-ıvâh

¹²⁴ Şükrî-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 122a; Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 264a'da padişahın sadece Ca'fer Çelebi'ye bir kaç soru sormak üzere bir adamını gönderdiğini kaydeder.

¹²⁵ Hoca Sadeddin (1280 [1863-64]). *Tâcü't-Tevârih*. C. 2. İstanbul. 298; Çerkesler Kâtibi. *Târîh-i Sultân Selîm*. 29b'de Ca'fer Çelebi'nin idamından sonra Yavuz Sultan Selîm masum olduğunu düşündüğü Dukakinoğlu'nu öldürttüğüne pişman olmuştur:

Bir te'essüf çekdi anda pâdişâh / Kim Duğakin-oğlu gitdi bî-gümân

Ferîdün Beg. *Münşe'âtü's-Selâtin*. C. I. 415'de Ca'fer Çelebi'nin mahkemesine ve idamına ayrıntılı olarak yer verir.

¹²⁶ Şükrî-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 122a.

¹²⁷ Şükrî-i Bidlisî. *Selîmnâme*. 122a.

öğrendiğine göre; Yavuz Selîm tahtı ele geçirmek için mücadele ederken, babası II. Bâyezîd'in ordusuyla Karışdıran Ovası'nda karşılaşmış ve askerini savaşmadan geri çekmiş, Kefe'ye çekilmişti. Bu olay sebebiyle Yavuz Sultan Selîm maalesef Ca'fer Çelebi'ye isnat edilen bir hicve konu olmuş, bu hiciv de Ca'fer Çelebi'nin idamına yol açmıştı.¹²⁸ Bu iddiayı destekleyen bir kanıt *În'âmât Defteri*'nde bulunmaktadır. Cemâziyelevvel 917'ye (Ağustos 1510) ait bir kayıтта Selîm Beg'in Bâyezîd tarafından yenilmesi ile ilgili bir târîh yazan 'Iyânî mahlaslı bir şaire verilen ihsân yer almaktadır.¹²⁹ Bu târîh Ca'fer Çelebi'ye isnat edilmiş olabilir. Çünkü Celâl-zâde *Meâsîr* isimli eserinde (103a) yukarıdaki hikâye ile ilgili bilgi vermekte ve Yavuz Selîm'in geri çekilmesinden sonra Ca'fer Çelebi'nin *سك بصحرا* = "Köpek çöle gitti." dediği ve bu ifadenin o zaman ağızdan ağıza dolaştığını kaydeder. Celâl-zâde bu sözün Ca'fer Çelebi'yi idama götürülen sebeplerin en önemlisi olduğunu düşünmektedir.

Tezkireler Ca'fer Çelebi'nin ölümüne düşülen aşağıdaki tarihi aktarırlar:¹³⁰

واه كندی بو جهاندن جعفر

Oysa ki 920 hicri tarihini veren bu mısra yanlıştır. Çünkü tarihî kaynakların tamamı Ca'fer'in katlinin 8 Recep 921 (18 Ağustos 1515) günü olduğunda mutabıktır.¹³¹

Âşık Çelebi ve Âlî'ye göre Ca'fer Çelebi, Yavuz Sultan Selîm'i masum olduğuna inandırmak için nafîle bir çaba içine girmiş ve bunun için Harûn Reşîd'in, veziri Ca'fer Bermekî'yi haksız yere öldürtmesi (187/803) ve daha sonra pişman olup vicdan azabı çekmesi gibi tarihî olayları hatırlatmıştır.¹³²

İdamından sonra Ca'fer Çelebi'nin cenazesi kardeşi Sa'dî Çelebi tarafından Balat'a götürülmüş,¹³³ adını taşıyan caminin haziresine defnedilmiştir.¹³⁴

Tezkirelerde, Ca'fer Çelebi'nin ölümünü önceden hissettiği nakledilir. İdamından iki ya da üç gün önce kendisini ziyarete gelen Mevlânâ Necmî'ye yeni yazdığı gazelini okuyan Ca'fer

¹²⁸ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 264a-b.

¹²⁹ *În'âmât Defteri*. 454.

عیانی شاعر ی که تاریخ انہزام سلیم بك اورد

Bahis konusu olan "tarih" olaya düşürülmüş bir tarih olabileceği gibi, müstakil bir eser de olabilir.
¹³⁰ Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eşâr*. SK-Şehid Ali Paşa-1877. yk. 21a; Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzû's-Suarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 45b; Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 883'de tarih mısraına güvenmiş ve tarihî kaynakların yanlış olduğunu iddia etmiştir. Bkz. Bursalı Mehmed Tâhir (1333 [1914-15]). *Osmanlı Müellifleri*. C. 1. İstanbul. 263'de ve E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 2. London. 269'da 920 tarihini verirler. Yavuz Sultan Selîm Çaldıran Seferi'nden İstanbul'a 29 Cemâziyelevvel 921'de döndüğü için tarihî kaynaklarda verilen tarih kesinlikle doğrudur.

¹³¹ Friedrich Giese (1922). *Die Altosmanischen Anonymen Chroniken*. C. 1. Breaslau. 134; *Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî*. C. 2. İstanbul. 1311 [1893-94]. 63; Hüseyin Hüsameddîn (2008). *Amasya Tarihi*. C. III. 277.

¹³² Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 456; Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 264a.

¹³³ Balat'taki cami için bkz. *Hadikatü'l-Cevâmi*. C. I. 39 ve Semavi Eyice (1998). "Tâcîzâde Tevkii Câfer Çelebi Camii". *Türk Kültürü Araştırmaları: Dr. Orhan Fuat Köprülü'ye Armağan* 34: 55-63. Vakfıyesi için bkz. *İstanbul Tahrir Defteri*. 298.

¹³⁴ Günay Kut (hzl.) (1978). *Sehî Beg, Heşt Bihişt: The Tezkire by Sehi Beg, An Analysis of the First Biographical Work on Ottoman Poets With A Critical Edition Based on MS. Süleymaniye Library, Ayasofya 3544*. Cambridge MA. 128; Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 457; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Suarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 249. Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 979-980'de Sa'dî Çelebi'nin kardeşinin katlinden sonra üzüntüden sarsıldığını, kendini tutamayıp buna sebep olanlara lanet ettiğini ve üzerinden uzun zaman geçtikten sonra ise bu sözlerinin duyulacağından ya da saraya ihbar edileceğinden korkarak yaşadığını nakleder.

Çelebi, en çok aşağıdaki beyti beğendiğini söylemiştir:¹³⁵

Ben şehid-i tiğ-i 'ışık olduğda rāh-ı yārda
Yumadın defn eyleñüz tenden ğubārı gitmesün¹³⁶

Âşık Çelebi bu beytte Ca'fer Çelebi'nin öldürülmesine dolaylı bir işaret olduğu düşüncesindedir.

Kaynaklar, Yavuz Sultan Selîm'in, Ca'fer Çelebi'yi öldürttüğüne pişman olduğunu ve öldürmek yerine hapsedilmesini tavsiye etmedikleri için çevresindekileri azarladığını yazar.¹³⁷ Ca'fer Çelebi'nin ölümünden sonra Dikilitaş'ta, Atik Ali Paşa Vakfı'na ait ev ve dükkânlarda büyük bir yangın çıkar. Yavuz Sultan Selîm'in yangın yerini söndürme işlemlerine nezaret etmek için ziyarete gittiğinde şu sözleri söylediği rivayet edilir: “*Bu yanup yağılmağlar Ca'fer Çelebi'nün şerâr-ı âteş-i âh-ı bî-günâhıdır.*”¹³⁸ Bir başka anekdot da padişahın Ca'fer Çelebi'yi öldürttüğüne pişman olduğunu destekler, Yavuz Sultan Selîm'in şöyle söylediği aktarılır: “*Salṭanata geldüğümüzde iki kimesne bulduğ biri Mü'eyyed-zâde, ammâ ne fâ'ide ki pîrligine irmişüz ve biri Tâcî-zâde ki dest-i tehevvrle ħurmen-i vücûdın yile virmişüz.*”¹³⁹

Ca'fer Çelebi'nin vefatından sonra, 15 Receb günü Tâclu Hanım padişahın huzuruna çıkarılır ve kendisine hayatını idâme etmesi için ihsânda bulunulur.¹⁴⁰ *Câmi'u't-Tevârîh'e* göre, Tâclu Hanım'a ömrünün sonuna kadar aldığı, Tırhala mukataası tahsis edilir. Tâclu Hanım 984 (1576-77) yılında vefat etmiştir.¹⁴¹

Tezkirelerde yazdığına göre Ca'fer Çelebi'nin Ca'ferî mahlasıyla şiirler yazan bir oğlu vardı.¹⁴² Tezkirelere göre Ca'ferî sefih bir hayat yaşamış ve aldığı yüksek dozlu afyon sebebiyle vefat etmiştir.¹⁴³ Bazı mecmû'alarda Ca'ferî'nin şiirlerine rastlanmaktadır.¹⁴⁴ Zilkade 918 (Ocak 1513) tarihli bir vakıf kaydında Ca'fer Çelebi'nin başka çocuklarının da bulunduğu kaydedilir

¹³⁵ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 458; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 249; Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzî's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 46a.

¹³⁶ *Dîvân*. 163.

¹³⁷ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 264b. Âlî'nin, Dukakinzâde'nin Ca'fer'in katline engel olmadığı için öldürüldüğü iddiası, Dukakin-zâde daha önceki bir tarihte Amasya'da öldürüldüğünden, tamamen yanlıştır.

¹³⁸ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 457; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 248; Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzî's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 45b-46a.

¹³⁹ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 457.

¹⁴⁰ Ferîdün Beg. *Münşe'âtü's-Selâtin*. C. I. 418.

¹⁴¹ SK-Fatih 4306. yk. 260b.

¹⁴² Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 465-466; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 252-253. Hüseyin Hüsameddin. *Nişanlılar Durağı*. 72 [74]'de adının İbrâhîm Bâli Çelebi olduğunu kaydeder.

¹⁴³ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 466; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 252-253.

¹⁴⁴ Eğridirli Hacı Kemâl. *Câmi'u'n-Nezâ'ir*. Bayezid Devlet Kütüphanesi-5782. 869-70; Yasemin Ertek Morkoç (2003). *Eğridirli Hacı Kemâl'in Câmi'u'n-Nezâ'ir'i: Metin ve Mecmua Geleneği Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi; *Pervâne Beg Mecmû'ası*. TSMK-Bağdat 406. yk. 625a, 364a; *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*. SK-Hasan Hüsnü Paşa-1031. yk. 301b; *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*. İÜ-TY 752. yk. 80a.

fakat isimleri verilmez.¹⁴⁵ Başka bir vakıf kaydında ise Ca'fer Çelebi'nin diğer çocuklarının adları yazıldır. Edirne'deki Bayezid İmâreti'nin muhasebe bilançosuna göre 895 tarihinde Ca'fer Çelebi'nin Mehmed ve Ahmed adındaki iki oğlu bu vakfın zevâidinden günlük 8 akçe ücret alıyorlardı.¹⁴⁶

İstanbul'daki cami dışında,¹⁴⁷ Ca'fer Çelebi Simav'da bir cami ve hamam, Bergama'da bir kervansaray¹⁴⁸ ve Edirne'de bir sıbyan mektebi yaptırmıştır.¹⁴⁹ Ca'fer Çelebi'nin kardeşi Sa'dî Çelebi (ö. 922/1516) de tanınmış bir münşî ve şairdi. Onun da özgeçmişi aşağı yukarı Ca'fer Çelebi ile aynıdır. O da bilmediğimiz bir tarihte Amasya'da doğmuştur.¹⁵⁰ Muhtemelen Bursa'da, Kâdı-zâde diye tanınmış Mevlânâ Kâsım ve Hacı Hasan-zâde gibi önemli âlimlerin derslerine devam ettikten sonra Bursa Gazi Murad Medresesi'ne müderris oldu.¹⁵¹ *Mecmû'a*'sındaki kesin kayıtlara göre, Sa'dî Çelebi 897 (1491-92) ile 906 (1500-01) yılları arasında Bursa'daydı.¹⁵² Yine aynı *Mecmû'a*'nın 147b-150a yaprakları arasında 905 (1499-1500) yılında Bursa'dayken yazdığı Arapça şiirleri bulunmaktadır.

İn'âmât Defteri'nde, Cemâziyelevvel 909 (Ekim 1503) tarihinde Ali Paşa Medresesi müderrisi Sa'dî Çelebi'nin padişaha bir kasîde takdim ettiğini bildiren kayda istinaden, Sa'dî Çelebi'nin 909 (1503-04) yılından önce İstanbul'a gelmiş olduğunu söyleyebiliriz.¹⁵³ Yine aynı defterde Saray'a takdim edilmiş 20 Receb 913 (25 Kasım 1507) tarihli bir başka kasîde kaydı da vardır.¹⁵⁴ *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'ye göre, daha sonra zamanının en yüksek eğitim kurumu hâline gelen Semâniyye Medresesi'ne müderris olmuştur.¹⁵⁵ Yine *İn'âmât Defteri'nde* Dîvân-ı Hümâyûn nişancısının kardeşi ve Semâniyye müderrislerinden Mevlânâ Sa'dî'nin Zilhicce 915'da (Mart 1510) bir başka kasîde sunduğu kayıtlıdır.¹⁵⁶

Sa'dî Çelebi ömrünün geri kalan kısmını muhtemelen İstanbul'da geçirmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, 921'de (1515) Ca'fer Çelebi öldürülünce Sa'dî Çelebi ağabeyinin cenazesini alıp defnetmiştir. Ca'fer Çelebi'nin ölümünden kısa bir süre sonra, Mısır Sultanı Kansu Gavri'ye Arapça bir mektup yazılması icap ettiğinde, Sa'dî Çelebi bu sebeple saraya davet edilmiştir. Yavuz Sultan Selîm, Sa'dî Çelebi'nin yazdığı mektubu o kadar beğenmiştir ki 30.000 akçe ihsânda bulunmuş ve günlük ücretini 30 akçe arttırmıştır.¹⁵⁷

¹⁴⁵ *Tapu Defteri*. no. 251, 531-2; *İstanbul Tahrir Defteri*. 298.

¹⁴⁶ İsmail Erünsal. "Türk Edebiyatı Tarihine Kaynak Olarak Arşivlerin Değeri". *Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları*. 7-8.

¹⁴⁷ İstanbul'daki camiine vakfedilen dükkânlar için bkz. M. Akif Erdoğan-Ömer Bıyık (2014). *Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan*. hzl. Mustafa Engin-Murat Alandağlı. Ankara. 262.

¹⁴⁸ *İstanbul Tahrir Defteri*. 298.

¹⁴⁹ *Tapu Defteri*. no. 1070. 150-1.

¹⁵⁰ Gelibolulu Mustafa Âli. *Kühû'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 213a.

¹⁵¹ Taşköprü-zâde, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*. 325; Mecdî Efendi. *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*. 337.

¹⁵² Sa'dî Çelebi'nin Ca'fer Çelebi'ye gönderdiği mektuplar için bkz. *Sa'dî Çelebi Mecmûası*. 62b-64a; 70b-71a; 93b-94a; 102a-102b; 106b-107b; 107b-108a.

¹⁵³ *İn'âmât Defteri*. 17. 909 yılında İstanbul'dayken Ca'fer Çelebi'ye yazdığı mektup için bkz. *Sa'dî Çelebi Mecmûası*. 105b-106a.

¹⁵⁴ *İn'âmât Defteri*. 254.

¹⁵⁵ Taşköprü-zâde. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*. 326.

¹⁵⁶ *İn'âmât Defteri*. 375.

¹⁵⁷ İsmail E. Erünsal (2010). "Tâcîzâde Sâdî Çelebi". *İA. C. 39*. İstanbul: TDV Yay. 356.

Şakâ'ik-i Nu'mâniyye'de Sa'dî Çelebi'nin ölümünden önce hacca gittiği ve dönüşte 80 akçe maaşla emekli olduğu kaydedilir. Ölüm tarihi 922 (1516) yılıdır. Türbesi Balat'ta yaptırdığı sıbyan mektebinin bahçesindedir.¹⁵⁸ Ancak bazı kaynaklarda Sa'dî Çelebi'nin Mısır Seferisırasında¹⁵⁹ ya da Bursa Muradiye Medresesi müderrisi iken¹⁶⁰ vefat ettiği kaydedilir.

Sa'dî Çelebi müderrisliği haricinde medreselerde okutulan Arapça ders kitaplarına bazı şerhler ve hâşiyeler de yazmıştır.¹⁶¹ Hüseyin Hüsameddin'e göre ise Amasya'nın güzelliklerinden bahseden *Hayru'l-Ahlâm* isimli eserin de müellifidir.¹⁶² *Mecmû'a*'sında bulunan Arapça *Dîvân*'ı eksiktir,¹⁶³ tezkirelerde ve mecmû'alarda Türkçe şiirleri bulunmaktadır.¹⁶⁴ Arapça şiirleri, bu dili kullanma becerisinin ağabeyinden üstün olduğunu iddia eden tezkire yazarları tarafından övülmüştür.¹⁶⁵ Kınalı-zâde Hasan Çelebi, inşâsının da ağabeyininkine tercih edilir olduğunu söyler.¹⁶⁶ Hasan Çelebi, Alî Paşa için yazdığı vakfiyenin bî-nazîr olduğunu belirtir. Kâtib Çelebi de aynı vakfiyeden bahsederken "Dünyanın nâdirlerindendir." der.¹⁶⁷ Sa'dî Çelebi'nin Arapça şiir söylemede ve inşâdaki mahareti büyük bir ihtimalle XVI. asrın ilk çeyreğinde Rumeli kazaskeri tarafından padişaha sunulmuş Farsça bir raporda şöyle belirtilmiştir:

Sa'dî Çelebi Tâcî-zâde Ulûm-ı Arabiyyede mahâret sahibidir. İnşâ, kasîde ve Arapça şiir yazmada eşi benzeri bulunmaz. Fusahânın birçok şiirini, kasîdelerini ve tarihlerini ezbere bilir. Arapça şiir yazmakta ondan daha iyi kimse yoktur. Tekâud olarak 70 akçe verilmesi uygun olur.¹⁶⁸

¹⁵⁸ Taşköprü-zâde. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*. 326; Mecdî Efendi. *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*. 337; Semavi Eyice (1998). "Tâcîzâde Tevkîi Câfer Çelebi Camii". *Türk Kültürü Araştırmaları: Dr. Orhan Fuat Köprülü'ye Armağan* 34: 55-63. Sıbyan mektebinin vakfiyesi için bkz. *İstanbul Tahrir Defteri*. 298 ve *Tapu Defteri* no. 251, 532.

¹⁵⁹ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 981.

¹⁶⁰ Ömer İshakoğlu (2008). "Tâcîzâde Sa'dî Çelebi ve Semâ'î Müennes Kasidesi". *Şarkiyat Mecmuası* 1(12): 61.

¹⁶¹ Bu kitaplar için bkz. Taşköprü-zâde. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*. 326; Mecdî Efendi. *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*. 338; Bursalı Mehmed Tâhir (1333 [1914-15]). *Osmanlı Müellifleri*. C. 1. İstanbul. 263; Ömer İshakoğlu (2008). "Tâcîzâde Sa'dî Çelebi ve Semâ'î Müennes Kasidesi". *Şarkiyat Mecmuası* 1(12): 62-63.

¹⁶² Hüseyin Hüsameddin. *Amasya Tarihi*. C. I. 13; Ömer İshakoğlu (2008). "Tâcîzâde Sa'dî Çelebi ve Semâ'î Müennes Kasidesi". *Şarkiyat Mecmuası* 1(12): 62-63.

¹⁶³ *Sa'dî Çelebi Mecmûası*. 24a-26a; 29a-34a; 56a-57a; 103a; 110a; 147b-150a.

¹⁶⁴ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 981; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eşâr*. SK-Şehid Ali Paşa-1877. yk. 35a; Mecdî Efendi. *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*. 337.

¹⁶⁵ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 989; İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 462.

¹⁶⁶ İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 462-463.

¹⁶⁷ İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 464; Kâtib Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn*. C. II. 2025.

¹⁶⁸ TSA. 5781, s. 2. Sa'dî Çelebi'nin Arapça şiir yazmada ve inşâda mahareti hakkındaki bu rapor, tezkirelerin bu hususta verdikleri bilgilerin ne derecede gerçek durumu yansıttığını göstermesi bakımından önemlidir.

CA'FER ÇELEBÎ'NİN ESERLERİ

1) DÎVÂN

Nüshaları ve Özellikleri

Ca'fer Çelebi Dîvânı'nın sekiz nüshası bulunmakta olup yayımlanan tenkitli metinde bunların altısı kullanılmıştır. Sekiz nüshasının yedisine ya kataloglarda yer verilmiş ya da yapılan araştırmalarda atıfta bulunulmuştur fakat sekizincisi olan SK-Halet Efendi nüshası Doktora çalışmamız sırasında ilk kez ortaya konulmuştur.

Müellif hattından istinsah edilmediği anlaşılan bu sekiz nüshanın biçim ve içerik bilgileri aşağıdaki gibidir:

1) **John Rylands Kütüphanesi**, Manchester, Turkish Ms. No. 62. Zarif bir hatla yazılmış olan 15. ve 16. yüzyılda yaşamış on beş şairin *Dîvânı*'nın bulunduğu *Mecmûa* 534 varaktır. Ca'fer Çelebi *Dîvânı Mecmû'a*'nın 326b ve 430a yaprakları arasında bulunmaktadır.¹⁶⁹

534 yaprak, 20.5 x 10.5 cm (118.8 cm x 9.15 cm; 13.5 cm x 6.5) 17 satır, kalın âherli krem rengi kağıt, çift yaldızlı cetvel, başlıklar tezhipli, çok güzel nestalik hat, miklepli deri cilt, istinsah tarihi ve hattat kayıtlı değil, muhtemelen

17. yüzyılda istinsah edilmiş.

vr. 1b-2a arasında yazmanın ihtiva ettiği *Dîvân*ların tanıtıldığı bir fihrist vardır. Bazı sayfalarda ilk yaprakta bulunan temellük kaydında kendisini Mehmed Ağa olarak tanıtan ve mecmû'anın fiyatının 30 esedî kuruş olduğunu not eden Fethî-zâde Bende Mehmed'e ait mühür bulunmaktadır. Yine ilk yaprağa kitabın diğer iki sahibi Helvâcıbaşı-zâde olarak bilinen Dervîş Hulvî el-Halvetî ile Abdülhayy Mustafâ'nın isimleri yazılmıştır.

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (326b-330a), 22 kasîde (330a-374a), 2 tercî'-bend (331a-334a ve 371b-374a), bir müseddes (349a-351a), 7 kıt'a (374a-377a ve 430a), birbirini takip eden sayfalardaki 7 murabba (398a-b, 402a-b, 402b-403a, 405a, 405b, 407b ve 414b) dahil 242 gazel (377b-430a).

2) **Dârü'l-Kütübi'l-Mısrî**, no. 8796. Bu yazma da 15. ve 16. yüzyıl şairlerinin *dîvân*larının bulunduğu bir mecmû'adır. Ca'fer Çelebi'nin *Dîvânı*'nı 265b ve 349b yaprakları arasındadır.¹⁷⁰

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (265b-268a), 25 kasîde (268a-311a), 2 tercî'-bend (269b-271b ve 308b-310b) ve bir müseddes (386a-288a), 7 kıt'a (310b-313a), birbirini takip eden sayfalarda bulunan 7 murabba (329b, 332b, 333a, 335a, 335b, 336a ve 342b) dahil 207

¹⁶⁹ Jan Schmidt (2011). *A Catalogue of the Turkish Manuscripts in the John Rylands University Library at Manchester*. Londra/Boston. 122.

¹⁷⁰ AlîEfendi Hilmi Dağüstânî (1306 [1888-89]). *Fihristü'l-Kütübi't-Türkiyyetif'l-Kütübhâneti'l-Hidvîyyeti'l-Mısrîye*. 153.

gazel (313a-349b).

3) Bibliothèque Nationale no. 576.¹⁷¹

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (1b-5a), 27 kasîde (5b-59a ve 63a-70b), bir müseddes (49a), 2 tercî'-bend (43a-45a ve 66a-69b), 10 kıt'a (59a-63a), birbirini takip eden sayfalarda bulunan 4 murabba (97a, 101b, 102a ve 114a) dahil 223 gazel (72b-125b).

4) SK-Hâlet Efendi 148. 129 varak, 21 x 12.5 cm; 15 satır, kalın âherli krem rengi kâğıt, altın cetvelli, nesih hatlı, deri ciltli, istinsah tarihi ve yeri kayıtsız, 17. yüzyılda yazılmış olması muhtemel.

1a'da eserin adı "*Dîvân-ı Ca'fer*", Mustafâ Dede Mevlevî ve Esrâr Mehmed'e (ö. 1796) ait iki temellük kaydı, son olarak eseri Ca'fer Dede Mevlevî'ye isnat eden silinmiş bir not ile 1196 (1781-82) ve 1197 (1782-83) tarihleri mevcuttur. 2a'da Galata Mevlevîhânesi'nin vakıf mührü vardır. 45a'da "*Ca'fer Dede kıddise sırruhu hazretlerinüñ maqbûl-ı merdân olan gazelleridür.*" kaydı bulunmaktadır. Kitap iki kısma ayrılmıştır: Birinci kısım *Müntehab-ı Dîvân-ı Ca'fer* (Çelebi kelimesi silinmiştir.) başlığı ile başlar (1b), ikinci kısım *Dîvân-ı sâni fî kasâ'id li-Ca'fer Dede* başlığını taşımaktadır (71a).

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (1b-5a), 26 kasîde (5b-9a ve 77b-122b), bir tercî'-bend (9b-12b), 7 kıt'a (122b-126a), birbirini takip eden sayfalarda bulunan 7 murabba (28a, 29b, 32b, 51b, 52a, 52b ve 53a) dahil 221 gazel (13a-68a), Arapça şiirler (71b-74a ve 126b-127a), Farsça şiirler (74a-77b ve 127a-128b).

5) SK-Ayasofya 3888. 125 varak, 24.5 x 15.5 cm, iç ölçü 15 x 9 cm, 15 satır, kalın âherli kâğıt, mükemmel talîk hat, deri ciltli, istinsah yeri ve tarihi yok, 17. yüzyıl. İlk sayfasında III. Osmân vakfına ait mühür var.

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (1b-5b), 26 kasîde (12b-60b), bir tercî'-bend (61a-64a), 10 kıt'a (64b-68b), birbirini takip eden sayfalarda bulunan 6 murabba (86b, 88a, 91b, 110a, 110b ve 111b) dahil 217 gazel (71b-126a), Arapça şiirler (5b-9a) ve Farsça şiirler (9a-12? ve 69a-70b).

6) Staatsbibliothek, Marburg. Msb Or. Oct. 2705.¹⁷²

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (1b-4b), Türkçe kasîdeler (15a-84b) 10 kıt'a (84b-89b), Arapça şiirler (5a-8b) ve Farsça şiirler (8b-14b).

¹⁷¹ E. Blochet (1933). *Catalogue des Manuscrits Turcs*. C. 2. Paris. 1.

¹⁷² Manfred Götz (1968). *Türkische Handschriften*. C. 2. Wiesbaden. 234.

7) Nuruosmaniye Kütüphanesi-3811.¹⁷³

İçindekiler: Tercî'-bend şeklinde bir na't (1b-5b), 26 kasîde (12b-60b), bir tercî'-bend (60b-64a), 10 kıt'a (64a-70b), birbirini takip eden sayfalarda kayıtlı 2 murabba (86a ve 87b) dahil 104 gazel (71a-96a), Arapça şiirler (5b-9a) ve Farsça şiirler (9a-12a ve 69a-70b).

8) British Museum Or. 7136.

İçindekiler: Birbirini takip eden sayfalarda bulunan 3 murabba (19a, 20b ve 24b) dahil 146 gazel (3b-38a), Arapça şiirler (1b-2a) ve Farsça şiirler (2a-3a).

Dîvân'ındaki Kasîde ve Gazellerinin İçerik Özellikleri

Ca'fer Çelebi'nin yayınladığımız *Dîvân*'ında 28 Türkçe kasîde, bir müseddes, 8 murabba dahil 255 Türkçe gazel, 3 Türkçe tercî'-bend, 10 Türkçe kıt'a, 4 Arapça kasîde, 1 Arapça müstezat, 1 Arapça gazel, 2 Farsça kasîde, 1 Farsça tahmis, 2 Farsça gazel ve 1 Farsça murabba vardır.¹⁷⁴

Ca'fer Çelebi Türkçe kasîdelerinde, Osmanlı edebiyatında bu türün önde gelen temsilcisi kabul edilen ve gerçekte en önemli yenilikçisi olan Ahmed Paşa'dan etkilenmiştir. Sevgilisine ithaf ettiği iki tanesi dışında kalan bütün kasîdeleri alışılmış biçimdeki muhataplar için yazılmış medhiyeler olup çoğunluğu II. Bâyezîd içindir. Dört tanesi Yavuz Sultan Selîm, üçü vezir Alî Paşa, biri Şehzade Ahmed ve ikisi de bir şeyhe ithaf edilmiştir. Ca'fer Çelebi'nin II. Bâyezîd'e yazdığı kasîdelerin dikkat çeken yanı, bütün Osmanlı hanedanı içinde "Velî" namıyla tanınan tek kişi olan padişahın takvasına ve dindarlığına geniş yer vermesidir.

Usûle uygun biçimde, kasîdeler *nesîb*, *girizgâh*, *medih*, *fahriye*, *taleb* ve *dua* bölümlerinden meydana gelmektedir. Yalnız bir şeyh için yazılan iki, Alî Paşa'ya ithaf edilen iki ve sevgilisi için yazdığı bir başka kasîde bu usûlün dışında kalır. Alî Paşa için yazılmış *Enîsü'l-Ârifîn*'de bulunan kasîde, doğrudan *medhiye* ile başladığı ve giriş kısımları bulunmadığı için eksik görünmektedir.

Ca'fer Çelebi, kasîdenin teması ile övmek istediği kişi arasında bağlantı kurmak için çok hoş bir ustalık göstererek *girizgâh* kısmını sık sık yapmacıksız bir şekilde *nesîb* ve *medhiyeye* bağlar. Örneğin, Yavuz Sultan Selîm'e takdim ettiği kasîdede (no. 29), girizgâhtan önceki beyitte "*selîm*" kelimesini kafiye olarak kullanarak medhiyeye başlayacağını hissettirir ve kelimeyi sonraki beyitte padişahın ismi olan özel isim hâlinde tekrar eder:

9 Goncanuñ metninde muzmerken deķā'îķ mücmeli / Gül anı tafşil ile şerh itdi zı-ţab'-ı selîm

10 Güllerüñ kılmış mu'aţţar micmerin gülşende bād / Meclis-i Şehzâdeye beñzer buħür eyler nesîm

¹⁷³ İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu (1947). C. 1. İstanbul. 91.

¹⁷⁴ İsmail E. Erünsal (1983). *The Life and Works of Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, with a Critical Edition of his Dîvân*. İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi Yay.

11 Mâh-ı burc-ı salţanat ħurşid-i evc-i ma'delet / Husrev-i Cemşid-fer Şâh-ı cihân Sultân Selîm

26. kasîde özellikle hem teması hem de *girizgahı* bakımından takdire şayandır. Ca'fer Çelebi, bu kasîdenin *nesîb* kısmında alışılmışın dışında ağır bir konu seçmiş dinî motifleri işlemiştir. Şair "*devr*" nazariyesi üzerinde durarak, sonuçta bu dünya ve buradaki bütün mevcudatın geçici olduğunu, bu sebeple insanın kendisini öteki dünyaya hazırlaması gerektiğini ifade eder:

78 Kâmusı gitdi ögümden ħayâlüme gelmez / Ne lâle-zâr u ne şahrâ ne bâğ u ne bostân

79 Ne kesb-i mâl ü menâl ne ħırş-ı manşib u câh / Ne fikr-i bâğ u ne tertîb-i ħâne vü eyvân

80 Hezâr şükr ki geldi ferâgat-ı küllî / Gözüme çöpce görünmez bu kâr u bâr-ı cihân

Aslında her ne kadar dünyanın bütün zevklerini terk etmek istese de, şiiirden vazgeçmesi mümkün değildir çünkü o sultanı medhetme aracıdır. Bunu girizgahta şöyle ifade eder:

81 Tarih-i nazma da hergiz sülük itmez idüm / Sebeb degülmise medĥ ü du'â-yı Şâh-ı cihân

Türkçe kasîdelerin içine gazel yerleştirme çok yaygın olamamakla birlikte¹⁷⁵ Ca'fer Çelebi hemen hemen bütün kasîdelerine tegazzül kısmı eklemiştir. Bu gazeller genellikle sevgiliye hitap eder ve kasîdenin mevzusu ile bağlantıları yoktur.

Ca'fer Çelebi'nin gazelleri, şekil bakımından incelendiğinde, alışılmışın dışında herhangi bir farklılık göstermezler. Uzunlukları 5 ile 12 beyit arasında değişir. Bazı durumlarda sondan bir önceki beyitte bulunsa da (g. 3, 141, 153, 161) şair mahlasını genellikle gazelin son beytinde zikreder.

Gazellerin mevzusu, tasavvufî fikirleri işleyen bir tanesi dışında mecazî aşktır. Gazellerin çoğu gibi, Ca'fer Çelebi'nin gazelleri de yekâhenk değildir, fakat şairin bazen bir redifi kullanarak tek bir fikri işlediği gazelleri de vardır.

Ca'fer Çelebi'nin üzerinde yorum yapılan özellikleri nükteli, teklifsiz ve bir ölçüde etkileyici olan üslûbu çarpıcı biçimde gazellerinde ortaya çıkmaktadır çünkü daha resmî edayla yazılan kasîdelerde bu mümkün olmamaktadır. Bu şiir geleneğinin şairlere dayattığı sıkı kurallar dâhilinde, Ca'fer Çelebi, farklı bir edebî şahsiyet ortaya koyar ve pek çok çağdaşının aksine basmakalıp ifadelerin dışına çıkar.

Biri Mütenebbî'ye yazılmış bir nazîre olan dört Arapça kasîdesinde, Ca'fer Çelebi bu dildeki ustalığını ortaya koyar fakat bunlar edebî değer bakımından tartışmaya açıktır. Şairin Türkçe manzumelerinin tercümesi hissini uyandıran bu şiirler bir Arap'a garip gelebilir ve

¹⁷⁵ Yaşar Aydemir yüzyıllara göre değişiklik arz etmekle birlikte Türkçe kasîdelerin içinde gazelin yer almasının %10-15 oranında olduğunu belirtmektedir. Bkz. Yaşar Aydemir (2002). "Türk Edebiyatında Kaside". *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 22 (Yaz): 155.

muhtemelen onların şiir geleğine yabancı olarak kabul edilebilir. Çağdaşları, Ca'fer Çelebi'nin Arapça inşâdaki yeteneğinin kardeşi Sa'dî Çelebi ile aynı seviyede olmadığını kabul etmişlerdir. Ayrıca nişancı olduğu dönemde Mısır Sultanı'na bir mektup gönderilmesi söz konusu olduğunda metnin yazılması için Müeyyed-zâde görevlendirilmiştir.

Farsça kasîdeleri, -şüphesiz bu dilin geleneksel Osmanlı Türkçesi'ne yakın ilişkisi yüzünden daha fazla başarılıdır ve aslında Yavuz Sultan Selîm'in tahta çıkması nedeniyle yazdığı Selmân Sâvecî'ye (ö. 778/1376) nazîre olan kasîdesinin ayrı bir güzelliği ve inceliği vardır. Genel olarak, Osmanlı şairlerinin kendi dilleri dışındaki bu denemelerinin çok azı takdire lââyık olacak kalitede olup Avrupa'da Klâsik Çağ çalışmalarındaki *gradus ad parnassum*¹⁷⁶ örneklerine benzerler. Bu durum Ca'fer Çelebi'nin Hâfız'ın bir gazeline yazdığı tahmîste, usta ile taklitçi arasındaki farkın çok belirgin olduğu bir örnekte en iyi şekilde görülmektedir. Ca'fer Çelebi'nin bu dili kullanmasıyla ilgili olarak Müeyyed-zâde'nin söylediği dikkat çekicidir: "*Ankara Farsçası*."¹⁷⁷

2) HEVES-NÂME¹⁷⁸

Ca'fer Çelebi'nin *Heves-nâme*'si hem modern hem de çağdaşları tarafından onun en iyi eseri olarak kabul edilmektedir. Hemen hemen bütün tezkireler eserin önemini vurgulamışlardır¹⁷⁹, özellikle Latîfî orijinal olduğu kadar yenilikçi olduğu fikrindedir:¹⁸⁰

Ve Heves-nâme nâm bir dastân-ı dil-sitâni vardır. Öz karîhasından şâdir olmuş, hâşşa-i içâdı ve reye'ân-ı cevânîde hasb-ı hâlinden ihtirâ' ve irâdîdur. Bir kitâb-ı belâgat-nişâb ve bir nazm-ı sihr-intisâbdur ki min ma'tla' ilâ ma'kta' elfâz-ı belîğa ve ma'ânî-yi bedî'a birle ebyât-ı pür-nukât ve nazm-ı Mihr ü Müşterî tarzında pür-'ibârât u isti'ârâtur. Esnâ-i manzûmât-ı lisân-ı Türkîde 'aceb nazm-ı pâkdür ve kâdh ü ta'yîb nazariyle nazar iden merd-i bî-idrâkdür. Ta'rîf-i âhare mev'kûf u muhtâc degül.

Eserin edebî değeri hakkındaki abartılı övgülere itiraz edilebilir fakat yine de mesnevî türündeki orijinalliği inkâr edilemez. M. F. Köprülü ve R. Anhegger, Ca'fer Çelebi'nin bilinçli olarak hem konu hem de işleyiş bakımından diğer şairlerin mesnevîlerinden farklı bir eser ortaya koyma çabasını vurgulamışlardır.¹⁸¹ Ca'fer Çelebi'ye kadar Halîlî dışında hemen

¹⁷⁶ "*Parnassus (Dağın) a bir adım*" anlamındaki bu ifade öğrencilerin Latince ve Yunanca metin yazarken kullanabilmeleri için hazırlanmış bu dillerdeki şiir yazma kurallarını ve deyimleri açıklayan sözlüğün ismidir (ç.n.).

¹⁷⁷ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 459.

¹⁷⁸ Bu çalışmada *Heves-nâme*'nin Necati Sungur tarafından yayımlanan metni kullanılacaktır. (Ankara, 2006).

¹⁷⁹ Günay Kut (hızl.) (1978). *Sehî Beg, Heşt Bihişt: The Tezkire by Sehi Beg, An Analysis of the First Biographical Work on Ottoman Poets With A Critical Edition Based on MS. Süleymaniye Library, Ayasofya 3544*. Cambridge MA. 28; Rıdvan Canım (hızl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 209; Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 459; İbrahim Kutluk (hızl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 250.

¹⁸⁰ Rıdvan Canım (hızl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 209-10.

¹⁸¹ M. Fuad Köprülü. *Eski Şairlerimiz: Divan Edebiyatı Antolojisi*. 74 ve M. Fuad Köprülü (1966). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara. 290-91; R. Anhegger (1952). "Selâtin-nâme Müellifi Kemal". *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4 (4): 456-57. Ayrıca bkz. İsmail E. Erünsal (1998). "Hevesname". *İA*. C. 17. İstanbul: TDV Yay. 277-278.

hemen bütün mesnevî yazarları ya temalarını Arap ve İran edebiyatlarında aramışlar ya da yazılmış bir eseri alıp Türkçe'ye tercüme etmişlerdi. Halîlî'nin Fatih Sultan Mehmed devrinde yazdığı *Firkat-nâme* Ca'fer Çelebi'nin *Heves-nâme*'si ile ortak özelliklere sahiptir. Fakat Ca'fer Çelebi'nin eseri şairin başından geçmiş aşk hikâyesi olarak tamamen değişik bir karakterdedir. Halîlî'nin tutkusu bir kadına değildir ve eseri daha çok tasavvufîdir.¹⁸²

Heves-nâme mesnevî şeklinde, hezec bahrinde yazılmıştır¹⁸³ ve ikisi konuya giriş mahiyetindeki üç bölümden meydana gelir. Bunların birincisinde, yazılması mutad olan *tevhîd*, *na't* ve *münâcâttan* sonra İstanbul'un bazı semtlerinin tasvirinin yer aldığı beyitler bulunur. İkinci bölümde Ca'fer Çelebi orijinalliğini vurgulayarak, eserini yazma sebebini açıklar, aşk hakkındaki çeşitli görüşlere yer verdikten sonra bazı tanınmış şairlerle ilgili değerlendirmelerde bulunur. Mesnevînin üçüncü ve en önemli bölümü şairin bizzat yaşadığı aşk hikâyesinin anlatıldığı kısımdır.

Heves-nâme'nin özellikle ilk iki kısmında İstanbul'daki gündelik hayat ve şehirdeki kurumlar hakkında bilgi bulunmaktadır. Ayrıca şairin kendi eserinin değeri ile Dîvân edebiyatı tarihinde önemli yeri bulunan şairler hakkında tartışmaya da yer verilmektedir. Burada zikredilen Ahmed Paşa ve Şeyhî ile ilgili eleştiriler özellikle Latîfî ve Âşık Çelebi tezkireleri ile Ca'fer Çelebi hakkında yapılmış bütün araştırmalarda tekrarlanmıştır.¹⁸⁴ Bu kısmın şairin İstanbul'a yerleştiğini ifade etmekten başka konu ile ilgisi bulunmayan ilk beyitleri, mevzuya giriş mahiyetindedir:

418 Bunuñ gibi mu'azzam bir şehri içinde / Ki hemtâsı bulunmaz dehr içinde
419 İķâmet eylemişdüm ben kemîne /Düşüp kesb-i fezâ'il 'âlemine (198)

Heves-nâme'nin giriş kısmında çok da orijinal olmayan *tevhîd* ve *na'tten* sonra, şairin zihnini, namaza durduğunda bile meşgul eden kadınlarla ilgili düşüncelerden bahseden daha önce pek rastlanmamış ifadelerin yer aldığı *münâcât* bulunur:

66 Hayâlümde şarâb u şem'ü şâhid / Derünümde hevâ-yı sâk u sâ'id
67 Kaçan tekbiir idüp çursam namâza / Gönjül başlar nigârına niyâza
68 Ne aşşı kılmadan mihrâba ben rû / Çü gönjümde muķim tāk-ı ebrû
69 N'olur ben tutduğumdan kıbleye yüz / Açar cân âsitân-ı yâra çün göz (161-162)

¹⁸² Halîlî için bkz. F. A. Tansel (1964). "Halîlî". *İA*. C. 5/1. İstanbul: TDV Yay. 162; Mustafa Özkan-Mustafa İsen (1997). "Halîlî". *İA*. C. 15. İstanbul: TDV Yay. 329-330; *Firkatnâme*'nin özeti için bkz. E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 3. London. 380-82. Ayrıca bkz. Orhan Kemal Tavukçu (hızl.) (2008). Halîlî, *Halîlî ve Firkat-nâmesi: Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım*. Cambridge, MA.

¹⁸³ Âşık Çelebi remel bahrinde yazıldığını kaydeder (Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 459) Kâtib Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn*. C. I. 782'de bu hatayı tekrar eder. Anlaşılan Âşık Çelebi eserindeki remel bahrinde yazılmış bazı gazelleri okumuş ve eserin tamamının bu vezinde yazıldığını hükmetmiştir.

¹⁸⁴ Rıdvan Canım (hızl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 210; Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 459; Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 885; R. Anhegger (1952). "Selâtinâme Müellifi Kemal". *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4 (4): 456-57; M. Fuad Köprülü (1966). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara. 291; Faruk K. Timurtaş (1968). *Şeyhî Hayatı ve Eserleri*. İstanbul. 86-87, 123, 129; Nihad Sami Banarlı. *Resimli Türk Edebiyatı*. C. I. 477; E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 2. London. 285.

Münâcâtta sonra âdet olduğu üzere padişah II. Bâyezîd için dua edilir. Daha sonra *Heves-nâme*'nin günümüze kadar araştırmacıların dikkatini çekmiş olan İstanbul'un bazı binalarının tasvirinin yer aldığı bölümü gelir.¹⁸⁵

Bu bölümdeki binaların tasviri gerçek değil daha çok hayali olduğundan, 15. yüzyıl sonu ve 16. yüzyıl başındaki İstanbul hakkında bildiklerimize çok az katkı yapmaktadır. Burada Ca'fer Çelebi, Galata Kulesi'nden (168); Saray-ı Hümâyûn'dan (170-171); Saray'ın hamamından (172-174); Ayasofya'dan (177-178); Fatih Camii'nden (179-185), Fatih Külliyesi dahilindeki Semâniye Medresesi¹⁸⁶ (185-187), imâret ya da mutfaktan (187-189) ve Dârü's-Şifâ'dan (189-190) bahseder.¹⁸⁷ Dârü's-Şifâ'dan sonra, oldukça uzun bir bölümde Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin cami ve türbesinin inşası, surların yarım fersah dışındaki mekânın Fatih Sultan Mehmed'in hocası Akşemseddîn tarafından bulunması hakkındaki malum hikâye ile birlikte anlatılır. Şair her nedense bu hikâyeyi *Fetih-nâme*'ye dâhil etmemiştir.

Heves-nâme'nin asıl giriş kısmı olarak kabul edilebilecek olan ikinci bölümü Ca'fer Çelebi'nin kendi hayatıyla ilgili bilgilere yer verdiği hasb-i hâl¹⁸⁸ ile başlamaktadır. Ca'fer Çelebi tatil günlerinde arkadaşlarıyla birlikte hoşça vakit geçirdiğini söylemektedir:

429 Geçüp eyyâm-ı taşşil olsa ta'til / İderdüm 'işret esbâbını taşşil
430 Dirüp bir nice ehl-i dil ħari'fi / Hünermend ü sebük-rûh u zari'fi
431 İderdüm anlaru'la 'ayş u nüşü / Çıkarup göklere cüş u ħurüşü
432 Olup birden ikiden sâde-rûlar / Tolup sâgar boşalurdı sebûlar (199)

Bu toplantılarda arkadaşlarını edebî münakaşalara yönlendirir ve sultanı medhetmek için gazel olduğu kadar doğaçlama kasîdeler de söylenirdi.

636 Gehî müşkil mesâ'il fikr iderdük / Gehî dürlü muzâhik zıkr iderdük 637 Gehî nazm-ı
Derî ve gâh Tâzî / Gehî şaşranc u nerd ü lehv ü bâzî (219)
439 Düşerdi şöbet ešnâsında ekşer / Bedîhî eydür idüm ter gazeller
440 Dir idüm düşdüğince gâh gâhî / Kaşâ'id medħ iderdüm pâdişâhı (200)

İşte bu toplantılardan birinde, arkadaşlarından biri Ca'fer Çelebi'nin şairlik yeteneğini metheder ve aşk konusunu orijinal tarzda işleyen bir mesnevî yazması için onu teşvik eder:

487 Bu ešnâda baña bir yâr-ı cânı / Didi ey baħr-ı 'ummân-ı ma'ânî
...
491 Budur zannum eyâ her fende mâhir / Ki sensin meşneviye daħı kâdir
492 Eger sen meşneviye el urasın / Bu ma'nâ üstine şâbit turasın
493 Ola 'âlemde senden yâdigâr ol / Bula ħalk içre kadr ü i'tibâr ol

¹⁸⁵ M. F. Köprülü. *Eski Şairlerimiz: Divan Edebiyatı Antolojisi*. 74. Daha sonraki araştırmacıların Köprülü'nün düşüncelerini esas aldıkları görülmektedir. Bkz. Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şairleri*. C. 2. İstanbul. 886; M. Tayyib Gökbilgin (1963). "Ca'fer Çelebi". *İA*. C. 3. İstanbul. 10; Nihad Sami Banarlı. *Resimli Türk Edebiyatı*. C. I. 477. F. Timurtaş yanlışlıkla bu bölümde Fatih Sultan Mehmed'in döneminden bahsedildiğini söyler. Bkz. "Türkiye Edebiyatı," *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara, 1976. 427.

¹⁸⁶ Burada Ca'fer Çelebi, Hatîboğlu, Arab, Kastalânî ve Hâcî Hasan-zâde gibi âlimlerin ders verdiklerinden bahseder.

¹⁸⁷ Bu binaların pekçoğu ile ilgili benzer tasvirler Hadîdî'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân*. British Museum. Or. 12896. yk. 133b-135a adlı eserinde de bulunmaktadır. Ayrıca bkz. Necdet Öztürk (hızl.) (1991). *Hadîdî, Tevârih-i Âl-i Osman: 1299-1523*. İstanbul. 231-234.

¹⁸⁸ Bkz. H. Dilek Batislam (2010). "Mesnevilerdeki Hasb-Hâl Bölümleri ve Tâcîzâde Cafer Çelebi'nin Heves-nâmesi'ndeki Hasb-i Hâller". *Turkish Studies* 5 (1): 819-829.

494 Köhendür kışsa-i Şîrîn ü Husrev / Revâdur söyleseñ bir kışsa-i nev (205)

Toplantıda bulunan diğer kişiler de bu teklifi destekler fakat Ca'fer Çelebi böyle bir işe teşebbüse isteksizliğini ortaya koyar:

499 Bilürsüz merdüm-i şâhib-fazîlet / İder 'âr itmege eş'âra râğbet
 500 Ki fazl ehline şâ'irlik yaraşmaz / Yed-i Mûsâya sâhîrlik yaraşmaz
 501 Kılurken hâmemüz hâll-i deķā'îķ / Olurken rûşen anuñla hâķā'îķ
 502 Revâ mıdur ki yaza türrehâtı / Ki olmaya hâķîķatde şebâtı
 503 İşi olmuş iken Keşf-i maķâmât / Ola tezkârı tahyîl-i makâlât
 504 İderken rûz u şeb kesb-i fazâ'il / Koyup anı dürişmek şî're müşkil (206)

Bu, *ulemanın* şiire karşı alışlagelmiş tutumu olmakla birlikte şiir yazmaktan ve bu yolla şöhret kazanmaktan geri kalmamışlardır. Mesnevî kaleme almak zaman alan bir iş olduğundan ulemanın çok azı böyle uzun süren bir çalışma yapmaya istekli olmaktadır. Ayrıca, mesnevîler geniş hacimli eserler olduğundan edebî meclislerde okunamıyordu. Diğer taraftan meclis-i yârân adı verilen mahfillerde şairler gazel ve kasîdelerini edebî çevrelerle paylaşıyor ve bu yolla kolayca şöhret kazanabiliyorlardı.

Hasb-ı hâlî takiben Ca'fer Çelebi'nin Şeyhî ve Ahmed Paşa'yı eleştirdiği ve kendisinden sonra gelenlerin çok sıkça alıntılıdığı bölüm gelmektedir:

517 Şolar kim Türkî dilde şöhreti var / Biri Şeyhî biri Ahmed'dür ey yâr (207)

Aslında Şeyhî, klâsik Divân şiirinin kurucularından ve Anadolu'da yetişmiş ilk şairlerin en şöhretlisi kabul edilirken,¹⁸⁹ bu şiiri sağlam temellere dayandıran Ahmed Paşa'dır.¹⁹⁰ Ca'fer Çelebi'nin Fatih Sultan Mehmed ve II. Bâyezîd dönemlerinin en lirik şairi Necâtî'yi zikretmemesinin sebebi, onun ulema sınıfına dâhil olmaması ve payitahtta önemli bir vazifesi bulunmaması olabilir.

Ca'fer Çelebi, ünlü seleflerini medhetmede de cimri davranmıştır: Şeyhî'yi fesahat kurallarını uygulamakta yetersiz olmakla ve arkaik kelimeler kullanmakla itham eder:

518 Eger Şeyhî'dür inşâf eyle bi'llâh / Suñanverlikden olmuş gerçi âgâh
 519 Sözüñ üslûb-ı nağzın anlamış ol / Kelâmunuñ tavr u tarzın anlamış ol
 520 Fesâhatde velîkin kârı yokdur / Kelâmınun ğarîb elfâzı çokdur (208)

Ahmed Paşa ise belâgatte yetenek sahibi değildir ve fikirler arasında ilişki kurma kabiliyeti de bulunmaz:

¹⁸⁹ Faruk K. Timurtaş (1968). *Şeyhî Hayatı ve Eserleri*. İstanbul. 138-139.

¹⁹⁰ M. F. Köprülü (1965). "Ahmed Paşa". *İA. C. 1*. İstanbul. 190. Ayrıca bkz. Günay Kut (1989). "Ahmed Paşa, Bursalı". *İA. C. 2*. İstanbul: TDV Yay. 111-112.

- 521 Ve ger Aḥmed durur gerçi selâset / Bulnur sözlerinde hem fesâhat
 522 Belâgatde velî mâhir degüldür / Kelâmuḡ rabṭına kâdir degüldür
 523 Sözinüḡ ḡüsni vardur ânı yoḡdur / Nuḡuş-ı deyre beḡzer cânı yoḡdur (208)

Ayrıca bu iki şair, şiirlerine yeni hayaller ya da fikirler ekleme konusunda başarısızdır ve bütün eserleri sadece tercüme ya da kopyadır.¹⁹¹

- 524 Bu ḡâl ile yine ey merd-i üstâd / Birinüḡ daḡı yoḡ şânında içâd
 525 Mu'ayyen her birinüḡ ḡâlî kâli / Olupdur tercüme ulu kemâli
 526 Ararsaḡ her birinüḡ defterini / Tetebbu' eyler iseḡ sözlerini
 527 Bulımsızın birinde ma'nî-yi ḡâş / Bulursın ḡayruḡ âhengine raḡḡâş
 528 ḡayâl-i ḡâşa çün kâdir degüller / ḡaḡıḡatde bular şâ'ir degüller (208-209)

Ca'fer Çelebi'nin Şeyhî ve Ahmed Paşa'ya tenkit ettiği bu bölüm *Heves-nâme*'nin en iyi bilinen kısmı olmasına rağmen, onun şöhreti yalnızca bu iki şairi doğru biçimde değerlendirmesinden değil de daha çok konuya orijinal yaklaşımı ve Arap ve Fars edebiyatındaki örneklerle daha az bağlılık göstermesinden kaynaklanır.¹⁹² Ca'fer Çelebi, *Heves-nâme*'nin "*Pend Dâden-i Dil*" başlığı altında konu ve biçim bakımından kullanması mümkün olan seçenekleri sıraladıktan sonra kendisinin bunları tercih etmeyerek kimsenin duymadığı bir hikâyeyi söyleyemeyi ve kendi fikirlerinin orijinallliğini anlatır. Ca'fer Çelebi'nin burada edebî fikirleri hakkında açık bilgi verilmesine rağmen, kendisinden sonra gelen müellifler bu bölümü yeteri kadar değerlendirmemişlerdir:

- 542 Didi dil şol hikâyetler kim anı / Lisân-ı âḡaruḡ bir nüktedâni
 543 Edâ itmiş ola tatlu dil ile / Emek çekmiş ola ay u yıl ile
 544 İdüp dürlü ḡüherler nazmına derc / 'Ömürler eylemiş ola aḡa ḡarc
 545 Olup muḡtârı bir üslûb-ı zîbâ / Aḡa virmiş ola ḡoş ṭarz-ı ḡarrâ
 546 İdinüp muḡtedâ sen daḡı anı / Elüḡe alasin bir dâsitâni
 547 Ne şüretlerle ol itdi-yse taḡrîr / Kılasin tercüme Tûrḡiye bir bir
 548 Bu ehl-i fazl olana sehldür sehl / Benüm ḡatumda belki cehldür cehl
 549 Gerek sen idesin bir ḡışsa perdâz / K'işitmiş olmaya bir ḡışsa-perdâz
 550 Senüḡ ihdâşuḡ ola ṭavr u ṭarzı / Saḡa maḡşûş ola üslûb-ı naḡzı
 551 Senüḡ ola ne kim var zîst eger ḡüb / Birisi olmaya ḡayriye mensüb
 552 Hüner var ise olur bunda zâhir / Bunı iden ḡişidür nazma kâdir (201-211)

Ca'fer Çelebi, edebiyat ile ilgili fikirlerini böyle uzunca izah ettikten sonra, arkadaşları ile sohbetine devam eder ve onların ısrarlarına karşı koyamaz, nihayet arkadaşlarının teklifini kabul ederek mesnevî yazma işine başlar:

- 535 Ziyâde söyleyüp itdiler ikdâm / İgen çok itdiler ilḡâh u ibrâm
 536 Ki kıldum sözlerine imtişâli / Ḳabül itdüm ki bulduḡca mecâli

¹⁹¹ Latîfî, Ca'fer Çelebi ile aynı fikirdedir: Ahmed Paşa'yı Farsça şiirleri tercüme ettiği, Şeyhî'yi de arkaik kelimeleri kullandığı için tenkit eder. Rıdvan Canım (h z l .) (2 0 0 0) . *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 155, 157.

¹⁹² M. Fuad Köprülü (1966). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara. 379'da Ca'fer Çelebi'nin himaye ettiği Vahdî'yi yerli tipler ve konulara sevkettiğini ileri sürer.

537 Dürişem nazm idem bir dâsitâni / K'ola her 'âşıkun vird-i zebâni (209)

Ca'fer Çelebi, o zamana kadar işlenmemiş bir konu arayarak işe koyulur:

554 Heves kıldum diyem bir hoş hikâyet / Ki kimse kılmamış ola rivâyet (211)

ve tarihler ile efsaneleri okumaya başlar:

555 Tetebbu' itdüm aḥbârı ser-â-ser /Tevârîḫi vü ešmârı ser-â-ser (211)

Okuduğu bu eserler ilham kaynağı olmayınca, adını *Heves-nâme* koyduğu ve kendi başından geçen aşk macerasını yazmaya karar verir:

565 Heves birle urup bünyâdını anuḫ (212) / Heves-nâme kodum hem adın anuḫ

Âlî'ye göre, bu aşk hikâyesi gerçek bir olaya dayanmaktadır. Ca'fer Çelebi, ulemadan bir zâtın hanımını baştan çıkarmaya teşebbüs etmiş, çeşitli sözler vererek ve bir arabulucunun da yardımıyla amacına ulaşmış ve sonradan bütün bu macerayı *Heves-nâme* adıyla nakletmiştir.¹⁹³

Şair sanki *Heves-nâme*'nin orijinalliğini vurgulamak için, alışılmış uygulamanın dışına çıkarak eserini ne sultana ne de vezirlerden birine ithaf eder, fakat peri yüzlüler için yazdığını açıklar:

566 Ne şâh u ne vezîr adına yazdum / Perî ruḥsârı yâdına yazdum (212)

Ca'fer Çelebi'nin eserini devlet büyüklerine ithaf etmemesi, onu genel okuyucuya sunmak niyetinde olmadığı, sadece yakın arkadaşlarıyla sınırlı bir çevre için yazdığı hissini uyandırmaktadır. Bu iddiayı destekleyen bir başka gerçek de mesnevînin yazıldıktan oldukça uzun zaman sonra gözden geçirilmesidir. Anlaşılan *Heves-nâme*'nin temize çekilmesini engelleyen açıkça ifade edilmeyen başka sebepler de vardı:

570 Çü tesvîd oldı bu ferḫunde defter / Mevâni' düşdi ḳaldı şöyle ebter

571 Beyâza çıkmadı bir kaç zamân ol / Kümûnda ḳaldı olmadı 'ayân ol

572 Velî cem' olduğınca ḳarşu yârân / Kemâl ehli hüner-perver suḫandân

573 Açılduḳça suḫan süst ü ḳavîden / Ḳaşâ'iddin gazelden mešnevîden

574 Söz olup düşdügince nefy ü işbât / Oḳurdum ben de bundan birkaç ebyât (213)

Yine de Ca'fer Çelebi arkadaşlarının telkinlerine daha fazla direnemez ve kısa zamanda eserin gözden geçirilmiş bir nüshasını tamamlar:

575 İşidenler iderlerdi pesendî / Ḳılurlardı hezârân riş-ḫandî

576 Revâ görmezdi kimse kim bu maḫbûb / Ḳala ednâ ḫicâb altında maḫbûb

¹⁹³ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 263b'de "[Ca'fer Çelebi] ḫaddi zâtında ḡâyetle zen-perest olup ve hevâyî olup nefsânî mübtelâsı merdler gibi rütbesi best olup zinâdan ibâ itmez ve bir mekkâr-ı bî-hemtâ gördükde sevdâ-yı vişâli süveydâsından gitmez, nefesine maḡlûb ve ḫilḳat-i zemîme ile ma'yûb bir 'azîz olmaḡın, ekâbir-i 'ulemâdan birinüḡ ḫarem-i muḫteremine ḳaşd-ı nâ-sezâ ḳıldı ... Bezl-i mâl ile ba'zı delâller ve metâ'-ı vaşl-ı dil-ârâma sîmsârî-i muḫtâleler gönderüp ne eyledi ise eyledi, ol nigâr-ı 'iffet-dişârı kendüye döndürdi. Eyyâm-ı firâḳ u melâl hengâm-ı mülâḳât u vişâl 'âlemine ittişâl bulunca *Heves-nâme* mešnevîsini nazm eyledi." Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 265a'de "...Heves-nâme te'lîfine 'illet-i saḳîfe olan 'afifenüḡ 'âlem-i vişâli şu'übetle bedîdâr olduḡı eyyâmında dimişler."

582 Getürdüm az zamân içre beyâza / Ki döndi tâze vü hurrem riyâza (213-214)

Ca'fer Çelebi, *Heves-nâme'* nin son beytinde eserini 899'da bitirdiğini belirtir:

3810 Beyân eyler çü târih-i kitâbı / Maḥabbet-nâme-i Ca'fer ḥesâbı (549)

= 899 (محبت نامه جعفر)¹⁹⁴

Eser, şairin boş zamanında ve iki ay gibi kısa bir sürede bitirilmiştir:

510 Ki kâfidür bir ednâ iltifâtuḡ / Gerekmez üstine dün gün ŧebâtuḡ (207)

569 Buḡa maşrûf olan vaḡtüm sera-pây / Eger cem' olsa olmazdı iki ay (213)

Ca'fer Çelebi, hikâyeye giriş mahiyetinde olan, anlatılan olayları açıklamak için yazdığı ve "*Ser-i Sühan*" adını verdiği bölümde aşk hakkındaki fikirlerini şöyle izah eder:

611 Mecâzî 'ışkı de görme igen ḡVâr / Ki vardur anda daḡı ḡaylı âşâr

612 Keser ma'sûḡ ḡayrından seni ol / Ḳomaz cân ḡülşenine kimseye yol

613 Ferâmûş itdürür zühd ü riyâyı / Ḳazur dilden nuḡûş-ı mâ-sivâyı

614 Anı dâna olan tutmaz faẓîḡat / Ki olmuşdur pül-i râh-ı ḡaḡîḡat

615 Çün oldı râh-ı ḡaḡḡa ḡaḡar ol / Aḡa teşñi' ü ta'n itmek degül yol (217)

Ca'fer Çelebi, yukarıdaki beyitlerde mecâzî aşkın ilâhi aşk için bir vasıta olduğu fikrini savunurken, *Heves-nâme'* nin tamamında bu vasıtayı sonuna kadar devam ettirme konusunda yeterli ihtimamı göstermez, tarif ettiği tutku tamamen bedenîdir. Aşk acısı çekenlerin ahmaklar olduğuna inanır; ona göre, akıl sahibi hiç bir adam bu yolu seçmez:

787 Dir idüm ol durur 'âlemde 'aḡıl / Ki hergiz virmeye dilberlere dil

788 Murâdını görüp ide ferâḡat / Gönül bağlayup olmaya melâmet (235)

Âşık Çelebi, Yavuz Sultan Selîm'in, Ca'fer Çelebi'yi aşkın gerçek anlamını anlamamakla itham ettiğini ve bunun için eserlerinde aşka gereken önemi vermemekle eleştirdiğini söyler:¹⁹⁵

Ḥattâ Sultân Selîm merḡūmla ešnâ-yı muşâḡabetde "Ben 'ışḡa münkirem, 'ışḡ didükleri mücerred fesâne ve ehl-i aḡıl 'ışḡ da'vâsın eylemek câhilânedür." dirmiş. Pâdişâh-ı merḡūm "and içmeḡ ki 'ışḡa inkârınuḡ ve 'ışḡ ne idüḡin bilmedüḡüḡüz eş'ârınuḡdan ma'lümdur. Anuḡ-çün ki eş'ârınuḡda çâşñi-yi 'ışḡ ma'dümdur."

Heves-nâme' nin gerçek hikâyenin anlatıldığı üçüncü bölümü "*Âḡâz-ı Dâsitân*" ile başlar. Bu ve devam eden kısımlarda Ca'fer Çelebi ve arkadaşlarının bir tatil günü gittikleri Kâḡıthâne tasvirine yer verilir. Aşk macerasının başladığı yer orasıydı. Eserin kalan kısmında Ca'fer Çelebi, maşukasının ilk bakışını, âşık olmasını, çöpçatan arayışını, katlandığı cefaları, sevdiği ile buluşmalarını, ayrılışını ve âşıkların mektuplaşmalarını nakleder. Bu kısım mesnevî şeklinde

¹⁹⁴ Alışılmışın aksine, hemze ebced hesabına dâhil değildir. Çünkü bütün kaynaklar eserin bitiş tarihi olarak 899 tarihini vermektedir.

¹⁹⁵ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 460.

yazılmıştır fakat hezec bahrinin monotonluğunu kırmayı sağlamak amacıyla metin aralarına gazeller serpiştirilmiştir. Bu gazellerin bazıları maşukanın ağzından söylenmiştir. Bunlar aynı zamanda Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ında da bulunur, bu durum gazellerin *Dîvân*'dan *Heves-nâme*'ye mi nakledildiği, yoksa tam tersine *Heves-nâme*'deki gazellerin *Dîvân*'a mı kaydedildiği sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Gazellerin konunun gidişatına uygun olarak *Heves-nâme* için yazılmış olmaları daha makul görünmektedir. Eğer bu manzumeler *Dîvân* için yazılmış olsalardı, *Heves-nâme*'ye uygunlukları son derece tesadüfî olabilirdi. Ca'fer Çelebi'nin *Heves-nâme*'de önceden *Dîvân*'ı olduğu hakkındaki iddiası gerçeği yansıtmayabilir. Şairin bu iddiası büyük ihtimalle, çöççatana aşığdaki sözleri söyleyen sevgilisini etkilemek için yazılmıştır:

- 1757 Didi yine buluş sen ol herife / Anuñla iderek lâğ u lâtiğe
 1758 Bize andan anuñ Dîvânın iste / Girân-mâye güherler kânın iste
 1759 Eger hâzır degülse bunda Dîvân / Biraz yâdında olanlardan iy cân
 1760 Aña yazdur getir bir kaçğazeller / Kılalum nuql-ı bezm-i rûh-perver (336-337)

Ca'fer Çelebi, cevaben şöyle söyler:

- 1769 Didüm Dîvân n'olur kim cân sizüñdür / Ne kim emr idesüz fermân sizüñdür
 1770 Velî böyle gereklü olacağın / Anuñ bu deñlü rağbet bulacağın
 1771 Ne bileydük bile almaduk anı / Hayâlümde gazellerden olanı

Bu maceranın devam etmesi kadının böyle bir yasak aşkın onurunu riske atmasından tedirgin olması ve âşıkların arasındaki ilişkinin sürdürülmesinin imkansızlığı sebebiyle mümkün değildi. Böylece mesnevî aniden sonuçlanır. Ca'fer Çelebi kendisini memnun etmeyen bu sonucu, karşı çıkmadan kabul etmekle iktifa etmiş görünür.

Heves-nâme üzerine biri doktora, diğeri yüksek lisans olmak üzere iki tez çalışması yapılmıştır.¹⁹⁶

3) MAHRÛSE-İ İSTANBUL FETİH-NÂMESİ

İstanbul'un fethini anlatan bu eser sadece İsmâîl Paşa'nın *Hediyyetü'l-Ârifin* adlı eserinde zikredilir.¹⁹⁷ Eserin bir nüshası *Tarih-i Osmânî Encümeni Mecmûas*'nın eki¹⁹⁸ olarak yayımlandığında Hâlis Efendi yazmaları arasında bulunuyordu.¹⁹⁹ Bu yazma Hâlis Efendi'nin diğeri

¹⁹⁶ Necati Sungur *Heves-nâme*'nin metni üzerine yaptığı doktora çalışmasını 1998'de tamamlamış ve daha sonra da yayımlanmıştır. Bkz. Necati Sungur (hızl.) (2006). *Tâci-zâde Cafer Çelebi, Heves-nâme: İnceleme-Tenkitli Metin*. Ankara. Hakan Atay, tarafından yapılan yüksek lisans tezi ise *Heves-nâme* metnini edebî açıdan incelemesinin yanı sıra Ca'fer Çelebi'nin "özgün" olma iddiasını tartışmaya açmaktadır. Bkz. Hakan Atay (2003). "Heves-nâme'de Aşk Oyunu Tacizade Ca'fer Çelebi'nin Özgünlük İdeali". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.

¹⁹⁷ İsmâîl Paşa el-Bağdâdî. *Hediyyetü'l-Ârifin*. C. II. 255.

¹⁹⁸ Bölüm 20 ve 21 (İstanbul, 1331 [1912-13]).

¹⁹⁹ Osmanlı tarihleri hakkında tez yapan V. L. Ménage (1961). *A Survey of the Early Ottoman Histories, with Studies on Their Textual Problems and Their Sources*. PhD Diss. University of London. 182'de şu tespitle bulunmaktadır: "Her ne kadar Hâlis Efendi'nin Kitapları şimdi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin bir bölümünü meydana getirirse de, buradaki yazma yayımlanan esere kaynaklık etmiş olamaz. Çünkü bu nüshayayınlanmış olan eserden farklı şekilde bitmektedir." Bkz. Ağâh Sırrı Levend, *Gazavatnâmeler* hakkındaki eserinde İstanbul Üniversitesi'nde bulunan yazma nüshanın son beyitlerini vermektedir. Ağâh Sırrı Levend (1956). *Gazavatnâmeler ve Mihaloğlu Ali Beyin Gazavatnâmesi*. Ankara. 17.

kitaplarıyla birlikte İstanbul Üniversitesi'ne nakledilmiştir ve günümüzde Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.²⁰⁰ Hâlis Efendi yayımladığı *Fetih-nâme* metninin girişine Ca'fer Çelebi'nin biyografisini de yazmıştır. Metin baştan sona ayetler, hadisler ve Arapça, Farsça, Türkçe beyitler serpiştirilmiş olarak süslü bir nesirle yazılmıştır ve belki de 16. yüzyıl Osmanlı nesir edebiyatının en güzel örneklerinden biri kabul edilebilir. Malesef eserin dilinin çetrefilliği ve üslûbunun zenginliği, bazı araştırmacıları eserin tarihî bir kaynak olarak değerini görmelerini engellemiştir. S. N. Ergun *Türk Şairleri*²⁰¹ adlı eserinde, bu kitabın tarihten ziyade edebî eser olduğunu kabul etmiştir. V. L. Ménage onu “*Edebî bir çalışmadan biraz daha farklı.*” olarak tanımlar.²⁰²

Ca'fer Çelebi'nin eseri incelenip diğer tarihçilerin bu konudaki naklettikleri karşılaştırıldığında İstanbul'un fethi konusunda güvenilir bir kaynak olduğu ortaya çıkar. Aslında onun kaydettiği bazı olaylar Tursun Beg,²⁰³ Neşrî,²⁰⁴ Âşık Paşa-zâde,²⁰⁵ Rûhî²⁰⁶ ya da Enverî'nin²⁰⁷ yazdıklarından daha doğru görünmektedir. Tursun Beg'in eseri Fatih Sultan Mehmed devrini birinci elden aktaran bir kaynaktır ve İstanbul Kuşatması'nı anlatan kısmı “Çağdaş bir Osmanlı tarafından yazılmış en detaylı Türkçe rivayet.”²⁰⁸ olarak kabul edilir. İki metnin ayrıntılı incelemesi Ca'fer Çelebi ile Tursun Beg'in uzlaştıkları veya farklı düşündükleri noktaları ortaya çıkarır. Kuşatma hazırlıkları her iki eserde de aynı uzunluktadır.²⁰⁹ Kuşatma öncesinde toplanan harp dîvânı ve Fatih Sultan Mehmed'in bu dîvânda yapmış olduğu konuşma Ca'fer Çelebi'nin eserinde daha detaylı bir şekilde anlatılmıştır.²¹⁰ Eğer başka bir tarihçi tarafından desteklenmeseydi Ca'fer Çelebi'nin konuşma ile ilgili detaylı raporunun hayal gücüne dayandığını düşünebilirdik. Ancak Kritovulos'un bu konuşma ile ilgili anlatımının oldukça benzer oluşu²¹¹ bizi bu şekilde düşünmekten alıkoymaktadır. Profesör Halil İnalçık'ın işaret ettiği gibi her ne kadar kimi noktalarda birbirlerinden farklılıklar gösterse de Kritovulos ve Ca'fer Çelebi tarafından verilen konuşmanın iki versiyonu esas noktalarda uyumludur.²¹²

Haliç'in girişini kapatan zincir ve onun hikâyesine Tursun Bey'in eserinde²¹³ sadece işaret

²⁰⁰ İÜ-TY 2534.

²⁰¹ Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şairleri*. C. 2. İstanbul. 886.

²⁰² V. L. Ménage (1961). *A Survey of the Early Ottoman Histories, with Studies on Their Textual Problems and Their Sources*. PhD Diss. University of London. 182.

²⁰³ Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. İstanbul. 41-58; Mertol Tulum (hzl.) (1977). *Tursun Beg, Târîh-i Ebu'l-Feth*. İstanbul. 46-65.

²⁰⁴ Faik Reşad Unat ve Mehmed A. Köymen (hzl.) (1957). *Neşrî, Kitâb-ı Cihân-nümâ*. C. 2. Ankara.

²⁰⁵ Âlî Beg (hzl.). *Tevârîh-i Âl-i Osmândan Âşık Paşa-zâde Târîhi*. 141-144; Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç (hzl.). *Âşıkpaşazâde Osmanoğullarının Tarihi*. 219-221.

²⁰⁶ Rûhî. *Tevârîh-i Âl-i Osmân*. Bodleian Library. Marsh 313.

²⁰⁷ M. Halil [Yinanç] (hzl.) (1928). *Enverî, Düstûrnâme-i Enverî*. İstanbul. 95-96; *Düsturnâme-i Enverî*. 19-22; Necdet Öztürk (hzl.) (2012). *Kitaplar, [Osmanlı Tarihi]: 1299-1465*. İstanbul: Çamlıca Yay. 41-48.

²⁰⁸ Halil İnalçık (1960). “Mehmed the Conquerer (1432-1481) and his Time”. *Speculum* 35: 409.

²⁰⁹ Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. İstanbul. 42-44; Hâlis Efendi (hzl.) (1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 9-10.

²¹⁰ Hâlis Efendi (hzl.) (1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 6-8.

²¹¹ *Târîh-i Sultân Mehmed Hân-ı Sâni*. terc. Karolidi. İstanbul. 1328 [1910]. 25-37.

²¹² Halil İnalçık (1954). *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*. Ankara. 125-126.

²¹³ Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. İstanbul. 46.

edilmekle birlikte Ca'fer Çelebi'nin eserinde²¹⁴ bu konu çok güzel tasvir edilmiştir. Galata tepelerinden Haliç'e karadan taşınan gemilerden Tursun Beg "tekneler ve bazı gemiler" şeklinde bahsederken *Fetih-nâme*'de bunların sayısının kırk ile elli arasında olduğu kaydedilir.²¹⁵

Kuşatma sırasında Bizans dışarıdan yardım almıştı. Bu konuda Ca'fer Çelebi daha açık olarak, "erzak, asker ve mühimmat dolu dört büyük geminin Bizanslılar'a yardıma geldiğini"²¹⁶ belirtir. Fakat Tursun Beg, sadece iki geminin yardıma geldiğini yazar. Kuşatma konusunu ele alan tarihçilerin bu konudaki nakillerini göz önünde bulunduracak olursak Tursun Beg'in bu meselede yanlış olduğu sonucuna varırız.²¹⁷ Bu olaydan sonra Fatih Sultan Mehmed komutanlarını ve askerlerini cesaretlendirmek için bir toplantı yapar. Hem Ca'fer Çelebi'nin hem de Tursun Beg'in eserinde²¹⁸ bu toplantı, fethin hemen öncesinde yapılan bir diğer toplantı ile karıştırılmıştır.²¹⁹

Son hücumun ardından İstanbul, Osmanlı ordusunun eline geçti. Bu tarih Ca'fer Çelebi'nin eserinde 20 Cemâziyelevvel 857 Salı (29 Mayıs 1453), Tursun Beg'de ise 27 Cemâziyelâhir 857 Çarşamba (5 Temmuz 1453) olarak kaydedilir.²²⁰ Diğer Osmanlı tarihlerinde her iki tarihin de doğru olabileceğini destekleyen kayıtlar bulmak mümkündür, fakat İstanbul'un fethinin Ca'fer Çelebi'nin verdiği tarihte gerçekleştiği kesindir.²²¹

Fetihten sonraki ilk üç günde yapılan yağma ve talan Ca'fer Çelebi tarafından en ince ayrıntısına kadar tasvir edilmiştir.²²² Cenevizli komutan Giovanni Giustiniani ve adamlarının fetihten hemen önce geri çekilmeleri ile şehrin ele geçirilmesi esnasında Bizans İmparatoru'nun öldürülmesi Ca'fer Çelebi'nin eserinde zikredilmez. Tursun Beg bu konuda ayrıntılı bilgi vermektedir.²²³

Ca'fer Çelebi'nin son sözleri Ayasofya'nın Fatih Sultan Mehmed tarafından camiye çevrilmesine ayrılmıştır. Bu bölüm hemen hemen bütün Osmanlı tarihlerinde aynı şekilde yer alır.

Âşık Paşa-zâde, Rûhî ve Enverî gibi diğer Osmanlı tarihçileri fetih hakkında nispeten daha az bilgi verirler ve genel olarak küçük farklar dışında birbirlerini tekrar ederler. Ancak genellikle

²¹⁴ Hâlis Efendi (hzl.)(1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 14.

²¹⁵ Hâlis Efendi (hzl.)(1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 15; Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. İstanbul. 46. Hâlbuki Mehmed Neşrî. *Kitâb-ı Cihân-nümâ. Neşrî Târîhi*. hzl. F.R. Unat, M.A. Köymen. C. II. 691'de ve Bihıştı. *Târîh-i Âl-i Osmân*. British Museum. Or.Add. 7869.yk. 154'a'da "Yetmiş gemi vardı." diyerek bu konuda daha kesin konuşurlar.

²¹⁶ Hâlis Efendi (hzl.)(1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 15. Bu konuda Enverî Ca'fer Çelebi ile aynı bilgiyi vermektedir.

²¹⁷ Halil İnalçık (1954). *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*. Ankara. 127.

²¹⁸ Hâlis Efendi (hzl.)(1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 15-17; Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. İstanbul. 48.

²¹⁹ Halil İnalçık (1954). *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*. Ankara. 130.

²²⁰ Hâlis Efendi (hzl.)(1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 17; Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. 49.

²²¹ Feridun Dirimtekin (1976). *İstanbul'un Fethi*. İstanbul. 186-218.

²²² Ca'fer Çelebi'ye göre, fetihten sonra o kadar çok ganimet alınmıştı ki kendisinin yaşadığı dönemde bile müsrif mirasyedilere "İstanbul yağmâsında bile miydün?" diye sorulması âdettenmiş. Buna benzer bir ifade Mehmed Neşrî. *Kitâb-ı Cihân-nümâ. Neşrî Târîhi*. hzl. F.R. Unat, M.A. Köymen. C. II. 707 ve Şerafettin Turan (hzl.) (1957). *İbn Kemâl, Tevârîh-i Âl-i Osmân: VII. Defter*. Ankara. 75 tarafından da nakledilir.

²²³ Tursun Beg (1330 [1912]). *Târîh-i Ebu'l-Feth*. hzl. Mehmed Ârif. 50-53.

Ca'fer Çelebi'nin rivayetini tercih etmişlerdir.²²⁴

Ca'fer Çelebi'nin *Fetih-nâme*'yi telif ederken hangi kaynakları kullandığı metinde açıklanmamıştır. Kaynaklar ile ilgili verdiği tek bilgi şudur: "Muḥaddiṣān-ı ḥavādiṣ-i rūzgār ve müfessirān-ı āyāt-ı taḳallubāt-ı edvār ve müzekkirān-ı me'āṣir-i ḥamīde-i eslāf-ı 'izām şöyle hikāyet kıldılar."²²⁵ Bu ifadelerden Ca'fer Çelebi'nin yazılı kaynaklar kadar, görgü şahitlerinin anlattıklarından yararlandığı anlaşılmaktadır. Kesinlikle ifade edilebilir ki, Ca'fer Çelebi eserini, günümüze ulaşan tarihî kaynaklardan hiçbirini esas alarak telif etmemiştir. Çünkü o zaman zaman Rūhî, Enverî, Tursun Beg, Neşrî ve Âşık Paşa-zâde'ye ilaveler yaptığı gibi bazen de onlarla çelişen bilgiler vermektedir. Ca'fer Çelebi'nin tarihini yazarken kullandığı yazılı bazı kaynaklar kaybolmuş²²⁶ ve yazar bunlardaki bilgileri sadece bir araya getirip kendi zarif üslubuyla yeniden düzenlemiş olabilir. Ca'fer Çelebi belki inşâ sahasındaki kabiliyetini göstermek ya da belki de bir münşî olarak durumunu kuvvetlendirmek için eserini büyük ölçüde tarihî gerçekleri süsleyerek; kişileri övücü sözler, âyet, hadis ve beyitler ekleyerek ve secî sanatına büyük önem atfederek ilk bakışta İstanbul'un fethi hakkında edebî bir makale hâline getirmiştir.

Her ne kadar Ca'fer Çelebi eserini ne zaman yazdığını açıklamasa da, *Fetih-nâme*'nin telif tarihi, *Heves-nâme*'yi tamamladığı tarih olan 899 (1493-94) yılından önce olmalıdır. Çünkü *Heves-nâme*'de bulunan Ayasofya'nın tasviri ve başka bazı beyitleri bu eserine de eklemiştir.

Fetih-nâme'nin bütün metni Nişancı Celâl-zâde Mustafa Çelebi'nin *Me'âsir-i Selîm Hân* isimli eserinde verilmiştir.²²⁷ Bunun dışında *Fetih-nâme*'yi kaynak olarak gösteren tek tarihçi, XVII. yüzyıl tarihçilerinden Hüseyin'dir.²²⁸ *Fetih-nâme*'nin sadeleştirilmiş, Latin harfl yapılmış bir baskısı Şeref Kayaboğazı tarafından yayınlanmıştır.²²⁹ Yine sadeleştirilmiş ve Latin harfleriyle yapılmış ikinci bir baskısı Nişancı Celâl-zâde Mustafa Çelebi'nin *Me'âsir-i Selîm Hân* adlı eserinin *Selîmnâme* adıyla yayımlanmış baskısının içinde bulunmaktadır.²³⁰

Agostino Pertusi İstanbul'un fethiyle ilgili eserleri topladığı çalışmasında²³¹ *Fetih-nâme*'ye de yer vermiş, eseri Türkçe'den İtalyanca'ya da Mario Grignaschi (ö. 28 Mart 2000) çevirmiştir. Mahmut Şakiroğlu da eseri İtalyanca'dan Türkçe'ye tercüme etmiştir.²³²

²²⁴ Osmanlı kaynaklarını karşılaştırmak ve doğruluklarını anlamak için bkz. Halil İnalçık (1954). *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*. Ankara. 109-32; Selahaddin Tansel (1953). *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmedin Siyasî ve Askerî Faaliyeti*. Ankara. 62-111. Avrupa kaynakları için bkz. Feridun Dirimtekin (1976). *İstanbul'un Fethi*. İstanbul. 186-218.

²²⁵ Hâlis Efendi (hızl.) (1331 [1912-3]). *Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*. 5.

²²⁶ H. İnalçık, Osmanlı tarihçiliği ile ilgili makalesinde, elimize ulaşmamış ve 16. yüzyıl tarihçileri tarafından kaleme alınmış başka Osmanlı tarihlerinin mevcut olabileceğini iddia eder. Bkz. "The Rise of Ottoman Historiography". *Historians of the Middle East*. Ed. Bernard Lewis, P. M. Holt. London. 165.

²²⁷ Celâl-zâde *Fetih-nâme*'nin tamamını neden kaydettiğini şöyle açıklamaktadır: "Merḥûm Sultān Meḥmed Ḥān Ğāzî – enāre'llahu bürhānehu– muḳaddemā medīne-i maḥmiye-i Ḳonstantiniyyeyi feth itdüklerinde [Ca'fer Çelebi] ol hikāyetin beyān, teşhîr-i cemil ile ğarrā-yı 'azîmü's-şānlarını 'ıyān için tafşîl-i bedî' eylemişlerdür. Teyemmümen bu kitāb-ı müsteḫābda taştîr ve tahrîr olundu ki sāmî'ine sūrūr ve behcet ḥāşıl olur." *Me'âsir-i Selîm Hân*. 103a.

²²⁸ "Merḥûm nişāncı Ca'fer Çelebi daḥî İstanbul'un yevm-i şâliṣde feth olduĝun taḥrîr ve taṣrîḥ eylemiş." Hüseyin. *Bedâ'î'ül-Vekâ'î'*. 204b.

²²⁹ Tuğrayı Ca'fer Çelebi (1953). *Mahrûse-i İstanbul Fetihnâmesi*. İstanbul.

²³⁰ Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar. *Celâlzâde Mustafâ, Selîm-nâme*. 112-26 ve 338-53.

²³¹ *La Caduta di Constantinopoli. Le testimonianze dei contemporanei. A cura di Agostino Pertusi* (Verona: 1976 ve 1999).

²³² Agostino Pertusi. *İstanbulun Fethi, Dünyadaki Yankısı*, tercüme eden ve tamamlayıcı bilgileri ekleyen Mahmut H. Şakiroğlu (2006). C. 2. İstanbul. 135-144.

3) MÜNŞEÂT

Hemen hemen bütün kaynaklar Ca'fer Çelebi'nin kudretli bir münşî olduğu konusunda hemfikirdir ve çoğunluğu da münşeâtının bulunduğunu kaydederler.²³³ Fakat kaynakların ifadelerinden münşeâtın müstakil bir eser mi yoksa çeşitli mecmû'alarda bulunan ve ona atfedilen muhtelif mektuplar mı olduğu anlaşılmamaktadır. 1912'de Hâlis Efendi, *Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi*'nin önsözünde, Ca'fer Çelebi'nin münşeâtının bir nüshasının şahsî kütüphanesinde olduğunu iddia eder.²³⁴ Hâlis Efendi'nin kitapları ölümünden sonra İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne nakledilmiştir, S. N. Ergun kitabı burada aramasına rağmen bulamamıştır.²³⁵ Fakat İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan münşeât kitapları arasında Ca'fer Çelebi'ye atfedilen *İnşâ-i Tâcî-zâde* isiminde bir eser kayıtlıdır.²³⁶ Mecmûada bulunan ilk üç ve sonraki sayfalarda bulunan bir başka mektup Ca'fer Çelebi tarafından, geri kalanlar çeşitli münşîler tarafından yazılmış olduğundan eserin yanlış adlandırıldığı açıktır. Bu yanlışlığın başlığı yazan kişinin eserin sadece ilk sayfalarını inceleyip ve diğerlerine bakmamasından kaynaklanması mümkündür. Belki de Hâlis Efendi'nin bahsettiği *Münşeât* bu mecmûadır.²³⁷

Konya'daki Mevlana Müzesi kitaplarının katalogunu hazırlayan Abdülbaki Gölpınarlı da Ca'fer Çelebi'ye yanlışlıkla bir başka münşeât atfetmiştir.²³⁸ Ca'fer Çelebi'nin ve babasının ölümünden çok sonra, Kânûnî Sultan Süleymân dönemine ait bazı mektupların bulunduğu bu eser "*Hâzâ inşâ be-ḥaṭṭ-ı Tâcî merḥûm*" başlığı yüzünden yanlış değerlendirilmiştir.²³⁹

Ca'fer Çelebi'ye ait müstakil bir münşeâtın var olup olmadığı kesin olarak tespit edilememiştir. Tarihî kaynaklarda ve başka münşeât mecmû'alarında bulunan altı adet mektubun Ca'fer Çelebi tarafından yazıldığını söyleyebiliriz: Çaldıran Seferi'ne giderken İran şahı

²³³ Taşköprü-zâde. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*. 325; Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 459; İbrahim Kutluk (hızl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 249; Riyâzî, a.g.e., 45b, Celâl-zâde, *Meâsir-i Selîm Hân, 103a*, Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, II, 1861; Kâtib Çelebi, *Süllemü'l-Vüsûl*, 69a [I/411]

²³⁴ "ve Münşeâtı (zamânın vukû'at-ı mühimmesi üzerine yazılmış şeylerdir) kütübḥâne-i 'âcizânemde mevcûddur." 4.

²³⁵ Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 886.

²³⁶ İÜ-TY 5723.

²³⁷ Sâbık Nafia ve Ticaret nâzırı Mahmûd Celâleddîn Paşa'nın müzayedeye satılan kitapları arasında "Tâc-zâde Münşe'âtı" isimli bir eserin adı geçmektedir. Bkz. *Sâbık Nafia ve Ticaret nâzırı Mahmûd Celâleddîn Paşa'nın Konağındaki Kütübḥânesinde Mevcûd Olup Evkâf-ı Hümâyûn Beytû'l-mal Kassamlığı Marifetiyle Bi'l-müzâyede Furuht Edilecek Kütüb ve Resâ'il-i Nefise ve Nâdirenin Esâmisini Mübeyyin Cedveldir* (Dersaadet 1316 [1898-99]), 7. Büyük bir ihtimalle meşhur bir kitap meraklısı olan Hâlis Efendi, kütüphanesindeki münşeât nüshasını bu müzayededen almıştır. İstanbul Üniversitesi'ndeki *Fetih-nâme* nüshasının başında "Tâcî-zâde Tuğraî merḥûm Ca'fer Çelebi'nin Münşe'ât'ından Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi'dir" kaydı bulunmaktadır.

²³⁸ *Mevlana Müzesi Yazmaları Kataloğu*, c. 3 (Ankara, 1972), 265, no. 4935.

²³⁹ Örnek olması amacıyla yazılmış bazı mektupların Tâcî Beg tarafından yazılmış olması mümkündür fakat bazıları onun vefatından sonra gerçekleşmiş bazı olaylar ile ilgilidir. Ş. Tekindağ da Çaldıran Seferi ile ilgili makalesinde bu eserin Ca'fer Çelebi'ye ait olduğunu kaydeder: "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığı Altında Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi," *İÜEF Fakültesi Tarih Dergisi*, 17, s. 22 (1968): 60. Fakat *Mecmûa*'da bulunan Kânûnî Sultan Süleymân'ın Şâh Tahmasb'a gönderdiği mektup da Ca'fer Çelebi'nin vefatından sonra yazıldığından hattın Ca'fer Çelebi'ye ait olması mümkün görünmemektedir. *Mecmûa*'nın 1b sayfasındaki başlık doğru ise kitabı istinsah eden kişi Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Menâkıb-ı Hünverân* (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1926), 62'de zikrettiği Tâcî-zâde Mehmed Çelebi ile Tâcî-zâde İsmâil Çelebi'nin babası olan Kâtib Tâc olabilir.

Şâh İsmâîl'e yazılan üç mektup,²⁴⁰ Moton ve Koron'un fethi vesilesiyle yazılmış iki mektup,²⁴¹ Çaldıran Savaşı'ndan sonra Semerkand hakanı Ubeyd Han'a gönderilen mektup.²⁴²

Ca'fer Çelebi'nin yazdığı diğer mektuplar hakkındaki bilgi II. Bâyezîd devrine ait *İn'âmât Defteri*'nde bulunmaktadır. Burada Ca'fer Çelebi'ye Mısır Sultanı'na gönderilmek üzere yazdığı mektupların dâhil olduğu hizmetleri dolayısıyla nakdî ihsânda bulunulduğu kaydedilmiştir.²⁴³ Bu mektupların hiçbirisi tespit edilememiştir.

Elimizde Ca'fer Çelebi'ye ait az sayıda mektup bulunmasına rağmen, bir münşî olarak şöhreti onun bu sahada hayli velûd olduğunu göstermektedir. Üslubu, Âlî dışındaki bütün biyografi yazarları tarafından methedilmiştir. Töşkoprî-zâde "Bu işin erbâbınca makbûl tutulan çok sayıda münşeâtı vardır."²⁴⁴ Âşık Çelebi de şöyle bir değerlendirmede bulunur: "Fârsî inşâsı Türkî inşâsından yeg idüğü ehli kıtında vâzîhdur. Zîrâ feşâhat u elfâz kişverinüñ serveri imiş ammâ Mü'eyyed-zâde begenmeyüp Tâcî-zâde'nün Fârsîsi Üngürî Fârsîsidür dimiş."²⁴⁵ Riyâzî'ye göre o, zamanında inşâ sahasının "Hâce-i cihân"ı olduğu için nişancılığa getirilmiştir,²⁴⁶ Kâtib Çelebi ise onun yazı sanatında emsalsiz olduğunu ifade eder.²⁴⁷ Âlî her ne kadar Ca'fer Çelebi'nin şiirini çok sert biçimde eleştirir ve inşâ sanatında yaptıklarını sığ çabalar olarak değerlendirirse de Çaldıran Seferi'nden bahsederken onun yazdığı mektupların tamamını kaydedip ayrıca bunların benzersiz olduklarını, üslûplarının çok beğenildiğini ve şaheser olarak kabul edildiklerini söyleyerek tutarsız bir durum sergiler. Bu ifadelerden, eğer Âlî fikirlerini önemli ölçüde

²⁴⁰ Bunların ilki 27 Safer 920 (23 Nisan 1514) tarihinde İznik'te yazılmıştır. Ferîdûn Beg, *Münşe'âtüs-Selâtin*, I, 379-381; *İnşâ-i Tâcî-zâde*, İÜK-TY 5723, yk. 3b-6b; İdrîs-i Bidlisî, *Selîmnâme*, 71a-72b; Lutfî Paşa, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, 208-13; Hoca Sa'deddîn, *Tâcü't-Tevârîh*, II, 246-248; Celâl-zâde Mustafâ Çelebi, *Me'âsir-i Selîm Hân*, 127a-129a; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*, 230a-231a; *Münşeât Mecmûası*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İsmail Saib Yazmaları, 1/4504, yk. 34a; Hüseyin, *Bedâyi'ü'l-Vekâyî*, 429a-431a. Bu mektubun Türkçe'ye tercümesi için bkz. *Mecmûa-i Münşeât*, SK-EsadEfendi-3879, yk. 23b-25b; *Mecmûa-i Münşeât*, SK-Ayasofya 4316, yk. 411a-b.

İkincisi Cemâziyelevvel'in sonunda (920/Temmuz 1514) Erzincan'da yazılmıştır ve Türkçe'dir. Ferîdûn Beg, *Münşe'âtüs-Selâtin*, I, 383-384; *İnşâ-i Tâcî-zâde*, İÜ-TY 5723, yk. 6b-8a; İdrîs-i Bidlisî, *Selîmnâme*, 76b-77b; Lutfî Paşa, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, 213-16; Hoca Sa'deddîn, *Tâcü't-Tevârîh*, II, 252-254; Celâl-zâde Mustafâ Çelebi, *Me'âsir-i Selîm Hân*, 132b-133b; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*, 231a-231b; *Münşeât Mecmûası*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İsmail Saib Yazmaları, 1/4504, yk. 36a.

Türkçe olan üçüncü mektup da Cemâziyelâhir'in sonunda (920/Ağustos 1514) Çermük'te yazılmıştır. Ferîdûn Beg, *Münşe'âtüs-Selâtin*, I, 385-386; *İnşâ-i Tâcî-zâde*, İÜ-TY 5723, yk. 9b-11a; Lutfî Paşa, a.g.e., 214-218; Hoca Sa'deddîn, *Tâcü't-Tevârîh*, II, 256-257; Celâl-zâde Mustafâ Çelebi, *Me'âsir-i Selîm Hân*, 134b-135b; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*, 232b, 179a; *Münşeât Mecmûası*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İsmail Saib Yazmaları, 1/4504, yk. 36b.

²⁴¹ Her iki mektup da Türkçe'dir. Birincisi 906 yılının Safer ayında (Ağustos-Eylül 1500) Bursahlara gönderilmiştir. *Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi Münşeâtı*, haz. Necati Lugal, Adnan Erzi, 45-8.

Bu mektupların ikincisi aynı yılın Muharrem ayının sonunda (Ağustos 1500) Şehzade Ahmed'e yazılmıştır. Ferîdûn Beg, *Münşe'âtüs-Selâtin*, I, 338-339; *İnşâ-i Tâcî-zâde*, İÜ-TY 5723, yk. 50b-54a. Bu mektup giriş kısmı da dâhil Bursa'ya gönderilen mektubun hemen hemen aynı olduğu için, üslûbu ve yazım tarzı sebebiyle Ca'fer Çelebi'ye isnat edilebilir. Ne *Ferîdûn Beg Münşeâtı*'nda ne de *İnşâ-i Tâcî-zâde* isimli eserde mektubun Ca'fer Çelebi'ye ait olduğu kaydedilmiştir.

²⁴² Farsça olan bu mektup tarihsizdir. Ferîdûn Beg, *Münşe'âtüs-Selâtin*, I, 374-7; *İnşâ-i Tâcî-zâde*, İÜ-TY 5723, yk. 38a, 46a; *Münşeât Mecmûası*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İsmail Saib Yazmaları, I/4504, yk. 43a.

²⁴³ *İn'âmât Defteri*, 25, 366, 402.

²⁴⁴ Taşkoprî-zâde, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*, 325.

²⁴⁵ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 459; Kınalı-zâde sadece Âşık Çelebi'yi tekrar eder, İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 249.

²⁴⁶ Riyâzî Mehmed b. Mustafâ. *Riyâzü's-Şuarâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi-3724. yk. 45b.

²⁴⁷ Kâtib Çelebi. *Süllemü'l-Vüsûl*. 69a [I/411].

değiştirmediyse, eserine alıntılacağı mektupların Ca'fer Çelebi'ye ait olduğunu bilmediği sonucuna varılabilir.²⁴⁸

Bütün eleştirilere rağmen, Ca'fer Çelebi inşâ sahasında yenilikçi olarak kabul edilir. Mecdî, Ca'fer Çelebi'nin nişancı olduktan sonra mektup ve fermanların üslûbunda, şeklinde ve düzenlemesinde yenilikler yaptığına dikkat çeker.²⁴⁹ Ca'fer Çelebi'nin nişancılığı döneminde inşâ sanatında seleflerinin kullandığı sade Türkçe'nin terk edildiği ve bu süslü üslubun kendisinden sonragelen bütün münşîler tarafından da devam ettirildiği bir gerçektir.²⁵⁰

Ca'fer Çelebi'nin elimizde bulunan altı mektubu, edebî değerlerinin dışında çok önemli tarihi vesikalardır. Onun Moton'un fethini anlattığı mektubu, bu şehrin ele geçirilmesiyle ilgili ayrıntılı ve canlı bilgileri içerir.

4) ENÎSÜ'L-ÂRİFÎN²⁵¹

Mevlânâ Şükrüllâh'ın (ö. 868/1464'ten sonra) aynı isimli, ahlâk ilmi hakkındaki eserinin tercümesi olan *Enîsü'l-Ârifîn*'den sadece Kâtib Çelebi bahseder.²⁵² Süslü bir nesirle yazılmış mukaddimeden sonra Ca'fer Çelebi, Hadım Alî Paşa'nın²⁵³ kendisinden bueseri Farsça'dan Türkçe'ye tercüme etmesini istediğini ifade eder.²⁵⁴ Mukaddimeyi Alî Paşa için yazılmış bir kasîde takip eder.²⁵⁵

Eser her biri ahlakın bir konusundan bahseden on beş bölümden meydana gelir.²⁵⁶ Çok süslü üslupla yazılmış mukaddimenin tersine sade Türkçe ile yazılmış asıl metnin tanınmış münşî Ca'fer Çelebi'ye ait olduğunu söylemek zordur.²⁵⁷ Orijinal metindeki beyitler aynı ölçü korunarak Türkçeye tercüme edilmiştir. Tercümenin tarihi kaydedilmemiştir. Alî Paşa, II. Bâyezîd devrinde ve 1501-1503 ile 1506-1511 tarihleri arasında iki defa sadrazam olduğu için eser bu tarihlerden

²⁴⁸ Gelibolulu Mustafa Âlî. *Künhü'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 230a-231a, 231a-231b, 232b.

²⁴⁹ Mecdî Efendi. *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*. 336.

²⁵⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1949). *Osmanlı Tarihi*. C. 2. Ankara. 629; T. Gökbilgin'e göre inşaya yenilik getiren beş yazar vardır, Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Koca Nişancı, Ramazan-zâde, Okçu-zâde ve Hamza Paşa. "Nişancı". *İA*. C. 9. İstanbul: TDV Yay. 301.

²⁵¹ Eserin British Museum nüshası kullanılmıştır. Or. 8016.

²⁵² Kâtib Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn*. C. II. 2047.

²⁵³ Hadım Alî Paşa dönemin en nüfuzlu devlet adamlarından biridir. Mesîhî ve Ca'fer Çelebi gibi şairler, tarihçi İdrîs-i Bidlîsi onun hamiliğinden faydalanmışlardır. Alî Paşa için bkz. R. Mantran (1960). "Alî Pasha". *Encyclopaedia of Islam*. C. 1. Leiden. 396.

²⁵⁴ *Tercüme-i Enîsü'l-Ârifîn*. Br. Museum Or. 8016. yk. 3b'de "Ol faşl-ı ferverdinde ... bu bende-i bî-mikdâr ve bu kemîne-i hâksâra hitâb-ı vâcibü't-ta'zîm vârid oldu ki ... *Kitâb-ı Enîsü'l-Ârifîn* ki dürc-i dürc-i hikmet ve burc-ı gürer-i pend ü naşihatdür, zebân-ı Fârisî'den Türkiye tercüme eyleyem, bir hâzretten ki şâhib-i divân-ı vezâret ve şâhib-i divân-ı şadâret ..."

İthafta Alî Paşa'nın adı zikredilmese de onun adına yazılmış kasîdeden kendisi için yazıldığı anlaşılmaktadır:

Neyyir-i burc-ı vezâret ma'tla'-ı lu't u kerem / Âfitâb-ı izz ü devlet âsümân-ı kibriyâ Muştâfâ-sîret 'Ömer-heybet 'Alî Paşa kim ol / Şıdık ile Bû Bekr'dür hîlm ile 'Oşmân-hayâ

²⁵⁵ Bu kasîde *Divân*'ın elyazması nüshalarına kaydedilmemiştir, neşrettiğimiz *Divân*'a eklenmiştir.

²⁵⁶ *Enîsü'l-Ârifîn*'in muhtevası için bkz. Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 887.

²⁵⁷ Üslûbunun sadeliğini göstermek amacıyla, kitabın küçük bir parçasını buraya aldık: Hikâyet: Ma'rûf-ı Kerhî'nün haşâ'il-i hamîdesinden biri oldur ki bir gün bir şu kenârına yitişdi, diledi ki âbdest ala. Koynında bir Muşhafı var idi anı bir yirde koyup âbdest almaya meşgûl oldu. Bir 'avret gelüp ol Muşhafı uğurladı. Ma'rûf âbdesti tamâm itdüğünden şonra ol 'avretün ardına düşdi. 'Avret bunu görüp gâyet havf eyledi. Ma'rûf eyitdi, "Vehm eyleme. Eger Kur'an okumak bilürsen Muşhafı saña bağışladum." 'Avret eyitdi ki, "Bilmezem." Ma'rûf eyitdi ki, "ya Muşhafı neden ötürü aldun?" 'Avret eyitdi, "Andan ötürü aldum ki bir pîrâhene degüşdürem." Ma'rûf eyitdi, "Muşhafı başa vir ben saña pîrâhen vireyin." Pes Muşhafı 'avretten alup çıkardı geydügi pîrâheni aña virdi. (yk. 89b-90a)

birinde tercüme edilmiş olmalıdır. Eserde yazıldığı tarihi gösteren herhangi bir ipucu da bulunmamaktadır.²⁵⁸

5) KUSNÂME

Bu eserin adı Âşık Çelebi'ye göre *Kusnâme*'dir.²⁵⁹ Âşık Çelebi eserin hicivle ilgili olduğunu da kaydeder.²⁶⁰ İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado Yazmaları arasında bulunan Baldırzâde Ailesi'ne ait bir mecmûada²⁶¹ "*Nâme-i Tâci-zâde Ca'fer Çelebi*" başlığıyla kaydedilmiş 93 beyitlik mesnevî bulunmaktadır. Âşık Çelebi'nin Kavsnâme/Kûsnâme/Küsname'nin "nâme" olduğunu açıklayan notu da dikkate alınırca bu mesnevînin Ca'fer Çelebi'nin adı geçen eseri olması mümkündür. Mektuptan bazı beyitler yayımlanmıştır.²⁶²

Ca'fer Çelebi'nin müstehcen hicivler yazmaya müsait bir kişi olmasının delili sadece *Dîvân*'ında bulunan hezliyat tarzı manzumeler değil, aynı zamanda bütün kaynakların kişiliğinin zarif âlim ve haz düşkününü olarak adlandırılabilir iki vechesinden bahsetmesidir.²⁶³

6) TERCÜME-İ EL-MU'CEM FÎ ÂSÂRİ MÛLÛKÎ'L-'ACEM

Ca'fer Çelebi, Şerefü'ddîn Fazlullâh b. Abdullâh Hüseyin Kazvinî'nin 712-728 (1312-28) tarihleri arasında yazdığı İslâm öncesi 4 İran hanedanının tarihini ihtiva eden eserini 894 (1489) yılında süslü bir dille Türkçeye çevirerek II. Bâyezîd'e ithaf etmiştir. Tercümenin II. Bâyezîd'e sunulan nüshası TSMK-Revan Köşkü 1465'de bulunmaktadır.²⁶⁴

Bu eserin Berlin Kütüphanesi'nde (no. 227) bulunan bir nüshasının müellifi W. Pertsch tarafından Kemâl-i Zerd Bergamavî olarak tespit edilmiştir.²⁶⁵ SK-Kâdı-zâde Mehmed Efendi no. 354'deki nüshanın üzerinde de kurşun kalemle "Belâgat-nâme-i Kemâl" yazılıdır. Latîfi, Sarıca Kemal'den bahsederken "zebân-ı Fürsde *Münşe'ât-ı Vassâf*dan *Tevârîh-i Mu'cem*'den mütercem

²⁵⁸ Sadettin Nüzhet Ergun (1938). *Türk Şâirleri*. C. 2. İstanbul. 887'de "*Tercüme 1506 yılından sonra tamamlanmış olabilir*" sözleriyle tercüme tarihi ile ilgili tahminde bulunsa da bu iddiayı destekleyen kanıt sunmamaktadır.

²⁵⁹ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 461.

²⁶⁰ "ve hezelden *Kusnâme* adlı bir nâmesi vardır." Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 461.

²⁶¹ ŞR No. 525. yk. 140b-141b.

²⁶² Fatma Büyükkaracı Yılmaz (2013). "On Yedinci Yüzyıldan Bir Kırkambar: Baldırzâde Ailesine Ait Bir Mecmua". *Turkish Studies* 8 (1): 559-564.

²⁶³ Ca'fer Çelebi'nin karakterinin bu yönü yazarlar tarafından ortaya konmuştur: Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 460-461'de laubali tavrından, kadınlara düşkünlüğünden ve hicve meybinden söz eder. Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühû'l-Ahbâr: Dördüncü Rûkn*. 263b'de Ca'fer Çelebi'nin bir kadını baştan çıkardığını rivayet eder. Celal-zâde Mustafâ. *Me'âsîr*. 103a'da çift yönlü karakterine dikkat çeker: "Lâkin mizâclarında nev'an zarâfet ve denâ'et olmak isnâd ederlerdi." Ayrıca, 143b'de Ca'fer Çelebi kadın düşkününü olarak kötü şöhreti olduğuna da gönderme yapar.

²⁶⁴ Fehmi Edhem Karatay (hzl.) (1961). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*. C. 1. İstanbul. 327-328.

²⁶⁵ W. Pertsch (1889). *Verzeichniss der Türkischen Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin*. Berlin. 227.

beyne'l-Arab ve'l-Acem *Belâgat-nâme* nâm bir kitâb-ı belâgat-efzâ ...inşâ itmişdür." demektedir.²⁶⁶ Âşık Çelebi de bu eserden bahsederken "Tevârîh-i belîğada ser-âmed ki *Târîh-i Mu'cem*'dür sâhib-i *Dîvân* dimekle ma'rûf Şemsüddîn Cüveynî inşâsıdır... anı tercüme idüp *Belâgat-nâme* diyü ad itmüşdür." der.²⁶⁷ Kâtib Çelebi, Fazlullâh b. Abdullâh'ın *el-Mu'cemu fî Âsâri Mülûki'l-'Acem* adlı eserinden bahsederken "Sarây Hocası Kemâl-i Zerd el-Bergamavî, Mehmed Han'ın veziri Mahmûd Paşa'nın emriyle Türkçeye çevirmiş ve ismini *Tercümânü'l-Belâğa* koymuştur." demektedir.²⁶⁸

Görüldüğü gibi her iki tezkire yazarı ve Kâtib Çelebi, *Mu'cem* tercümesinin Sarıca Kemal'e ait olduğunu söylemektedirler. Ancak Latîfî bu eserin Vassâf'ın, Âşık Çelebi, Şemsüddîn Cüveynî'nin, Kâtib Çelebi ise Fazlullâh b. Abdullâh'ın [Kazvîni] eserinden tercüme edildiğini belirtmektedirler. Diğer taraftan Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ndeki nüshanın fevâ'id sayfasında "*Muhtasar-ı Târîh-i Vassâf-ı Türkî Tercüme-i Tâcî-zâde*" ibaresi yer almaktadır. İlk sayfadaki yuvarlak şemsenin içinde de bu tercümenin II. Bâyezîd'e ithaf edildiğini belirten satırlar yer almaktadır. II. Bâyezîd döneminde 909'da (1503) müderris 'Atûfî tarafından hazırlanan Saray Kütüphanesi kataloğunda da bu eserin Tâcî-zâde'ye ait olduğu belirtilmiştir:

"Tercümetü Kitâbu'l-Mu'cem bi't-Türkiyye li-Tâczâde rahîmehu'llâh fi't-Tevârîh"²⁶⁹

Saray Kütüphanesi'nde bulunan bu nüshanın yanlışlıkla Tâcî-zâde'ye ait olarak gösterilmesi düşünülemez. Ayrıca Mahmûd Paşa'nın 878 (1474) tarihinde vefat ettiğini göz önüne alırsak 894 tarihinde bitirilen bu tercümenin Sarıca Kemal'e ait olduğunu söylemek mümkün olmaz. Bu tercümenin kesin olarak Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'ye ait olduğunu söyleyebiliriz.

Ancak kaynakların Sarıca Kemal'in bu eseri tercüme ettiği şeklindeki nakilleri de göz ardı edilemez. Öyle anlaşılıyor ki *el-Mu'cem*'in biri Sarıca Kemal'e diğeri de Ca'fer Çelebi'ye ait iki tercümesi bulunmaktaydı. Birincisi Mahmûd Paşa'ya, ikincisi ise II. Bâyezîd'e ithaf edilmişti. Yuri Bregel de *el-Mu'cem*'in tercümelerinden bahsederken bu eserin biri Kemal-i Bergamavî'ye, diğeri de Tâcî-zâde kardeşlerden birine ait iki tercümesi olduğunu söylemektedir.²⁷⁰

²⁶⁶ Rıdvan Canım (h z l .) (2 0 0 0) . *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 468.

²⁶⁷ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 721.

²⁶⁸ Kâtib Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn*. C. II. 1736.

²⁶⁹ Eser bugün Budapeşte'dedir. Magyar Todományos Akademia Künyvtara Keleti Gyüjtement (Macaristan). Török F. 39. 185.

²⁷⁰ Yuri E. Bregel (1972). *Persidkaya Literatura. Bio-bibliografiçeskiy Obzor*. C. 2. Moskova. 717. Bu kaynağa ulaşmamı sağlayan meslekdaşım Osman G. Özgüdenli'ye teşekkür ederim.

CA'FER ÇELEBÎ'NİN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Edebî Muhit

Hiçbir şair hakkında, biri eserlerinin temelini teşkil ettiği, diğeri itibar görmesi için zemin hazırladığından kendisinden önce gelenler ve çağdaşları ile ilişkisi incelenmeden değerlendirme yapılması güvenilir değildir. T.S.Eliot bu prensibi şöyle ifade eder:

Hiçbir şair ve sanatın herhangi bir dalıyla ilgilenen hiçbir sanatçı tam anlamıyla yalnız değildir. Onun önemi ve itibarı ölü şair ve sanatçılarla olan irtibatının takdir edilmesidir. Onu tek başına değerlendiremezsiniz, onu zıtlıkları ve benzerlikleri tespit için ölçüler arasına yerleştirmeniz gerekir.²⁷¹

Buna sanatçının eserinin kendisinden sonra gelen nesiller üzerindeki etkisini de eklemek gerekir; aslında bir şaire yaşadığı toplum tarafından verilen değeri tespit için en güvenilir delil itibarının devam etmesidir.

Modern araştırmacı Dîvân edebiyatının estetiği için kabul edilebilir bir teorinin yokluğunda, geçmişteki edebiyatçıların önemini takdir etme gibi kıstasları kullanmaya mecbur edilmiştir; kendi kişisel değerlendirme ve tercihleri her zaman önemli olmakla birlikte, çağında ve toplumu tarafından takdir edilen yazarın niteliklerinden belli ölçüde sapması kaçınılmazdır. Bununla birlikte kendisini sanat eserinin tarihi ortamından tamamen tecrit etmek, okuyucuyu eleştirel fikirlerini ifade etmekten alıkoyabilir ve dolayısıyla incelemesini belgeleme seviyesine düşürür.

Dîvân şiirinin belirlenmiş yapısı aynı çağda yaşamış şairler ya da farklı nesiller ile arasında karşılıklı ilişki kurulmasına engeldir. Hemen bazı benzerliklerin yorumlanmasının bir yazarın diğerine bağımlı olmasının delili olup olmadığı sorusu ile karşı karşıya kalırız ya da aynı soruyu başka şekilde sorabiliriz: Edebî eserlerdeki benzerlikler ve aynı tip ifadeler bir etkinin var olduğunu kanıtlayan yeterli deliller midir? Fakat en yaygın uygulamalardan biri *nazîre* yazma geleneği olan bir edebiyatta sadece bu benzerlikleri esas alarak bir etkiden bahsetmeye kalkışmak yanıltıcı olabilir.

Dîvân edebiyatının, etkilendiği İran örneğinde olduğu gibi, en önemli zorluklarından biri geleneğe sahip olmasıdır. Bu sebeple dîvân şairleri konu ve şekil bakımından benzer eserler ortaya koymak ve önceden başkaları tarafından kullanılmış hayal ve motiflerin etrafında şekillenmiş kelime dağarcığını kullanmak zorundaydılar. Dahası aldıkları eğitimden ve yaşadıkları toplumun İslâm kültürünün ortak mirasından kaynaklanan benzerlikler onlarda hayata karşı aynı bakış açısını ortaya çıkardı. Rastgele bir örnek alırsak, nesiller boyu hâkim olan kozmolojiye ilişkin gezegen ve yıldızlarla ilgili teşbih ve mecazlar neredeyse bütün dîvân şairlerinin şiirlerinde kendine yer bulmuştur. Bu itibarla benzerlikleri dikkate almayan bir değerlendirme ne ölçüde geçerli olabilir? Eğer Çağminî'nin kozmoloji hakkındaki *Mûlahhas* isimli

²⁷¹ T. S. Eliot (1951). *Selected Essays*. Londra. 15.

eserinin ve şerhlerinin medreselerde ders kitabı olarak okutulduğunu dikkate alırsak²⁷², bu ifadeler için etkiden çok ortak bir kaynağın var olduğu gerçeğine yönelebiliriz.

Bir şairin diğer şairler üzerindeki etkisini saptamak, onun dîvân edebiyatındaki kıymetini takdir etmek edebiyat eleştirisi için önemli bir sorundur. Fakat hepsinden önemlisi önceki yüzyıllarda şekillenmiş edebî geleneğin izah edilmesi ve herhangi bir şairin bu edebî mirasa ne ölçüde katkıda bulunduğunu tespit etmektir. Dîvân şairinin yaratıcı gücünün ortaya çıktığı yer de burasıdır. Bu yüzden sadece bir şairin haleflerinin eserlerinde geleneğe uymayan özellikleri ya da sıra dışı hayallerin ortaya çıktığını tespit ettiğimizde bir etkiden söz edebiliriz. Eğer bu işaretler bulunamazsa, yoğun bir etkinin ya da ortak kaynağın varlığını iddia etmek belirli köken aramaktan daha tercih edilebilir bir durumdur.²⁷³

Etkiden söz ettiğimizde, bambaşka bir kavram olan taklidin varlığını açıklığa kavuşturmamız gerekir. Latîfî döneminin edebiyatında taklide çok rastlandığını yazar:

...Zemānede şā'ir ve müteşā'ir nā-ma'lūm olup arşa-i nazm muḳallid ve ehl-i taḳlîd ile ṭolmuş ... ve ekşerinūḡ evrāk ve eş'ārını tefahḫuş ider olsaḡ kelimāt-ı me'hūzesinūḡ me'hāzi ma'lūm olup her beyti bir dîvāndan almış ve her ma'nāyı bir şāhib-i 'irfāndan çalmışdur.²⁷⁴

Taklid diğer şairlerin hayalinin tamamını almak, sathî değişiklikler yaparak ifade etmektir. Bununla birlikte, etkide önemli husus zaten var olan tema ile aktarılan imajlar ve motifler arasında yeni ilişkilerin kurulmasıdır. Latîfî bunun da hoş görülebilir bir intihal olduğunu kabul eder:

(ma'ḳūle düzdüḡ) bir kısmı daḡı üstāduḡ nazmında bir ma'nāyı görür anı bir nūkte-i bārike ālet-i mūlahāza düşürür. Ṭab'-ı pāk ve luḡf-ı idrāk ile ol ma'nādan bir ma'nā daḡı ḡayāl ider ve ol şan'atden bir şan'ate daḡı intikāl ider. Bu kısım şā'ir-i mübdi' gibi aḡşām-ı mezbūreden evlā ve nāzım-ı muḡteri' gibi cümleden a'lādur.²⁷⁵

Bir etkiyi kanıtlamaya teşebbüs etmek için her şeyden önce haricî delil göstermemiz gerekir. Bunun için müellifimizin selefleri ve çağdaşları ile olan ilişkisinin kapsamını ve mahiyetini bilmemiz lazımdır.²⁷⁶ Yukarıda Ca'fer Çelebi ve diğer şairler arasında bir çeşit ilişki kurmuştuk, öncekilerin sonradan gelenlerin eserlerini okuyup okumadıklarını tespit etmemiz gerekir. Bu soruları cevaplarken edebî kaynaklar her ne kadar yardımcı olsa da, söz konusu müellifin eserleri en güvenilir kaynaklar olarak kabul edilebilir. Nazîre yazacak şairin model aldığı kişinin eserini okuması bir zorunluluk olduğu için, bu konuda Dîvân edebiyatındaki nazîre yazma geleneği önemli bir delil olabilir.

Dahası pek çok durumda Dîvân şairleri şiir yazmaya yeni başladıklarında veya daha

²⁷² İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1965). *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı*. Ankara. 20-21.

²⁷³ İhab h. Hasan (1955). "The Problem of Influence in Literary History: Notes towards a Definition". *Journal of Aesthetics and Art Criticism* 14: 74-75.

²⁷⁴ Rıdvan Canım (h z l .) (2 0 0 0) . *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 24-25.

²⁷⁵ Rıdvan Canım (h z l .) (2 0 0 0) . *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 31.

²⁷⁶ R. D. Altick (1963). *The Art of Literary Research*. New York. 87-90; Gören Hamerén (1976). *Influence in Art and Literature*. Princeton. 260.

sonraki dönemlerde taklit ettikleri üstatlarının isimlerini eserlerinde zikrederler ya da isimlerinden söz ettirmek için meşhur şairlere meydan okurlardı. Her iki durum da bazı şairlerin arasındaki ilişkileri tespit etmek için bilgi vermektedir.

Dahili deliller her ne kadar bize muhtemel etkiyi varsaymaya yöneltse de, bunlar tek başına kesin bir ilişkiden söz edilebilmesi için yeterli değildir. Sadece bu dahili tespitlere dayanarak sonuca varmaya çalışmak büyük ihtimalle çok da inandırıcı olmayan sonuçlara yol açar. Bu tutumun örneğini Osmanlı eleştirmenlerinin Nevâyî'nin üzerindeki etkisini çok abartıp yalnızca Nevâyî taklitçisi olarak kabul ettikleri Ahmed Paşa'da görürüz.²⁷⁷

İki şairin arasındaki bağlantının mahiyetini tespit etmek için haricî delillerin tespit edilmesinden sonra ikinci aşamada üslup, dil ve estetik değerlendirmeleri kullanarak metin incelemesi ve karşılaştırma çalışmaları yapılmalıdır.

Dîvân edebiyatının ilk dönemlerinde şairler kendilerinden önce yaşamış ya da çağdaş bazı tanınmış şairlerin eserlerini taklit etmişler ve bu yolla yazma sanatında meleke sahibi olmuşlardı.²⁷⁸ Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ını incelediğimizde pek çoğu Ahmed Paşa'nın bazıları da Şeyhî ve Necâtî'nin şiirlerine yazılmış çok sayıda nazîre ile karşılaşırız. Âşık Çelebi, Ca'fer Çelebi'nin kendisi de bir şair olan ve Vâhidî mahlasını kullanan hocası Hacî Hasan-zâde ile ilişkisinden bahseder ve onların şiirlerini birbirleriyle paylaştıklarını örnek olarak verir. Fakat elimizde Hacî Hasan-zâde'nin *Dîvân*'ı bulunmadığından bu alışverişin kapsamı hakkında yorum yapacak durumda değiliz.

Ahmed Paşa belki de Ca'fer Çelebi'yi etkileyen ilk şairdir. Bu ilişkinin görünürde kanıtı sadece Ca'fer Çelebi'nin Ahmed Paşa'nın şiirlerine yazdığı çok sayıda nazîre değil, aynı zamanda *Dîvân*'da ve *Heves-nâme*'de kendisinden bahsedilmesidir. Ca'fer Çelebi şiire daha yeni başladığı ve kendi üslubunu meydana getirmeye çalıştığı dönemde Ahmed Paşa'yı taklit eden şiirler yazmış görünmektedir. Aşağıdaki örnekler eğer gerçekten tazmin olarak kabul edilmezlerse, kesinlikle taklittir:

2 Muṭribün ğül-gün yüzinde perde-i evtâr-ı çeng
Çekdi mıṣṭar şafḥa-i ḥurşid ü mehtâb üstine

Ahmed Paşa, k. 17.

19 Ḥusrevâ medḥ ü ūşenâḥı yazmaĝa zülfeyn-i yâr
Çekdi mıṣṭar şafḥa-i ḥurşid ü mehtâb üstine

Ca'fer, k. 6

***

2 Beni söĝüt gibi başdan ayaĝa ḥançere Sancar
Hey ol serv-i hevâ-baḥřa hevâdâr olmasun kimse

Ahmed Paşa, g. 269

²⁷⁷ M. F. Köprülü (1965). "Ahmed Paşa". *İA. C. 1. İstanbul*. 191.

²⁷⁸ Sadece Türk edebiyatında değil İran ve Arap edebiyatlarında da şuurulu taklidin şairlerin kendi kimliklerini ve tabiatlarını keşfetmeleri için önemli yöntemlerden biri olduğu kabul ediliyordu. Bkz. Gustave E. Von Grunebaum (1944). "The Concept of Plagiarism in Arabic Theory". *Journal of Near Eastern Studies* 3: 234-253.

- 2 Şu gibi 'âşık-ı dîdâr olanı pâyemâl eyler
Hey ol serv-i hevâ-bahşâ hevâdâr olmasun kimse
Ca'fer, 2. 205.

Aşağıdaki örnekte Ca'fer Çelebi, Ahmed Paşa'yı ikinci mısra'da kelimesi kelimesine tekrar etmekte ve birinci mısra'daki ona ait fikri değişik kelimelerle ifade etmektedir:

- 2 Cümle maqşûduñ müyesser hem murâduñ cümle râm
Devletüñ pâyende vü 'ömrüñ dirâz olsun begüm
Ahmed Paşa, g. 194.
- 2 Kadd-i ra'nâ rûy-ı zîbâ devletin virmiş Hüdâ
Devletüñ pâyende vü 'ömrin dirâz olsun begüm
Ca'fer, g. 143

Ca'fer Çelebi, bazen Ahmed Paşa'nın bütün bir mısra'nı sadece bir kelimeyi değiştirerek aynen alır:

- 37 Bir şenâ dürrin çıkardı bañr-ı tañb'um mevci kim
Cân virür gavvâş olan dürr-i nâ-yâb üstine
Ahmed Paşa, k. 17
- 20 Dil çalup vaşında 'âciz bir gâzel nazm eyledi
Cân virür şarrâf olan dürr-i nâ-yâb üstine
Ca'fer, k. 6

Yukarıdaki örnekte, Ca'fer Çelebi, Ahmed Paşa'nın ikinci mısra'ında sadece bir kelimeyi değiştirmiş ve böyle yaparak kendi birinci ve ikinci mısraları arasında yeni bir bağlantı kurmuştur. Sonraki örnekte ise, Ahmed Paşa'nın ikinci mısra'nı alır ve bir kelimesini değiştirir, daha sonra aynı kasîdede bütün beyti başka kelimelerle ifade eder:

- 36 İşigin toprağına yüz sürdüğüm ma'zûr tut
Çün kadîmî resmdür tezhib olur bâb üstine
Ahmed Paşa, k. 17
- 15 Âsitânundur felek olsa 'aceb mi zer-nigâr
Kim kadîmî resmdür tezhib olur bâb üstine
Ca'fer, k. 6
- 38 Kible-i erbâb-ı hâcetdür kapuñ yüz sürdüğüm
Vechi budur kim olur tezhib mihrâb üstine
Ca'fer, k. 6

Bazen aynı imaj ve fikirler çok az değiştirilerek ifade edilir:

9 Berât-ı hüsni beyâzında kaşî halkların
Nişân-ı pâdişeh-i kâmkâra beñzetedüm
Ahmed Paşa, g. 201.

11 Görüp bu mâh-liķānuñ hilâl ebrûsın
Rikâb-ı pâdişeh-i kâmkâra beñzetedüm
Ca'fer, g. 141

***

6 Ka'be-i küyün tavâfına ne sa'y eyler raķib
Mekkeye varmaķ revâ mıdur müselmân olmayan
Ahmed Paşa, 2. 227

5 Şohbetinde n'eyler ey hürî-liķâ bî-dîñ raķib
Cennete girmez bilürsin ĥod müselmân olmayan
Ca'fer, g. 154

***

4 Senüñ bu şîr pençeñde cihân-gîrler zebün iken
Raķib-i rûbehe varup ne içün naĥçîr olasın sen
Ahmed Paşa, g. 246

Niçe biñ şîr-merd âhû gözine şayd olur iken
Raķib-i rûbehe düşmez kim varup naĥçîr olasın sen
Ca'fer, 1. 158

Aşağıdaki beyitlerde Ca'fer Çelebi'nin Ahmed Paşa'nın muhayyilesine çok şey borçlu olduğu aşikârdır:

4 Çîñ-i zülfinden nigâr el urdu nâgeh yüzine
Didi ġâlib leşker çıkar Şâm üstine
Ahmed Paşa, g. 227

4 Tañ mı ĥaddüñden teveccüh itse dille zülfüne
Şimdi mi leşker gelüpdür Rûmdan Şâm üstine
Ca'fer, g. 193

***

7 Rûmı evrâķ-ı gül-i ĥandân tutar ĥoş büy ile
Gül yüzüñ vaşfında Aĥmed nice kim defter yazar
Ahmed Paşa, g. 66

Ġonca cüzdanındaki rengin varaķlardan bahâr
Gül yüzüñ vaşfında her yıl tâze bir defter yazar
Ca'fer, g. 50

***

9 Umaram ĥâlis ola zer gibi bu ķalb-i siyâh
Kîmyâdur bilürem şohbeti dervişlerüñ
Ahmed Paşa, k. 9

- 7 Himmet itse kara toprağı kızıl altuni der
Kımyâ oldu meger himmeti dervişlerün
Ca'fer, k. 3

Aşağıdaki beyitler, Ca'fer Çelebi'nin Ahmed Paşa'nın iki beytini bir beyitte ifade etmesine örnektir:

- 1 Oldı turunc-ı ğavğabuñ ey şim-ber leziz
Olmaz behişt mîveleri bu kadar leziz
- 2 Vaşluñ na'îmi lezzetini kande söyleyem
Ki olur ğamuñ dile nite kim gül-şeker leziz
Ahmed Paşa, g. 32
- 2 Seng-i cefâsı lezzetini kande vaşf idem
Olmaz bihişt meyveleri ol kadar leziz
Ca'fer, g. 21

Ca'fer Çelebi'nin *Heves-nâme*'yi yazdığı 899 (1493-94) yılı onun şiiri için dönüm noktası kabul edilebilir. Önceki bölümde de açıklandığı gibi *Hevesnâme*'nin mukaddimesinde Ca'fer Çelebi Ahmed Paşa'yı eleştirir ve onu Fars şiirindeki fikirleri tercüme etmekle suçlar. *Heves-nâme*'de, Ca'fer Çelebi taklidi ayıplayarak yeniliği savunur ve bu kitabı ortaya orijinal bir eser koymak amacıyla yazdığını iddia eder. Muhtemelen Ca'fer Çelebi hayatının bu döneminde edebî şahsiyetinin olgunlaştığına, tekâmül ederek belli bir seviyeye ulaştığına inanarak, zamanın en iyi şairi kabul edilen Ahmed Paşa'ya meydan okumak istemiştir. Bu sebeple Moton'un fethi ile ilgili olarak yazdığı kasîdede, kendisinin Ahmed Paşa'nın yerini aldığını ifade etmektedir:

- 93 Ğam degül dürdiyse devrân defterini Aħmedün
Buldı çün ni'me'l-bedel Ca'fer gibi kâ'im-maķām
Ca'fer, k. 14

Ahmed Paşa, Cem Sultan için menekşe redifli bir kasîde yazmıştı. Ca'fer Çelebi bu kasîdeye muhtemelen 909'te (1503) yazdığı ve II. Bâyezîd'e sunduğu nazîrede Ahmed Paşa'ya meydan okumaktadır:

- 56 Bu şi'ir sevâdın okusun kanı ki Aħmed
Görsün ki nice olur imiş bârî benefşe
Ca'fer, 17

Ahmed Paşa'nın Ca'fer Çelebi üzerindeki etkisi özellikle gazellerde kesin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar Ca'fer Çelebi geniş kültür birikimine ve güçlü edebî üsluba sahip olsa da Ahmed Paşa ile karşılaştırılınca hayal bakımından zayıf kalır. Bunun için devamlı olarak ilham kaynağı arayışında olmuş ve bunu Ahmed Paşa'nın eserlerinde bulmuştur. Ancak bu fikirleri

genellikle kendi kelime dağarcığını kullanarak bir başka tarzda ve güçlü üslûbuyla ifade etmiştir:

- 1 Ne kamerdür bu ki olmuş zülf müşk-efşân aña
Nice reyhândur haṭı kim ḳalmışam hayrân aña
Ahmed Paşa, g. 4
- 1 Sebz haṭ kim sāye olmuş zülf-i müşk-efşân aña
Hızrdur k'olmuş müyesser 'ömr-i bî-pâyân aña
Ca'fer, g. 5

Bu örnekte Ca'fer Çelebi'nin Ahmed Paşa ve Necâtî'den aldığı bir fikri daha açık olarak ve günlük konuşma diliyle ifade ettiği görülmektedir:

- 5 Zülfinüñ şerhîni Aḫmed nice kütâh ide kim
Vaşf-ı sevdâda dirâz oldı zebânı ḳalemüñ
Ahmed Paşa, g. 159
- 6 Vaşf-ı ḫâlüm yazalı zülfüñ ucından şanem
Başı derd ile ḳara ḳana boyandı ḳalemüñ
Necâtî, g. 322
- 7 Başın aşağa idüp şevḳümi yazmaḳdan aña
Ca'ferâ indi gözine ḳara şular ḳalemüñ
Ca'fer, g. 93

Ahmed Paşa'ya yazdığı nazîrelerin dışında, Ca'fer Çelebi gazellerinden birinde adını zikretmeden onun bir beytini tazmin etmiştir.²⁷⁹

Ca'fer Çelebi *Dîvân*'ında adı geçen şairlerden bir başkası Şeyhî'dir. Ca'fer Çelebi, kemal sahibi kimselerin kendi üslubunu ve duygularını ifade ediş tarzını beğenerek Şeyhî'ye benzetmeleriyle iftihar eder:

- 7 Süz ile sözde çü gösterdi kerâmet Ca'fer
Anuñ erbâb-ı kemâl adını Şeyḫî didiler
Ca'fer, g. 29

Ca'fer Çelebi, yine kasîdelerinin birinde Şeyhî'nin bir mısraını tazmin eder:

- 36 Niçe kim Şeyḫî dilinden söylene evfâhda
Yil gibi bir şubḫ 'azm-i küy-ı yâr itsem gerek
Ca'fer, k. 19

²⁷⁹ Dîvân. 357; Ahmed Paşa. g. 226.

Dîvân edebiyatının kurucularından biri olarak kabul edilen Şeyhî, kendisinden sonra gelen şairleri, kasîdelerine ve gazellerine nazîreler yazan Ahmed Paşa'yı dahi çok uzun zaman etkilemiştir. Necâtî de Şeyhî'yi üstat kabul etmiş ve çeşitli vesilelerle onu medhetmiştir.²⁸⁰ Ca'fer Çelebi'nin *Heves-nâme*'de Şeyhî'nin Türk edebiyatının şöhretli iki şairinden biri olarak kabul edildiğini yazmasının sebebi bu olmalıdır. Yine de *Heves-nâme*'de Şeyhî'ye yaklaşımı olumsuzdur. Ca'fer Çelebi Şeyhî'yi garip kelimeleri kullandığı ve başka dilleri tercüme ettiği için belâgat bakımından eleştirir. Ca'fer Çelebi'nin Şeyhî'ye böyle açıkça karşı çıkışı, kendi edebî gücünün ispatı ve Şeyhî ile başlayan Fars edebiyatından yapılan geniş çaplı aktarmalara itiraz etme arzusu olarak yorumlanabilir. Anhegger Fars edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki nüfuzuna karşı on beşinci yüzyılda bilinçli bir muhalefetin ortaya çıktığını söyler ve Ca'fer Çelebi de tercümelerden çok orijinal eserlere önem veren bu hareketin içindedir.²⁸¹

Her ne kadar Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ında Şeyhî'ye yazılmış nazîreler bulsak da, onlarda bir tesirden bahsetmemiz için yeterli benzerlik bulunmaz. Aynı konu ve hayallerin işlendiği mısralar olsa da bunların sayısı fazla değildir. Aşağıdaki örnekte Ca'fer Çelebi'nin Şeyhî'den aldığı bir fikri, aynı hayal ve neredeyse aynı kelimelerle ifade ettiği görülür:

- 1 Dil müselsel zülfünün sevdâsı-la dîvânedür
Cân münevver hüsünüğ şem'inde bir pervânedür
Şeyhî, g. 192
- 1 Zülfinüğ zincirine dil bir mehüğ dîvânedür
Kim çerâğ-ı hüsüne şem'-i felek pervânedür
Ca'fer, g. 46

Yukarıda da zikredildiği gibi benzerliklerin çoğu Şeyhî'den etkilenmekten çok ortak kültür mirası ve gelenekten kaynaklanmaktadır:

- 6 Zülf ü hâlin dilberüğ gördükçe ey dil kıl hâzer
Kim kılan her demde mürği şayd dâm u dânedür
Şeyhî, g. 192
- 4 Ruğlarının hâlidür beni giriftâr eyleyen
Ravza-i cennetde lâ-büd dâm-ı Âdem dânedür
Ca'fer, g. 46

Bu örnekteki benzerlik ise Dîvân edebiyatında rakib-it-düşman arasındaki çok kullanılan ilişkiye dayanmaktadır:

- 4 Seni sevenüğ ağladuğına sevinürsin
Şakın ki işidüp işüne düşmen güler ey dost
Şeyhî, g. 12

²⁸⁰ Mehmed Çavuşoğlu (1971). *Necati Beg Divanı'nın Tahlili*. İstanbul. 65.

²⁸¹ R. Anhegger (1952). "Selâtinname Müellifi Kemal". *İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4 (4): 456-457.

- 3 Ağladuğuma derd ile düşmenler olur şād
Raḥm it baña kim ḥālūme itler güler ey dost
Ca'fer, g. 12

Her ne kadar Ca'fer Çelebi de aynı motifleri kullansa da, değişik bağlantılar kurarak, beyte tamamen başka bir anlam vermektedir:

- 4 Bilmezem yâķūt-ı aḥmer mi lebünj ya ķūt-ı rūḥ
Bir şor ey şarrâf-ı devrân kim ne cevher devridür
Şeyḥi, g. 29
- 7 İrdi hengām-ı şitâ yâķūt-ı seyyâl al ele
Ca'ferâ şarrâf iseñ bil kim ne cevher devridür
Ca'fer, g. 40

Ca'fer Çelebi ne *Dîvân*'ında ne de *Heves-nâme*'de Necâtî'nin ismini zikretmez, hiç bir kaynakta ikisi arasında bağlantı olduğuna dair işaret de bulunmaz. Necâtî hayatının önemli bir kısmını İstanbul dışında geçirmiş ve başkentte önemli memuriyette bulunmamış olsa da, yine de Ca'fer Çelebi'nin Necâtî'nin şiirlerini görmediği sonucunu çıkaramayız. Öte yandan, Necâtî'nin kullandığı deyim ve ifadeleri kullanma merakının yanı sıra Ca'fer Çelebi'nin ona nazîreler yazması, bazen de Necâtî'nin hayal ve motiflerini kullanması bizi aralarında bir bağlantının olduğunu inanmaya sevk eder. Aşağıdaki örneklerde, özellikle ikinci mısralarda, çarpıcı benzerlikler mevcuttur:

- 3 Nergislerini ķo uyusun gül yüzünde kim
Olur bahâr günleri ḥ^Vâb-ı seḥer leziz
Necâtî, g. 54
- 5 Ca'fer şubḥ-ı vaşla ire şevķden ölür
Vaķt-i seḥerde uyķu olur dostlar leziz
Ca'fer, g. 12

***

- 2 Dökmedin devr yine cür'a gibi ķanumuzı
Sâķiyâ nüş idelüm ol berü şol ķanlıķdan
Necâtî, g. 396
- 1 Bet beñiz ķalmadı ben ḥastada ḥayrânlıķdan
Sâķiyâ dem idelüm şun berü şol ķanlıķdan
Ca'fer, g. 164

***

- 3 Bir destmâl ile siler âḥir kefen bizi
Dimez ki bu gedâ imiş ol pâdişâ imiş
Necâtî, s. 110.

- 10 Ol şeh kanı ki 'äleme in'âmı âm idi
Dimezdi bu tüvânger imiş ol gedâ-yimiş
Ca'fer, k. 31

***

- 3 Hüsni meydânında top olalı zülf-i müşg-bâr
Kalmadı bir şehriyârûñ elde çevgâni dürüst
Necâti, g. 36

- 4 Oynamağdan top idüp başın şikeste dillerüñ
Kalmamışdur kılca yârüñ zülfi çevgâni dürüst
Ca'fer, g. 13

***

- 10 Luğf idüp şorar isen ğasta Necâti ğâlin
Ğâh olur bilmez olur kendüzini ğâh bilür
Necâti, g. 64

- 5 Fikr alur Ca'feri şol deñlü ğayâlünle ki ğâh
Yitürür bilmez olur kendüzini ğâh bilür
Ca'fer, g. 33

Aşağıdaki beyitlerde, Dîvân edebiyatında çok görülen bir imajın kullanılması yüzünden bazı benzerlikler varsa da kesinlikle bir etkinin varlığından söz edemeyiz:

- 2 Şöyle kim ardıncadur da'im Züleyğa-veş şabâ
Sezmezem gül Yüsufinüñ ğala dâmâni dürüst
Necâti, g. 36

- 2 Çün şabâ pîrâhenüñ büyin iletdi ğülşene
Kalmadı bir ğoncanüñ herğiz ğirîbâni dürüst
Ca'fer, g. 13

***

- 1 Gül muşğafın şabâ yili açdı varağ varağ
'İşğ âyetini bülbül oğudı sebağ sebağ
Necâti, g. 281

- 1 Mecmu'a-i cemâlünji açup varağ varağ
'İşğün mu'alliminden oğur cân sebağ sebağ
Ca'fer, g. 91

***

- 1 Yirün var eyâ ğaddi elif cânlar içinde
Ħayf ola ki 'ömrün ğeçe dükkânlar içinde
Necâti, g. 553

- 1 Bir serv ki yoğ mişli ğülistânlar içinde
Yir itdi elif gibi ğirüp cânlar içinde
Ca'fer, g. 170

Bir şairin ne kadar tanındığını belirlemede kullanılan en önemli kaynaklar, kendisi ile çağdaş ve ölümünü takip eden yıllarda yaşamış tezkire yazarlarının görüşleridir. Daha sonraki dönemlerdeki tezkire sahiplerinin görüşleri ancak şairin şöhretinin asırlar boyunca devam edip etmediği hakkında fikir verebilir. Eserini Ca'fer Çelebi'nin vefatından çok sonra değil 945'te (1538) yazan Sehî Beg ondan bahseden ilk tezkire yazarıdır. Bu sebeple Sehî Beg'in Ca'fer Çelebi hakkındaki fikri en yakın muasır değerlendirme olması bakımında önemlidir. Sehî Beg Ca'fer Çelebi'den şöyle bahseder:

Şîr ü inşâya mütetebbi' ehl-i fazl ve şâhib-i ma'rifet kişi idi... Eş'arı vâfir ve kendüsi nefîş şâ'ir, *Dîvân'ı* elsine-i nâsda mütedâvil ve meşnevî tarzında *Heves-nâme* adlu bî-bedel bir kitâbı var, hâyli çok ma'ânî cem' itmişdür. Nazmı laţif ve kendüsi zarîf bir kimse idi.²⁸²

Bu ifadelerden Ca'fer Çelebi'nin çağdaşlarının *Heves-nâme*'yi beğendikleri ve *Dîvân*'ın ise çok okunduğu anlaşılmaktadır.

Tezkiresini 953 (1546) yılında tamamlayan Latîfî, Sehî Beg'in söylediklerini tekrarlamak dışında, *Heves-nâme*'nin orijinalliğinden uzun uzun bahseder.²⁸³ Latîfî'nin ifadesi, eserin telifinden yarım yüzyıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen, *Heves-nâme*'nin hâlâ orijinal bir eser olarak kabul edildiğini gösterir.

Âşık Çelebi, Tezkire'sini 976 (1568-9) yılında, Ca'fer Çelebi'nin ölümünden yarım yüzyıldan fazla zaman geçtikten sonra yazmıştır. Onun verdiği bilgilerden Ca'fer Çelebi'nin bir şair ve münşi olarak şöhretini muhafaza ettiği açıkça görülür.

Eğer Kınalı-zâde Hasan Çelebi sadece kendisinden önce gelen tezkire yazarlarını tekrar etmiyorsa, yazdıklarından *Heves-nâme*'nin bir asır sonra bile takdir edildiğini çıkarabiliriz:

... Muşannefâtından manzûm *Heves-nâme*'si meşhûr ve kemâl-i belâgat ve nihâyet-i feşâhat ile maşşûl-i cumhûrdur.²⁸⁴

Beyânî, Riyâzî, Kaf-zâde Fâizî gibi sonraki tezkirelerde verilen bilgiler daha önceki tezkirelerden özellikle Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi'den alındığı için Ca'fer Çelebi hakkında yazdıkları kendi yaşadıkları dönemdeki fikirleri yansıtmaz, bu yüzden dikkate alınamazlar.

Tezkirelere ilave olarak, nazîre ve şiir mecmûaları da bir şairin şöhretinin derecesi ve zamanın edebî zevki hakkında bilgi verir. Bu mecmûaları vasıtasıyla hangi şairlerin çok beğenildiğini ve hangi şairlerin diğerlerine nazîreler yazdığını tespit edebiliriz. Ayrıca belli bir şairin şiirlerinin değişik zamanlarda derlenmiş mecmûalarda bulunması, belli bir zamanda o şairin şiirlerinin hâlâ okunmaya devam edildiğinin de delilidir.

²⁸² Günay Kut (hzl.) (1978). *Sehî Beg, Heşt Bihîst: The Tezkire by Sehi Beg, An Analysis of the First Biographical Work on Ottoman Poets With A Critical Edition Based on MS. Süleymaniye Library, Ayasofya 3544*. Cambridge MA. 28.

²⁸³ Rıdvan Canım (h z l .) (2 0 0 0) . *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ: İnceleme-Metin*. Ankara: AKM Yay. 209.

²⁸⁴ İbrahim Kutluk (hzl.) (2014). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. 1. Ankara: TTK Yay. 246.

Ca'fer Çelebi'nin gazellerinin önemli bir kısmı on altıncı ve on yedinci yüzyılın başında yazılmış mecmularda bulunur. *Câmi'u'n-Nezâ'ir* isimli mecmûasını 918'de (1512) tamamlayan Eğridirli Hacı Kemâl eserine Ca'fer Çelebi'nin on gazelini almıştır. 930 ile 940 (1524-34) yılları arasında yazılmış olan Edirneli Nazmî'nin *Câmi'u'n-Nezâ'ir* adlı mecmûasında Ca'fer Çelebi'nin yetmiş üç gazeli bulunmaktadır. Pervâne Beg 963 (1557-58) yılında tamamladığı kendi adını taşıyan mecmûasına Ca'fer Çelebi'nin seksen gazelini almıştır. Ca'fer Çelebi'nin gazellerinin bulunduğu diğer mecmûalar tarihsizdir ve bunlar muhtemelen on altıncı yüzyılın sonuna doğru ya da on yedinci yüzyılın başlarında yazılmışlardır. Ayrıca on beşinci yüzyılın sonunda ve on altıncı yüzyılın başlarında yaşamış şairlere ait kasîdelerin bulunduğu bir mecmûada, Ca'fer Çelebi'ye ait 10 ve de Ca'fer Çelebi'ye Mesîhî ve Zâtî tarafından yazılmış kasîdelere rastlıyoruz.²⁸⁵ Nazîre ve şiir mecmûaları göstermektedir ki Ca'fer Çelebi vefatından bir yüzyıl sonra bile şöhretini korumakta ve eserleri dikkat çekmektedir.

Nazîre mecmûalarında Basîrî, Nihâlî, Mesîhî, Revânî, İshâk Çelebi, Kemâl Paşa-zâde, Zâtî ve Amrî gibi şairlerin Ca'fer Çelebi'nin şiirlerine nazîreler yazdıklarından bahsedilir. Bunlardan biri olan Mesîhî, nazîreler dışında Ca'fer Çelebi'yi metheden kasîdeler yazmış ve *kâtib-i dîvân* olabilmek için yardımını talep etmiştir.²⁸⁶ Kendi özel üslubu ve ifade tarzına sahip olan Mesîhî'nin Ca'fer Çelebi'nin etkisinde kalıp kalmadığını söylemek zordur. Aşağıdaki örneklerde Ca'fer Çelebi ve Mesîhî'nin hayallerinde benzerlikler vardır:

4 Ruḥlarınuḡ ḡâlidür beni giriftâr eyleyen
Ravza-i cennetde lâ-büd dâm-ı Âdem dânedür
Ca'fer, g. 46

5 Ey Mesîḡî ḡüblar şayd itmege şî'rüḡdeki
ḡalka-i cîm ile her bir noḡta dâm u dânedür
Mesîḡî, g. 84

***

1 Öykündüḡi içün leblerüḡe ey nigâr la'l
Her laḡza surḡ-rüdur olup şerm-sâr la'l
Ca'fer, g. 117

2 Öyküḡdi gerçi leblerüḡe ey nigâr la'l
Şoḡra yüzi kızardı olup şerm-sâr la'l
Mesîḡî, g. 143

***

2 İşiginde yir bulalı göḡe irmişdür başum
Mâh-ı nev kim görinür ḡarf-ı külâhumdur benüm
Ca'fer, g. 132

²⁸⁵ *Kasâid-i Türkiyye*. SK-Esad Efendi 3418. Basımı için bkz. Murat A. Karavelioḡlu (hzl.) (2011). *Mecmû'a-i Kasâid-i Türkiyye*. İstanbul.

²⁸⁶ Bkz. Mine Mengi (hzl.) (1995). *Mesîhî Dîvânı*. Ankara. 34-51.

- 5 Ey Meşîhî gün degüldür âsümânda görinen
Şadlıqdan göge atduğum külâhumdur benüm
Mesîhî, g. 160

***

- 1 Çarha yir yir od uran gice âhumdur benüm
Tîre iden âlemi dūd-ı siyâhumdur benüm
Ca'fer, g. 132
- 2 Âhum ile yüzeyüz oldukça çarhuñ her gice
Yüzini kara kılan dūd-ı siyâhumdur benüm
Mesîhî, g. 160

Zâtî, Âşık Çelebi'ye hayatı ile ilgili olarak Ca'fer Çelebi'nin himayesinde rahat bir hayatın tadını çıkardığını fakat Ca'fer Çelebi'nin azli ve özellikle idamından sonra hâmisiz kaldığını ve çok maddî sıkıntı çektiğini söylemiştir.²⁸⁷ Zâtî, Ca'fer Çelebi'nin teveccühünü kazanmak için onu medheden yedi kasîde yazmıştır.²⁸⁸ *Dîvân*'ında Ca'fer Çelebi'nin gazellerine söylediği nazîreleri de vardır. Bunlarda Zâtî bazen Ca'fer Çelebi'nin hayallerinden faydalanır ya da onun motiflerini kullanır, bazen de bütün bir fikri tamamen alır:

- 1 N'ola ruñ-ı zîbâna kılursam nazâr ey dost
Âyiñe durur aña nazardan ne zâr ey dost
Ca'fer, g. 12
- 1 'Âşıklarî ço ħüsñüñe kılsun nazâr ey dost
Âyiñeye bi'llâhi nazardan ne zâr ey dost
Zâtî, g. 87

***

- 6 Senüñ gîbinüñ ey bülbül uçurmuşdur hezârın ol
Gül-i ra'nâya aldanma iki yüzlü münâfıkdur
Ca'fer, g. 34
- 6 Gice gündüz bir iki gün gelür yüzüñe mañlûkuñ
Bu dehr-i dūna aldanmañ iki yüzlü münâfıkdur
Zâtî, g. 463

***

- 3 Göñlinde perî-ruñlaruñ ey dost ħayâlüñ
Bir tütüye beñzer ki demürden kafesi var
Ca'fer, g. 22

²⁸⁷ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 1584.

²⁸⁸ Zâtî'nin Ca'fer Çelebi için yazdığı yedi kasîde tespit edilmiştir. Bkz. Fatma M. Şen (2014). "Tâcîzâde Ca'fer Çelebi'nin (ö. 921/1515) Çevresindeki Şairler ve Onun İçin Yazılmış Şiirler". *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe İsmail E. Erünsal'a Armağan*. C. 2. İstanbul. 884-892.

3 Şol kimse ki şîrîn söz ile gönölüğe girdi
Bir tütüye benzer ki demürden kafesi var
Zâtî, g. 396

***

1 Gözüm yaşına bakmazsın başa senden 'inâyet yok
Bunu bidüm ki ey meh-rû sitâremde sa'âdet yok
Ca'fer, g. 87

1 Güzeller çıktılar seyre bile ol mâh tal'at yok
'Aceb gün görmedük şahsam sitâremde sa'âdet yok
Zâtî, g. 641

***

4 Hüsni ilinde fitne olduğına şâhum muttaşıl
Şâhid ol yitmez mi kim ebrûlarıñ peyvestedür
Ca'fer, g. 32

3 Ben buradan bilmişem 'aşıkları öldürdügün
Kaşlarıñın kara yâsı muttaşıl peyvestedür
Zâtî, g. 439

***

4 Tömâr-ı şî'rümi n'ola elden kıomazsa yâr
Zevki şahîh olana gelür ney-şeker lezîz
Ca'fer, g. 21

4 Vaşf-ı leb-i nigâr ile tûmâr-ı şî'rüme
Meyl itseler 'aceb mi olur ney-şeker lezîz
Zâtî, g. 135

Basîrî, Revânî, İshâk Çelebi, Şem'î, Vâsî, Makâlî ve Edirneli Şevkî de Ca'fer Çelebi'ye kasîde takdim etmiş şairlerdir.²⁸⁹

Ca'fer Çelebi'nin bir şair olarak şöhretinin Bağdat'a kadar yayıldığına delil olabilecek en azından bir örnekte, onun Fuzûlî üzerindeki etkisini görebiliyoruz. *Dîvân*'daki 232. gazel ile Fuzûlî'nin gazelinin çok da farklı olmayan beyitleri arasında bulunan benzerlik dikkat çekicidir:

3 Gözi nâz uyhusından hiç uyanmağa meded yok mı
Cihânı tıtdı feryâdum kara bahtum uyanmaz mı
Ca'fer, g. 232

4 Şeb-i hicrân yanar cânım töker kıan çeşm-i giryânım
Uyadur halkı efgânım kara bahtum uyanmaz mı
Fuzûlî, g. 264

***

²⁸⁹ Bu şairler ve takdim ettikleri şiirler için bkz. Fatma M. Şen (2014). "Tâcîzâde Ca'fer Çelebi'nin (ö. 921/1515) Çevresindeki Şairler ve Onun İçin Yazılmış Şiirler". *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe İsmail E. Erünsal'a Armağan*. C. 2. İstanbul. 899-908.

- 5 Nigâruñ hüsni devrinde yaşum kıan aķduđın Ca'fer
Ta'accüb itme ırmaķlar bahâr olsa bulanmaz mı
Ca'fer, 232
- 5 Gül-i ruhsâruña karşı gözümdeñ kıanlı aķar şu
Ĥabîbüm faşl-ı güldür bu aķar şular bulanmaz mı
Fuzûlî, g. 264

Görüldüğü gibi, üzerinde çalışılan şairlerin eserlerini mukayese etmek için tek yöntem olduğundan, yukarıda verilen bütün örneklerin özelliği karşılaştırmaya uygun olan aynı vezin ve kafiyedeki şiirlerden seçilmiş olmasıdır. Fakat belirtilmelidir ki bu tarz incelemeler sadece bir tesirin çabucak ispat edilen delilleridir ve şairin edebî fikirleri ile amacının tespiti ya da etki alanı gibi daha geniş çaplı olan fikir ve düşüncelerinin ortaya çıkardığı muhit ve etki bunların çok daha ötesindedir. Bunlar da şairin eserinin her yanına yayıldığından tesir ayrıntılarda değil eserin tamamının incelenmesi ve anlaşılması ile tespit edilebilir.

ÜSLÛB

İstanbul'un fethi Türk tarihinde sadece yeni bir çağın açılışı değil aynı zamanda Dîvân edebiyatı için de dönüm noktasıdır. Fatih Sultan Mehmed döneminde Anadolu Beylikleri adı verilen Selçuklu Devleti'nden kopan parçalar birleştirilmiş ve Osmanlı Devleti'nin siyasi birliği sağlanmışır.

II. Mehmed İstanbul'u imparatorluğun siyasi merkezi olduğu kadar kültür merkezi de yapmak istemiş, kısa zamanda cazip imkanlar sunarak önemli miktarda İranlı da dahil olmak üzere çok sayıda ünlü âlim ve şairi buraya getirtmiştir. Bunun sonucu olarak edebiyatta büyük gelişme meydana gelmiştir. Bu âlim ve şairlerin etkisiyle edebî dil, günlük dilden ayrılmış ve sun'î şiir dili ortaya çıkmıştır. Tezkirecilere göre Ahmed Paşa bu yeni ortaya çıkan şiir dilini ilk defa başarıyla kullanan şairdir.²⁹⁰ On beşinci yüzyıl Türk şiir dilinin en önemli özelliklerinden birisi Türkçe ile dile yeni giren Arapça-Farsça unsurlar arasında bir denge sağlamasıdır. On beşinci yüzyıl şairlerinin dîvânlarında tamamen Türkçe kelimelerle yazılmış beyitler kadar Farsça modasına uygun terkipler ve izafelerle meydana getirilmiş beyitler de görünür. Bu geçiş döneminde Ahmed Paşa, Necâtî ve Mesîhî yabancı ve yerli olanı uyumlu hâle getirmeye çalışmışlar, bunu büyük oranda da başarmışlardır. Nesirde basit Türkçe yerini daha belîğ bir üsluba terk etmiştir. Ca'fer Çelebi resmî yazışmalarda ve tarihî eserlerin çoğunda yüzyıllarca vazgeçilmeden kullanılan bu süslü üslûbu başlatan yazar olarak kabul edilir.

Ca'fer Çelebi'nin eserlerinde bu geçiş dönemi Türkçe'sinin belirgin özellikleri açıkça görülür. Nesirde, *Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmes*'ndeki üslûbu ile *Enîsü'l-Ârîfn*'de kullandığı dil arasında çok bariz farklılıklar vardır. Şiirinde de, Türkçe kelimelerle söylenmiş mısraların yanında neredeyse tamamen Farsça ve Arapça kelimelerin kullanıldığı Farsça izafetlerle yazılmış beyitler de buluruz.

²⁹⁰ M. F. Köprülü (1965). "Ahmed Paşa". *İA. C. 1. İstanbul*. 187-192.

Mesela, aşağıdaki beyitler tamamen Türkçe kelimelerden meydana gelmektedir:

- 4 Beni kıomaz yatup yâr işiginde ölem
Yatacak yir göreyin bulmaya düşman öliceğ
- 4 Çünkü gönlün yok gönül uğrılamağdan eyleme
Ğamzelerle uğrın uğrın merhabâyı kimseye
- 5 Ca'fer nice ola diri 'âlemde kim sen dilberi
Görse sevincinden ölür görmezse hicrân öldürür
g. 60
- 4 Çekmişem her ne kıadar varsa ğam u derd ü belâ
Benzemez hiç birine sevgülü yâr ayruluğı
g. 227

Öte yandan, aşağıdaki örneklerde Türkçe kelime bulmak son derece zordur:

- 4 Bağt-ı ferruğ hem-rikâb u fetğ u nuşret hem-'inân
Rağş-ı devlet zîr-i rân u eblağ-ı eyyâm râm
k. 14
- 37 Gerd-i râhuğ tütüyâ-yı dîde-i ehl-i nazâr
Sümm-i esbün sürme-dân sürme-i çeşm-i kibâr
k. 12
- 2 Münkir-i 'ışk olsa tağ mı zâhid-i efsürde-dil
Tab'-ı nâ-mevzün hayâl-i şekl-i mevzün eylemez
g. 66

Ca'fer Çelebi şiirlerinde Türkçe şekillerin yanında, sık sık vasf-ı terkîbî ve izâfet gibi Farsça yapılar da kullanmış, ilgi cümleciklerinde ki'ye ve yabancı edatlarla başka Arapça unsurlara yer verilmiştir. On beşinci yüzyıl şiir dilinin izahlı açıklayıcı çerçevesini hâlâ ortaya çıkarmadığımız için Ca'fer Çelebi'nin zikredilen bu yapıları ilk defa kullandığını iddia etmek çok zordur.

Ca'fer Çelebi üslûbuna çok titizlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bir gazelinde, "*lisân-ı fasîh*"in kendisine Allah'ın tarafından ihsân edildiğini yazar:

7. Anup bu ni'meti Ca'fer Hüdâya şükr eyle
Ki luğf-i tab' ile virdi saña lisân-ı faşîğ
g. 17

Ca'fer Çelebi'nin şiir tekniği tamamen inceliklidir. O, mısra'ların arasına çok bilinen ifadeler, atasözleri, âyet ve hadisler ve hatta Arapça cümleler ekler. Bir fikir genellikle beytin ilk mısranda ifade edilir ve ikincisinde genellikle bu fikri açıklayan ya da destekleyen ifadeler bulunur. Aşağıdaki beyitler onun bu çok göze çarpan özelliğini ortaya koyar:

1) Atasözlerinin kullanımı

- 30 Lebidür çün içen kanuñ tolaşma zülfine ey dil
Meşeldür çünki 'İsâ'nuñ şorılmaz cürmi Mūsâ'dan
k. 22
- 3 Dil dilerdi şala cānı zeķana düşdi özi
'Âķıbet kendü düşer kim ki ķaza ğayra ķehi
g. 220
- 2 Gördüm ağyārı kenār-ı yāra cem' olmış diddum
Buldi şüret ma'ni-yi lâ ğayre illā fi'l-vasať
g. 80

2) Ortak ifadelerin kullanımını

- 21 Ki bir kül öksüzi olup düşüpdür ğalk ocağına
Cihānda bulmayup başın soķacaķ bir ocağ āteş
k. 24
- 17 Cümle itmek ister iĥsānuñ döküp encüm direm
Şubĥa dek budur işi her gice görmez ķeşmi ħ^Vāb
k. 23
- 2 Ķomadum kim dest-būsı yāra ire sāğaruñ
Ķanına girdüm ŧatarsa ŧan degül ol kan beni
g. 238
- 5 Boynına şalınuğınca zülfine yüz virdi dost
Bir zamāndur şimdi Ca'fer yüz bulur küstāĥlar
g. 49

3) Herkesçe doğruluğu kabul edilen (aksiyomatik) ifadelerin kullanımı

- 7 Yandum āteş-ğün libāsından ben anuñ derdi yoķ
Gerçi od anı yaķar kim ol ola aņa mümās
g. 73
- 2 Sūzum artar bu ne ĥikmet göriceķ 'ārızını
Āb ĥod ķanda ise āteşi teksin ider
g. 51
- 3 Ħüsnüñe mağrūr olup 'uşşāķı inĥetme igen
Kim zamān-ı ğül bulur az müddet içre inķirāz
g. 79

- 4) Hüsn-i Ta'lîl
 3 Lâle yâr adına konmuş dâğıdur bâğuñ ki bād
 Bendin açarken kıanatmışdur bulamış kıan aña
 g. 38
- 4 Şühüb şeklinde âteşler degüldür saçılan dehre
 İzi tozına mâhuñ melekler zer nişâr eyler
 g. 38
- 5) Leff ü neşr
 4 Giryeye kıılmaz şeb-i vuşlatda ruhuñ kıarşusına
 Tıfl-ı eşkini gözüm tâb-ı kıamerden şakınıp
 g. 10
- 2 Ağzuñ dişüñ nümunesidür gonca jâleden
 Yâkıüt hoşkıa içre kı dürr-i 'Aden tutar
 g. 42
- 6) Teşbîh
 2 Çeşmümde hayâli lebüñüñ bir nefes ârâm
 İtmez şanasın şuya düşüpdür şeker ey dost
 g. 12
- 5 İşigin kim bekleyüp yatur güzeller dilberüñ
 Şar melâ'ik Ca'ferâ 'arş âsitânın yaşıdanur
 g. 35
- 6 Lebi-yle dişleri nazmı bu serv-i lâle-ruhuñ
 Dehân-ı goncada güyâ kı 'ıkd-ı şebnemdür
 g. 47
- 7) Soru-cevaplı ifadeler
 3 İre mi vaşla düşen firkıate didüm didi kim
 Genc ü ni'met bula her kim kı çeke miñnet ü renc
 g. 15
- 8) kı bağlacı
 1 Hañuñ kıtâb-ı ruhuñdan çıkardı nakl-i şahıñ
 Kı gamzenñ itdügüdür baña cümle zulm-ı şarıñ
 g. 17

- 7 Tîğ-i hûn-rizûn beni her dem şu deñlü pâreler
K'acıyup kan ağlar ey dilber benüm-çün yâreler
g. 31
- 9) Emir cümleleri
- 3 Hâk ol hevâ yolında dilersen ger âb-ı rû
Çoma çarîk-i 'ışkı budur mezheb-i eşağğ
g. 17
- 1 Her ne dil k'anun dimâğında saçun sevdâsı var
Aña raħm it ki başında âlemün ğavgası var
g. 37
- 10) Kelime oyunları
- 1 Bir serv ki yok mişli gülistânlar içinde
Yir itdi elif gibi girüp cânlar içinde
g. 170
- 5 Kâmetüne benzedügi-çün elif ey nûr-ı 'ayn
Tende cânı cân içinde şaqlaram anı dürüst
g. 13
- 44 Hey ne cevherdür sözüñ gevherleri kim anlara
Çiyemeti dürr-i şemînün olmaya şümn-i şemen
k. 11
- 56 Tâ gelüp Nevrûz-ı sulţânî ide fetħ-i bahâr
Kesr olur ğalb-i şitâda leşker-i sermâ yine
k. 10
- 5 Halkasından zülfünün kim nûr-ı hüsünün berğ urur
Çalb-i 'akrebden tulû' itmiş şanasın mâhdur
g. 43

Ca'fer Çelebi'nin şiirinde bütün düşünce genellikle bir beyit içinde ifade edilir, bununla birlikte her mısra'ın ayrı bir anlamının bulunduğu beyitler de vardır. Ayrıca özellikle kasîdelerde şair bir fikri iki beyte yayabilir:

- 70 Sâl-i güzeştede giceler mâhitâbdan
Gül ren ü bü uğurlayup olmuş idi nihân
- Buldı bu yıl bahâr anı gülşende bend idüp
Zindân-ı goncaya ğodı ğabs itdi bir zamân
k. 5

Ca'fer Çelebi'nin düşüncelerini dile getirirken hiç sıkıntı yaşamadığı açıktır. Yeni fikirler ve hayaller bulmada güçlük çeker ve bazen de bu zaman zaman kendisini tekrar etmesine yol açar:

- 12 'Ahd-i adlünde harâma kılmamağ-ıçün nazâr
Gözlerin yumar şarâb üstine geldükçe habâb
k. 23
- 17 Şöyle itmişken cihânı 'adl-i Şâh-ı kâmyâb
Kim gözin yumar şarâb üstine geldükçe habâb
k. 32

***

- 44 Elinde tās gedâlar gibi tûrur yolda
Diler ki Hübrev-i âfâkı ide cer lâle
k. 27
- 40 Getürüp kâsesin a'mâ gibi yol üzre kômış
K'ugradukça Şeh-i âfâkı ide cer nergis
k. 28

***

- 50 Senüñ gibi daği bir hûb-rû püser gelmez
Gül-i ter olsa eger mâder ü peder lâle
k. 27
- 56 Bir ela gözlü güzel yüzlü püser sencileyin
Gelmeye ger peder ola gül ü mâder nergis
k. 28

Devrinin şiir mahsüllerinin tamamının ortak özelliğini taşıyan Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ı, Osmanlı edebiyatçılarının Fars edebiyatının örnekleri dışında kendileri için meydana getirdikleri bir edebiyatın temsilcisi olduğundan dikkate değerdir. Bu *Dîvân*'da dilbilgisi kurallarının dikkatle uygulandığı ve her şeyden daha çok mahalli Türkçe'yi aksettiren konuşma dili unsurlarına sahip bir lisanın kullanıldığını görürüz. Bu dil, bu şiirin yabancı örneğinden farklı olarak sınırlarını çizer. Vezin ve aruz gibi Osmanlı şiirinin gelişmesinin önündeki engeller olan şekli mecburiyetlere çok dikkat edildiği görülür. Bu yolla şiirsel ifadesi sınırlı, bir dereceye kadar tanımlanmış bir takım ithal hayaller de şiire girmiştir. Necâtî ve Ahmed Paşa gibi üstatlar kadar takdir kazanmış olan Ca'fer Çelebi'yi de ekleyebileceğimiz şairler ve onların taklitte gösterdikleri gerçek gayret kendilerinden sonra gelen şairlerin ortaya çıkması için ortam hazırlamıştır.

VEZİN, KAFİYE, YARIM KAFİYE, ALİTERASYON

Osmanlı Dîvân şiiri, İran örneklerine tam olarak sadık kalarak her şeyden önce kafiyeli, ölçülü dili ile sınırlanmış ayrıca şekiller, imajlar, fikirler dizisiyle de tahdit edilmişti. Şekil ile tema arasındaki ilişki, her biri ayrı anlatım ve özel ifade çeşidine sahip olan sadece vezin seçimi şairin

takdirine bırakılmış olan *gazel*, *kasîde* ve *mesnevî* örneklerinde görüldüğü gibi, açıkça gözlemlenebilmektedir.²⁹¹ Bir şiirin vezinden kaynaklanan monotonluğuna çeşitlilik getirmek için bazı pratik uygulamalar vardı: *durak* (bazen iç kafiyeler eklenerek), *sekt-i melîh* (iki kısa heceyi bir uzun hece hâline getirme), *zihâf ve imâle* (bazı kelimelerdeki uzun ünlüleri kısaltma, kısa ünlüleri uzatma). Durak dışındakiler dikkatlice yapılırdı. *Sekt-i melîh* hemen hemen sadece *mef'ûlü mefâ'ilün fe'ülün* vezninde, *imâle* ve *zihâf* ise genel olarak sadece Türkçe kelimelerde karşımıza çıkar.

Osmanlı Dîvân şairlerinin en çok kullandıkları aruz kalıpları Faiza Şâfi'nin (Faiza Shafie) Nâbî'nin gazelleri üzerine yaptığı Doktora çalışmasında²⁹² tasnif edilmiştir. Burada Dîvânları incelenen şairlerin en fazla kullandıkları vezinler *bahr-i remel* (R1 ve R2), *bahr-i muzârî'* (M1) ve *bahr-i hezec* (H1, H2, H3) olarak gösterilerek açıklanmıştır. Bu hususta devrinin misali olarak kabul edilebilecek olan Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ındaki aruz kalıplarının dağılımı aşağıdaki gibidir:

	Gazeller	Kasîdeler
R1 fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	115	19
R2 fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	51	3
M1 mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	24	5
M2 mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün	3	-
H1 mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	24	2
H2 mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	13	2
H3 mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	9	3
H5 mef'ûlü mefâ'ilün fa'ülün	-	1
Müc. 1 mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	10	4
Haf fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	3	2

²⁹¹ Gibb şiir tipine göre kullanılan aruz vezinlerinin bir listesini hazırlamıştır. (E. J. W. Gibb (1958). *A History of Ottoman Poetry*. C. 2. London. 107-110)

²⁹² Faiza Fuad el-Shafie (1969). *The Ġazeliyât of the 17th Century Ottoman Poet Nâbî*. PhD Diss. Edinburg. 267.

Recez müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	3	-
--	---	---

Ca'fer Çelebi'nin zamanında bile Osmanlı şairi, aruz veznini uzun ünlüsü bulunmayan Türk diline uydurmak için zorluk çekiyordu. Bunun sonucu olarak Arap ve Fars dillerine ait kelime dağarcığı, nazmı şekillendirmek için yoğun olarak kullanıldı. Türkçe kelimelerin baskın olduğunda ortaya çıkan karışıklığa bir örnek olmak üzere Ca'fer Çelebi'nin sadece iki yabancı kelimeyi kullandığı aşağıdaki beyti alabiliriz:

- 6 Ağlayayın şol kadar kim görmez olsun gözlerüm
Görmez olayın gülüp oynadığın agyār ile
g. 184

Yine bu beyitteki Türkçe kelimelerin çoğunun telaffuzları değiştirilmiştir:

- 5 Ca'fer nice ola diri 'âlemde kim seni dilberi
Görse sevincinden ölür görmezse hicrân öldürür
g. 60

Bununla birlikte, bazı durumlarda, aşağıdaki beyitteki mahlasa eklenen akuzatif ekinin uzatılması gibi, Türkçe ünlülere yapılan müdahale kasdîdir:

- 5 Günâhı yok dimegil Ca'feri gel öldür kim
Degül durur seni çok sevmek az günâh başa
g. 3

Aşağıdaki beyitteki "ne" ise "kara günler gülerse gelsün" ifadesini günlük konuşma diline yaklaştırma amacıyla uzatılmıştır:

- 2 Ne kara günler gelürse gelsün ey mâh başuma
Gitsün ol gün gelmesün kim ben olam senden cüdâ
g. 8

Çağdaşlarıyla karşılaştırıldığında Ca'fer Çelebi, şiirinde çok ender olarak istemeden yaptığı yanlış uygulamalara rastlansa da, aruz ölçüsünü kullanmada en kudretli şairlerden biri olarak kabul edilebilir.

Şiirin ayrılmaz bir niteliği olan kafiye de Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ında zamanının yaygın uygulamasının dışında çıkmaz ve farklılık göstermez. Çağdaşlarının çoğu gibi Ca'fer Çelebi de manzumenin çeşitli beyitlerine belli bir ahenk verilen *kasîde* ve *gazellerin* her ikisinde de belli

uzunluktaki redifleri²⁹³ kullanmayı tercih etmiştir. Değişik anlamlardaki bu redifleri bir şiirin başından sonuna rahatlıkla uygulayabilmek bir şairin kabiliyetinin göstergesi olarak kabul edilirdi. Bu yüzden *benefşe, lâle, kerem* vb. kelimeler üzerine bina edilen çeşitli hayallerle oluşturulmuş düzenli uzun kasîdeler buluyoruz. *Kasîdenin (terci'ler, kıt'alar vb.)* zorlamasıyla Ca'fer Çelebi genellikle tek heceli kafiye kullanmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla bu gruptaki 28 şiirin sadece 13'ünde redif vardır. Fakat gazelerde durum farklıdır, 225 gazelin 222'sinde değişik uzunluklarda redifler bulunmaktadır.

Kısa şiirlerde aynı kafiyeyi tekrar etmek hata olarak kabul edilse de Ca'fer Çelebi'nin gazellerinin en az 47'sinde bu duruma rastlanır. Kasîdede şair daha serbesttir ve bundan da, serbestçe faydalanır. Bu yüzden “-er lâle” redifli *lâle* kasîdesinde aşağıdaki kelimelerin tekrar edildiği görülmüştür: *meger, güher, hacer* (iki defa), *seher, her, eser, ger, eger, ferr; -ver* (üç defa), *ser; ter* (dört defa). Durak yapmaya imkân veren aşağıdaki ölçülerde, nadiren iç kafiye bula-biliyoruz:

- 5   Türursa serv-i bâlâdur otursa verd-i ra'nâdur
Güzel oldur ki türduğı oturduğı yaraşıkdur
g. 34
- 7   Tolaşmış zülfüne Ca'fer perişân olma ey dilber
Aña toğrı yolu göster varupdur çünkü râh egri
g. 242

Bu iç kafiye 165. gazelde şiir boyunca devam etmekte ve şiir *musammat* görüntüsü arz etmektedir. Bundan başka *Dîvân*'ın başından sonuna kadar, belâgat bakımından şiiri güzelleştiren unsurlar olarak kabul edilen, cinaslı ve iltizam kafiyelere rastlıyoruz. Aşağıdaki beyitlerde *tam cinas* bulunmaktadır:

- 1   Zülfi gibi benden ki yüzün dost çevürdi
Ėam gamzesi gibi cigerüm şişe çevürdi
g. 208
- 1   Kadd-i dil-cüy ile k'ol serv-i revân olsa gerek
Şu gibi cânlar ayağına revân olsa gerek
g. 95
- 1   Zülfini ruğları üstinde çü pür-çin eyler
Ol büt-i Çin ü Haţâ Rüm iline Çin eyler
g. 51

Bu örneklerde *revî, tevcîh (kayd), dahîl ve te'sîs* aynı olduğundan *iltizam kafiye* vardır:

- 1   Manzûri dîdemün kaçan ol mâhitâb olur
Burc-ı şerefde zerrelerin âfitâb olur
g. 27

²⁹³ Burada redif kelimesi kafiye sesinden sonra gelen bütün heceler için kullanılmıştır: “-âni dürüst”te “-â” kafiye “-ni dürüst” şiirin tamamında tekrar eden rediftir. Klasik İran aruzu Osmanlı şiirinde rahatlıkla uygulanmamaktadır.

1 Anda ki Hâk güzellere kâmet virüp durur
Kâmet yirine saña kıyâmet virüp durur
g. 39

1 Tıtuşdum 'ışk ile bir nâ-tüvânam
Eger cân kırtarursam pehlüvânam
g. 137

Dîvân edebiyatında Arap harfleriyle aynı yazılan fakat okunuşu farklı olan kelimelerden göz kafiyesi yapılması kabul edilebilir olmasına rağmen Ca'fer Çelebi bu ruhsatı kendisine çok ender vermektedir.²⁹⁴

Çok ender durumlarda bir beytin şiir ya da şarkı olarak okunduğunda ortaya çıkan nağme şairin zihninde mevcut olduğundan Ca'fer Çelebi bu niyetle anlamlarının yanında, benzer seslere sahip kelimeleri kullanmaya özen gösterir. Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ında bir kısmı neredeyse müzikal söyleyişe yaklaşan, bu maksatla seçilmiş kelimelerden meydana gelmiş beyit örnekleri bol miktarda bulunur:

1 Şunda bunda açılurmuş oñmasun gül bitmesün
Güş-ı yâra öykünürmiş kimseler işitmesün
g. 163

1 Yâ Rab olsun kevşer ü hürî müyesser zâhide
Kim bize teslîm idüp bakmaz şarâb u şâhide
g. 174

1 Beni öldürdi cevır ile seversin diyü bir bed-ğü
Seversem kâfir olmadum müselmânlar ne işdür bu
g. 168

7 Cevâhir toldurup her dem felek fîrûze-gün câma
Diler kim ħâk-i râhına ide yârün nişâr andan
g. 161

5 İnleyü inleyü bostân-ı sarâyuñ dün ü gün
Döne döne şularam eşk ile dolab gibi
g. 215

2 Dilüñ ey dost bülbüldür letâfetde yüzüñ güldür
Tap ağlatduñ bizi güldür ki gitdük üşde şehrüñden
g. 165

1 Gül ki resm eyledi zer levha yine şînesine
Düşdi 'aksi ruñumuñ şan yüzüñ âyînesine
g. 72

4 Gerçek imiş bu ısuz yirlerde olurmuş perî
Yârdan ħayrı diyâr-ı dilde gör deyyâr yok
g. 92

²⁹⁴ Örnekleri için bkz. g. 11/1; g. 29/3, 7; g. 61/4; g. 75/2; k. 4/25 ve k. 14/22.

Bu rastgele seçilmiş örnekler sistemli bir ünlü-ünsüz ilişkisi göstermezler, gerçekte de şairin zihninde şiirin kapsamının bu bakımdan değerlendirmesi söz konusu değildir. Fakat her bilinçli sanat anlayışında beytin kulakta bıraktığı etki de inkar edilemez ve mûsikînin etkisi anlamın bayağılığını bir şekilde telafi eder.

Ca'fer Çelebi'nin bazı şiirlerinin bir kısmı şüphesiz bestelenmek için –ya da en azından şarkı formunda– söylendiği muhakkaktır. *Musammât* daha kültürlü hedef kitle için söylenmesi dışında *şarkı*dan tamamen farklı değildir ve Ca'fer Çelebi'nin *Dîvân*'ında da bulunan *murabba*ların her biri bestelenmeye müsait güfteler durumundadır.

Kelime seçiminde daha çok günlük konuşma dilindeki iyi bilinen anlamları belirleyici olmuştur. Örneğin şöyle bir beyitte:

2 Ne kara günler gelürse gelsün ey meh başuma
Gitsün ol gün gelmesün kim ben olam senden cüdâ
g. 8

gel- ve *git-* kelimelerinin kullanılışı bugün de gündelik konuşmada aynı şekilde ifade edilmektedir. Bunun gibi pek çok örnek gösterilebilir, günlük konuşma diline kulak veren bu tarz genel ifadelerin kullanılmasına izin verilmesi Osmanlı şiir sanatının ayrılmaz parçasıdır.

METİN

MÜNÂCÂT, KAŞÂ'ID, TERCİ'ÂT

1

I

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

'Âlem şübüt-ı Şâni'a olmağıçün güvâ
İtdi tağayyürini anuñ hikmet iktizâ

Oldı cihân vücûdı libâsına hoş tırâz
Şayf u harîf ü 'ahd-i rebî' ü dem-i şitâ

Çün şayf ola fevâkih olur bî-şümâr lîk
Nârî-mizâc olur kamu hâk ü havâ vu mâ

Faşl-ı hazânda gerçi havâ mu'tedil durur
Şu pâk u hoş-güvâr u şafâ-bağş u cân-fezâ

Lîkin çemen düşüp yereğân rencine olur
Her ravza reng-i rüyile mânend-i keh-rübâ

Kalb-i şitâda âteş ü hargâh şöğbeti
Gerçi virür sirâçe-i cân u dile ziyâ

Bî-berg ü bî-nevâ düşer ol dem velî riyâz
Bârid-mizâc u serd-ţabî‘at olur havâ

Sultânıdur bahâr fuşûluñ ki gelse ol
Dünyâ olur münevver ü ‘âlem bulur şafâ

Şahrâ bihişt ü hâk olur ‘anberin-sirişt
Billür olur miyâh u zümürüd olur giyâ

Cânân cemâli gibi ruĥ-ı dil-firîb-i bâğ
Gülgüne-i gül gibi bulur behcet ü beĥâ

Zîb-i cemâl-i faşl-ı bahâr olsa gül ne tañ
Çün aşl-ı pâkidür ‘arak-ı Faĥr-ı Enbiyâ

Şultân-ı şer‘ ü Tâc-ı rusûl Hâdi-yi sübül
Ĥikmet-nümây Mes‘ele-âmûz-ı ‘Aql-ı küll

II

Ey muşĥaf-ı cemâli kıamu rahmet âyeti
Ĥatm oldu sende iki cihânuñ sa‘âdeti

Gerçi bisât-ı kıurbe kıadem başdı her nebî
Oldı saña bidâyet olaruñ nihâyeti

Secde ider cemâlüne mihr ü meh ü nücûm

Yûsuf meger düşünde göreydi bu hâleti

Her şeb 'aceb mi çursañ ayağ üzre şubha dek

Zâtuñ cihānuñ oldu çü şem'-i hidāyeti

Açduqça el du'āya yed-i pâki şafhası

'Aşlērũñ olurdı berāt-ı berā'eti

Bir devhadur vücûdı fūrũ'ı mükevvenāt

İki cihāna şābit olupdur aşāleti

Ṭübā hilāf-ı vaz' görünmezdi olmasa

Baħr-ı vücûd içinde anuñ 'aks-i kāmēti

'İd-i cemālüne katı müştākam isterem

Mihr-i ruħuñ ümīdine şubħ-ı kıyāmeti

Da'vāñā istedi çü dālāl ehli beyyine

Evc-i felekde eyledũñ aya işāreti

Bulınmağa nişāb-ı şehādet herāyine

Māh olup iki şıdķuña itdi şehādeti

Olsa felek şahîfe vü cirm-i Zuhal midâd
Yazılmaya fezâ'ilüñ ey raḥmet âyeti

Şulṭân-ı şer' ü Tâc-ı rusül Hâdî-yi sübül
Hikmet-nümây Mes'ele-âmûz-ı 'Aql-ı küll

III

Ḥaḳ 'ışķına yaratdı cihânı Muḥammedüñ
İtdi tufeyli kevn ü mekânı Muḥammedüñ

Şıgmassa yire göge ne tañ 'arş oldı naḳş
Çün heykeline nâm u nişânı Muḥammedüñ

Ḳandîl-i tâbhâne-i sırr-ı İlâhîdür
Mâh-ı zamîr-i nûr-feşânı Muḥammedüñ

Ḥaḳ yaḳduğı çerâğdur ol rüşen eylese
Künc-i cihânı tañ mı zebânı Muḥammedüñ

Bu ḥâkdâna eylemeyüp i'tibâr aña
Şalmadı sâye serv-i revânı Muḥammedüñ

Maṭlûba perdedür diyü dünyâ vu âhiret
Olmadı anlara nigerânı Muḥammedüñ

Zât-ı şerîfi olduğına hâtemü'r-rusül
Müher-i nübüvvet oldu nişanı Muḥammedüñ

Dest-i kader hilâli ider nür na'l kim
Rıdvân ura Burâkına anı Muḥammedüñ

Gencîne-i sa'âdetüñ açmağa kufıını
Miftâh-ı ğayb oldu lisâını Muḥammedüñ

İrdükçe 'aklı her kişi eyler hikâyeti
Bilmez kimesne n'idügi şanı Muḥammedüñ

Ben bî-nevâ nevâli bu beyt oldu geldi çün
Efvâh-ı nâsa midḥati ḥvâını Muḥammedüñ

Şulṭân-ı şer' ü Tâc-ı rusül Hâdi-yi sübül
Hikmet-nümây Mes'ele-âmüz-ı 'Aql-ı küll

IV

Yümn ile geldi 'âleme çün oldu ḥuceste zât
Zât-ı şerîfi ile şeref buldı şeş cihât

Kesr oldu tāk-ı Kisrî yıkıldı esâs-ı küfr
Gitdi umûr-ı bâtıleden revnağ u şebât

Huşk oldu âb-ı Sâve harâb oldu deyrler
 Āteşgede söyüندی yüzün düştü yire Lât

Yâ Rab ne kıadr olur bu ki her kıanda varsa ol
 Üstinde tıtılurdı bulutdan sürâdikât

Şol çüb k'ana söykenüp oқurdı huţbeyi
 Tertıb-i minber olıcaқ itdi taħannünât

Āmın iderdi hep der ü dıvâr u sakf-ı dâr
 ‘Abbâsa Hâkıdan ister iken nârdan necât

Olmadı hiç birinde hulûd u devâm anuñ
 Gösterdi gerçi ğayrı nebıler de mu‘cizât

Mu‘cız senüñ durur ki degül kıâbil-i zevâl
 Tâ ğaşre dek delâlet-i âyât-ı beyyinât

Sencileyin şefı‘i olan ümmete ne ğam
 Ne deñlü olsa ğarķa-i deryâ-yı seyyi’ât

Sen pâdişâh-ı müşfik ü biz bende-i fakır
 Senden bize şalât u saña bizden aş-şalât
 Ey emr-i şer‘i râbıta-i ‘aқd-intizâm
 V’ey zât-ı pâki vâşıta-ı‘ıkd-i mümkinât

Şulţân-ı şer' ü Tâc-ı rusûl Hâdî-yi sübül
 Hikmet-nümây Mes'ele-âmûz-ı 'Aql-ı küll

V

Sen cāna ümmet olmağičün ey Resûl-i Hâk
 Erhām içinde şüret-i insân geyer 'alâk

Cibrîl şüretâ getürür gerçi saña vahy
 Ma'nâda lîk ol daği senden alur sebâk

Bir iltifât iderse tabîb-i irâdetüñ
 Gökden gide devâr u ruĥ-ı mâhdan behâk

Meh meclis-i sipihrde nûreyn kâmişini
 Başdan başa çeküp yed-i şevküñle itdi şâk

Zî'b ü cemel gâzâl u ĥamel hep muķırr iken
 İtdüğine cihâna seni Hâk Resûl-i ĥâk

İnkâr iden kimesneler olmaz mı şüphesüz
 Bel hüm adall sözüne ĥâķķatde mâ-şadak

İkrâr-ı cānverden edelldür bu kim şecer
 Geldi şehâdet itdi ki sensin Resûl-i ĥâk

Tesbîh okurdu karşıña her dānesi faşîh
Cennetden ol ‘ineb ki saña geldi bir tabağ

Keffüñde seng-rîze şenā-ıhvānlık itdügi
İsbāt-ı müdde‘ānā bulardan dağı ehağğ

Ey ser-ferāz-ı hağğ etek sinüñ el benüm
Şol gün ki ola bir ayak üstinde biñ ayak

Bāğ-ı menākıbuñda reyāğın-i na‘tüñe
Bü geldi şundugumca elüm keyfe me‘t-tefağ

Şultān-ı şer‘ ü Tāc-ı rusül Hādı-yi sübül
Hikmet-nümāy Mes‘ele-āmüz-ı ‘Ağl-ı küll

VI

Luţfuñ nesîmi itse güzer āteş-i cağım
Ğalb-i hağğat olup ola güşen-i na‘ım

Deryā-yı bı-nihāyet-i kudretde fi‘l-meşel
‘Ālem şadef vücūd-ı şerîfüñ dür-i yetim

Ey Fağr-ı hağğ u Zübde-i mecmū‘-ı kâ‘ināt
Zātuñ eger degülmise mağşüd Hağğ ‘alim

Görmezdi kevn nuḡfesin imkân meşimesi
Mâhîyet ümmehâtı ƣalurdı ƣamu 'aƣım

Vaƣtinde oldu ƣuvvet-i mu'ciz-nümân ile
Leşker-şiken ğubâr u mübâriz dem-i nesim

Dir' ü zirih naƣar oƣına târ-ı 'ankebût
Beyz-i hamâmeler sebel-i dide-i le'im

Müsâ yapışdı dâmen-i ƣadr-i celîlüne
Senden dem urdı 'İşî-yi rûhu'llahi'l-kerim

Eylerse tañ mı mürdeyi zinde dem-i Mesîh
Mu'ciz-nümâ olursa 'aceb mi yed-i Kelim

Sâyeñ kimesne görmedi mânend-i âfitâb
Yâ nürsuñ muşavver ü yâ rûhsuñ cesim

Yevmü'l-cezâda kim gele ortaya hayr u şerr
Şâhid cevârih itdügüm a'mâl ola ğarım

Allâhdan 'inâyete senden şefâ'ate
ƣalmış durur işüm benüm ey raḡmet-i Raḡım

VII

Bir şeb ki qadr ile aña irmezdi biñ seher
 ‘Ayn-i sevād-ı dide-i ümmîd idi meger

Yâ turre-i siyâh-ı dil-efrûz-ı qadr idi
 ‘İzz ü şeref cemâline virmişdi zîb ü ferr

Yâ sünbül-i cihân idi tezyîn için anı
 ‘Âlem cerîdesine qomışdı meger qader

Açıldı gök qapuları Sultân-ı enbiyâ
 İtdi ferâz-ı küngüre-i ‘arşdan güzer

Başdı qadem denâ fe-tedellâ sarâyına
 Hâlât-ı lî ma‘a’llahi vaqt oldu cilveger

Derbân-ı lev denevte bu dergâha virmedi
 Rûhu’l-emîne yol ol idi gerçi râhber

İrdi hezâr ‘izzet ile bir maqâma kim
 Dehqetden ol fezâda döker Cebra’îl per

Oldı naşîb çeşm-i cihân-bîn-i pâkine
 Şol kim cihânda kimseye olmadı bir nazâr

Gördi mu'âyene yoğ idi vaşl ü kırb ü bu'd
Vaz' u metâ vü keyf ü kem ü menzil ü maqarr

Ne intibâ'-ı şüret-i hissî ne rûy u mûy
Ne zülf ü hâl ü haţ ne şıgar vardı ne kiber

Oldı çü hvân-ı ni'mete hâzır 'uşât için
Aldı 'atâ vu 'afv ü keremden nevâleler

VIII

Ey hâk-i Yesribüñ nesemât-ı mu'anberi
Tavf itdügüñce ravza-ı pâk-i münevveri

Şıdķ ile ol Cenâba vu aşhâb u âline
Bizden ilet şalât u selâm u du'âları

Bü Bekr-i yâr-ı ğâra huşuş ile k'ol durur
Şıdķ u şafâ hulûş-ı vefâ ehli rehberi

Fârûķ-ı hayr u şerr 'Ömer-i pâk-dîne kim
Mîzân-ı 'adl içinde degül kimse hem-seri

Kân-ı vefâ vu ma'den-i hilm ü hayâ olan
'Oşmâna k'oldı câmi'-i vahy-i Peyamberi

Muhtaşş-ı hel etâ ‘Alî-yi murtażāya kim
Ol idi fazl bişelerinüñ ğazanferi

Andan şeref virenlere bâĝ-ı siyâdete
Göñli yemişinüñ ol iki nūr-ı ezheri

Biri Ğasandur ismde ħulķı gibi cemil
Biri Ğüseyndür şühedâ ħayli serveri

Şaldı semüm-ı fitne bunı ħāke zār u zerd
Anuñ boyandı lāle gibi çana peykeri

Oldı ħadıķa-i şeref-i Āl-i Aĥmedüñ
Biri ‘izār-ı necdi biri verd-i aĥmeri

‘Işķında şadıķam zer-i ħalbümde yok deĝal
Vardur ümüdüñ itmeye maĥrüm Ca‘feri

Şulţān-ı şer‘ ü Tāc-ı rusül Hādî-yi sübül
Ħikmet-nümāy Mes‘ele-āmüz-ı ‘Aķl-ı küll

IX

Yā Rab şu dem ki emrüñ ile nefĥ-i sūr ola
Cānlar tenini özleye vaķt-i nüşür ola

Çarhuñ dürile defteri hasf ola mihr ü mâh

Ne rûz u şeb kıala ne sinin ü şühür ola

Rıdvân riyâz-ı huldi hoş ârâyiş eyleye

Cennet çemenleri tölü ğilmân u hür ola

Dûzah kapularını açā Mâlik ü cahim

Müştäķ-ı ehl-i bağy u şer ü şür u zür ola

Taht-ı livâ-yı Aħmede fevķa'l-ħad etķiyâ

Cem' ola küfr u fısk u fücür ehli dūr ola

Mizân kıurıla vezn ola a'mâl-i hûb u zişt

Neşr-i şahâ'if-i ğasenât u şürür ola

Her bir kışıye kendü başı kıayğusı düşe

Peyvend ü aķrabâ arasında nüfûr ola

Kim var ise ğalâ'ik iki fırķa olalar

Rûzı birine nâr u birisine nûr ola

Giçüp Şırâtı vu ğire ebrâr cennete

Erbâb-ı nâz u ni'met ü hür u kıuşûr ola

‘Ăşiler itdügi zelevi yâd idüp tamâm
Şermende-i günâh u hata vu kuşur ola

Yüzüm karasın âb-ı şefâ‘atle umaram
Pâk ide ger ‘inâyet-i Rabb-i Ğafür ola

Şulţân-ı şer‘ ü Tâc-ı rusül Hâdj-yi sübül
Hikmet-nümây Mes‘ele-âmûz-ı ‘Aql-ı küll

2

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

Ṭarîk-i Ḥaḳḳa sen şol pişvâsın
Ki cümle muḳtedâya muḳtedâsın

Vücûduñ merkez-i 'ilm-i ledünni
Medâr-ı faẓl u ḳuṭb-ı evliyâsın

Dilüñ gülzâr-ı ḳudsüñ 'andelîbi
Ḥikem bostânına destân-serâsın

Ẓamîrûñ maḥzen-i esrâr-ı ḥikmet
Kilîd-i ḳufl-i genc-i Muştafâsın

Senüñdür kâ'inât içre taşarruf
Velâyet milketine pâdişâsın

Şehâ bu milket-i dâr-ı fenâda
Bu gün ser-çeşme-i âb-ı beḳâsın

Yaratmadın bu âli ḳubbeyi Ḥaḳ
Sarây-ı dehrüñ urmadın esâsın

Vücûduñ şehrine mi‘mâr-ı kudret
Bırakmış idi tevhidüñ binâsın

Saña Hâk ‘ışkı hil‘at olmuş idi
Felekler giymedin ni‘î kabâsın

Güneş senden şafâ sey’li’llâh eyler
Ele alup gedâlar gibi tāsın

Nice mis gibi kalbi bir nazarda
Zer-i hâliş idici kîmyâsın

Yaraşur saña dirsem cân tábîbi
Ki zaḥma merhem ü derde devâsın

Virürsin her mizāca göre şerbet
Açup luḫf u kerem dârü’ş-şifâsın

Sen ol sulṫân-ı ‘âlî-pâyesin kim
İder ‘uḫbâ şehi kemter gedâsın

Feleklerden melekler eyler âmîñ
İdicek şıdḫ ile Ca‘fer du‘âsın

Düzer rengin varağdan gonca tomar

Ki tahrîr eyleyem medh ü şenâsın

Şabâ merdümlük it irgür dem-â-dem

Gözüme hâk-i râhı tütüyâsın

Ümîdüm var durur bulam reh-i râst

İde 'uşşâğdan ben bî-nevâsın

Hudâvendâ muğaylân-ı gam u derd

Komadı Ka'be hâkî dil şafâsın

Yapışdum zeylüne kim dest-i hayret

Çeküp çâk eyledi şabrum yağasın

Beni pâk eyle nefis âlâyişinden

Gider cân gözgüsünüñ jeng ü pasın

3

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Dil ü cān rāhatıdur zaḥmeti dervişlerüñ

Dü cihān devletidür ḥidmeti dervişlerüñ

Ṭā‘ir-i Sidre-nişin ya‘nı ki Cibri‘l-i emin

Oldı mürğ-i ḥarem-i ḥürmeti dervişlerüñ

Çarḥ-ı atlas ki dinür ‘arş-ı mu‘azzam nedür ol

Kemterin astarıdur ḥil‘at-i dervişlerüñ

Himmeti ḥvānı çekilse ola ḥazrā-yı felek

Sebze-i mā‘ide-i ni‘meti dervişlerüñ

Bı-bahā her biri bir gevher-i yek-dāne durur

Kimse bilmez ki nedür kıymeti dervişlerüñ

Müşteridür dil ü cān ile k’ola şems-i felek

Şemse-i bārgēh-i ḥaşmeti dervişlerüñ

Himmet itse ḳara toprağı kızıl altun ider

Kımyā oldı meger himmeti dervişlerüñ

Şu'le-i şems ü şu'â'-ı kâmeri kıldı hâcel

Pertev-i şa'şâ'a-i tal'ati dervîşlerüñ

Hurde hatııyle gül evrâkına altun ile hoş

Yazılıpdur nazâr it midhâti dervîşlerüñ

Sâhatinde feleki sūsen-i nūh berg gibi

Gösterür bâğçe-i rif'ati dervîşlerüñ

Bil hâkıkat bunı kim her dü cihân keşretine

Cihet-i zâbıadur vahdeti dervîşlerüñ

Heft endāmına düşdi feleküñ lerze tamâm

Ŧutuben anı teb-i heybeti dervîşlerüñ

Bir yarım peşşeye ke's-i ser-i Nemrūd düşer

Bezî-i ni'met idicek kudreti dervîşlerüñ

Vasaıtında feleküñ dâ'ire-i mınţıkası

Degül illâ kemer-i hıdmeti dervîşlerüñ

Ŧūti-yi cān ki esîr-i kafes-i ğamdur aña

Hoş ğıdādur şeker-i midhâti dervîşlerüñ

Gün gibi rāh-ı Hüdā rūşen olupdur olalı
Muḳtedāsı Çelebi ḫāzreti dervişlerüñ

Nefs-i emmāre ḫatı Ca'feri ayakda ḫodı
Dest-gır ola meger ḫuvveti dervişlerüñ

Keh-rübā gibi umaram ki beni Ḥaḫ yolına
Cezb ide cāzibe-i himmeti dervişlerüñ

Gözüme her dü cihān naḫşını gün gibi i'yān
Göstere āyine-i ḫal'ati dervişlerüñ

Şuna cārū gibi bil bağlamışam k'ola yüzüm
Ḥāk-rüb-ı ḫarem-i ḫalveti dervişlerüñ

Yā İlāḫı umaram vādı-yi ḫayretde benüm
Üstüme sāye şala şefḫati dervişlerüñ

4

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tâze kıldı salţanât gülzârını bād-ı zafer

Tâ sa'âdet bâğı içre şâh-ı devlet virdi ber

Ebr-i fıtratdan yağup bārân-ı nişân-ı murâd

Gülşen-i neyl-i emâni tâze oldı ser-te-ser

Rüşen oldı maşrıķ-ı âmâlden şubh-ı ümîd

Ṭâli' oldı maṭla'-ı nuşretde ħurşid-i zafer

Ya'ni kim baht-ı hümâyün u mübârek fâl ile

Tâc urinup tahta geçdi şehriyâr-ı nâmver

Âsumân kıldı rükû' idüp taḫiyât u du'â

Farz bilüp secde-i şükri zemîn indürdi ser

Ḥükm-i dıvân-ı kazâ içre şehüñ evşâfını

Süre-i innâ feteĥnâ yazdı Münşî-yi kader

Ebr bu şükraneye şol deñlü in'âm itdi kim

Ṭoldı mâl-â-mâl olup şaĥn-ı çemen dürr ü güher

Sebze-zâr içre reyâhîn bezm-i ‘işret kıuruban
 ‘Ayşâ âgâz eylediler bu neşâţ ile seher

Meclisi kııldı mu‘aţtar micmere-gerdân olup
 Çün benefşe sem‘ine irdi şabâdan haber

Sâ‘id-i şimîn açup sâkıliğe turdı semen
 Sarhoş olup gül dizildi dür gibi yüzinde der

Mest olup gülzâr içinde nergis-i maħmûr-çeşm
 Husrev-i Cemşid-fermânına tutdı câm-ı zer

Kûçek ü büzrük muhayyer olmağa ‘uşşâkvâr
 Eyleyüp bülbül nevâ bu şi‘ri hoş inşâ ider

Şûret-i gülden utanup surh-rûdur lâleler
 Naķş-ı hûsninden nigâruñ alalı gül reng ü ferr

Subh-ı vuşlatda leb-i dilber tebessüm itdügi
 Tañ degül handân olur vaķt-i seherde gonçalar

Hûb u ter olur gözümde ‘aks-i çeşmi dilberüñ
 Nergis-i şehlä gibi âb içre olur tâzeter

Mâr-ı zülfüñ halkasından mihr-i ruhsâruñ görüp
Reşk ider geh geh görünür kalb-i 'aķrebden ķamer

Zülf ü hâlüñ görmege dil gitdi rāh-ı dıdeye
Süd sevdâsıyla miskîn kıldı deryāya sefer

Dil degül pervānesi ancaķ ķerāğ-ı ħüsnünüñ
Tābiş-i 'ışķuñla şem'ünde başında od yanar

Ƙıldı ħurşid-i ħümāyün gölgesini sāyebān
Zülf-i dilber ķetr-i şāh-ı dādger oldı meger

Şāh-ı Ġāzî Bāyezîd ibni Muħammed Ħan kim ol
Ālim-i 'ilm-i 'Alîdür 'āmil-i 'adl-i 'Ömer

Menba'-ı luţf u kerem rüy-ı cihān püşt-i enām
Āfitāb-ı fetĥ ü nuşret maţla'-ı şubĥ-ı zafer

Ey ki ķadd-i ķadrüñe bālā-yı devlet tönı teng
V'ey ķabā-yı ħaşmetüñe ķarĥ-ı atlas āstār

Ħaţţ-ı fermānuñ durur tuğrā-yı menşür-ı ķazā
Ħük-m-i dıvānuñ durur imzā-yı mektüb-ı ķader

Gird-i ruhsâr-ı nigârũñ haţţ-ı reyhâñı gibi
 Hükümünũñ tevķı'idür ârâyiş-i devr-i kamer

Şemse-i zerrînine şemşir-i âteş-bârunuñ
 Reşk idüp her gün bırağur kendüzini şuya hıvâr

Çüb-ı râyātuñ 'aşâ-yı Müsevîdür çün n'ola
 Gözine fir'avn-ı haşmuñ ejdehâ olursa ger

Ka'be-i dergâhuñı kıлмаğičün Şâhâ tavâf
 Çâdır-ı şubhı cihân ihrâm idinür her seher

Himmetũñ bir bâzdur devlet hümâsın kıldı şayd
 Râyetũñ bir şâhdur kim aña nuşretdür şemer

Devletũñ 'ummâñı içre oldı bir katre muhîţ
 Himmetũñ mizânı içre geldi hemser seng ü zer

Şüretin kıldı kürı şâhâ heyülâ-yı felek
 Kendüyi çevgânuña güyâ ki güy itmek diler

Ebr-i deryâ-bâr-ı ihsânuñdan olmazsa meded
 Virmeye şâh-ı emel bâğ-ı kerem içinde ber

Virdügiçün 'anberin tozlu kemānuñdan nişān

Ṭutdı ebrūsın gözi üstinde dilber mu'teber

Beñzer idi ğoncasına himmetüñ gülzārınuñ

Künbed-i ni'lüferi virse vefā büyını ger

Nān-ı māh-ı āsumān u ğurş-ı ħurşid-i felek

Sofra-i ihsānuñuñ içinde ħvān-ı mā-ħazar

Güşe-i na'l-i semendüñ ħalka-i güş-ı hilāl

Tütüyā-yı gerd-i rāhuñ sürme-i çeşm-i ħamer

Şır-peyker rāyetüñüñ māh-ı mülk-ārāyını

Dir gören tābendedür ħalb-i esedden yine ħvār

Ķulzüminde cūduñuñ nüh ħubbe-i ni'li ħabāb

Meş'alinde rāyunuñ heft aħter oldı bir şerer

Pāye-i ħadrüñ şenāsın iltemez başa ħired

Fikrine gerçi maħām-ı lā-mekān oldı maħarr

Pādişāhā midħat-i cūduñ zebānın Ca'ferüñ

Rüy-ı şimşirüñ gibi ħıldı ser-ā-ser pür-güher

Dürc-i nazmı cevherinden şermsâr olup müdâm
Hoḳḳa-i la'linde yāruñ gizlenür lü'lü'-i ter

Bes sezâdur ey şeh-i Cemşid ü ħurşid-iḳtidâr
Kim du'â-yı devletüñ vird idine şâm u seher

Nice kim ṭâḳ-ı felekde şâh-ı encüm şubḥ-dem
Oturup taḥt-ı zümürüd-gūna geye tâc-ı zer

Taḥt u tâc olsun ħuceste saña ey fîrüz-baḥt
İşigüñde bendeler şaffında ṭursun şâhlar

5

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bir dem ki tutmuş idi şeb-i tîreden cihân
Nüh hayme-i sipihr öñine müşg sâyebân

Bulmuş idi Hâṭâya zafer leşker-i Hâbeş
Pür-ḥûn idi kenâre-i meydân-ı âsumân

Cirm-i hilâl ṭarf-ı şafaḡdan ṭulû' idüp
Almışdı çarḡ eline kızıl tozlu bir kemân

Yâḡud dü-tâ olup bükilüp ḡarb-ı ḡarbden
Ḳana batup yaturdı bu meydânda bir sinân

Bend eyleyüp 'adûsını kıрмаḡa şâh-ı zeng
Berḡ idi tîḡ-i tîz ü kemend idi kehkeşân

Sultân-ı Zengi-bâr idi Keyvân-ı tîre-rüy
Encüm ser-â-ser aña sipâh idi bî-kerân

Dîvân düzetmiş idi çıḡup taḡtgâhına
Âfâḡ içinde itmiş idi ḡükmini revân

Gelmişdi karşıısına vezîr idi Müşteri
K'aḫvâl-i 'âlemi ide bir bir aña beyân

Tutmış idi elinde devât u kalem debîr
K'işbât u maḫv her ne olursa yaza hemân

Mirriḫ öñinde ṭurmuş idi tığ-i tîz ile
Şeh karşıısına niteki cellâd-ı ḫun-feşân

Almışlar idi çüb ele ḫüccâb idi şühüb
Olmışlar idi ḫidmet için her yaña devân

Bânü-yı çarḫ Zühre girüp bir deriçeye
Bu vaż'ı seyr iderdi sarâyından ol zamân

ḫalka sipâh-ı ḫvâb şebḫün idüp tamâm
Uyḫu esîri idi ḫamu pîr ü nev-cevân

Ol dem belâ vü ḡam beni ḫılmışdı pâyemâl
Çeşmüme teng ü tar idi başdan başa cihân

Cünd-i havâ idi dil ü cân ile hem-rikâb
ḫayl-i ḫayâl-i yâr idi 'aḫl ile hem-'inân

Dil kal'asın kuşatmış idi eyleyüp hişâr

Şaf şaf talî'a-ı sitem ü leşker-i hevân

Eşk ile çeşmüm olmuş idi 'ayn-i çâh-ı âb

Delv idi merdümek müje üstinde rişmân

Key hasta-dil görüp beni ta'viz yazmağa

Şâm u şafağ getürmüş idi müşg ü za'ferân

Şanmañ ki lahza lahza dıraşsende berķ idi

Şeb zulmetinde gird-i ufukdan olan 'iyân

Âh-ı sipihr-süzüm ile cev-v-i kâ'inât

Pür olmuş idi ucdan uca âteş ü duhân

Yılduz şayardı hayret ile çeşm-i eşk-bâr

Çarķ-ı berîne çıkmış idi nâle vü figân

Çalınmaz idi gūşuma âvâz-ı tabl u kūs

Görinmez idi gözlerüme şubhdan nişân

Bend-i belâya düşmiş idüm hvâr u müstemend

Zindân-ı ğamda kalmış idüm zâr u nâ-tüvân

Hayrân idüm ki n'ola ser-encâm-ı kâm-ı dil

Derd ü belâ vü ğam kıala mı böyle cavidân

Yâhud güzêr kıluv şeb-i miñnet benüm dañi
 Bir gün toğa mı başuma dirdüm ki nâgehân

Qaldurdu aq ‘alem yürüdi şâh-ı Rüm-ı rezm
 Tağıtdı hayl-i küfri hemân virmeyüp amân
 Tutmağa yeryüzini cihân pehlevân-ı şubh
 Hing-ı sipihre urdu yine zın-i zer-nişân

Yâküt seng-i kurşa-i hurşid-i enveri
 Hikmet-nümâ-yı hâkim-i dîvân-ı kün fe-kân

Vaz‘ eyleyüp kazâ vu kader mancınıķına
 Pîrûze-gün hişâr içine eyledi revân

Nîze-güzâr-ı tâbiş-i envâr-ı âfitâb
 Aldı eline satvet ile âb-gün sinân

Andan sipâh-ı zulmet-i şeb düşdi münhezim
 Ğâr-ı ‘ademde havf ile oldu kamer nihân

İrişdi göklere ‘alem-i zer-nigâr-ı rüz
 Niteki âfitâb-ı direfş-i hüdâygân

Cild-i türâb oldu maḥaṭṭ-ı ricâl-i tâb
Sırr-ı nihân-ı eşraḳati'l-arz olup 'ayân

Şubḫ ile rûşen oldu cihân mülki ḳalmadı
Hergiz sipâhi-yi şeb-i târîkden nişân
Niteki dilde pertev-i nûr-ı yaḳın ile
Ḳalmaz ḳalâm-ı şâ'ibe-i şübhe vü gümân

Geldi şafâ-yı şubḫ gönül buldı inşirâḫ
Gitdi küdüret-i şeb ü rûḫ oldu şâdmân

Peyk-i beşâret irdi bu pejmürde dillere
Virdi yeñi ḫayât u baḡışladı tâze cân

Ya'ni irürdi maḳdem-i şâhuñ ḫaberlerin
Peyk-i nesim-i şubḫ irişüp çin seḫer devân

Âyın-i guzvı tâze ḳılup yümñ ü baḫt ile
Taḫtına geldi diyü şehinşâh-ı kâmrân

Anı işitdi cûş u ḫurûş itdi vaḫş u ṭayr
Âsûde-ḫâṭır oldu şafâ sürdi ins ü cân

Şâd oldu tâcını göge degdürdi âfitâb
Ferḫundedür bu dem diyü çarḫ urdı âsumân

Oldı şafâ vu şıdık ile mecmû'-ı kâ'inât
Şâhuñ medâ'ihinde kalem gibi terze-bân

Kaşd eyledüm ki medh ü şenâsında ben daği
Açam devât gibi yine 'anberin dehân

Faşl-ı şitâda bülbül-i kudsıye gösterem
Rengin tahayyülât ile bir tâze gülsitân

Aldum ele bu fikr ile çün hâme vü devât
İtdi dilüme nâtıka bu maṭla'ı revân

Ey Erdeşir-i şır-dil İskender-i zamân
Dârâ-yı dâr u gır Süleymân-ı ins ü cân

Sultân-ı bezm ü rezm şehinşâh-ı taht u baht
Hâkân-ı berr ü baır Hıdıv-i hüdâyigân

Faır-i mülük-ı rüy-ı zemîn Şâh Bâyezıd
Ser-ıhayl-i serverân-ı selâtın-i kâmrân

Sen şehsüvâr öñinde yir öpmek hevâsına
Geh top ider kâmer özini gâh şavlecân

Düzdi sipihri kaşruña bir gözgü top 'aql
 Kıldı 'anāşırı anı aşmağa nerdübān

Beñzetmek ister ol kefi zer-bağşa kendüzin
 Āfāka berğden ki olur ebr zer-feşān

Ger maṭbaḥına hıme-keş olmasa āfitāb
 Düşında n'eyler idi anuñ bunca rışmān

İkbāli terkeşinde nedür Tır bir ḥadenk
 Kırbān-ı devletinde nedür çarḥ bir kemān

Hindî kılcı zengî-yi hün-ḥvārdur kim ol
 Virmez amān kime ki tuş olsa keser hemān

Rezm ile sen ki Rüstem ü İsfendiyārsın
 Kıdrüñ menāzilindedür eflāk heft-ḥvān

Tırüñ niçe ki müzesin āhenden eyleyüp
 Gezdi muḥālifüñ aradı bulmadı nişān

Tıgüñ şu deñlü düşmene dil zaḥmın urdı kim
 Ağladı üstine zirihi çeşmi oldu kan

Hışm ile od yağar deheninden bulutlaruñ
Başış deminde keffüñe öykündügince kân

Ceyb-i şabâ-yı ‘izz ü celâlünde nüh felek
Güyâ ki bir toğuz řabaķa tügmedür hemân

Bu görinen degül meh-i nev sen şehi görüp
Barmaķ şoyup cebinine baş urdı âsumân

Oldı kamer iřigüñe derbân-ı zer-külâh
Düşdi Zuřal sarâyuña hindü-yı pâsbân

Bařtuñ ‘aceb mi ‘aķluña eylerse iķtidâ
Hoşdur ki muķtedâ idine pıri nev-cevân

Ser-sebz tütüdü bu sipihr-i bülend-ķadr
İtmiş ğuşün-ı ‘izz ü celâlünde âşiyân

Altında çâr beyza-i ‘unşur başup yatur
K’andan gele vücûda mevâlid-i bî-kerân

Öykündü çünkü ğilmüñe küh-ı girânda ebr
Ķatl itdi anı tığ ile berķ-i sebük-‘inân

Ebre qarâbeti var idi mâtemin tutup
Başı ucunda ağladı çarh eyledi figân

Çarh-ı devende gibi girdi yine peyk şekline
Atuñ öñince olmağičün her yaña devân

Oldı per-i küleng külâhında mâh-ı nev
Sâkına bağılu rişte-i riğ oldu kehkeşân

Ey Server-i zamâne giyâh u nebâta dek
‘Adlüñ sirâyet itdüğine bu yeter nişân

Sâl-i güzeştede giceler mâhitâbdan
Gül reng ü bû uğurlayup olmuş idi nihân

Buldı bu yıl bahâr anı gülşende bend idüp
Zindân-ı gönçaya kodı habs itdi bir zamân

Hurşid-i rây-ı rüşen ü fikr-i münîrünüñ
Evşâfını taḥayyül iderdüm ki nâgehân

Burc-ı semâ-yı dilde meh-i rüy-ı dilberüñ
Gün gibi oldı maşrıq-ı endişeden ‘iyân

Bezmüñde naql olunmağa ol şevqe bir gazel
İtdi sürūd-ı nağme serāyende-i zamān

Ey pertev-i cemālūñ ile rūšenā cihān
V'ey 'ıtr-ı zūlfūñ ile mu'aţtar meşām-ı cān

Gūyā ki bād ile dökilür yire berg-i gül
Gözden ki āh idicek iner pāre pāre kıan

Çalmış hemİN teninde pey üstühvān u pōst
Zār u nizār olup ğam-ı ebruñ ile kemān

Yārı kenāra çekmege dermān ola diyü
Şim üzerini itdi kemer cümle der-miyān

Anda birbiri üzerine durur durer
Tar hoşça olmağın bu leb-i la'l-i dūr-feşān

Öyküñdi ħaddüñe aña şol deñlü çüb-ı ter
Urdu şabā ki kıanlara ğark oldu ergavān

Zencir ü bend urup yine dıvāne göñlümi
Zūlfūñ ħayāli her yaña iltür keşān keşān

Añsam lebini zülfi hayâli gelür dile

Âb-ı hayât olur sebab-i 'ömr-i câvidân

Beñzer yir öpdi devlet işiginde ol şanem

Kim böyle 'ayn-ı âb-ı hayât oldu ol dehân

Şâhâ cihâna salsa n'ola sâye devletüñ

Olur hümâyâya kıt-ı kanâ'at çü üstühvân

'Ahdüñde dehre hâcet elin açdı çün çenâr

Kesdi çenârın ellerin ol cürm için hazân

Müsâ 'aşâsı gibi Şehâ ejdehâ-şifat

Görindi ceng içinde çü keffüñdeki sinân

Şekl-i 'arağda cism-i 'adūdan her âyine

Vehm ile taşra çıkdı sızup mağz-ı üstühvân

Kanda ki hışm odını yağa bād-ı gayretüñ

Encüm şerâr ola felek-i niğ-gün duhân

Öyküñdi 'adl-ı şâha terâzū çün anı halk

Bâzâr içinde aşdı dilinden dükân dükân

Peydâ olan felekde degül hüşe-i Peren
Boynın urup ‘adûlaruñuñ çarh-ı bî-amân

Bir kaç büride başları âveng eyleyüp
Asmış hişârı burcına ey şâh-ı kâmrân

Reşk itdi haclet ile nihân oldı dîdeden
Kıldı nazar çü bāğçe-i kadrüñe cinân

Rıdvân cihâna gelseyidi hâk-i râhuñı
İltürdi tîb idinmek için hûra ârmâğan

Hâk-i derüñ ki virdi cilâ çeşm-i câna müşk
Rûm içre buldı hâşiyet-i kuhl-ı İşfañân

Tîğüñ şu deñlü dökdi ‘adû kanını yire
Kim oldı qarn-ı gâv-ı zemîn şâh-ı ergavân

Şâhâ Hudâ-yı ‘azze ve cell virdi Ca‘fere
İdrâk-i pâk ü rüşen ü tab‘-ı güher-feşân

Sîn-i sevâdı nüşha-ı güftârınuñ nedür
Dendâne-i kilîd-i der-i Genc-i Şâyegân

Bunca fezâ'il ile huşûşa kazâ-mişâl
Luţfindan itdi bende-i şâh-ı kader-tüvân

Bunlar kâmusı mûcib-i 'ayş u sürür iken
Sırrı vu hikmeti nedür anuñ ki her zamân

Dîvâne gibi tağa düşüp ebr-i ra'dvâr
Seyl-âb olup sirişki ider nâle vü figân

Endüh-ı gam hikâyeti bulmaz nihâyeti
El-kışşa guşşa kışşasına yok durur kerân

Derd ü belâ-yı miñnet-i devrândan el-ğiyâş
Cevr ü cefâ-yı çarh-ı sitemgerden el-amân

Çokdur egerçi şâh işiginde tevaḳku'ât
Kim biñde birini idemez cân u dil beyân

Ḳaldum bu bir söz ile kâmusından aşığa
Bir söz yiter çü şâh-ı cihândur daḳıḳadân

Sen âfitâb-ı 'âlem ü ben zerreden ḥaḳır
Ḳaldur türâbdan beni luţf eyle zerresân

Niçe ki halk her gice âsâyiş itmege
Tuta havâda zulmet-i şeb müşk sâye bân

Kurmağa sâye bân-ı vişâk-ı celâlüñi
Etbâk-ı âsumân ola nüh-pâye nerdübân

Niçe ki pâre pâre ide zengî-yi şebi
Tığ ile yek-süvâre-i meydân-ı âsumân

Olsun ten-i e'âdi-yi nâ-pâk çâk çâk
Şemşirüñ ile k'oldurur elmâs-ı cânsitân

Tâ püşt-i hing-i çarha ura şekl-i kavş zîn
Teng-i muraşşa' ola miyânında kehkeşân

Her lahza şehsüvâr-ı cihân-gîr-i kâdrüñe
Râm olup ola tevsen-i eyyâm zîr-i rân

Her şubh-dem ki zevrağ-ı zerrîn-i âfitâb
Deryâ-yı nîl-gün-ı felekde ola revân

Olsun hemîşe keştî-yi pîrüz-ı 'ömrüñe
Mecrâ bihâr-ı ma'delet iqbâl bâdbân

‘İd ola her günüñ şeb-i Qadr ola her giceñ

Tā rûz u şeb gelüp gide qā'im ola cihān

6

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çün şabâ gül-rîz olupdur sebze vü âb üstine
Cân-feşân olmak gerek cânâ mey-i nâb üstine

Gitdi ol kâķum gibi şahrâ yolından pîr-i çarķ
Rûz u şeb küğli semûr olmışdı sincâb üstine

Geldi ol demler ki cüllâb-ı revân-bağş olup âb
Ėoş gül-âb-efşânlığ eyler ebr cüllâb üstine

Yâsemen zencîr-i berg ile Ėarîm-i bâğda
Zînet için şîm-gûn ķandîl aşar bâb üstine

Ėıldı ruğsâr-ı 'araķ-rîzine dildâruñ şebîğ
Her seğer şebnem düşüp gül-berg-i şîrâb üstine

Ėonçalardan şağn-ı gülşende yine gül şâğna
Ėırmızı ķâdır tütildi sebz ağnâb üstine

Zülf-i dilber gibi bostânda yine ebr-i bahâr
Tutdı zîbâ sâyebânlar sebze vü âb üstine

Minber-i şâh-ı gül üstinde haţib-i 'andelib
Huţbe-i taşşın okur şâh-ı zafer-yâb üstine

Âfitâb-ı burc-ı devlet ya'nî Sultân Bâyezîd
K'ebr-i cûdı zer-feşân olmışdur aşhâb üstine

Devletinde germdür günden güne bâzâr-ı fażl
Sâye-i luţfi düşüp erbâb-ı elbâb üstine

Lafz-ı gevher-bârına öykündü diyü habs idüp
Kıfl-ı yâķût urdı dilber dürr-i hoş-âb üstine

Kilk-i zerrin-i şihâb ile 'Utârid medhûñi
Yazdı Şâhâ şâfha-i sîmîn-i mehtâb üstine

Çarh zâlim olduğıçün kal'asın kal' eylemek
'Ahd-i 'adlünde çü lâzım geldi aĥbâb üstine

Nerdübânlar eyleyüp müşķin resenlerden ķodı
Zülf-i dilber burc-ı ĥurşîd-i cihân-tâb üstine

Âsitânuñdur felek olsa'aceb mi zer-nigâr
Kim ķadîmî resmdür tezhib olur bâb üstine

Âb-ı cûduñdan cihân bâğın şıvarmağā güneş
Kûze-i yâkût aşar fîrûze dölâb üstine

Seb‘a-ı seyyâre-i eflâk güyâ kaşruña
Pâsbânlar ‘urûc itmişler ebvâb üstine

Âb-ı şâfi tab‘-ı pâküñden nişân virdüğüçün
Cân u dilden mihr idüp ditrer güneş âb üstine

Husrevâ medh ü şenâñı yazmağā zülfeyn-i yâr
Çekdi mıştâr şafha-ı hürşid ü mehtâb üstine

Dil alup vaşfuñda ‘aciz bir azel nazm eyledi
Cân virür şarrâf olan ol dürr-i nâ-yâb üstine

Câm-ı Cem nûş eyledükçe naql olınsa yaraşur
Nuql-ı şirîn hûb olur çün bâde-i nâb üstine

Sünbülüñ sâye şalar gül-berg-i şirâb üstine
Ârızuñ haţtı kılur naqş-ı nigâr âb üstine

Eşk-i çeşmüm kim revân olup götürdi cismümi
Güyyâ düşmiş durur hâşâk seyl-âb üstine

Gördiler dil bağladum yâruñ ham-ı ebrūsına
Reşk idüp kandîl aşarlar tāk-ı mihrāb üstine

Gün yüzüñ üstinde ay alnuñ görenler didiler
Meh neden çıkmış 'aceb mihr-i cihān-tāb üstine

Dilberā tāvus-ı kıdsiler anı tesbîh ider
Her ne şi'ri bağlasam bu zülf-i pür-tāb üstine

Ol dehānı pisteye cānlar müsahhar olmağa
Haṭṭı şirīnlik yazar müşk ile 'unnāb üstine

Zülfüne kim bağlanupdur bu dil-i pür-süzumuz
Güyyā āteş düşüpdür 'anber-i nāb üstine

Ruḥlaruñ gördi ḥayāsından 'araḳ-riz oldı gül
Şanma düşdi jāleler gül-berg-i şirāb üstine

Gözleründen kim degül ḥālî ḥayāli zülfüñüñ
Güyyā zencir aşılmışdur çeh-i āb üstine

Var 'izārında gubār-ı müşk yâruñ beñzer ol
Yüz sürer ḥāk-i der-i şāh-ı zafer-yāb üstine

‘Ahd-i ‘adlũnde şehâ hayl-i hayâli dilberũñ
 Kılmaya ayruķ Őebıhũn leşker-i hıvâb ũstine

Merkez-i ‘ilm-i ledũnnı oldu ĉũn zâtuñ n’ola
 Sebķ iderseñ ma‘rifetde kũtb-ı aķķâb ũstine

Neyyir-i a‘zam ki gœkde gœrinũr ķaŐruñdağı
 Benzer ol ķandıle aşılmış durur bâb ũstine

Gerd-i râhuñdan dem-â-dem aģber olur âfitâb
 İl kũsũf irdi Şanur mihr-i cihântâb ũstine

Midĥatũnde dem urursa Ca‘feri ‘ayb itme kim
 Meyl ider ķandaysa tũtũ ķand ũ cũllâb ũstine

Dizdi bir silk-i dũrer kim cãn virũr hũr-ı bihişt
 GũŐvâr idinmege ol dũrr-i hoş-âb ũstine

Ķible-i erbâb-ı hâcetdũr ķapuñ yũz sũrdũgũm
 Vechi budur kim olur tezĥıb mihrâb ũstine

Tâ ‘Arabda vu ‘Acemde sœylene aĥbâr-ı feth
 Ğâlib itsũn Ħaķ seni A‘câm u A‘râb ũstine

Çarh-ı a'zam üzre aşılun ılıcuñ dâ'imâ
Niçe kim âb-ı revân seyr ide dölâb üstine

Tâze olsun gülsitâni devletüñ günden güne
Niçe kim şebnem düşe gül-berg-i şırâb üstine

7

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Perçemidür pîr-i küştî-gîr-i gerdünuñ hilâl

Kim sepîd itmiş anı mürûr-ı mâh u sâl

Yâ felek bir heft-ser ejderdür encümden anuñ

Cismi pul puldur zebân-ı âteşnidür hilâl

Tıfl iken Zâl-i Zeri yâhud bulup bir kûşede

Mihr ile besler kenârında felek 'anķâ mişâl

Yâ dilini eñsesinden çekdi mâhuñ âfitâb

İtdügiyçün dilberümle da'vî-yi ħüsn ü cemâl

Yâ sipihr evşâf-ı 'ıdi fikr iderken göñline

Düşdi bir bārîk ma'nâ geldi bir nâzük ħayâl

Ĥâlüme yâ raĥm idüp yâra debîr-i âsumân

Kâğid-ı zer üzre benden nâme yazup ħasb-ı ĥâl

Bağlamış devrân eliyle meh ĥamâmı perrine

Nâmenüñ bār-ı ġam u miĥnetden olmuş ķaddi dâl

Sebbezâr-ı nüh felekde yâ egilüp tıtdı ham
Bād-ı āhumdan benüm nevreste bir nâzük nihâl

Ûılmağa gökde namâz-ı 'ıdi kıdsiler yâhud
Yapdı bir mihrâb-ı zer mi'mâr-ı şun'-ı Zü'l-celâl

Hağ budur bunlar degüldür belki bu mezkür olan
İ'tibâriyâtdur mağzâ vü tağyıl-i mağâl

Zer-nişân bir na'ldür güyâ işâretdür şehün
Şoffa-i kıdrinde çarğ oldığına şaff-ı ni'al

Pâdişâh-ı heft-kışver ya'nı Sulţân Bâyezıd
Āfitâb-ı dın ü devlet burc-ı iğbâl ü celâl

Gök devât olmış hağ-ı miğver kıalem düde Zuhal
Yazmağa medğün 'Uğârid ey şeh-i ferğunde-fâl

Cem' idüp hağğ-ı şu'a'ı bir gümüş cârüb ider
Eyleyüp kıapuñda gün cârü-keş olmağı hayâl

Hağçer-i zerrinüñi keffünde her kim görse dir
Lücce-i deryâya düşmiş güyiyâ 'aks-i hilâl

Okımadın huṭbe bülbül olmadın ‘aḳd-i tamām
Bozmadı ‘ahdüñde beñzer gonçanuñ mührin şemāl

‘Adlüñ āşârı hazānda lāleler bitürdüğün
Gösterür halka ruḥ-ı zerd-i ‘adüda eşk-i āl

Beñzedürmiş nekhet ü büyin nesim-i hulḳuña
Gonçanuñ beñzer dimāğına irişmiş iḥtilāl

Bı-sebeb ḥandān olup üstinde olan cāmesin
Pāre pāre itdüğü daḥi olur ol ḥāle dāl

Zer olur ḥāk-ı siyeh kılsañ nazār olmaz ‘aceb
Baḳduğunca yüzine zerd olsa rüy-ı bed-sigāl

Bād-pāy-ı ḳadrüñe zerkeş ṭavīle kehkeşān
Çarḥ āḥır mihr saṭl-i zer şafaḳ gülgüne şāl

Nāḥun-ı na’l-i sütür ile yüzün yırtup zemīn
Yas ider a’dāñ için itseñ ḳaçan ‘azm-i kıtāl

Bir melek-sıret meliksin kim olur ‘ahdüñde hoş
Şer’-i dīn-i Aḥmedi icrā ‘alā vefḳi’l-kemāl

Şem' -i meclis gösterür dildâra ağızından çü zer
Boynın urup halk aña fi'l-ğâl virmezler mecâl

Ğonça-i lâle degül peydâ olan kuhsârda
Zîr-i bâr-ı ni'met-i cûduñda kıan derler cibâl

Meclisüñde şişe-i sâ'at felek zerrât rîk
Olmamağ için hafî ahvâl-i eyyâm u leyâl

Çün güşâde olmada keffüñe beñzetdüm güli
Gül den itdüm rûy-ı zîbâsına yâruñ intikâl

Tarz-ı ħüsniyâtda nazm itdüm anuñ şevkine
Dürc-i fikretten çıkarup bir nice dürr üle'âl

Ķâmetüñdür Vâdî-yi Eymende bitmiş bir nihâl
Nâr-ı Mûsâveş lebüñ üstinde eyler kıl ü kıâl

Dökdi şaf şaf nokta ħâk-i çehreme remmâl-i eşk
Tâ bile rûzî olur mı 'âşîka rûz-ı vişâl

Câmi'-i 'ışık içre güyâ na'llenmiş şişedür
Ķalka-i zülfüñ ħayâliyle dil-i efsürde-ğâl

Gün yüzüñ âyîne-i gîti-nümâdur lâ-cerem
Gösterür kılsam nazâr mecmû'-ı 'âlemden mişâl

Şüret-i hâli durur bir noqtaveş bî-pâ vü ser
Tîre-baht u vâlih ü üftâde miskînüñ bu hâl

Zülf-i fettândur geçen bî-dillere yüz dürlü bend
Hadd-i nâzûkdür kılan 'âşıqlara şad gûne âl

Ser-nigün olsa kara zülfüñ n'ola şeh devridür
Fitne baş kaldırmağa 'âlemde yokdur ihtimâl

Таñ mı pür-çîn olsa şâhâ çehre-i âb-ı revân
Tab'uña reşk eyleyüp her dem çeker çün infi'âl

Bî-edeblik eyleyüp çün keffüñe öyküñdi kân
Mâlin alup halk-ı 'âlem itdi anı pâyımâl

Pâdişâhâ Husrevâ 'Âlem-penâhâ dâ'imâ
Ca'fer eylerken du'â-yı devletüñe iştigâl

Ne revâdur garķ ide dil mülkini deryâ-yı ğam
Vechi var mı tuta 'aql âyinesin jeng-i melâl

İşigüñde bende-i dırıneyem iqbâlvâr

Umaram k'idem terakkî eyleyem tebdîl-i hâl

Kim kıatı kem-mâye vü mağbûn u bî-hâşıl durur

Şol kişi k'anda bu uslûb üzredür hâl u me'âl

Ma'nî-yi men istivâ yevmâh olur rûşen delîl

Ger bu da'vâda gerekse hücçet-i şıdık-ı maqâl

Tâ yaza menşûr-ı 'îde mâh-ı nev tuğrâ-yı zer

Ola eyyâm-ı şerîfiyle cihân ferhunde-fâl

Günlerüñ Nevruz u 'îd olsun giceñ Kıadr ü Berât

Âfitâb-ı devletüñe irmesün hergiz zevâl

Sâl ü mâh-ı 'ömrüñe hadd ü nihâyet olmasun

Niçe kim 'âlem tura ola şuhûr u mâh u sâl

8

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Cüş ider dil bahâr olduğıcün

Mevsim-i lâlezâr olduğıcün

Cân virür mürdeye nesim-i bahâr

Şemme-i büy-ı yâr olduğıcün

Dem-i cânbağş-ı dilber oldı şabâ

Her nefes müşk-bâr olduğıcün

Oldı şahrâ nigâr-ğâne-i Çın

Her taraf pür-nigâr olduğıcün

Başladı nâz u işveye gül-i ter

Bülbüli şad hezâr olduğıcün

Arzı kıldı şükûfe çarğa şebîh

Encüm-i bî-şümâr olduğıcün

Döşedi yire sebze atlas-ı sebz

Reh-güzâr-ı nigâr olduğıcün

Bülbül efgân ider 'arûs-ı güle
Şular âyinedâr olduğıçün

Lâle kırdı çemende çâdır-ı la'l
Her taraf sebzezâr olduğıçün

Nergis aldı eline zerrîn câm
Her seher-geh humâr olduğıçün

Zeyn ider gonca şahın-ı gülzârı
Künbed-i zer-nigâr olduğıçün

Çekilür cild-i bâğa cedveller
Çevresi cüybâr olduğıçün

Geydi zer-keş kabâ-yı la'lıni
Gül şeh-i tâcdâr olduğıçün

Bülbül oğur hezâr destânı
Gonçanuñ göñli tar olduğıçün

Zeyn ider lâle tâcını jâle
Lü'lü'-i şahvâr olduğıçün

Subh-dem murğ zâra başladı
Her taraf merğzâr olduğıçün

Dâmen açmış şükûfeler bâğa
Ebr gevher-nişâr olduğıçün

Serve çıkmış figân ider bülbül
Güle hem-sâye hâr olduğıçün

Şâd olup rakşa girdi serv-i sehî
Sâye-i kıadd-i yâr olduğıçün

Müşk-bûdur şabâ güzergâhı
Çın-i zülf-i nigâr olduğıçün

Yollara şım ider şükûfe nişâr
Sen güle reh-güzâr olduğıçün

‘Arızuñdan hayâ idüp lâle
Kızarur şermsâr olduğıçün

Zülfüne beñzedi benefşelerüñ
Turreşi tâbdâr olduğıçün

Şimdi kim her çemende 'ayş eyler

Ehl-i diller bahâr olduğıçün

'Ayşumuzda şafâ belürmez hiç

Sensüz ey gül'izâr olduğıçün

Luţf idüp yüzüm üzre baş kademüñ

Yoluña hâksâr olduğıçün

Meclisi bir nefes müşerref kııl

Cân u dil intizâr olduğıçün

Ca'feri gel unutma şıdkı anuñ

Gün gibi âşikâr olduğıçün

Gerçi ol hâtıra huţür itmek

Lâyık olmaz ğubâr olduğıçün

'Ömrüñe olmasun hisâb u şümâr

Keremüñ bı-şümâr olduğıçün

9

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün

I

Yâ Rab bu ne bezm-i cân-fezâdur

Kim şahmı bihişt-i dil-güşâdur

Her şâhı diraht-ı ravzasınıñ

Hoş sidre mişâli müntehâdur

Muṭriblerinüñ terânesinden

Âfâk hemişe pür-şadâdur

Her güşe benât-ı hûrlarla

Pür Zühre-nevâ kamer-liķâdur

Peymâne bu bezme cân yaraşur

Ger 'arş aña ferş ola sezâdur

Ne meclis olur ki hâk-i pâki

Cân çeşmine 'ayn-i tütüyâdur

Her sengi tecellî pertevinden

Hoş âyine-i cihân-nümâdur

Bir şâh durur emîr-i meclis

Kim saçları sâye-i hümâdur

Ol sâyeye kim k'ire atında

Sultân-ı amer-kemer gedâdur

Ne mâh durur ki tâb-ı hüsni

Yire göge mâye-i ziyâdur

Mihrine rübûde cümle zerrât

Şevi dü cihâna rûşenâdur

'Işıyla cihânda her ne kim var

Bigâne degül hep âşinâdur

Her ferd vişâline alebkâr

Her şaş gamına mübtelâdur

Ger dâmenine el ura ayâr

Âhum yaa âlemi ne kim var

II

Gördüm çü bu gün şıfatlu şâhı

Dikdüm felege livâ-yı âhı

Baş koyalı hâk-i dergehine
Eflâke irürmişem külâhı

Sultân-ı büzürgvâr-ı 'ışkuñ
Göñlüm evi oldı cāygāhı

Ol kevn ü mekâna şıgmayan şâh
Vîrâneye kırdı bārgāhı

Eşkiyle göñül diler ki gözden
Hep yuya nuķûş-ı māsivāhı

K'âyînesin itmeye mükedder
Jergār-ı sefidî vü siyāhı

Bir ravza güline bülbülem kim
Hüsni hıacel itdi mihr ü māhı

Levhinde cemālinüñ muşavver
Naķş-ı ezel ü ebed kemāhı

Yazmadı mişâl-i dil-firîbin
Kilk-i yed-i kıdret-i îlāhi

Râzî degülem ki dâmenine
Toz kondura bād-ı şubḡāhî

Cân merdüm-i dîdeden şaḡınur
Ol ḡüsñ ü cemāl pādişāhî

Dil görmez anı revā ki çeşmüm
Dîdârına eyleye nigāhî

Virür mi rızā ki irgüre dest
Dāmânına gerd-i ḡāk-i rāhî

Ger dâmenine el ura aḡyār
Âhum yaḡa 'alemi ne kim var

III

Burḡa' götür ey meh-i ḡuceste
Göster yüziñi bu ḡod-pereste

Maḡv eyle vücūdumı ḡalāş it
Benden beni ey meh-i ḡuceste

Ṭoḡrı ḡuluñam ḡoma belāda
Kim rāst olur hemişe reste

Pālūde getürdi m̄a-ḥazar eşk

Dilde ğamuñ olalı nişeste

Çün sıb-i cemāl ezelde ey dil

Gelmiş ser-i meclis-i eleste

İtmiş yed-i şun' iki şâḫ olmuş

Biri bu biri meh-i ḥuceste

Nükte oḫıdur nihāl-i Tübā

K'itmiş ḫapusı bihişt-i heste

Oldum dü cihān ğamından āzād

Olalı ğamıyle pāy-beste

'Aynümde degül leb ü ruḫ-ı ḥūr

Ne nişte baḫaram ne heste

Ne serv-i sehı gerek ne sebze

Yoḫdur nazārum bülend ü peste

Aġyārla şoḫbet itmesün diñ

Ol la'li şarāb u çeşmi meste

tutsun szmi ki sz gherdir
Ol gevheri itmesn Şikeste

utmazsa szmi bell bilsn
DŐdmse ne del zr u ıasta

IV

Ey rz-ı dehnı sırr-ı mphem
V'ey nm-ı Őerifı İsm-i a'zam

Ebrsı mam-ı kbe kavseyn
GıŐs sevd-ı her d 'lem

Gy leb-i la'li nr-ı Ms
Enfsı dem-i Mesih-i Meryem

Hsnine glm-ı halk-der-gŐ
Her vech ile Ka'be-i mu'azzam

Yd itdi lebin utandığından
Geçdi yire b-ı Çh-ı Zemzem

Ferhnde ceml-i dil-firibi
Cennet gli gibi tze her dem

Yâ Rab bu firîşte mi yaħud ħûr

Yâ rûĥ ya nûr mı mücessem

Zâhid saña ħûr u ĥavz-ı Kevşer

Yiter baña yâr u kâse-i Cem

Şol yâr ki zûlf-i serkeşinüñ

Bir târın iki cihâna virmem

Ansuz ger olursa şaĥn-ı cennet

Ṭübâ ola heyme-i cehennem

Dûzaħda iderse ‘arz-ı dîdâr

Âteş görine bihişt-i ĥurrem

Vechi ne ki ‘âlem-i meşelde

Âyine mişâlini dem-â-dem

Bağrına başa bilürken anı

Kim eylemişem bu râyı muĥkem

V

Her kim yüz ura bu âsitâna

Çılmaya nażar iki cihâna

Göñül kuşına hazâ'ir-i kuds
Menzilgeh ola vu âşiyâne

Nuql u meyi 'ışk meclisinüñ
Her dem ola añâ âb u dâne

Bâzâr-ı vefâda müşteriyem
Cân ile bu mâh-ı mihribâna

Bir mâh ki lerzeler şalupdur
Tâb-ı tebi mihr-i âsümâna

Âhum bir od urdı çarha k'andan
Oldı meh-i nev kemîn zebâne

Şevküm deñizine nisbet oldı
Bir katre muhîṭ-i bî-kerâne

Tenhâ beni şanmañuz harîdâr
Ol yâr-ı 'azîz-i Mışr-ı câna

Dîvâne durur cemî-i 'âlem
Bu hûr şıfatlu dilsitâna

Olmış niçeler yolında toprak
şol arzũyile kim zemâne

Hâkinden olaruñ ide izhâr
Yir yir niçe hâr ola bahâne

Yapışmağa dâmenine yâruñ
Seyr eyledügince gülsitâne

Bu hâlete el-‘iyâzũbi’llah
Râzi degülem ben ey yegâne

Ger dâmenine el ura aġyâr
Âhum yağa ‘âlemi ne kim var

VI

şun câm-ı şarâb-ı vaşlı sâķi
K’unutdura miħnet-i firâķı

Cân zevķini ala řoħbetũnde
Kimũñ ki řaħiħ ola mezâķı

Bir bezm-i şafâya bulmışam yol
Kim Mũsâ nedim ü Hızr sâķi

Muṭrib nefes ur ki çarḥa girsün

Çarḥuñ kamu ṭâkı vu revâkı

Göster reh-i râst niçe bir dil

Seyr ide Ḥicâzı vu 'Irâkı

Fânî ola cism ü cânda ḳala

Bu şâḥ-ı gülüñ hevâsı bâķı

Ayrılmayam ayağı tozından

Kül itse de nâr-ı iştıyâķı

Ḳaşı ğamı ile dūd-ı dilden

Boyandı göge sipihr ṭâķı

Ağyâra muḳâbil olmasun diñ

Ol mihr-şifât meh-i vişâķı

Âhumdan uşansun irgürüpdür

Göklerde nücūma iḥtirâķı

Zır üzeber eyleyem sipihri

Yapmazsa eger der-i nifâķı

Geçdüm kamu nesneden gerek sen
Baña eyü di gerekse kaçı

Ɔodım reh-i ‘aql u itdüm fikri
Cân u dil ile bu ittifâkı

VII

Âşüfte zülfem ol sebebden
Gündüzlerüm oldu tîre şebden

Oğ gibi çü kış-i ‘ışka girdüm
Ya gibi büküldüm uş ta‘abdan

Câmı siper-i ğam it ki ‘âlem
Zeyn oldu zümürrüdü selebden

Öyküندی dehân-ı yâra ğonça
Yüzdi derisin şabâ ğazâbdan

Ƨül-ı emele sebep ne zülfüñ
Kesmezven ümîdüm ol sebebden

Deryâya ğariğ ü bahre tâlib
Hâlüm ‘aceb oldu bu’l-‘acebden

Gide m'ikilik gelince birlik
Fâriğ degülem seni talebden

N'ola yüzüme gülerseñ ey dōst
Cānlar çü sürūr ider zehebden

Fikr itse ruḥuñ raqıb ider āh
Od düşse dütün çıkar ḥaşebden

Dıvāne cemî' -i ādemî -zād
Bir ḥūrî -neseb perî -ḥasebden

İrdi çü şafā -yı şöḥbetine
Rağş urdı piyāleler tarabdan

Rāzî degülem ki cām -ı Cem de
Kām -ı dil ala bu la'l lebden

Ca'fer di 'alāniyen işitsün
Her kişi'Acemden ü 'Arabdan

Ger dāmenine el ura aḡyār
Āhum yağa 'ālemi ne kim var

10

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Viridi Hâk bād-ı şabāya mu'ciz-i 'İsâ yine
K'itdi emvāt-ı nebātı dem urup ihyâ yine

Hâne-i Behrāma virüp husrev-i encüm şeref
Menzil-i çübini kıldı gonçalar me'vâ yine

Gonçadan faşd itmege Nevrüzda faşşādvār
Şaḡ-ı gül neşterler itmiş ḡārdan peydâ yine

Gitdi ol demler ki kâḡum geymiş idi küh u deşt
Perniyân-puş oldu şimdi ḡāk ile ḡārâ yine

Sâḡiyâ meh-rûlar ağzında demidür cām-ı zer
Eyleye menzil şafaḡ üzre hilâl-āsâ yine

Zeyn olup dürlü şüküfeyle ser-â-ser yir yüzi
Gülşen-i mîñāya döndi 'ālem-i ḡabrâ yine

Āfitāba beñzeyüp gül kehkeşāna cūybār
Her biri ezhāruñ oldu Zühre-i zehrâ yine

Gösterüp gül Yūsufından lāle ḡünün pîrehen
Nergisi Ya'ḡübveş ḡüzn eyledi a'mâ yine

Cem' olup diñler reyāḡın çārsūy-ı bāḡda
Kışsa eydür'ışḡ ile ḡoş bülbül-i ḡüyâ yine

Germ olup hengâmesine eşrefî şaçar anuñ
Berg-i verd-i zerdden şâh-ı gül-i hamrâ yine

Gül çıkarup gonça şandukından al atısları
Urmış altun halyi ile anlara tamgâ yine

Çeşm-i bîmârı hoş olsun diyü her şeb tâ seher
Gözlerine penbe urur nergis-i şehlä yine

Nev-‘arūs-ı gonçayı zeyn itdi bânū-yı rebî‘
Eyleyüp pîrâhenini kırmızı vâlâ yine

Bir nigâr-ı tâzedür gülbün hıızâb olmuş eli
Pâyına yakmış şakâ’ıkdan şabâ hınnâ yine

Ṭonanur ‘urs-ı bahâra varmağa süsen meger
Gözle geymiş her mehi altunlu bir dîbâ yine

Dürlü reng ile düm-i ṭāvūs idüp şâh-ı güli
Gonçanuñ şeklin bahâr itmiş ser-i bebgâ yine

Deste deste eyleyüp yâra tekellüf kıılmağa
Dâmenini pür benefşe eylemiş şahrâ yine

Kaşrına revzenler açmış yâsemîn kim gözleye
Bâğı eyler mi müşerref ol semen-şîmâ yine

Muştafâ-şüret Ḥasan-şîret ki mihrinden bugün
Ne zevâle girdi gör mihr-i cihân-ârâ yine

Ol hilâl ebrûlarınıñ düşeli sevdâsına
 Ğuşşadan bârîk olupdur ğurre-i ğarrâ yine

Gösterür mâh-ı cemâli halka nûr-ı Zü'l-celâl
 Gör ne ma'nâ keşf ider ol şüret-i zîbâ yine

'Ömri geçe aña göre görmiye ferzend hiç
 Ümmehât-ı çâr u se mevlûd u nüh âbâ yine

Dilberâ şermende olup ruĥlarıñdan âfitâb
 Perde-i ebr içre eyler kendüzin iĥfâ yine

Pây-bûsuñ ĥasretinden gök yüzinde mâh-ı nev
 Gör nice ĥalĥâl şeklin bağlamış yârâ yine

Görse dürc-i la'l-i nâbuñdan dişüñ gevherlerin
 Gizlene varup şadefde lü'lü'-i lâlâ yine

'Aks-i gül urur ĥarîr-i âba şan tamġâ-yı al
 'Arızuñda ruĥlarıñ 'aksi k'olur peydâ yine

Ķatre Ķatre der döker ebr-i bahâr ey mâh-rû
 Tâb-ı mihrüñden anı tutdı meger ĥummâ yine

Çekdi kâfir leşkerini ġamzelerden gözlerüñ
 Dîñ ü dil mülkin ser-â-ser eyledi yağmâ yine

Sensin ol serv-i semen-ber kim 'izâruñdan senüñ
 Bend ü zencîre çekildi âb olup şeydâ yine

Sensin ol kim firqatüñde bād-ı āhumdan benüm
Muztaribdür cūşiş-i eşküm gibi deryā yine

Meh senüñle da'vi-yi ħüsn itdügin bilüp hilāl
Alnına çekdi müzevvidür diyü tamğa yine

Engübün üzre gelüp şaf bağlamışdur mürçe
La'l-i şirînüñde kim var ħaṭṭ-ı 'anbersā yine

Çeşm-i fettānuñ kim oldur fitne-i devr-i kamer
Ṭoldı 'ālem mekri ile şūriş ü ğavgā yine

Bilüñi nāzüklük ile kucmağa ey meh-liķā
Kendüzin bir hoş kemer kılmuş durur Cevzā yine

Dir gören kūyuñda saña dil viren dilberleri
Bāğ-ı firdevs-i cinānı seyr ider ħavrā yine

'Ālem-i ħüsni bezerken ħüsnüñe ħurşid nām
Bir kenizüñdür senüñ mihr-i cihān-ārā yine

Gün yüzüñ vaşfında kim subḥ-ı şafādur 'āşıķa
Başladı dil germ olup bir maṭla'-ı ğarrā yine

Ruḥlaruñ şevķiyle bitdi lāle-i ḥamrā yine
Gözlerüñden oldı nüşḥa nergis-i şehlā yine

Pāyına servüñ yüz urmışdur yaḥud āb-ı revān
Şu gibi cānlar ayağuña revāndur yā yine

Gül yüzünde oldı reyḫān zülfüñüñ ḫayrānı dil
Bu bahār içinde geldi başuma sevdā yine

Ḳadd-i dil-cūña şebḫ olduğıçün gülzārda
Ḫaḫ nihāl-i serve virdi manşıb-ı bālā yine

‘Arızuñ āyinesinde görinen jengār-ı ḫaḫ
Şu kenārında yeşermiş sebzedür güyā yine

Mevsiminde ḫüsnüñüñ şun leblerüñ cānım bize
Devr-i güldür nüş idelüm sāğār-ı şahbā yine

Pāyuña düşmiş şanasın bir bölük āşüftedür
Dilberā ayağında sünbül-i ra‘nā yine

Gülsitān-ı bāğ-ı ḫüsn içre mādur ‘arızuñ
Kim bu gülzāra virür neşv ü nemā ol mā yine

Midḫatüñ dem dem urursa Ca‘feri ‘ayb eyleme
Her yaña gül vaşfiñ eyler bülbül-i güyā yine

Büy-ı ḫüsnünden ḫaber virüp nesim-i nev-bahār
Ol havādan cān u dildür vālih ü şeydā yine

‘Ayš u nüş eyyāmıdur ey dilber-i ḫürı-nijād
Bōstāna ğıbḫa eyler cennetü’l-me’vā yine

Ṭut ṫınāb-ı ‘işreti kim gonçalardan subḫ-dem
Pür-ḫıyām-ı ‘ayş olupdur gülşen-i ḫazrā yine

Husrev-i gül meclisinde bülbül-i şîrîn-suḥân
Geh Nigîsâ-dem durur geh Bârbüd-âvâ yine

Şun bize sen bûselerden şekkerîn sen bûseler
Nûş idüp ʔarf-ı çemende bâde-i ḥamrâ yine

Bâde rengine boyan kim kârgâh-ı reng-rîz
Güne-gün elvân ile oldı ḥum-ı 'îsâ yine

Bir göz ucıyle nazâr idüp bu ben dîvâneye
Demdür insânîyet itseñ ey melek-sîmâ yine

Kim çıkarup baḥr-ı dilden midḥatüñ dürrin bu dem
Güş-ı dehre taḫmîşamdur lü'lü'-yi lâlâ yine

Nazm-ı gevher-pâşuma 'ıḫd-ı Şüreyyâ şifte
Luṭfına ḥayrân u vâlih şî'rümün Şî'râ yine

Tâ gelüp Nevrûz-ı sultânî ide fetḫ-i bahâr
Kesr olup ḳalb-i şitâ vu leşkeri sermâ yine

Ḥaddüñi kim tâze gülzâr eylemişdür Zü'l-celâl
Tâ ebed ser-sebz ü ḥandân eyleye cânâ yine

11

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şâhid-i ra'nâ-yı lâle geydi gül-gün pîrehen

Zînet idüp anı şimîn tügmelerle jâleden

Çurş-ı germ-i âfitâbı gök tenürında görüp

İştihâsından sehergeh gonçalar açdı dehen

Şâh-ı gülden kaçd-ı faş idüp çü neşter çekdi hâr

Hâzır itdi nergis-i zerrîn-külele çüb u legen

Kâseler oynatduğınca lâle çüb üzre anuñ

Eşrefiler yağdurur hengâmesine nesteren

Sebze sūzen tār-ı sūnbül riştedür bād-ı şabā

Berg-i gülden dikmege dilberler için pîrehen

Yer yüzi tutdı pelengine nihâli şūretüñ

Düşdi çün hâk-i siyâh üstine berg-i yâsemen

Hâkdan baş kaldurup her yirde emvât-ı nebât

Halka maşşer hâlin izhâr itdi luţf-ı Zü'l-minen

Verd-i ra'nâ Aḥmed-i muhtârdan virüp nişân
Râyet-i sebz olup üstinde turur serv-i çemen

Ḳodı altunla mufaşşillar bahâr âyâtına
Câ-be-câ nergis ki tutdı sebzezâr içre vaṭan

Jâle ile zeyn olup berg-i benefşe taḳılır
Ṭıfl-ı sulṭân-ı Ḥabeş gūşına lü'lü'-yi 'Aden

Reh-zen-i bād-ı şabâ ile reyâḥın ceng için
Şubḥ-dem girmiş silâḥa bâğa olmuş encümen

Ḥatmî tutmuş niḫe niḫüfer ele almış siper
Ḥârdan ḥançer çeker gül süsen olmuş tiğ-zen

Niçeler toprağa düşmişler namâzın kıлмаğa
Şaf tutup ayağ üstine serv ü nârven

Aḳ çiçeklerle dıraḥt-ı sebzi zeyn eyler bahâr
Künbed-i ḥazrâda yılduzlar şanur anı gören

Güyyâ âb-ı revānuñ göñline ṭoḳındı bād
Kim yüzün dürdi ser-â-ser çehresi oldı şiken

Gül gül altunlu yeşil dîbâ geyer gūyâ nigâr
Gülbüni kim zeyn ider evrâķ-ı sebz ü nesteren

Bir tekâverdür şu kim şâha yedek olmağičün
Bağlamış ‘aks-i gül-i ter üstine la‘lîn micen

Husrev-i gül meclisinde Bârbüd-âvâ olup
Dem-be-dem oķur bu şî‘ri bülbül-i şîrîn-suħan

Rişte rişte itdi cānı ğamzen ey şimîn-beden
Kim ide sen dilbere cān riştesinden pîrehen

Görinür ħaddüñ ser-i ğışüññi bād itse dü niñ
Sanki ejderdür çıkar ağzından od açup dehen

Müşterî vaķt-i kūsūfında döner şol ħâle kim
Ol mehüñ Mirriħ çeşmi üzre tutmuşdur vaħan

Bu ne sırdur gösterür rüy u leb u dendān-ı yār
Āfitāb içinde zerre zerre içinde Peren

Gördüğüm benler midür çāħ-ı zeneħdānuñdaki
Dāneler midür yāħud şîb içre ey nāzük beden

Zahm-ı tîrûñ şînemî ğırbâl ider anuñla tâ
 Hâk-bîz adına kûyuñ geşt idem her lahza ben

Ğamzeler yaluñ kılıçlarla öñüñce seyr ider
 Kâfir-i çeşmüñ müselmân eyledüñ beñzer ki sen

Senden ayru bâĝa varsam dilde artar derd ü ĝam
 Bülbüle firdevs olur ğülzârsuz Beytû'l-ĝazen

Şaçlaruñ yine getürmiş Çîn ĝarâcudur diyü
 Âsitân-ı şâha yük yük nâfe-i müşk-i Huten

Pâdişâh-ı heft-kışver ĝazret-i Şeh Bâyezîd
 Zâtı bir cândur ki olmışdur cihân ol câna ten

Ol 'Ömer-heybet 'Alî-sîret Şeh-i Şiddîk-şiddîk
 İftihâr-ı Âl-i 'Osmân Husev-i Ahmed-sünen

Zulm ile faşl-ı ĝazânda her nesin aldıysa bād
 'Ahd-i 'adlinde bu dem aldı bir eksüksüz çemen

Devletüñ topı 'aceb mi göklere aĝsa Şehâ
 Çün urur dâ'im kılıcuñ âfitâb-ı tîĝ-zen

Reh-zen-i bād-ı şabādan saña kâğıd şunmağa
Şāh-ı güller nāme-i serbeste bağlar gönçadan

Kūşe-i çeçmimden artuğ dilberüñ ‘ahdüñde hiç
Bir taraf yoğdur kim ola anda āşüb u fiten

Qadr ile ma‘müre-i mülk-i celālüñde senüñ
Oldı dünyā āsumānı köhne çarğ-ı pıre-zen

Görđi cārüb-ı muraşşa‘ yaraşur dergāhuña
Dil-rübālar zülfine dizdi ‘arağ dürr-i ‘Aden

Bağrı kühuñ bım-i qahruñdan tolupdur ħavf ile
Ĥün-ı dildür la‘l adına seng-i ħārādan çıkan

Ĥalka ġadr eyler diyü devrüñde her şubħ āfitāb
Qor ‘azāb idüp sipihrüñ başına kızmış legen

Kibriyānuñ şofrasında bir tabağ engür olur
Her kaçan kim māh ile gökde kırān eyler Peren

Saña devletde kaçan irür selātin-i cihān
Qanda bir olur hümā ile şehā zāğ u zağan

ƘorƘusından ĥastadur yâruñ gözi merdümleri

‘Adlün eyyâmında ‘uşşâķa olalı râh-zen

Hey’et-i ĥadrün kitâbında felekler gūyiyâ

Şol devâ’irdür ki ola anuñ ile ĥall-i fen

Vehm-i tiğün düşdi mihrün içine ol ĥavf ile

Ĥâric olmaz girdi ĥıldı menzilin dâ’im Yemen

Çarĥ dolâbın getürdi gerdişe ol âb-ı tiz

Çünkü ‘arş üzre aşıldı tiğ-i şâh-ı şaf-şiken

Hey ne cevherdür sözüñ gevherleri kim anlara

Ƙıymeti dürr-i şemînün olmaya şümn-i şemen

Serverâ beñzer günâh itmiş felek dergâhuña

Kim şihâb aşmağičün boynına taķmışdur resen

Bunca berg ile olupdur gülşen-i nîlūferi

Bōstân-ı himmetün cenbinde ĥazrâ-yı dimen

Kendüzin evtâr ider ĥaţţ-ı şu‘â‘-ı âfitâb

Kim çala sazın anuñla muţrib-i şâh-ı zemen

Çârsû-yı ƣadrüñüñ fânûsıdur gerdün u mâh
 Üstine ƣarĥ-ı ‘Uṭârid sebz üvâlâ pîrehen

Pâdişâhâ çün ‘aĥıĥ olup bulur ƣadr ü bahâ
 Üstine düşse Süheylüñ pertevi seng-i Yemen

Pertev-i luṭfuñ ƣatında zerredden kemdür Süheyl
 Ger ĥacerden kem degülsem ƣadre irgür beni sen

Âĥir it Ca‘fer sözi başla du‘â-yı devlete
 Ĥüb olur olsa du‘â-yı şâh ile ĥatm-i suĥan

Niçe kim şaĥn-ı gülistânda reyâĥın cem‘ olup
 Lâle vü nergis ola çeşm ü çerâĝ-ı encümen

Rüşen olsun dâ‘imâ çeşm ü çerâĝ-ı devletüñ
 Tâze ṭutsun gülşen-i baĥtuñ Ĥüdâ-yı zü‘l-minen
 Ğoncaı nice kim ide künbed-i ĥazrâ bahâr
 Şâĥsâr üzre şükûfe göstere naẓm-ı Peren

Ravza-ı câh u celâlüñde k‘ebed ma‘mür ola
 Ğonca olsun künbed-i eflâk aĥterler semen

Gül yüzüñden zıĥ ü ferr bulsun cemâli ‘âlemüñ
 Niçe kim bula bahâr ile şeref bâĝ u çemen

12

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çünkü hengâm-ı şitâda Pâdişâh-ı kâmkâr
Cânver anıdan itdi kûh u deşti lâle-zâr

Tutdı saf âhûlar üzre nâvek-i dil-dûzlar
Nevk-i müjgân ile zeyn oldı şanasın çeşm-i yâr

Ğıbasından adını kıldı gazâle âfitâb
Gördi kim şâh-ı felek-rif'at gazâl itdi şikâr

Zînet için hâne-i teng-i dil-i naçirde
Aşdı top âyinelere peykân-ı tır-i şehriyâr

Vaş ü ayr idüp dem-âlâ hâki ra-ı 'âleme
Mâcerâ-yı şaydı şengerf ile yazdı rûzgâr

atre atre hûn olup berd-i şitâdan mün'âqid
Dâne dâne la'l ile oldı ser-â-ser her diyâr

Bâz u şâhınûn olup çengâli gark-ı hûn-ı şayd
Güyyâ şekl-i hilâl oldı şafadan âşikâr

Şeh yolında cānı ҡurbān olduğı şükrāneye

Mürġ-i bismil rakş ururdı dā'imā bî-ihtiyār

Şayda minķār urduğınca dem-be-dem şehbāz-ı şāh

Şan şikār-ı cān iderdi zülf-i pür-çin-i nigār

Avlanup çün cümle tayr ol cinsden ҡaldı hemjın

Āşiyān-ı āsümānda nesr-i tayir yādigār

Devlet ile eyleyüp 'azm-i maķarr-ı salţanat

Tahta geldi Husrev-i Cemşid-i ħurşid-iķtidār

Buldı şebdizi şahilinden dil ucānlar hayāt

Şür urilup zinde oldu şanki bî-ħad ħāksār

Ĥāk-i rāhına şafā geldüñ diyü işār için

Çarĥ taldurdu zeberced cāma dürr-i şāhvār

Şaldı geh atı ayağına güneş dġbā-yı zerd

Üstine keff-i şehāb oldu gehġ gevher-nişār

Berf ki ħaķķu'l-ķudūm için idüp efşān-ı şım

Ser-te-ser oldu müzeyyen şım ile her reh-güzār

Dem-be-dem karşı şularđı yolları sakķā-yı ebr
Dāmen-i ŗāh-ı cihāna ķonmasun diyü ğubār

Maķdeminden ŗāh-n-ı İstanbul buldı zıb ü ferr
Nitekim ‘ālem bulur ğüsn ü bahā gelse bahār

Şehriyāruñ gelmesi ŗehre mübārek oluban
Ğoş ŗafālıķlar gelüp gitdi ğümüm u inkisār

Eyledi medğ ü ŗenā dillü dilince kā’ināt
Bir ķaŗıde ben dağı medğinde ķıldum yādigār

Geldüğince ğın-i zülfinden nesim-i müŗķ-bār
Ol hevāya cān-feŗān olur dil-i miskın ü zār

Şevķ-i ğaddüñle ‘aceb mi irse āhum ğöklere
Tābiŗ-ı ğurŗıd ile ğünkim ŗu‘üd eyler buğār

Ruğları ğül-ğünü ğünden almağa ğüsn öğdülin
Na’l-i müŗķın urmıŗ aña ğın-i zülfinden nigār

Eğlenüp dilde ğayālüñ dıdeye az gelmegin
Ayağına su döker geldükçe ğeŗm-i eŗķ-bār

Ṭonanup olmağa hem-tâ şâhid-i ruhsâruña
Meh güneşden aluban geymiş libâs-ı müste'âr

Geldi haṭṭuñ kim ide gül-gün ḳabâsın ḥüsnünüñ
Ḥoş tırâz-ı lâciverdilerle pür-naḳş u nigâr

Görse ol ḥûrı sevünmekden çıkar rûḥum belî
Âdem olan kimseye vâcibdür istiḳbâl-i yâr

Dil ḥarîmi olmuş iken menzil-i sultân-ı 'ışḳ
Yol idüp tîrûñ niçün her dem ḳılur andan güzâr

Şaç mı boynuñdağı yâ şaldı mı şâh-ı cihân
Gerden-i âhûya şayd için kemend-i tâbdâr

Âsümân-ı feth ü nuşret ya'nî Sultân Bâyezîd
Âfitâb-ı dîñ ü devlet sâye-i Perverdigâr

Kân-ı luṭf u mekremet deryâ-yı cûd u ma'delet
Menba'-ı ḥulḳ u mürüvvet ma'den-i ḥilm üvaḳar

Hey nice şebbâz olur Şâhâ 'ulüvv-i himmetüñ
Kim hümâ-yı baḥt u devletdür aña her dem şikâr

Dest-i ƣadrũnde görünür ƣurşa-i mihr ile ƣarĥ
 Bir şaru yâĥût ƣaşlu ĥâtem-i fıruze-vâr

Subĥ öñüñce yolda meş'al ƣutmaĥa her bāmdād
 Ƙapuña varur elinde meş'al-i zerrini var

Beñzer oĥlanmuş ĥazāle şayd-gāhuñda senüñ
 Dā'imā ĥaĥı-ı şu'ā'ilerle mihr-i tâbdâr

Olalı pāyı müşerref dest-būsuñla Şehā
 Bāz ayaĥın kendünüñ ƣurmaz öper leyl ü nehār

Görinen encüm degül urmuş sipihre dāĥlar
 Leşkerüñ atı ayaĥından ƣıĥup ƣarĥa şerār

Gerd-i rāhuñ tütüyā-yı dide-i ehl-i nazār
 Sümm-i esbüñ sürme-dān-ı sürme-i ƣeşm-i kibār

Sehm-i zaĥm-ı nāveküñden olduĥıçün bı-naşib
 Oldı ĥünin-dil Ĥaĥāda āhū-yı müşk-i tatār

Rüy-ı mehde görinen Şāhā degül maĥv-ı ƣamer
 Gerd-i ĥaylüñden ƣonupdur ƣehre-i māha ĥubār

Ûilmüñe öykündügi kühuñ gelüp emr-i ğarîb
Cân u dilden ğahğahayla güldi kebk-i kühsâr

Husrev-i mesnednişin-i çarĥ ya'nî âfitâb
Binmek için şubĥdem seyre yanuñca bendevâr

Giceden ĥing-i sipihre kehkeşân u mâh-ı nev
Çekdi bir teng-i muraşsa' urdı zîñ-i zernigâr

Vechi var adın mübârek ursalar 'îd ayınuñ
Çün olupdur bende-i Sulţân-ı gerdün-iĥtidâr

Sensin ol Şâh-ı felek-rif'at hümâyün-menğabet
Kim ıolar şît u şadâsından yemîn ile yesâr

Devletine her ıarafda şıdk ile Ca'fer gibi
Baş açup el ğaldurup eyler du'â serv ü çenâr

Pâdişâhâ devletünde benven ol dâniş-güzin
Kim olupdur sözlerümden 'ıkd-ı lü'lü' şermsâr

Dürc-i şinemden çıkarup midĥatüñ gevherlerin
Taĥmışam 'âlem ğulagına yine bir güşvâr

Şimdi dāru'd-ḍarb-ı fikretde fezā'il naḳdine
 Ṭab'-ı naḳḳādum gibi yok bir daḥi şāhib-ʿayār

Görmedi mişlüm felek cismin ser-ā-ser çeşm idüp
 Gerçi k'itdi çok cüst ü cū leyl ünehār

Gün gibi rüşen-dilem ammā beni baḥt-ı siyāh
 Zülf-i dilber gibi kılmışdur perişān-rūzgār

Noḳta gibi bî-ser ü pā eyleyüp devrān beni
 Dā'imā ḡam dā'iremde çigzinür pergārvār

Ey gönül taşdı'ı ḳo başla du'āya el götür
 Kışsa-i ḡuşsa muṭavveldür sözi kıll iḥtişār
 Niçe kim şayyād-ı çeşmi Ḥusrevā dilberlerüñ
 Eyleye tîr ükemān ile kemîñ-gehde ḳarār

Düşmenüñ dā'im zebün olup saña nahçîr-ves
 Himmetüñ şayyādına āhū-yı baḥt olsun şikār

Niçe kim sultān-ı encüm maḳdeminden şubḥ-dem
 Ḥoş müşerref ola 'ālem bula revnaḳ her bahār

Seyre çıksañ rehberüñ olsun sa'ādet rüz u şeb
 Şehre gelseñ maḳdemüñ kılsun ḥuceste Kirdigār

Niçe kim dine asā'id eydile Ő'r ü azel

Zātuñı memdū-ı'ālem eylesün Perverdigār

13

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tâ ki Çinden çekdi leşker kâkül-i müşkîn-i dōst
Oldı Rüm-ı hüsne server kâkül-i müşkîn-i dōst

Haṭṭı üzre halka halka bir düm-i ṭāvūsveş
‘Anberin ṭuğrāya benzer kâkül-i müşkîn-i dōst

Vezn için hüsni metâ'ın keffesi gül-bergden
Bir terâzüdür mu'anber kâkül-i müşkîn-i dōst

Cennetüñ ṭāvūsı yok dirler ne hikmetdür bu kim
Açdı ruhsârında şehper kâkül-i müşkîn-i dōst

Güyyâ hengāme-i hüsni içre bir cānbāzdur
Kim egilüp oldı çenber kâkül-i müşkîn-i dōst

Perr übälinden durur ṭāvūsa zıḅ ü fer n'ola
Ṭal'atine olsa zıver kâkül-i müşkîn-i dōst

Yâ muraşşa' ‘anberine ṭaḳdı dilber boynına
Yâ ‘araḳ-riş oldı yekser kâkül-i müşkîn-i dōst

Cân nice meftûn olmasun çün ey dil fitnenüñ
Oldı her faşlına maşdar kākül-i müşkîn-i dōst

La'line el şundugı her dem budur dil tıflını
Hürde-i şekkerle aldar kākül-i müşkîn-i dōst

Bāgbāndur şanki tarf-ı cūybār-ı çeşmüme
Dikti sünbüller ser-ā-ser kākül-i müşkîn-i dōst

Kim görürse şanur olmışdur berāber rüz u şeb
Haddine olduğça hem-ser kākül-i müşkîn-i dōst

Maşşer-i hüsünde biz mücrimler için bir siyeh
Nāme-i a'māle beñzer kākül-i müşkîn-i dōst

Nice kim tezvır idügin hıttı haddi fāş ider
Nisbet idüp anı örter kākül-i müşkîn-i dōst

Çün kodı hāl-i ruhı od üzre 'ūd olmaz aceb
Dāmenin gerse añā ger kākül-i müşkîn-i dōst

Güyyā dil tıflı için levha-i ruhsārına
Çekdi 'anberin elifler kākül-i müşkîn-i dōst

Yâ beyâz-ı şafha-ı hürşide tesvîd itmege
Şâh medhîn çekdi mıstar kâkül-i müşkîn-i dōst

Kimdür ol iqlîm-i Rûmuñ hânı Sultân Bâyezîd
K'aña hindü olmağ ister kâkül-i müşkîn-i dōst

Devletinde ol şehüñ her gün sürer 'ömr-i dirâz
Eyleyüp bir mâhı der-ber kâkül-i müşkîn-i dōst

Bezminüñ reyhançısıdur kim kılupdur dâmenin
Pür benefşeyle gül-i ter kâkül-i müşkîn-i dōst

Geldi bir hindü gedâdur var elinde âyîne
Sen şehi ister k'ide cer kâkül-i müşkîn-i dōst

Başına vaz' eyleyüp la'lîn lebin sen şâh için
Düzdi bir tesbîh-i 'anber kâkül-i müşkîn-i dōst

Olmaz idi böyle yüzi kıra başı aşğa
Olmasa 'ahdüñde kâfir kâkül-i müşkîn-i dōst

Çapuña yüz sürmege bir fetḥ-i bâb ola diyü
Kündüzini ḥalka eyler kâkül-i müşkîn-i dōst

Dest-bûsuñ eyledi ol daħi gūyā ārzū
K'oldı çevgān-ı mu'anber kākül-i müşķin-i dōst

Devletüñde la'l ü yāķūt ile oynar her zamān
Şöyle olmışdur tüvānger kākül-i müşķin-i dōst

El uzatduğı leb-i yāra bu kim ister meded
Gezdüre bezmüñde sāgar kākül-i müşķin-i dōst

Oldı çün cārüb-ı ħāk-i āsitānuñ tañ degül
Tozıdursa misk ü'anber kākül-i müşķin-i dōst

Gūyiyā na'l-i semendüñdür ki her dem 'ālemi
Pāymāl eyler ser-ā-ser kākül-i müşķin-i dōst

'Ömr-i a'dāña şebihün itmek ister tañ degül
Geyse ger Şāmı zirihler kākül-i müşķin-i dōst

Müşķi ibrişim düzmişdür ki tā mıstār çeküp
Midhatüñde yaza defter kākül-i müşķin-i dōst

Görmesün 'ahdüñde nā-maħrem yüzün diyü olur
Nev-'arūs-ı ħüsne çadır kākül-i müşķin-i dōst

Sârbânlar çekmek için bârgâhuñ maḥmilin
Müşk-i terden urdı çenber kâkül-i müşkîn-i dōst

Müşk-i ḥâlin âteş-i ruḥsârına tağıtdı kim
Gezdüre bezmünde micmer kâkül-i müşkîn-i dōst

Şol kadar var şarşar-ı qahruñdan ey şeh ḥavfi kim
Kankı bādı görse ditrer kâkül-i müşkîn-i dōst

Gevher-i eşkümler tezyîn itdügümce şanuram
Tâziyâneñdür mücevher kâkül-i müşkîn-i dōst

Hâzır itmişdür yanuñca Ḥusrevâ götürmege
Ejdehâ-peyker ‘alemler kâkül-i müşkîn-i dōst

Eylemiş anuñ ayağın öpmek için kendüzin
Bir sugâl-i misk-i ezfer kâkül-i müşkîn-i dōst

Bir ser-i niže silâhuñdan senüñ müjgân-ı yâr
Bir kemend-i mâr-peyker kâkül-i müşkîn-i dōst

Zulm ḥvâr olduğına ‘ahdüñde ‘ayn-ı dâldür
Olduğı ḥâke berâber kâkül-i müşkîn-i dōst

Karşuña her dem dü-tâ olduĝunuñ vechi budur
Baş koyup yir öpmek diler kākül-i müşķin-i dōst

Çekmek için pişkeş saña ruĝ-ı gül-günına
Zeyn ider efsār-ı ‘anber kākül-i müşķin-i dōst

Sehv ile baş çekmiş emründen ĥatāsın bilüben
Turmayup ayaĝa düşer kākül-i müşķin-i dōst

Şan ‘aşā-yı Müsevîdür kim ‘adūnuñ kaşdına
Oldı biñ başlu ejder kākül-i müşķin-i dōst

Dem urur çün bŷy-ı hulķuñdan ‘aceb mi eylese
Cān dimāĝını mu‘aţtar kākül-i müşķin-i dōst

Tapuña zıbbā görinsün diyü bāĝ-ı ĥüsnine
Tutdı ĥōş çetr-i mu‘anber kākül-i müşķin-i dōst

Görmedüm ĥālĭ perişānlıķdan anı bir nefes
Şanki ĥālümdür muşavver kākül-i müşķin-i dōst

Dil belā zenciri ile baĝludur olsa n’ola
Ger redif-i şî’r-i Ca’fer kākül-i müşķin-i dōst

Şol qadar cevr eyler aña çenber-i dü-tâ-yı çarh
K'itmez ol denlü cefâlar kâkül-i müşkîn-i dōst

Belki rahm idüp kapuñda hâlini 'arz itmege
Olmağ ister aña rehber kâkül-i müşkîn-i dōst

Hağ Ta'âlâ devlet ile bir günüñ biñ eylesün
Hüsnine virdükçe zıver kâkül-i müşkîn-i dōst

Bende olsun âsitânuñda selâtin-i cihân
Tâ k'ide diller musahhar kâkül-i müşkîn-i dōst

14

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şad hezārān şükr kim te'yîd-i Hayy-i lâ-yenām

‘Ālemi kıldı muṭî-i Husrev-i ‘ālî-maḳām

Şāha rûz-ı ‘îd-i fetḥ ile şeb-i Ḳadr-i ümîd

İki ḥādîmdür biri ‘Anber biri Bîhrûz nām

Dergeh-i âlem-penāhına sipîhr-i niḷ-gün

Māh-ı nevden bir cebḫni daḡlu Hindū ḡulām

Baḥt-ı ferruḡ hem-rikāb u fetḥ ü nuşret hem-‘inān

Raḡş-ı devlet zîr-i rān u eblaḡ-ı eyyām rām

Bir neberd itdi şeh-i kişver-güşā ‘âlemde kim

Görmemişdür düşde daḡı Rüstem ü Destān u Sām

Mülk-i İslāma yine bir memleket zamm itdi kim

Buldı kesr ol fetḥden küfr ehlinüñ ḡalbi tamām

Aldı ad ile Motonı kim ezelde āsümān

Andan itmiş rif‘at-i şān u uluvv-i ḡadr vām

Ĥût u Ĥarçenk-i sipihre çeşme-sârı cāygāh
 Şevr-i gerdūn-ı berıne beyt-i süflısi maķām

Dāmen-i kuhsārı olmış merta‘-ı Cedy ü Ĥamel
 Raĥne-i dıvārı nesr-i t̄ayire düşmüş künām

Çāh-ı mādur gūyiyā şaĥnında anuñ burc-ı delv
 Ĥıfz için çāh aġzına ķonmuş Zuĥal niļı ruĥām

Çevresi baĥr olmış anuñ ĥasretinden rüz u şeb
 Ol kadar kim gözyaşı dökmiş selātın-i ‘izām

Burc u bārūlar degül farķındaki her kūşeden
 Dil uzatmış bām-ı gerdūnı ider levm ümelām

Görinen gökde şafaķ şanmañ ki t̄a‘nından anuñ
 Ğarķa-i ĥündür derūn-ı künbed-i fıŗuze-fām

Göklere t̄utup yüzün her burc eylerdi du‘ā
 K’eyleyeydi Pādişāha ĥāş anı Rabbü’l-enām

Müstecāb oldu du‘āsı düşdi āĥir üstine
 Leşker-i Ĥüsrev-nişān-ı şāh-ı Behrām-intiķām

Kapuların bağladılar perçem-i tûğı görüp
Her birisi oldu çün şeydâ vu zâr u müstehâm

Leşker ile rûy-ı berr ü baħr mâl-â-mâl olup
Huşk u terden eylediler cenge gâziler kıyâm

Bir sipihr-i pür-hilâl oldu leb-i deryâsı çün
Geldi geştîler kuşatdılar 'alâ vefkı'l-merâm

Şan Süleymân tahtıdur her geştî-yi gerdün-nihâd
K'eylemişdür ħidmetine bād her dem iltizam

Her göge deryâ yüzünüñ tâcdârıdur meger
Kim başında tâc-ı vâlâ baħr fermânına râm

Her kadırğa bir neheng-i cân-sitândur güyiyâ
K'ana her dem tu'me olmuş lücce-i deryâ-maķâm

Bādbān ile süfünden düzdi tâbüt u kefen
Baħre güyâ oldu rüşen ħâl-i küffâr-ı liyâm
Ejdehâlar kıjırup güyâ dehenden od şaçar
Her tarafından k'atılır top u tüfenkler şubħ u şâm

Ra'd gibi gürleyüp gökde hevâyı toplar
Yaķdı odlar başına düşmenlerüñ berķ-i ħüsâm

Şuşayup hûn-ı e'âdiye zebân-ı hañçeri
Teşne-dillikden çıkardı taşra ağzından niyâm

Toğrılup varur göz açdurmaz tokınur düşmene
Bir bölük ağzı kızıldur emân bilmez sihâm

Harbe isterdi ki bezm-i rezmde şadra geçe
'Ākıbet irdi murādına cihāndan buldı kām

Yağdı yağmur gibi tır ol deñlü ebr-i kavşden
Kim esās-ı hānedān-ı küfr buldı inhidām

Oldı fetḥ el-kışşa Haq fırsat virüp gāzilere
Leşker-i küffāra geldi inkisār u inhizām

Ķullesine çün dikildi rāyet-i manşūr-ı şāh
Şanki barmaq kaldurup İslāma geldi ve's-selām
Bı-ķiyās alındı esbāb u 'uruż u māl u genc
Çıkdı oransuz üsārā oldı bı-ḥadd iğtinām

Muğtenim oldı cihān şol denlü k'ol yağmada şubḥ
Oldı zerrin şā'a mālİK dāne dürler buldı şām

Kırmızı atlas çıkardı bir niçe pâre şafağ
Cevheri hil'at bulup geydi sipihr-i niğ-fâm

Girdi Pervînüñ eline 'ıkd-ı dürr-i şâhvâr
Buldı altun tepsi gün çarh-ı felek fîrûze cam

Oldı ordu-yı hümâyün ravza-ı hulud-ı berîñ
Her tarafda hür u ğilmân ile pür oldı hıyâm

Lü'lü'-i lâlâ gibi ipe düzildi ğāniyât
Silk-i gevher oldı ağlâl-ı cemî'-i hâş u 'ām

Kanda varsañ küh u şahrâ lâle-ruhlar mecma'ı
Nire baksañ bâğ u gülşen cāy-ı nahl-i sîm-i hām

Her şaru saçlu güzel kız bir ğazâl-i müşk-bū
Her perî yüzlü püser hem bir tezerv-i hoş-hırām

İçlerinde bir şanem gördüm ki itmiş anı Hâk
Reşk-i tāvūs-ı na'îm ü ğayret-i mâh-ı tamâm

Hût-endām u Hamel-dem dilber-i Cevzâ-kemer
Kim kenizekdür cemâline güneş Hürşîd-nām

Ûâmeti nahli bitürmiŖ iki rümmân-ı Ŗıĝâr
K'âĝzın açup piste olmiŖ ana zâr u müstehâm

Bir melek-Ŗimâ ki eyvân-ı felekde mâh-ı nev
İki kât olup ĥam-ı ebrûsına virür selâm

Ûılmaĝa gerdün temâŖâ ol dür-i yek-dâneyi
Cismini çeŖm eylemiŖ baŖdan baŖa mânend-i dâm

Ruĥları gülzâr-ı cennet lebleri câm-ı Ŗarâb
Rind-i Ŗâhid-bâzdan ĝayra ĥarâm olsun ĥarâm

Ĥüsni fehme Ŗıĝmaduĝından miŖâlini ĥayâl
İtmemiŖ herĝiz nigâristân-ı dilde irtisâm

Cân görüp diĝdârını nazm itdi bir ĝarrâ ĝazel
Tûĝı ye âyiñe lâ-büd söyledür mevzûn kelâm

‘ÂŖıĝ-ı dil-ĥastalar nûŖ itmesün diyü müdâm
Lebleri câmına urmiŖ beñleri müŖkîn ĥatâm

TâbiŖ-ı envâr-ı rûyından münevver her derûn
Nefĥa-ı büyâ-yı müyından mu‘aĝtar her meŖâm

Sâķ-ı şimîni sarây-ı hüsne billürîñ sütün
Farķı ğışû-yı dil-âvîzi-yle müşk-endüde bâm

Dâne-i hâli hayâli dillere toħm-ı heves
‘Anber-i zülfi hevâsı cânlara sevdâ-yı hâm

Gördi çün bu vech ile nâzük cemâlin ol gülüñ
Hayretinden zülfi gibi ayağına düşdi lâm

Ṭurresine bağlanan diller ele câm almasa
Ṭañ degül kaydı olana çün olur şöhet harâm

Cevher-i ferd-i dehâni mubṭil-i kavî-i hakîm
Hande ile noķta-i mevhûma virür inķisâm

Dimez ayruk aħsenü'l-eşkâl şeklü'l-müstedîr
Kim ki ķadd-i mustaṭîlini göre vaķt-i hırâm

Ṭañ mı zülfi gelse İslâma niçe biñ kâfiri
Bu ğazâda çün müselmân itdi şâh-ı niķ-nâm

Husrev-i kişver-küşâ-yı ‘ahd Sulṭân Bâyezîd
Kim kılıcından yacanur Rüstem ü Destân u Sâm

Luṭfi mürde dilleri ihyâ idüp rûşen olur
Münkir-i haşre cevâb kavî-i men yuhyî'l-'izâm

Ḳanda kim 'azm itse ḳalmaz anda a'dâya vücûd
Çün ṭulû' ide güneş zerrâta irür in'idâm

Pertev-i râyî durur gülgüne-i ruḥsâr-ı şubḥ
Gerd-i meydân-ı neberdidür hıızâb-ı zülf-i şâm

Ḥâk-ı pâyî cevheri zîb-i cemâl-i ḥür-ı 'în
Şoffa-i bâr-ı celâli ravza-i dârü's-selâm

Devlet ü baḥt u sa'âdetle ḳaçan olsa süvâr
Ol şeh-i Cemşîd-ferr ḥurşîd-i encüm-iḥtişâm

Her ṭarafda görinen kuhsâr şanmañ kim zemîn
Gerd-i râhına yirinden ḳalkup eyler iḥtirâm
Berḳ bilmeñ dem-be-dem raḥşân olanı ebrden
Gökde ol dest-i zer-efşânuñ urur tığîn gamâm

Şehsuvürâ sensin ol şeh kim zimâm-ı emrine
Her nefes olmışdur anuñ eblaḳ-ı eyyâm râm

Sensin ol kim kim ki görürse kemendüñ ḥalkaşın
Dir budur ol 'urve-i vüşkâ k'ana yoḳ infişâm

Sensin ol kim rif'at-i kadri fezâsında anuñ
Olmış ecrâm-ı felek bir kaç mu'allâk-zen hamâm

Sensin ol kim dergeh-i 'âlem-penâhuñda bu gün
Çarh-ı nîlî-reng olur bir kemterin hindü gulâm

İki yirden bağlamış hizmet kuşağın biline
Birine olmuş mu'addil mınţıka birine nâm

Kadrüñ ordusu konup seb'a semâvât üstine
Aña mismâr-ı şevâbit oldu evtâd-ı hıyâm

Şâhid-i iqbâl ile nuşret 'arûsı çehresin
Dehre tıg-ı âbdâruñ gösterür âyine-fâm

Anda biri biri üzre turur ecrâm-ı sipihr
Ol kadar kim rif'atüñ bâbında vardur izdiham

İ'tikâd-ı pāk ile Haqqa tevekkül eyleyüp
Yine bir ulu gazâ kılduñ eyâ Şâh-ı kirâm

Kim bulunup bile ihrâz-ı meşübât itmege
Kâ'inât itmişdi yir yir hizmete cāndan kıyâm

Top taşı itmişdi gök her kevkebün tedvîrini
Kim yıķup ‘ömri evin ide ‘adūña intikām

Olmış idi dört ‘unşur çār pāye nerdübān
Kim gire andan hişāra cümle leşker hūş u ‘ām

Odlu nāvekler atardı düşmene her şeb şihāb
Kaçmasun diyü kamu yolları bağlardı zālām

Şāmdan tā şubḥ olunca naķb iderdi āfitāb
Şubḥ-ı sādıķdan ururdu tiğ tā hengām-ı şām

Encüm aḥcār u hilāl idi felāḥan kim felek
Eyleye a‘dāñ işin seng-i felāḥanla tamām

Āfitāb-ı fetḥ ünüşretdür meger tiğün senün
Kim aña mağrib ser-i düşmen durur maşrıķ niyām

Olsa peykān-veş demürden fi’l-meşel fark-ı ‘adū
Şaķķ idüp yur kanlara mānend-i sūfār-ı sihām

Ger ıoķına düşmene gürzün teninde üstühvān
Un oluban çeşm-i pervizen ola her bir mesām

Yâ ser-i rumh üzre olur başı yâ fitrâkde
İtmeyen hâbl-i metin-i devletiñe i'tişâm

Şol kadar dil-teşnedür yazmağa rezmüñ vaşfını
Kim yarılmışdur zebân-ı hâme-i ferruḥ-peyâm

Pâdişâhâ benven ol kim luḥf-ı ṭab'ı pāk ile
Olmışamdur şöhre-i eyyâm u ma'rûf-ı enâm

Ḥamdulillâh fazluma itmez kimesne kıl u kâl
Devletüñde var ḳabûl-ı ḥâş u taḳlîd-i 'avâm

Ḳılmışam ḥayli eḥâdişe tefâşire nazâr
Olmışam aşḥâb-ı fıḳh-ı dîn arasında be-nâm

Çekmişem zahmet uşûl ile fûrû'a bî-ḥisâb
İtmişem fenn-i kelâm u ḥikmete çok ihtimâm

Yazmışam niçe maḥalle ḥûb-vârid esvile
Fıkr idüp ḥall eylemişemdür niçe müşkil maḳâm

Nüşâ-i güftârumı ta'viz idinür ehl-i zevḳ
Göricek şad âferin eyler mevâlî-yi 'izâm

Şi'r üinşâ vu mu'ammâ vu tevârîh ü қаşaş
Cümlesin itdi masahhar baña Hayy-i lâ-yenâm

Neşr-i maṭbū'um kılupdur dürr-i menşûrî ḥacel
Şi'r-i renginüm virüpdür 'âlem-i nazma niẓâm

Niçe ay u yıl geçüp dönmek gerek çarḥ-ı felek
Kim gele mişlüm benüm bir tütü -yi şirîn-kelâm

Ġam degül dürdiyse devrân defterini Aḥmedüñ
Buldı çün ni'me'l-bedel Ca'fer gibi kâ'im-maḳâm

Ḥâline 'ayn-ı 'ınâyetle nazâr kılsañ n'ola
Kim sezâ-yı terbiyetdür müstaḥaḳḳ-ı ihtimâm
Pâdişâhuñ ṭab'-ı rüşen-râyına maḥfî degül
Nükte-i nağz-ı ve ma'l-iḥsânü illâ bi't-tamâm

Hem zamîr-i Müşterî-tebîrinüñ ma'lûmıdur
Kışsa-ı pür-ḥişşe-i li'l-arzi min ke'si'l-kirâm

Niçe kim cârî ola dillerde aḥbâr-ı fütüh
Niçe kim şehir ḥişâr alduqça ola şâdkâm

Tıḡüñ ile gün başına bir vilâyet fetḥ olup
Mülküñe her yıl nice biñ ḳal'a bulsun inzımâm

Bed-sigāl-i devletüñ maḳhūr u maḳtū'uz-zeneb

Evliyā-yı ḥazretüñ mesrūr u maḳzıyü'l-merām

Leşkerüñ manşūr olup a'dā-yı dın olsun zebün

Devletüñ dā'im olup iḳbālüñ olsun müstedām

Ḥāliyā baḥtuñ ḥuceste ṭāli'üñ fıruzdur

Hem bu minvāl üzre olsun tā kıyāmet ve's-selām

15

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yine 'arz idüp cemâlin şâhid-i ra'nâ-yı 'îd
 'Âlemi şevke getürdi hüsni-bezm-ârâ-yı 'îd

Şubha dek feryâd idüp şurnâ vü gögsin döğdi tabl
 Oldı beñzer her birisi vâlih ü şeydâ-yı 'îd

Sürmege başına keff-i ebri itmiş pür-gülâb
 Âsumâna derd-i ser virdi meger gavğa-yı 'îd

Göriccek dîdârını her kişi qurbân eyledi
 Şöyle kim olmuşdı 'âlem tâlib ü cüyâ-yı 'îd

Zâl-i zerdür meh ki kaç yaşına dek mihr ile
 Âşiyânında sipihrüñ beslemiş 'anķâ-yı 'îd

Naķb urup dîvâr-ı maşrıķdan çıkardı hîşt-i zer
 Şubh-ı şâdıķ kim temâşâ ola andan cây-ı 'îd

Âfitâb oldı hüveydâ yâhud oldı mün'akis
 Âsumân âyînesinde şüret-i zîbâ-yı 'îd

Ķâfdan Ķâfa veyâĥud bezl-i ni'met itmege
Zâhir oldu Ķün gibi ĥalka yed-i beyzâ-yı 'îd

Ĥalk arasında keder fehmi itdi beñzer kim gelüp
Ĥep görüŝdürdi buları ŝubĥ-ı rüşen-rây-ı 'îd

Perde-dâr-ı Ķaybdan yâ Rab ne ma'nâ tıydu kim
Gösterür ĥalka beşâret şüretin ŝimâ-yı 'îd

Ĥoŝ-dem ol ey dil ki külliyyât-ı 'ayş u iŝretüñ
MuntabıĶdur cümle cüz'iyâtına feĥvâ-yı 'îd

Za'ferân oldu ŝafaĶ levz-i münakĶkadur nücüm
K'ide bunlardan zemâne zînet-i ĥelvâ-yı 'îd

ŝubĥ vaktinde biçildi ĤaĶ mübârek eyleye
Yine 'âlem Ķâmetine ĥil'at-i vâlâ-yı 'îd

Geydi rengin câme şi'rümden benüm kim bir nazâr
Kendüzin 'arz ide şâha şâhid-i ra'nâ-yı 'îd

Ĥusrev-i kişver-küŝây-ı 'ahd Sulţân Bâyezîd
Kim cemâli nürıdur ŝubĥ-ı cihân-ârâ-yı 'îd

‘Abd şeklinde yazılmağın gulâmı zan olup
Hoş muṭâ‘-ı halkdur hük-m-i kazâ-imzâ-yı ‘îd

Dest-büşî ni‘metin ‘âm eylemekde ‘âleme
Olmaya dünyâda bir şâhib-kerem hem-tâ-yı ‘îd

Pür-zer itdi âfitâb ağzın çü mihrüñden şehâ
Şıdķ ile urdı nefes şubḥ-ı felek-fersâ-yı ‘îd

Oldı kapuñda Mübârek nâm bir kemter gulâm
Kubbe-i eflâke ṭolsa ṭañ mı hüy u hâ-yı ‘îd

Gerd-i râhuñ ger ire huld-ı berîne hūrlar
Hullesine ide andan ṭib-ı rûḥ -efzâ-yı ‘îd

Kâseler dizdi simâṭ-ı kehkeşân üzre nücüm
Şubḥ-dem ‘âlem kapuñda kılmaga yağmâ-yı ‘îd

Hey ne ferruḥ-fâl imiş kim ‘adlūñ âvâzı gibi
Şarkdan tâ ğarba ṭolmuşdur bugün âvâ-yı ‘îd

Bağlanup iḥrâm-ı şubḥı geldi ṭavf-ı kūyuña
Oldı beñzer bârgâhuñ Ka‘be-i ‘ulyâ-yı ‘îd
Dergehüñ Ka‘beydügin bildürmek ister kapuña
Yilda bir kez geldüğinden ğalib olur rây-ı ‘îd

Yügrük olmak aşdına ol deñlü idmân itdi kim
 Alemler bir günde seyr itdi cihân-peymâ-yı id

Seyr iderken çeşmi bir meh-rûya nâgeh tuş olup
 Didi vaşfuñda anuñ bu maţla-ı ğarrâ-yı id

Ey mişâl-i rûy u müyuñ mâh-ı şeb-peymâ-yı id
 V'ey hayâl-i ğaţ-ı ğaddüñ mâye-i sevdâ-yı id

Rûz-ı id oldu buğür idindi yâr ol deñlü kim
 Alemler itdi mu'atţar nefğa-ı bÛyâ-yı id

aşı bir nûndur ki dÛşmişdür cebini altına
 Gözleri şol ayndür k'olmuş yiri bâlâ-yı id

ZÛlfüñüñ hindü gulâmı leyle-i adr ü Berât
 ĞÛsnüñüñ âyine-dârı al'at-i ğarrâ-yı id

andadur iki eli bir ğÛni-yi mekkârdur
 Ellerine ol şanem yakmış degÛl ğinnâ-yı id

Dil cemâl-i âlem-efrÛzuñ temâşâ kılmadı
 Ârzü itse aceb mi ıfl olur cÛyâ-yı id

Ni‘met-i vaşluñla şād olsam n’ola kim ‘ālemi
Şād ider şeh devletinde ni‘met-i vālā-yı ‘îd

Başına efsar idinmişdür müşābih olmağın
Na‘l-i sümm-i esbüñe ‘ayn-i hilāl-āsā-yı ‘îd

Kapuña gelmezdi zerrin meş‘ale-yle bāmdād
Hizmetüñ ger olmayaydı maṭlab-ı a‘lā-yı ‘îd

Pādişāhā gerçi vardur olmağın rüz-ı şerif
Her kişide iştiyāk-ı rüz-ı şevk-efzā-yı ‘îd

Yüz sürüp dergāhuña dîdāruñ ile muğtenim
Olalı Ca‘fer kuluñda qalması sevdā-yı ‘îd

İşigüñde gicesi qadr ü günü nevrūzdur
Tañ degül olmazsa ol bî-çārede pervā-yı ‘îd

Tā çeke her yıl qazā kilki-yle Münşî-yi qader
Rūzgāruñ şafḥa-ı menşūrına tuğrā-yı ‘îd
Dā‘imā ‘üñvān-ı menşūr-ı şeref kılsun Hudā
Mihr-i rüyuñ k’oldurur reşk-i ruḥ-ı zîbā-yı ‘îd

Ṭal‘atüñden zîb üfer bulsun cihānuñ sūreti
‘Āleme virdükçe şūret ṭal‘at-ı garrā-yı ‘îd

16

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Mağribde açdı hindü-yı şeb çün dükân-ı misk

Ṭoldurdı nāfe gibi zemîn ü zamānı misk

Oldı ğazāle bîşe-i gerdūnda çün nihān

Āhū-yı Çın gibi şafaķuñ oldı ķanı misk

Her şehre geldi ķāfile-sālār-ı şām ile

Bār-ı ķaķār-ı ğāliye vü ķārbān-ı misk

Ṭoldı cihān sevād ile oldı felek şebîh

Fîrūze micmere ki pür ola miyānı misk

Zulmet şerādan evc-i Şüreyyāya irişüp

Ķaşr-ı zebercediñe olur nerdübān-ı misk

Deryā-yı çarķa zevraķ-ı zer şaluben hilāl

Şeb zulmetinden oldı aña bādbān-ı misk

Tebdîl idüp siyāha şafaķ rengin eyledi

Bu pîr-i hoķķa-bāz-ı felek za'ferānı misk

‘Ālem şafāda olmağ-ıçün tıtdı gūyiyā
Evc-i felekde zūlmet-i şeb sāyebān-ı misk

Yāhud ‘adū-yı şāh ile kıılmağıçün neberd
Ħing-i sipihre bağladı bergüstüvān-ı misk

Şeh Bāyezıd Ħusrev-i iqlım-i salţanat
İster ki ola Ħāk-i reh-i āsitānı misk

Āfākı tıtsa Ħulķı nesımi ‘aceb degül
Meşhūr olup durur bu ki olmaz nihān misk

Tahrır idüp mekārım-i aĦlāķuñı ķalem
Yazdı beyān varaķlarına dāsitān-ı misk

Çın ü Ħaţā Ħarācı diyü āsitānuña
Yāruñ getürdi sünbül-i ‘anber-feşānı misk
Hindū-yı şeb diler ki buĦūr ide bezmüñe
Toldursa tañ mı micmer-i heft-āsümānı misk

Ħulķuñ nesımi yādına Ħünın-ciger durur
Āhū-yı Çınüñ olsa n’ola bağrı ķanı misk

La’lın ķadeĦ midür leb-i cānāne bezmüñe
Kim yazdı Ħaţ kenārına anuñ nişān-ı misk

‘Ahdüñde bÿy uğurladı zÿlf-i nigârdan
Zindân-ı nâfe olsa ‘aceb mi mekân-ı misk

Hindÿ degÿlmise saña hâl-i siyâh-ı dÿst
Bulmazdı taht-ı ‘ac ile ol sâyebân-ı misk

Bir dem şehâ irişmek içÿn hâk-i pâyuña
Şi‘rÿm gibi hemişe tolanur cihânı misk

Medhÿñde ęaldı ‘aciz üdem-beste çÿn hÿired
Tarz-ı ęazelde başladı bir dâsitân-ı misk

Tâ şafha-ı rÿhuñda belÿrdi nişân-ı misk
Menşÿr-ı mÿlk-i hÿsne yazıldı nişân-ı misk

Zÿlf ü rÿhuñ harîm-i cemâlÿñde rÿz u şeb
Kandil-i nÿr aşar taķuben rîsmân-ı misk

Kan yutmağ ile zÿlfÿñe irmek ‘aceb degÿl
Derd ile rÿzgâr kıılır çÿnki kanı misk

‘Alemler mu‘aţtar olmağa ‘aţtar-ı zÿlf-i dÿst
Bâzâr-ı hÿsni içinde açupdur dÿkân-ı misk

Çinden yüzinin ıolayuben gitdi ey nigâr
Zülfüñ ğamı-yla terk idüben hânumânı misk

Kirpüklerüm işigiñe cârüb olmağa
Zülfüñ hayâli bağlar aña rısmân-ı misk

Aldı diline hutbe-i medhin çü hatıtuñ
Oldı hatıbi hâme müjeñ taylesânı misk

Hatıtuñ hayâli gelse dile şâd ider beni
Kim gördi vire hâşiyet-i za'ferânı misk

İster ki şâhı da'vet ide hüsñ bâğına
Zülfüñ ki ğülşen üzre tutar sâyebân-ı misk

Sultân-ı bezm ü rezm şehinşâh-ı baht u taht
Görsün ğubâr-ı râhını kim dirse qanı misk

Hurşid tıb idinmek için karşı ıoldurur
Gerd-i rehüñle tās-ı meh-i âsümânı misk

Devlet gözine virdi cilâ hâk-i dergehüñ
Buldı kapuñda hâşlet-i kühl-i İşfahânı misk

Hûn-ı ciger hikâyetini şerh ider şehâ
Ca'fer bu âsitânda k'oğur dâsitân-ı misk

Medhüñi yazmağ istese her târ-ı zülf-i yâr
Mıstar düzetmege getürür rîsmân-ı misk

Bir gün sözine luğf ile kılsañ nağar n'ola
Olmaz 'aceb bulursa bahâ-yı girân misk

Niçe ki çârsû-yı gülistânda çin seher
Hoş büy ile nesim-i gül açâ dükân-ı misk

Niçe ki gird-i 'arız-ı dildârı tuta hağ
Niçe ki Rûm iline gele kârbân-ı misk

Hulkuñ nesimi nefhası her dem pür eyleye
Dâmân-ı rûzgâr ile ceyb-i cihânı misk

Gerd-i süm-i sûtür-ı sipâhuñ gubâr ile
Çeksün şağife-i meh ü mihre nişân-ı misk

17

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Ârâyiş idüp şafha-i gülzârı benefşe

Nesh eyledi hüsni-haṭ-ı dildârı benefşe

Sûzen getirüp gülşene varmış ki çıkara

Gül tıflı ayâğına batan hârı benefşe

Ferhâd gibi yine külünk almış eline

İster ki kese ışk ile ṭağları benefşe

Ṭutan bir ulu dâmenin olmaz diyü maḥrûm

Elden ḳomadı dâmen-i kühsârı benefşe

Şan zâhid-i peşmîne-siyeh hıızra bulaşdı

Serv ayâğına sürdi çü ruḥsârı benefşe

Her gonça olup bir ṭolu himyânçe mühürlü

Gencîne durur şahn-ı çemen mârı benefşe

Gürzi ne içün gāv-ser olaydı bahârûñ

Olmasa Ferîdün-ı cihândârı benefşe

Pîrûze sûtûn üzre yapup şırça serâlar

Dîvârların eyledi zerkârî benefşe

Her yaprağı bir tahta-ı pülâd-ı zer-endûd

Ketfine alup kim gelür anları benefşe

Güyâ götürüp başa der-i Hayber-i küfri

Olmış bu demüñ Haydar-ı Kerrârî benefşe

Cem' oldı yine şahn-ı gülistâna megesvâr

Pür berg ü nevâ gördi çü gülzârî benefşe

Gel seyr idelüm çârsû-yı bâğı kim anuñ

Şabbâğı durur lâle vü 'aţţârî benefşe

Beñzer ki çemenlerde bu gün tâze çiçekden

Gördi kefen içindeki eşcârî benefşe

Gök fûta şarup başına oldı kara yaşlu

Toprak döşenüp yaşdanur ahcârî benefşe

Hâk oldı dirîgâ bu yıl âşîb-i vebâdan

Çoq 'arızı gül turre-i tarrârî benefşe

Kim her birinüñ şimdi dağı mâtemin eyler
Niçe yañađı lâle vü saçları benefşe

Kirpikleri üzre dizilüp sürmelü yaşlar
Her gül-ruđuñ olmış müjesi târı benefşe

Tersâ-beçe dirlerse ‘aceb midür ider seyr
Destâr-ı kebūd ile çü bāzârı benefşe

Jâle ‘araxı lâle kadeğ ğonca şürâğı
Meyđâne çemen kâfir-i ğummârı benefşe

Düşen lebine jâle degül ağzı şulanur
Bu resme görüp zînet-i ezhârı benefşe

Yâ rağm idüben yaş ile tıoldı gözi ğâyet
Ža‘f üzre görüp nergis-i bîmârı benefşe

Yok yok kadem-i yâra nişâr itmeğe kılmış
Çiñi kadeğe pür dür-i şehvârı benefşe

Ăşufte olup ol güzelüñ ğâl ü ğatına
Nazm eyledi bu şî‘r-i güher-bârı benefşe

Karşusına boynın ege yalvarı benefşe
Gelmezdi degülmişse giriftarı benefşe

Niçün boyamış gönlegini qaraya yâ Rab
Sevmiş meger ol şûh-ı sitemkârı benefşe

Çıkmış heves-i zülfüñ ile başına sevdâ
Tutsa 'aceb olmaz reh-i kühsârı benefşe

Her berg kanatdur ki uçup kaçırına varup
Bir lahza temâşâ ide dildârı benefşe

Zülfine uyup olmasa kâfir bölügiyle
Bağlanmaz idi biline zünnârı benefşe

Kanı ruḥ-ı dilber gibi bir gülşen-i ḥandân
K'anuñ yiri kâfûr ola vu ḥârı benefşe

El üzre tutarlar anı başlarda yiri var
Zülfeynüñ olalı perestârı benefşe

Ḥaṭṭ-ı leb-i cân-perverüñüñ yâdına sâķi
Şun bir daḥi nûş eyleyelüm bâri benefşe

İki bükilüp sünbülüñe eyledi tapu
Gülşende görüp sen yüzi gülnarı benefşe

Çekmiş ruḥ-ı dilberde gül evrâkına mıştar
Kim yaza şenâ-yı şeh-i dîndarı benefşe

‘Adlı-laḳab ol şâh-ı cihân-baḫş k’olupdur
Ehl-i nazara dergehi mismarı benefşe

Ger seyr-i bahâr eyleye gerd-i sipehinden
Ola felegüñ şâbit ü seyyârı benefşe

Ger târ-ı ‘anâkibde olan mürde zübâba
İre nefes-i ḫulḳı ola varı benefşe

Peyk-i ḫabeşi gibi rikâbınca yürriye
Ḳudret bula ger itmege reftârı benefşe

Devrüñde çevürdi yüzün ey şâh felekden
Ğaddâr görüp çarḫ-ı sitemkârı benefşe

Gömgök demüre ğarḳ oluben bağladı şaflar
Kim düşmenüñ ile ide peykârı benefşe

Beñzer ki gazâdaydı getürmiş işigüñe

Başı aşğa rāyet-i küffarı benefşe

Kāfir başını yā geçürüpdür ser-i rumha

Gezdürmege büldānı vu emşarı benefşe

İster ki kızıl toz ola tırüñde şakâ'ık

Umar kim ola gūne-i sūfarı benefşe

Her bergi dil oldı k'ide gördükçe ũenālar

Sen ũāh-ı cihān-baht u cihān-dārı benefşe

Sen serve uzun 'ömr diler Hākdan açup baş

Her ũubh sürer toprağa ruhsarı benefşe

'Ahdüñde kara sürmez idi yüzine devrān

Olmasa idi ũāhid-i bāzarı benefşe

Beñzer harem-i kaşruña beñzer yiri var kim

Virmez felege gūşe-i gülzarı benefşe

Karşuña ayag üzre turur güleşene varsañ

Bilmez degül evzā'ı vu eṭvārı benefşe

Başdan ayağa oldu kulağ kim ide ıŝgâ
Medhüñdeki tâze çıkan eş'arı benefşe

Dil açar idi bencileyin medh ü ŝenâña
Ger nuţka gelüp eylese güftârı benefşe

Hayrân oluban ağzın açup ıaldı şeb ü rûz
Güş itdi çü bu nazm-ı güher-bârı benefşe

Şi'rümde redif olsa benefşe 'aceb olmaz
Tutsa yaraşur dâmen-i gülzârı benefşe

'Arz itmege kendüyi saña başına ŝokmıŝ
Tezyin için efkârumuñ ebkârı benefşe

Bir vech ile zeyn eyledi meşşâta-ı tab'um
Kim her birinüñ oldu perestârı benefşe

Şebnemden ider avcunı pür lü'lü'-i lâlâ
Ki sözlerümüñ olsa haridârı benefşe

Evrâka k'olur müşk-feşân hâme-i Ca'fer
Güyâ kim ider zeyn semen-zârı benefşe

Bu şî'r sevâdın okusun kanı ki Aḥmed
Görsün ki nice olur imiş bârî benefşe

Bir şeh'r binâ eylemişem siḥr ile k'anuñ
Müzdevri gül-i fikret ü mi'mârı benefşe

Her beyti nedür kâḥ-ı ma'ânî ki derûnı
Pür lâle vü güldür der ü dîvârı benefşe

Her güşede bir âyine-dâr-ı Ḥabeşîdür
Yâruñ nitekim zülf-i siyehkârı benefşe

Kim itdürür ehl-i dile her laḫza temâşâ
Ruḥsâre-i endîşe-i efkârı benefşe

Bir şeyḫ mi yâ sebz 'aşâlu ḳara başlu
Söyler bu zamîrümdeki esrârı benefşe

Kim 'âleme ḫoş râ'iḫası münteşir olup
Dem-beste ḳılır nâfe-i Tâtârı benefşe

Endûha düşüp başını zânûya şalupdur
Dil derdinüñ olalı ḫaber-dârı benefşe

Ger bencileyin olsa ne tañ hâke berâber
Fi'l-cümle hünerden çü degül 'arî benefşe

Yâ rişte-i cānumda olan ğam girihinüñ
Olmış nażar ehline nümüdârı benefşe

Düşmiş ya bu ben ğam-zede vü şifte-ğâlüñ
Timşâl-i siyeh-baht u nigūsârı benefşe

Derc itme ğam efsānesini başla du'āya
Ey dil çekemez bunca girān bārı benefşe

Niçe ki bahār ola şüküfe bitüre şaḥ
Gülşende tuta dāmen-i eşcārı benefşe

Niçe ki ḥaṭ-ı dōst mişāli ide tezyiñ
Eṭrāf-ı riyāz u leb-i enḥārı benefşe

Bir menzile ir kim ide ḳadrüñ çemeninde
Taḳdîr şehā künbed-i devvārı benefşe

18

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey medâr-ı dîn ü devlet merkez-i şıdķ u şafâ

ĶuĶb-ı inşâf u 'adâlet miĶver-i cûd u seĶâ

Neyyir-i burc-ı vezâret maĶla'-ı luĶf u kerem

Âfitâb-ı 'izz ü devlet âsümân-ı kibriyâ

Muşţafâ-siĶret 'Ömer-heybet 'Alî Paşa kim ol

Şıdķ ile Bû Bekrdür Ķilm ile 'Oşmân-Ķayâ

Âşaf-ı şaf-der ki tîĶi aşılupdur 'arşda

Döndüren ol ş u durur Ķölâb-ı çarĶı dâ'imâ

Oldı bir nüh pây e fîrûzî muraşşa 'nerdübân

Âsitân-ı Ķaşr-ı Ķadrinde nücüm ile semâ

'AĶla şordum Ķâk-i pâyı cevheri Ķâşiyetin

Hâtif-i Ķaybî didi kim Ķımyâdur Ķımyâ

Beñzer idi nevbahâr himmetinüñ Ķülzârına

Ķülşenüñ nîlüferinde olsa ger bûy-ı vefâ

Okımadın huṭbe bülbül olmadın ‘aḳd-i şaḫıḫ
Bozmadı ‘ahdüñde beñzer goncanuñ mührin şabā

Dest-i iḫsānuñ ḫomadı baḫre çünkim āb-ı rü
Ṭañ mı keffüñden ‘araḫ-rız olsa ebr idüp ḫayā

Sāḫāt-ı ḫaṣr-ı münıfüñ ravza-i ḫuld-i berın
Südde-i ḫadr-i refı‘üñ Sidre gibi müntehā

Ey sevād-ı dergehüñ devlet gözine nür-ı ‘ayn
V’ey ḡubār-ı gerd-i rāhuñ çeşm-i rüḫa tütıyā

Bōstān-ı devletüñde hey’et-i necm-i felek
Jālelerdür sebze-zār üstine düşmüş ḡüyiyā

Ḳanda kim erbāb-ı luṭfuñ vaşf-ı ḫāli söylene
Cümle cānda senün aḫbāruñ ola mübtedā

Gāḫ gāḫı bağlayup biline Cevzādan kemer
Bendeler gibi gelüp ḫapuñda ḫızmet ide tā

Çekmek için pişkeş ḫapuñda geydürdi nesım
Nergise zerrın külāḫ u lāleye la‘lın ḫabā

Gevher-i luţfuñ gamından her dem ey baħr-ı kerem

Kān içinde la'le olmuşdur ciġer anı ġidā

Bı-adirlilik idüp öyküendi benefşe ġuluña

Lā-cerem anuñ dilin ekdi afasından azā

Gird-i rāhuñ irdi ün eflāke didi āfitāb

Merabā ey tūtıyā-yı eřm-i devlet merabā

Olsa tıġüñde 'aceb mi şekl zerrın dā'ire

ünkü nıľufer şu üstinde bulur neşv ü nemā

Bir řaru yāūt ařlu ġātem-i pıřüzedür

urřa-i mihr ile engüşt-i celālüñde semā

Āħir olmaz vaşfi lā-ařřā řenā'in oıyup

Rūz u řeb vird it du'ā-yı devletini Ca'ferā

Nitekim şarf-ı zebān ile ġarım-i bāġda

Lāleler ecvef benefře ġözine mehmūz fā

ġül gibi olup muzā'af devletüñ ġünden ġüne

Düřmenüñ nergis miřāli nāıř u mu'tel ola

19

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir mübârek vaḳti ey dil ihtiyâr itsem gerek
Devlet ü iḳbâli ben de baḳt ı yâr itsem gerek

Zülf-i dilber gibi enfâsum mu'aṫṫar eyleyüp
La'l-i dür-püşı gibi gevher-nişâr itsem gerek

Gerçi kim baḳtum şebe gibi siyehdür ğam degül
Sözlerümi 'ıḳd-ı dürr-i şâhvâr itsem gerek

Şi'rümi kilik-i şihâb ile devât-ı mâhdan
Lâciverdi ḳubbeye naḳş-ı nigâr itsem gerek

Söz yirine silk-i nazma lü'lü'-yi lâlâ dizüp
Güşına dehrüñ yine bir güşvâr itsem gerek

Şâd ol ey cân kim yine cem'iyet-i ḥâṫır idüp
Bir nefes ğam leşkerini târ u mâr itsem gerek

Böstân-ı luṫf içinde meyve-i eş'arımı
Ḳûb u rengin ü laṫıf ü âb-dâr itsem gerek

Niçe bir bağrum yanup göynüklüyem micmer gibi
Dem urup 'âlem dimâğın müşk-bâr itsem gerek

Bir hüceste tâli' ü devletlü demde ya'nı kim
Şerh-i ahlâk-ı Vezîr-i kâmkâr itsem gerek

Şâhibü'l-'ulyâ 'Alî Paşa ki medhinde anuñ
Hiddet ile bu dilümi Zü'l-fiķâr itsem gerek

Tâ ki hayyâṭ-ı kazâ biçdi sa'âdet cübbesin
Bahtına didi kader saña şî'âr itsem gerek

'Âleme 'adli lisânı çağırur kim tâ ebed
Ruḥını Nüşîrevân'uñ şermsâr itsem gerek

Ṭînetin taḥmîr iderken dest-i Kudret luṭf-ı Hâķ
Didi âb-ı cûda keffin cûybâr itsem gerek

Her nefes budur şafîr-i şâhbâz-ı luṭfı kim
Ḳanda bir dil murğı var ise şikâr itsem gerek

Dâ'imâ pergâr-ı 'izz ü devlete her devrde
Luṭf-ı Hâķ eydür vücûdını medâr itsem gerek

Şâhsâr-ı rumhına bostân-ı nuşretde kazâ
Dir ser ü gûş-ı ‘adûdan berg ü bâr itsem gerek

Fazl tablın çaluban luţfuñ nidâ kıldı ki uş
‘İlmi ‘âlemde ‘alem-veş âşikâr itsem gerek

Rifati perde-sarâyında didi ferrâş-ı şun‘
Târim-i çarhı vişâk-ı zer-nigâr itsem gerek

Serverâ çünkim nesim-i hulkuñı yâd itdi müşk
Didi bu sevdâ ile terk-i diyâr itsem gerek

Âsafâ sen şol Süleymânsın ki dir idüm anı
Medh idüp ‘âlemde şi‘rüm yâdigâr itsem gerek

‘Âkıbet vaşfuñda ‘âciz kaldı tab‘um lâ-cerem
Bir gâzel nazm eyleyüp evşâf-ı yâr itsem gerek

Çeşümü şevk-i ruhı-yle eşk-bâr itsem gerek
Kanlu yaş ile cihânı lâle-zâr itsem gerek

Gül yüzüñ devrinde la‘lûñ yâdına mey nûş idüp
Bir hâzân faşlında ‘ayş-ı nev-bahâr itsem gerek

Minnet Allâha ki yine nev-'arūs-ı hüsniñe
Gözlerümi hindü-yı âyiñe-dâr itsem gerek

Biñ dil ü cân ile her dem yüz sürüp dergâhuña
Dilberâ ferşin kapunuñ zer-nigâr itsem gerek

La'l ezelde çünki öykündi lebüñe rûzgâr
Didi bu cürm için anı sengsâr itsem gerek

Şubh-dem mey-gün lebi yâdına câm-ı Cem tutup
Çeşm-i maḥmûr ile def-i ḥumâr itsem gerek

Ruḥlaruñ yâdına bülbül gibi her gülzârda
Gördüğümce gülleri feryâd u zâr itsem gerek

Lebleri üzre ḥaṭı müşk ile yazmış kim anı
Câm-ı bezm-i Âşaf-ı Cem-iḳtidâr itsem gerek

Avcını pür-zer idüp gül didi kim ol serverüñ
Bâğa geldükçe ayağına nişâr itsem gerek

Na'l-i şebdizine teşbîh olduğın bilüp hilâl
Dir bu ad ile cihânda iftiḥâr itsem gerek

Serverâ rây-ı cihân-ârâña ‘arz-ı hâl idüp

Dildeki râz-ı nihânı âşikâr itsem gerek

Ne revâdur kim senüñ ‘ahdüñde devr-i rûzgâr

Ca‘feri her dem diye kim hâksâr itsem gerek

Dem durur ben hâki luṭfuñ kîmyâsı zer ide

Nice bir ğam pûtesinde intizâr itsem gerek

Bir inâyet olmaz ise misk gibi pōst-pūş

Oluben yüz ṭolayup terk-i diyâr itsem gerek

Niçe kim Şeyhî dilinden söylene evvâhda

Yil gibi bir şubḥ ‘azm-i kûy-ı yâr itsem gerek

Olmasun ḥulkuñ nesîminsüz cihân gülzârı kim

Ol hevâ-yile dimâgum müşk-bâr itsem gerek

Müstedâm olup vücūduñ dâ’imâ devr-i felek

Diye kim iḳbâlin anuñ pâyidâr itsem gerek

20

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

‘Aqla şordum kim ola dâ'im işi himmet ola

Hâşa vu ‘âma anuñ ni‘meti bî-minnet ola

‘İzzet ü câh ‘arâz cevheri ol zâta düşe

Devlet ü baht heyülâ ol aña şüret ola

Fuķarâya dün ü gün pişesi ihsân u ‘aṭâ

Ğurebâya işi dâ'im kerem ü şefkat ola

Zer ide hâki nazâr kılsa velî hâk gibi

Nazarında zer-i hâliş daḡi bî-kıymet ola

Râyı ile ola ma'nâda nizâm-ı ‘âlem

Felek-i ‘unşur arada ķuru bir şüret ola

Hasmı iskât için açduķca cedel yüzlerini

Naşş-ı kâṭı' gibi şimşiri kavî hücçet ola

Didi ‘aql işbu şıfat ile muḡallâ bir zât

Ol ‘Âli-nâm Ḥasan-hulķ u ‘Ömer-heybet ola

Şâhib-i luţf u kerem Һazret-i Paşa kim anuñ
İzi tozı felege tâc-ı ser-i ‘izzet ola

Vâdi-yi dūzaĥa ger luţfi nesîmi irişe
Āteşi ravza olup bâġçe-i cennet ola

Naẓar itse çemene anda biten sebzelerüñ
Yücelüp her biri bir serv-i sehî-ķâmet ola

Düşe bir niçe yeşil çini ŧabaķ menziline
Nüh felek sofrayı iĥsânuña ger nisbet ola

Ger ‘adüñ eyleye diĥânelik uşlanmaġ için
Aña zencir kemend ü kılicuñ şerbet ola

Sen cevân-baĥta zebün olsa n’ola çarĥ-ı felek
Pir-i fertütdur anda ne ķadar ķudret ola

Ĥalkı ĥoş ŧutmada öykünse n’ola ĥulķuña mey
İşi ma’zür ola her kimde ki keyfiyet ola

Feyz-i cüduñ var iken ĥâcet için ebre şadef
Bir daĥı aġzın açarsa ķatı bî-ġayret ola

Serverâ çarha 'itâb eyle ki devründe senüñ

Niçün ol böyle sitemkâr u cefâ-âdet ola

Çılur endüha mübeddel anı çün her kişinüñ

Göre hâlinde ki fi'l-cümle refâhiyet ola

Sa'y ider zülf-i şanem gibi perişanlığına

Çankı hâtırdâ ki bir dem göre cem'iyet ola

Dâ'imâ münkesirü'l-çalb idüp izâlar ider

Bir kişinüñ bile zâtında ki ehliyet ola

Himmat-i 'âliyeñ ile dil-i Ca'fer ki bu gün

Merkez-i dâ'ire ma'rifet ü hikmet ola

Vechi var mı muhâlif harekâtından anuñ

Dâ'imâ ğarğa-ı baħr-i elem ü hayret ola

Ne revâdur ki senüñ bende-i dırıneñ iken

Mü'nisi dürd ü belâ yarı ğam u miħnet ola

Şıdk ile şubħ gibi çün dem urur miħründen

Çayre 'izzetler olup aña niçün zillet ola

Gün gibi şöhre-i âfâk olam ehliyet ile
Baña senden ki bugün zerrece bir himmet ola

Niçe üftâde kıalam ben de bu nevbet umaram
Ayağum düz başa başumda eger devlet ola

Niye bulmaya vücûd ol kişi kim anuñ için
Bir senüñ gibi mürebbî ve velî-ni‘met ola

Tâ ki ‘âlemde gehî leyl ola vü gâh nehâr
Tâ ki hâtırdâ gehî miñnet ü geh ferhat ola

Saña yavuz sananuñ ‘ömri günü mâtem ola
Güzer idüp giceler aña şeb-i mihnet ola

Turduğınca yir ü gök hâk-i der-i dergâhuñ
Mañla‘-ı ‘izz ü şeref menbit-i emniyet ola

21

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Ey menzil-i meh-i 'alemün haṭṭ-ı istivā

Mihrüñle buldı şubḥ-şıfat ḥāl-i dil şafā

Tābende perçem-i 'alemünden ruḥ-ı zafer

Ke'l-bedri fi'd-dücā ve ke'ş-şemsifi'd-ḍuḥā

Cemşid-i māh-ṭal'at Behrām-intikām

Ḥurşid-i burc-ı salṭanat u sāye-i Ḥudā

'Oşmān-neseb 'Alı-şıfat ü 'adl ile 'Ömer

Luṭfi Ḥüseyn ü ḥulķı Ḥasan zātı Muşafā

Şeh Bāyezid ol ki işiginde rüz u şeb

Ḥurşid-i çarḥ sā'il ü māh-ı felek gedā

Gelmez ḥalel veķārına lev büsseti'l-cibāl

İrmez elem celāline lev dükketi's-semā

Ḳadri berātını yazıcaķ Kātib-i ḳader

Ṭuġrāsın itdi dāme leke'l-'izzü ve'l-beķā

Bir pâdişâhdur ki felek tekyegâh için
 Hürşîdi gird-bâliş-i zer-beft ider aña

Çün na'l-i bād-pāyuña teşbih olur hilâl
 Eflâke yiridür ki ola tâc-ı ser şehâ

Zātuñ muhîṭ-i merkez-i devrân-ı salṭanat
 Rāyuñ sipihr-i ma'delete ḥaṭṭ-ı istivâ

Mîzân-ı devletüñde sebük-seng ola cebel
 Mi'yâr-ı himmetüñ kıla ṭoprağı kımyâ

Ye'cüc-ı fitne memlekete ḳanda bula yol
 Sedd-i Sikender iken aña tiğ-i pâdişâ

Mūsâ 'aşâsı gibi şehâ çübı rāyuñuñ
 Dîñ düşmeni gözine olur 'ayn-ı ejdehâ

Ḳavsî durur felek saña kim mâh-ı nevden ol
 'Arz- ider âsitānuña yilda on iki yâ

Heycâ güninde tiğünü kefüñde gördi çün
 Reşk idüp aña berḳ şehâb içre ṭıtdı câ

Gökde şihâb kim görünür mıldür ki çarh
 Çeşm-i 'adûna çekmek için kızdurur şehâ

Tığüñ musahhar eyledi ğarb ile şarkı çün
 Hürşid-rütbet olduĝuña bu yeter güvâ

Bir cām-ı zer-nigâr durur kaşruña güneş
 Bir tās-ı nuqrâ-küb durur bezmüñe semâ

Eytâma sen şehüñ nazarı olduĝın bilüp
 Geldi 'Adenden işigüñe dürr-i bî-behâ

Bir çenber oldı kubbe-i ğargāhuñ içre çarh
 Bir ahter oldı kabza-ı şimşirüñe Sühâ

Gördüm şehâ ki midhatüñüñ yok nihâyeti
 'Acz ile ben de bir ğazele kıldum ibtidâ

Ol dem ki Zülf-i serkeşüñi deprede şabâ
 Ey niçe baş yile vara cânlar ola hebâ

Tâb-ı ruhuñla her ki göre piç-i zülfüñi
 Öyle şanur ki od saçar aĝzından ejdehâ

Her demde mihrüñ âb u gülümden 'iyân olur
Ola mı gün gil ile nihân ey kamer-likâ

Ĥüsnüñ қоһusın aldı yile virdi bÿy-ı gül
Ṭarf-ı çemende olduğı gül-bÿ budur şabâ

Birdür Mesîḥ ile güneşüñ menzili ne tañ
Olsa dilümde şevḳ-i ruḥ u la'î-i cân-fezâ

Mihr ile ḳaddüñe dil-i pÿr-ḥÿn ki bağlanur
Şâḥ-ı gül üzre gonçadur ey şâḥ gÿyiyâ

Âhÿ-yı çeşmüñ anı ider baña k'eyledi
A'dâya şîr-peyker-i râyât-ı Pâdişâ

Ebr-i ḥayâ vÿ mihr-i zekâ maṭla'-ı emel
Deryâ-yı cÿd u kân-ı kerem ma'den-i seḥâ

Bir şehriyâr-ı rÿy-ı zemîndür ki rÿz u şeb
Bârından oldu pÿşt-i felek cÿdınuñ dü-tâ

Bir zerre nÿr ḳılsa zamîrinden iḳtibâs
Biñ yıl vireydi gün gibi aya Sÿhâ ziyâ

Zenbîl-i âfitâb-ı taqup boynına felek
Ordu-yı rif'atüñde şehâ oldı bir gedâ

Beydâ-yı vaşfuñ içre ki hayrân durur 'uqûl
Kim ide zât-i pâküñe lâylık saña şenâ

Ben kim didüm qaşide-i garrâ-yı bî-bedel
Dizdüm bu silk-i nazma niçe dürr-i bî-behâ

İrdi şerâdan evc-i Şüreyyâ'ya sözlerüm
Bir pâyesine qadrüñüñ irmedi Serverâ

Ca'fer çü midhatine nihâyet bulunmadı
Hatm it devâm-ı devletine eyleyüp du'â

Her şubh-dem ki tığ-i zer-endüd alup ele
Pîrüz-baht Husrev-i fîrüz-taht tâ

Eflâküñ eyleye yedi kat qal'asını fetḥ
Çarḥ-ı çehârüm üzre diküp nürdan livâ

Fetḥ itdüğüñ memâlik ü kesr itdüğüñ 'adū
Zamm itdüğüñ vilâyete şâhâ kıla' ola

22

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ḥazān eşcārı zeyn itdü çü rengāreng kālādan

Nümūdār oldı bostānlar ḥum-ı elvān-ı İśādan

Dökülüp sebzezār nişān virdi şaru yapraq

Yeşil dıbālar üstine ḵonan altunlu tamğadan

Ya olmış şafḥa-i bāğa sararmış berg-i zer levḥa

Çekilüp sım cedveller kenārına anuñ mādān

Şanasın berg-i surḥ u zerd gülzār içre 'āşıḵdur

Kim ola çehresi rengın sirişk-i la'l-sımādan

Özin tutduğına yüksek yüzi yire düşüp bergüñ

Ḵızarmışdur utanup key nihāl-i serv-i ra'nādan

Şoyındı geydüğın virdi semā' urdı şafāsından

Meger şāḥa seḥer yili selām irgürdi Selmādan

Ḥarīf ile yine girdi cihān bir şürete daḥi

Yüri bostāna gir ḥazḗuñ var ise ger temāşādan

Şulu şeftalüsin bî-ḥad ki dirür bâğbân bâğuñ
Şanasın kim alur Vâmıķ hezārān buse 'Azrādan

Nedür her dāne amrüdüñ içinde tāze sevdā k'ol
İdüpdür kendüyi ber-dār olup şeydā bu sevdādan

Görinen şîb-i gülnārî degül çevgān-ı şāḥ ile
Leṭāfet ṭopıdur ḳapmış şecerler anı Ṭübādan

Gören dir bārî bir yārı sevüpdür naḥl-ı rümmānî
Urupdur gögsine muştı ğam-ı yār-ı dil-ārādan

Ṭonanmış berg ü bār ile gör āḥir şāḥ-ı nārenci
Şan itmış cāmesin dilber yeşil altunlu kemḥādan

Yaraşmış ḥūşe-i müşķin 'inebler bâğ arasında
Müca'ad zülfe dönmiş kim görünür rüy-ı zıḫādan

Ne beñzer şāḥsār üzre 'aķıķ-i nāb-ı 'unnāba
Gümüş fındıķları yāruñ ki rengin ola ḥınnādan

Nedür bādām iki şımın beden bir pıreḥen içre
Yaturlar leb-be-leb fārığ ğam-ı dünyā vu 'uķbādan

Çü gördi şaralık düşdi şarardı bâğuñ eşcârı
Zamâne keh-rübâ taqdı boyınlarına ayvadan

Havâ mihr ile olmışken çemen lu'betlerine germ
Şovutdı qalbini âşib irişüp yildi sermâdan

Gönüllüdür şanavber çün havâdan gördi bârîd yüz
Diline 'uqdeler düşdi anuñ lâ-büd bu ma'nâdan

Meger şâh-ı hümâ-sâye gelür bâğa temâşâyâ
Ki istikbâl için her berg aşğa indi bâlâdan

Şehinşeh Bâyezîd ol kim hezârân mertebe anuñ
Sarây-ı qadri yüksekdür bu nüh tāk-ı mu'allâdan

Sekiz yapraklı bir güldür bihişt-i heşt bâğından
Anuñ-çündür gezend irmez aña sermâ vu germâdan

Qılıcuñ bağına ister yeñi ay ola zer qullâb
Budur qaşdı ruḡ-ı zerd ü ḡamiḡde qadd ü bâlâdan

Qazâdan hıfz için seni siper itdi Hüdâ çarḡı
Anuñ üstinde heft aḡter mişâl oldı murabbâdan

Aşar bâzâr-ı kâdrüñde açup berber dükânın çarh
Şaru taş ile âyîne meh ü mihr-i mücellâdan

Felekden leşker-i kâdrüñ güzer kılmışdur o yolda
Meh-i nev na'l-i zerrindür ki düşmişdür maṭâyâdan

Şafaḫ kim görünür gökde nedür bâḫî ḫalan demdür
Ḳapuñda 'id-i aḫḫâda aḫan ḫün-ı ḫaḫâyâdan

Elüñde şeşper aḫ zanbaḫ gibidür maḡz-ı düşmenden
Şanavber şâḫı olmışdur rimâhuñ ḫalb-i a'dâdan

Çü biçdi câme-i medḫ ü şenâñı derzi-yi fikret
Ṭırâz-ı âsitin itdi aña bu şî'r-i ḡarrâdan

Göñül kim ḫün olupdur bir ḫariḫ-i bâde-peymâdan
Şurâḫîdür ki ṭolmışdur mey-i la'l-i muşaffâdan

Lebidür çün iḫen ḫanuñ ṭolaşma zülfine ey dil
Meşeldür çünki 'İsânuñ şorılmaz cürmi Mûsâdan

Deḫân-ı ḫâteme barmaḫ şoḫar il k'ide aḫzın çâk
Bahâne râz açar diyü bu yâḫût-ı güher-zâdan

Ne nâzûk şerh olur haţţ-ı lebinüñ sırr-ı mektûma
Ne şîrîn bâb olur yâ Rab dehâni sırr-ı ihfâdan

Ham-ı ebrûlaruñla ey lebi nûşîn-revân zülfüñ
Nedür zencirdür kim ol aşılmış tāk-ı Kistrâdan

Güneş tütildi şanmañ kim olup ser-geşte-ğâl eflâk
Karagün geldi başına bu mâh-ı ‘âlem-ârâdan

Kaşuñ rükn-i cemâl iken niçün cân pişkeş alur
Anı bilmez mi kim şâhuñ yasağı var hedâyâdan

Hudâvendâ ser-efrâzâ Cevân-bahta Cihângirâ
Halâş it Ca‘feri luţf it terecciden temennâdan

Yaşam çāk itdi çün gayret yapışdum dâmen-i nazma
Egerçi vaz gelmişdüm cemî‘-i şî‘r ü inşâdan

Qalem mânendi hayretten nizâr olsam ‘aceb olmaz
Mürekkebi şişesi gibi tölupdur dil çü sevdâdan

O olup âlâma müstağraq kuvâ idrâkden qalup
Temiz etmekte ‘âcizdür hîred husnâyı şevhâdan

Ne dîvâna nazar kılsam olup zencîr-i gam her saır

Düşer dil kayd-ı endûha olur bîzâr dünyâdan

Gül-i 'irfân iken rengîn varaqlar ter resâ'iller

Anı bir çâk çâk olmuş ciger şanur belâyâdan

Belâ nâvekleri gibi toğınur çeşmüme şimdi

Elifler hoş görünürken nihâl-i serv-i ra'nâdan

Müşevveş gösterür hayret baña her şafhanuñ saırın

Ruğ-ı gülberg-i yâr üzre düşen zülf-i semen-sâdan

23

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çün yine seyrân ide mîzâna geldi âfitâb
Zer-feşân oldu havâ gevher-nişâr oldu seḥâb

Oldı berg-i zerd ile gūyâ bisâṭ-ı sebze-zâr
Bir yeşil yüzlü benek altunlu dîbâ câme-ḥvâb

Şaḥlar Mecnûn gibi 'uryân olup itdi figân
Yiryüzi Leylâ şıfat ḥoş geydi gûn-â-gûn şiyâb

Şuya rengâreng yapraqlar döküp bād-ı ḥazân
Dürlü dürlü naḫş ile döndi nigâristâna âb

Çün baḫam rengine çekdi ba'zı evrâḫın çenâr
Ellerin ḥinnâ ile şankim nigâr itdi ḥızâb

Beñzedi şengerfe yapraqlar ki devrân surḥ ile
Şafḥa-ı dehre yaza faşl-ı ḥazânı bâb bâb

Olmış âşüfte havâ yazmaḡiçün ta'viz aña
Berg olupdur za'ferân u ḥâk müşk ü şu gülâb

Rûy-ı âb üzre bilür misin nedür her berg-i zerd

Zîver-i zerrîn-i tîğ-i Hüsrev-i 'âlî-cenâb

Pâdişâh-ı heft-kışver ya'nî Sultân Bâyezîd

K'âsitânı devlet ü iqbâle olmışdur me'âb

Râm olupdur emrine baht -ı cevân u 'aql -ı pîr

Bende-i fermânı olmışdur cemî'-i şeyh ü şâb

'İrtifâ'ın kıadrüñüñ bilmek diler beñzer felek

Kim elinden gitmez usturlâb-ı mâh u âfitâb

'Ahd-i 'adlünde harâma kılmamağ-içün nazâr

Gözlerin yumar şarâb üstine geldükçe habâb

Şöyle kırkıtdı cihânı heybetüñ âvâzı kim

Kendüden gitdi zemîn eflâke düşdi ıztırâb

Görinen encüm degül gird-i şafağda kırkıtdan

Göklerüñ tebhâle çıkmışdur lebinde bî-hisâb

Gün tutup mîzân ider vezn-i metâ'-ı rûz u şeb

Oldı beñzer aña ahdünde mufavvâz ihtisâb

Adı bārān oldu kaçre kaçre çün düşdi yire
Berķ-i tiğüñ heybetinden zehre-i ebr olup āb

Cümle itmek ister ihsānuñ döküp encüm direm
Şubha dek budur işi her gice görmez çeşmi h̄vāb

Āb-ı luţfuñda veli kaçvse ire bir kaçre ger
Bula istirhāya andağı teşennüc inķilāb

Devlet olsa dergehüñde n'ola her dem tāze-rū
Cennet ehlinden muķarrerdür bu kim gitmiz şebāb

Devr ider bezm-i celālüñde felek sāķi-şifat
Bir şaru yāķüt sāğardur elinde āfitāb

Oldı çün kaçır saña lāyık medā'ihde 'uķül
Bir ğazel nazm itmegi gördi h̄ired fikr-i şavāb

Ŧutdı haķ āhir ruķ-ı renginüñe müşķin-niķāb
Rūzgār eyler belı devr ile h̄ünü müşķ-i nāb

Gül yüzüñ Daķķākdur sünbüllerüñ ketfüñdeki
Ş'ol iki ejder kim anlardan çeker 'ālem 'azāb

Ş'ol kadar yanar yaqılır tâbiş-i şevkûñle nâr
Kim derûndan raḥm idüp üstine kan ağlar kebâb

Yâra didüm ruḥlaruñda n'eyler ol ḥâl-i siyah
Didi k'eyyâmı bahârun hergiz olmaz bî-zübâb

Mihr-i ṭal'atlar hevâsına düşüp bencileyin
Dide pür-nem şine pür-âteş yürür nâlân şehâb

Çeşmüme gelse lebûñ 'aksi yaşım ḥünñin olur
Kağı âb içre k'ola şengerf olur rengin ol âb

Misk ü 'anber tozıdur kâküllerüñ beñzer kim ol
Oldı cârüb-ı sarây-ı şehriyâr-ı kâmyâb

Zîr-i bâr-ı ni'metüñde çarḥ olup ğarḥ-ı 'araḥ
Çehresinde kaṭre kaṭre derdür encüm bî-ḥisâb

Çün kadem başduñ zemîn üzre ayagüñ öpdi ḥâk
Reşk idüp didi felek yâ leytenî küntü türâb

Pâdişâhâ Ḥusrevâ Ca'fer ḳuluñda râstı
Var iken devlet eşigine ḳadîmî intisâb

Ne revâdur tuta ‘aql âyînesin jeng-i melâl
 Vechi var mı kim çeke dil gice gündüz ıztırâb

Nice bir olam giriftâr-ı belâ vu derd ügam
 Nice bir zindân-ı miḥnetde alam bî-hvâr u ḥvâb

Var ümidüm kim bulam luḫfuñ niṣâbından naṣîb
 Ben de apuñda idem ‘izz ü sa‘âdet iktisâb

adrüme adr ola munam kesr olup alb-i ḥasûd
 Devletüñde eyleye Fettâḫ-ı ‘âlem fetḫ-i bâb

Âfitâb-ı dîñ ü devletsin bulam sāyeñde baḫt
 Zerre-perverlik olupdur çünki şân-ı âfitâb

almamıṣdur bende de şâhâ nevâ-yı nazm u nesr
 İtmiṣemdür şî‘r ü inṣâdan be-küllî ictinâb

Olmasaydı bâ‘îş ü mûcib du‘â-yı devletüñ
 İtmez idüm nazm-ı ebyât itmege hiç irtikâb

Niçe kim her sâl iksîri gibi bād-ı ḥazân
 Bâḡ-ı râḡuñ eyleye ḥâkin ser-â-ser zer-i nâb

Cûd u ihsānuñla 'ālem ni'mete olup ğariķ
Kımyā-yı cevher-i luṭfuñla zer olsun turāb

Ṭālî'üñ ferḥunde baḥtuñ ferruḥ u ḳadrüñ refî'
Müddet-i 'ömrüñ medjd olsun ilā yevmi'l-ḥisāb

Ḥayme-i iḳbālüñüñ evtādı olsun şābitāt
Sāyebān-ı ḳadrüñe medd-i dühūr olsun ṭınāb

Bir du'ādur bu ki nāfi'dür cemî'-i 'āleme
Ḥaḳ şalāḥ-ı 'ālem için anı itsün müstecāb

24

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Fürûg-ı şems-i tâbândan virüp halka ferâg âteş
Şebistân-ı şahnın envâr ile itmiş reşk-i bâg âteş

Olup her bir zebâne dil yanup tütse ‘aceb olmaz
Nazardan hayli vaqt idi ki düşmişdi ırag âteş

Ya bir yaluñ kılıcdur kim kuşanmağa havâ cündi
Tağar her perrine anuñ duhândan müşki bag âteş

Çıkan dūd-ı siyeh şanma ki ta‘līm-i şikâr için
Uçurur dem-be-dem bâz-ı sefid-i nūra zâg âteş

Duhân ile yine olmuş dimâg-ı dehr pür-sevdâ
Dil-i ‘âşık gibi tolmış yine her bir ocağ âteş

Ocağlar Tūr-ı Mūsâdan yağar beñzer çerâğı kim
Dıraht-ı sîmden itmiş ‘iyân her bir budağ âteş

Kızarmış gözleri ağzı köpürmüş çekse zencire
‘Aceb mi dūd anı olmuş çü sevdâyı dimâg âteş

Ne hikmetdür ki üstine çıkup âvâzeler eyler
Yine koğnus gibi hîzüm dirüben bir kucağ âteş

Şeb oldukça yaşarması gözinüñ gitmedi şem'ün
Kodı lâ-büd fitil ile anuñ başına dâğ âteş

Meger cānbāzdur her şeb çerāğ ile gelür bezme
Hoş oynar rîsmān üzre sürüp pâyına yağ âteş

Mürebbaşı olan ey dil degüldür şem'-i bezm ancak
Ki anuñ gibi her yerde yakupdur çok çerāğ âteş

Havā beñzer ki olmışdur leṭāfet mülkinüñ şāhı
K'aña kırmışdur eflāke berāber bir otāğ âteş

Uçup uçup gider göge şerer kış leşkeri hālin
Meger bildürmege çarḫa anı itmiş ulağ âteş

'Alemlerden yine kaldurmuş altun başlu sancaklar
'Adū-yı şāh ile beñzer k'ider rezme yarağ âteş

Şehinşāh Bāyezîd ol kim anuñ rāyından alur nūr
Fürüg-ı māh u encümden virür ḫalka ferāğ âteş

‘Anâşır nerdübânıdur revâķ-ı ķadrinüñ bunca
‘Uluv-ı şân ile anda düşüpdür bir ayağ âteş

Dil-i rüşen-zamîrinden şafâ kesb itdi beñzer kim
Niçe hāmı ider puhte niçe şayruyı sağ âteş

Ķoyup zindân-ı tennûra ururlar çüb aña her dem
Sebük-serlük idüp beñzer ki tütmemiş yasağ âteş

Başı eflâke irürse ‘aceb mi maṭbah-ı şâha
Çü hidmetkâr olup anda tütinmişdur turağ âteş

Eyâ şâh-ı cihân beñzer k’olupdur ķahruña maṭhar
Bulnur pertev-i envâr-ı luṭfuñdan ırağ âteş

Ki bir kül öksüzi olup düşübdür halk ocağına
Cihânda bulmayup başın şoķacaķ bir ocağ âteş

Urur tømruķlara anı şitâ faşlı meger hıffet
İdüp devrüñde tavrından ķomış taşra ayağ âteş

Öñüñde atmağa pervâneler âh oķların aña
Sütün-ı şem‘-i tâbâna diker zerrîn ķabağ âteş

Şihâbuñ sırrını bildüm Süleymân-ı zamân için
Havâ rehvarını her şeb binüp eyler yarağ âteş

Diler kim baħr-ı aħzardan semek şayd ide şâh için
Şalar dūd-ı siyahından Simāka müşki ağ âteş

Görinen aħker ü mançal degül bezmüñde muṭrıblar
Bu şi'ri bağlıya diyü tıttıpdur göz kulağ âteş

Nedür ol zülf dūd-ı dil ya bu gül-gün yañağ âteş
Ve yâhūd beyzâ yirine bürimiş perr-i zâğ âteş

'Acebdür âteş ü penbe arasında yoğ iken üns
Nedür sâkı eli penbe nedür altun ayağ âteş

Işık olmış ğamından geh yatur külhan bucağında
Gehi tağlar başında seyr ider yalıñ ayağ âteş

Degül berk-i ğazāndan pür riyāz-ı dāmen-i kuhsār
Ṭolupdur şevk-i yār ile derün-ı bāğ u rāğ âteş

Yağup 'uşşākuñ ol dilber ruħından gül dirür ağıyār
Kimine âteş olur bāğ olur kimine bāğ âteş

Ruḥ u zülfüñ görenler dir nigārâ bezm-i ḥüsnünde
Olup reyḥancı sünbüller götürmiş bir kucağ âteş

Depesinden çıkar düdü gamuñdan şâh-ı devrâna
Şikâyet etmege yakmış başına her çerâğ âteş

Görinen gün degül Şâhâ melekler vaşfuñı eyler
Feleklerde anı diñler urup çarḥa kulağ âteş

Saña ‘arz itmege ḥüsnin şererden zeyn idüp düdü
İder aşdâğına altun varaqlardan şıdâğ âteş

‘İnâyetler ricâ eyler kıllur yüz dürlü zârılık
Benüm ḥâlümden añlar çün dil-i şehde ferâğ âteş

Yanar göynür görüp Ca‘fer kuluñı vâdî-yi gamda
Cüdâ esb-i murâdından dil-efgâr u yayağ âteş

Degül bu düd-ı piç-â-piç ölüpdür guşşadan diyü
Anuñ yasin tutar şarup başına gök kuşağ âteş

Sipihr mâhdan tâ kim urına tâc-ı fîrûzî
Tutuben ‘âlem-i vâlâda hoş bâlâ otağ âteş

Sa'âdet tâcî başuñda olup pâyende vü bâķi

Saña yavuz şananlara ebed olsun ıurağ âteş

25

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çün çemen firdevs olup şahrâ İrem bostânıdır

Ħür u ğilmân ile 'işret it ki 'âlem fânîdür

Ravza-i rıdvân olupdur sâhat-i gülzârı gör

Şâhlar kâh-ı zeberced gönçalar vildânıdır

Bir zümürüd şoffadur güyâ ki şahn-ı sebzezâr

Lâleler ol şoffanuñ yâķüt şadırvânıdır

'İd-i nevrüz oldu vü alnında tıfl-ı gönçanuñ

Şol kızıl beñ kim görünür tâze ķurbân ķanıdır

Def tıutup güller olupdur nây-ı bülbül nağme-sâz

Serv-i dil-cü raķş ider hoş şâdlıķ devrânıdır

Dün şular kim câm-ı İskender gibi olmışdı Ħuşķ

Sebzelerde şimdi Ħızruñ Çeşme-i Ħayvânıdır

İrdi bir dūşizedür Ħadd-i bülūga şâķ-ı gül

Şİnesinde gönçalar peydâ olan pistânıdır

Zülf-i dilberden dil-ârâlık topın ebr-i bahâr
 Kapmağa bir lu'b ile kavş-i kuzah çevgânıdur

Sofralar açsa şabâ yir yir 'aceb mi gönçadan
 Çün şükûfe ravzanuñ bir haftalık mihmânıdur

Âb-ı cüllâb-ı revân-bağş oldı beñzer kim havâ
 Şişe-i ebri ele alup gül-âb efşanıdur

Şad hezârân şüret-i çin nağş idüp şu üzre bād
 Rûy-ı âb-ı lâciverdî Çin nigâristanıdur

Şâhlar şanma çiçeklenmiş alup dendânına
 Her şecer barmağı ol şüretlerüñ hayrânıdur

Yire ezhâr-ı şecerlerden nişâr itdükçe bād
 Dökilür gökden kevâkib şanki mağşer ânıdur

Çün ayağı başduğı yirler olupdur sebze-zâr
 Yaraşur serve eger dirsem ki Hızr-ı şânıdur

Süz ile gül husrevi bezminde bu şi'ri oğur
 Bülbül-i şirîn-nevâ k'ol meclisüñ hoş-ıhvânıdur

Ol meh-i nâ-mihribânuñ çarh ser-gerdânıdur
Şems-i ‘âlem-tâb tâb-ı şine-i sūzânıdur

Rişte-i kıadd-i dü-tâm üzre dizilen kıanlu yaş
Gūyiyâ dil mürşidüñüñ şubha-i mercânıdur

N’ola hoş güftâr ile gönümde yir eyleirse yâr
Şişeye girmek füsün ile perîler şânıdur

Dūd-ı sürh u sebz âhı ‘âşık-ı dil-ıhastanuñ
Bōstân-ı derd-i ‘ışkıñ lâle vü reyhânıdur

Âhuma rahm eyleyüp sâkın n’ola keşf eylese
Dâmenin yil açsa tañ mı çünkü gül dâmânıdur

Şorma bizden Cem hikâyâtın Ferîdun kışşasın
Bildügi ‘âşıkıların mihr ü vefâ destânıdur

Olsa cānum mülkinüñ tañ mı güzeller hâkimi
Bülbülün her gül çü gönli tahtınuñ sultânıdur

Şâh-ı gül tır-i gamuñ mecrūhıdur cerrâh-ı hâr
Mîl idüp peykân çıkarmış gonçalar peykânıdur

Pür olup şebnemle nergisler gamuñdan her biri
Eşk ile 7olmuş bahāruñ dide-i giryānidur

Gonçalar açıldı şanma kim nihāl-i 7addünüñ
Ağzın açup şāh-ı güller vālih ü hayrānidur

Ber7 ü bārāndan ki dür-bār u zer-efşāndur se7āb
Şanki şāhuñ dest-i zer-ba7ş u güher-efşānidur

Fitnedür çeşm-i siyāhuñ anı hıvāb-ālūd iden
Adl-i Sultān Bāyezīd ibn-i Mu7ammed Hānidur

Cāh u 'izzet menba'ı lu7f u mürüvvet ma'deni
Mekremet ebri 'atā ba7ri sa7avet kānidur

Hāk-i pāyı cevheri kühl-i cilā-yı hūr-ı 'ın
Zāt-ı pāki 'izz üdevlet 'ayninüñ insānidur

Bārgāhınuñ kemın cārū-keşidür āfitāb
Āsitānuñ kamer zerrin-küleher derbānidur

Ba7t-ı rüz-efzūnına 7a7n mı zebūn olsa felek
K'ol cevān-ı tāze bu bir köhne pır-i fānidür

Ehl-i küfrüñ hirmen-i ‘ömrine her dem od uran
Berķ-ı ‘âlem-süz-ı tıg ü hañçer-i bürrânidur

Ey Sikender-ķadr hâk-i pâyuñ öpmişdür meger
Kim leb-i cānâne Hızruñ Çeşme-i hayvānidur

Sensin ol şeh kim bihişt-i heşt bāg-ı ķadrüñüñ
Bir sekiz yapraklı ferhunde gül-i handānidur

Sensin ol kim şehsüvâr-ı himmet-i vâlâsınuñ
Mâh-ı nev çevgānı gün topı felek meydānidur

Bı-sebeb zencır urur ‘ahdüñde çün şuya havâ
Ger anı zindānlara şalsa habâb erzānidür

Gözleri üstinde tutsa tañ mı müjgānın mülük
Sen melek-hūnuñ çü cārüb-ı der-i eyvānidur

İşigünde zınet için aşılan top âyine
Baht u devlet âsümānınıñ meh-i tābānidur

Ravza-ı cāh u celālüñ kim ebed ma‘mūr ola
Cennet-i firdevs anuñ bir kemterin bostānidur

Ayağın tozına işâr itmege gül şâhınuñ
Gonça-ı nesrîn elinde ٲolı zer himyânıdur

Ağzına almış meh-i nevdan taḫayyür barmağın
İrtifâ'-ı kâdrünüñ beñzer felek ḫayrânıdur

Keffüne öykündüğine baḫr yâḫût ile la'l
Ma'denin cisminde ḫışmından ḫurumış ḫanıdur

'Arş ayağında ḫılıcuñdur şehâ bir âb-ı tîz
Kim bu fîrûzî yidi dölâb anuñ gerdânıdur

Ne yire 'azm eyleseñ atıñ ayağı izinüñ
Her biri menşür-ı fetḫüñ ḫalka-ı 'unvânıdur

Ḫâne-i buḫl ü sitem bünyâdını vîrân iden
Âb-ı tîz-i tîğüñ ile cüduñuñ bârânıdur

Ey şifâtı Muştafâ Ca'fer kemâl-i nazm ile
Pârsuñ Selmânı vu Tâzî dilüñ Ḫassânıdur

Cân-fezâ bir ravzada gülşen gören 'ârif şanur
Şâh-ı 'âlem meclisinde bendenüñ dîvânıdur

Şevkden alup qarârın itdüren eflâke raqş
Bezm-i derd ü gamda anuñ süz-nâk elhânidur

Bu kemjünüñden zühür iden fezâ'il ser-be-ser
Sen şehüñ luţf-ı 'amım ü feyz-i bı-pâyânıdur

Lâle vü reyhân u sünbül her ne bitse hâkdan
Cümle bārân-ı bahāruñ fazla-ı ihsânıdur

Ni'met-i cüduñla bulmuşdur çün evvelden vücüd
Dağı yigrek mażhar olsa luţfuña erzânıdür

Niçe kim şahn-ı gülistānuñ muqavves şâhlar
Tâq-ı mîñā rengi vü gül şemse-i eyvānidur

Olsun eyvān-ı refi'-i qaşr-ı 'ālî-kadrüñüñ
Kemterin tākı felek kim devlet 'ābādānidur

Zāt-ı pāküñ yā mücessem 'aqlıdur yā nūr-ı mażz
Haq anı pâyende tutsun kim cihānuñ cānidur

26

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Sepide dem k'irişüp fazl-ı şâmil-i Subhân

Cihânı eyledi pür-nür rahmet-i Raḥmân

Açıldı bâb-ı mesâcid namâz vaḳti olup

Minârelerde mü'ezzîn çıkup okıdı ezân

İdüp hevâ-yı vuẓu âsitin-i zulmetden

Çıkardı sâ'id-i şimîn şubḥ-ı nür-efşân

Getürdi 'izz-i ḥuzûr-ı sürûr-baḥşına

Şipihreden legen ü günden âfitâbe zamân

Bıraḳdı ebr-i bahârî havâda seccâde

K'edâ-yı farz ide pîr-i mükâşif-i devrân

Oḳurdu ra'd-ı müsebbih zamân zamân tesbih

İderdi ḥamd u şenâ-yı Müheymin ü Mennân

Şafâ-yı şubḥ-dem idüp münevver âfâkı

Göz açmış idi ki 'ibret tutaydı pîr ü cevân

Şebîh-i künbed-i fîrûze idi gonça-ı sebz
Sepide-dem olup andan gül âfitâbı ‘ıyân

Semen şafâdan idüp gül gibi girîbân çāk
İderdi bülbül ü kumrî hezâr âh u figân

Cihâna irdi meger cezbe-i ilâhîler
Ki geldi cûş u hürûşa bu resme kevn ü mekân

Görüp bu hâlî yirümden neşât ile kâküp
Kılup müşâhede-i şun‘-ı kudret-i Yezdân

Ṭolup sürür ile şînem vuzû-yı kâmil ile
İdüp edâ-yı şalât u tilâvet-i Qur‘ân

Ḥaqa şenâlar ide seyr-i sebze-zâr itdüm
Ne gördüm olmuş arâzî harîm-i bâg-ı cinân

Dıraht kaşr-ı zeberced çemen zümürüd ferş
Riyâz ravza rıdvân u gonçalar vildân

Şükûfe hür-ı kusûr u şular âb-ı tuhûr
Semen bilür kadeh lâle la‘l şâdırvân

Zemîni 'anber-i terden şıvası altundan
Kenâr-ı cüyda nergis hüceste bir eyvân

Düşüp şunuñ yüzine 'aks-i nesteren yir yir
Bisâţ-ı atlas-ı zerrîne olmuş âb-ı revân

Benât-ı hür gibi dürlü dürlü hilyet ile
Müzeyyen itmiş özini 'arâ'is-i bostân

Başına gonça-ı nesrîn urınmış altun tâc
Gül almış egnine zer-beft kırmızı kıftân

Açılmadık gül-i süsen ne mîl-i kuhl-âlüd
Ki nergis eyleye anuñla zînet-i ecfân

'Abır gibi saçınmağa 'anber itmiş sahq
Akıķ hâvan içinde şakâ'ik-i nu'mân

Benefşelerle kamu tağ etekleri hoş-bû
Niteki micmerelerden gulâle-i cânân

Gül ü şükûfe-yile açılup dil ü dide
Gül ü şükûfe gibi leb güşâde ruķ handân

Ḥuzûr-ı alb ile bāğı teferrûc eylerken
Sürûr ile ider iken emenleri seyrân

Mesâmi‘-i dile hâtifden irdi bir âvâz
Ki ey ḥulâşa-i erkân u zübde-i a‘yân

İgen bu naş-ı nigâr-ı bahâra aldanma
Ki pâyidâr degüldür muzahferât-ı cihân

Eğerçi nâmiye viridi nebâta neşv ü nemâ
ılır zübûle mübeddel soñ ucı anı ḥazân

azâ eli-yle yazılmış cemi‘-i eşyânuñ
Vücûdı şafhasına küllü men ‘aleyhâ fân

Cihâna eyle nazâr ‘ibret ile bir aç gözüñ aç
Bil añla anı ki almaz kimesne câvidân

Eger zemîn ü eger ‘unşur u eger gerdûn
Eger nebât u eger ma‘den ü eger ḥayvân

Bilüp bu ḥâleti ma‘bûdına ‘ibâdet ider
Vücûd ḥil‘atini kim ki geyer ise cân

Şukûfe penbe-i ğaflet durur ki ğuşından
Çıkardı şâhuñ anı dest-i kudret-i Yezdân

‘Abeş degül dün ü gün âh u nâle-i kumrî
Degül kolayına bülbüller itdügi efgân

Felekde zezemesine meleklerüñ âheng
Tutar harîm-i cemende tuyûr-ı hoş-elhân

Cemende şaf şaf olup hep namâza tûrmışdur
Eger dirâht-ı şemer ger çenâr u serv-i revân

Diraht-ı gül nice yâkût levh-i kudretden
Getürmiş ortaya mânend-i Müsi-yi ‘İmrân

Ki andan ola naşîhat cemî‘-i bâğ ehli
Kimesne itmeye hergiz şekâvet ü ‘işyân

Nebât rûz u şeb ide me‘âd u mebde‘i yâd
Niyâz u nâliş ide Hâkka derd ile hayvân

Hemişe sen olasın vechi var mı ğafletde
Geçe şuhûr u sinîn ü mürûr ide ezmân

Sezâ degül ki olasin bu resme dñn himmet
Kamudan olmış iken âdemî refî' mekân

Kanâ'at eylesin tahta-bend-i hâkiye
Bezenmiş ola senün-çün erâ'ik rıdvân

Kemâl-i bu'dda qalmaq revâ mı qonmuş iken
Maqâm-ı kurb-ı ev ednâ huşûline imkân

Kilid-i genc-i sa'âdet elüñdedür dâ'im
Velî ne fâ'ide sen saña gelmedün bir an

Gül ü şükûfe temâşasını qo kendüzüne
Nazarlar eyle dilersen teferrüc ü seyrân

Ki cümle 'âlem-i Hâq sende eylemişdür halk
Güzâf 'âlem-i şugrâ dinilmedi insân

Muqadderât-ı semâvî zuhûr ide bir bir
İderseñ âyineni pâk u rüşen ü tâbân

Herâyine nazaruñda haqâ'ik-i eşyâ
Ola tamâm 'alâ mâ hiye 'aleyhi 'iyân

Riyâzat ile bu nefsi-i şemûsı ıslâh it
Yegâneler gibi isterseñ alasin meydân

Ki taşfiye-yle olur mûm nâ'ib-i hürşid
Ki terbiyetle olur hâk zîver-i ecfân

'Abeş hevâlara şarf itme 'ömr-i bî-bedeli
Ki olmaya bu ticâretde 'âkıbet husrân

Huceste demleri ğafletle zâyi' itmezseñ
Mu'aţtar ide dimâğuñ nesâ'im-i Ğufrân

Ki rahmetine bulunmaz Hâķuñ nihâyet ü hadd
'İnâyetine anuñ yok durur kenâr u kerân

Kemâl-i luţfı ile gör ki müşk-i hâliş olur
Ğazâl-i Çın göbегinde ķuru uyuşmuş ķan

Şadef meşimesine şalup ebr-i nisândan
Deminde nuţfe-i her ķaţre kim ola riżân

Olur ķamusı anuñ dürr-i pāk u pākize
Düşüp mezâhir-i âşâr-ı rahmet-i Rahmân

Niçe ҡoya seni yolda teħāsüd-i emşâl
Niçe çeke seni bende ta'alluķ-ı ihvân

Güneş gib'olur iseñ ferd ü vâhid ü tenhâ
Hemiſe senden ide iķtibâs-ı nūr cihân

Eger sen eyliyesin nefse 'aķluñı ğâlib
Tufeylüñ ola ķusūr-ı na'ım ü bâğ-ı cinân

Hezâr ſükr degülsin sefih ü bi-idrâk
Hudâya minnet-i bi-ħadd ki olmaduñ nâdân

'Inâyeti-yle Hâķuñ dürc-i 'aķluñ olmuſdur
Maķarr-ı gevher-i 'ilm ü cevâhir-i 'irfân

Nevâl-i řab'-ı lařıfüñ nevâle-i hikmet
Ğidâ-yı ķalb-ı selimüñ fevâ'id-i Ƙur'ân

Revâ mı olmayasın 'ilmüñ ile sen 'âmil
Düſer mi tola dimâğuñ vesâvis-i ſeyřân

Niçe miyâne-i gülſen niçe kenâre-i âb
Niçe şavâf-ı çemen niçe geſt-i lâle-sitân

Niçe hevâ vu heves niçe kavlı-i şî'r ügazel

Niçe hayâl-i ruḥ u zülf-i dilber-i fettân

Niçe bu levh ü melâhî niçe bu 'ayş u tarab

Niçe bu serv-i şanavber şanemlere meylân

Niçe mu'ânaḳa-i dil-rübâ-yı sehlâ-çeşm

Niçe mu'âşaḳa-i şâhid-i siyeh-müjgân

Yanar od ile siyeh dūda dil virüp ḳorsın

Adını çehre-i gül-gūn u mūy-ı müşk-efşân

Ḳıl ile ḳalbūñi her dem aşarsın od üzre

Laṭife bu kim olursın bu şūrete şādân

Başuña 'aḳluñı cem' eyleyüp yaraḡuñ gör

Degül mekân-ı iḳâmet serâçe-i imkân

Ḳicâb-ı ḳālıbı ref' eyle cân cemâlinden

Gil ile çeşme-i ḥurşîdi eyleme pinhan

Dürîş ki çıḳa ḳafesden hümâ-yı rûḥ-ı 'azîz

Firâz-ı küngüre-i 'arşa eyleye ṭayarân

Bu resme hâtif ğaybî çün eyledi irşād
Açıldı bâşıra-ı dil uyandı dide-i cān

Fezā-yı sîne pür olup hevā-yı ‘ālem-i kıuds
Yanumda mülk-i cihān oldu hāk ile yeksān

Göñülde kıalmadı lezzāt-ı dünyevîye heves
Hevācis itmedi ayruķ zamîrüne hālecān

Derūndan oldu birūn şevķ-i ‘arız-ı dilber
Başumda kıalmadı sevdā-yı turre-i cānān

Hevā-yı nağme-i çeng ü semā‘-ı nāle-i ney
Neşāt-ı meclis-i üns ü şadā-yı şavt-ı kıyān

Nevā-yı bülbül ü kıumrî terennümāt-ı tıyūr
Şafā-yı bezm-i tarab-baħş-ı gülşen-i hāndān

ķamusı gitdi öğümden hāyālüme gelmez
Ne lāle-zār u şahrā ne bāğ u ne bostān

Ne kesb-i māl u menāl ü ne hırş-ı manşıb u cāh
Ne fikr-i bāğ u ne tertîb-i hāne vü eyvān

Hezâr şükr ki geldi ferâgat-ı küllî
Gözüme çübca görünmez bu kâr u bâr-ı cihân

Ṭarîķ-i nazma da hergiz sülûk itmez idüm
Sebeb degülmise medḥ ü du'â-yı Şâh-ı cihân

Emîn-i millet ü püşt ü penâh-ı devlet ü dîn
İmâm-ı 'âlim ü 'âdil ḥalîfe-i devrân

Sitâre-leşker ü meh-râyet ü sipihr-otaķ
Simâk-rumḥ u şühüb-nâvek ü hilâl-kemân

Şeh-i zamâne vü Ḥân Bâyezîd-i ferruḥ-baḥt
Ki eylesün Ḥaķ anuñ devletini câvidân

Ḥudâ-yı Bârî ta'âlâ ki gün gibi rüşen
Anuñ vücûdına her zerre gösterür bürhân

İrâdet oldu muḥaşşaş çü kudretin fi'l-ḥâl
Zuhûra geldi bu mîñâ-sirişt heft-eyvân

Hezâr şem'-i münevver uyardı şun'ından
Ki rûz-ı maḥşere dek her biri olur tâbân

Uşûl-ı erba‘a birle yaratdı se mevlūd
Düzetdi şeş cihet ü ‘arş u ferş ü kevn ü mekân

Getürdi şūrete bunca heyākil ü ecrām
Çıķardı hārice eşkāl-i muhtelif-elvân

Yazup hezār şuver nevk-i hāme-i tekvîn
Nigār-hāne-i şun‘ oldı ‘ālem-i ekvân

Maħalde buldı ta‘ayyün ‘avārız-ı a‘rāz
Dizildi silk-i vücūda cevāhir-i a‘yân

Fuşûl ile mütemeyyiz olup haşş oldı
Her āyine mütenevvi‘ tabi‘at-ı hayvân

Gelüp tekevvüne envā‘-ı cinsi hayvānuñ
İçinde cümlesinüñ oldı efzali insân

Vücūda geldi çü bî-ħadd bu nev‘üñ efradı
Müşerref oldı bularla menāzil ü evṫân

Beķālarına sebep oldı şāh-ı dîñ-perver
Olup vücūd-ı şerîfi medār-ı emn ü emân

Nizâm-ı 'âlemi Haq itdi râyına tefvîz
 Kılup cihâna anı hüsrev-i kazâ-fermân

İşâretine mufavvaz tağallubât-ı düvel
 'Înâyetine menûṭ intizâm-ı kâr-ı cihân

Çü hall ü 'aḳd yedinden zuhûr ider cümle
 'Aceb mi olsa laḳab aña sâye-i Yezdân

Du'â-yı devleti her ferde farz u vâcibdür
 Ki 'adli ile olupdur memâlik âbâdân

Sa'âdet-i ebedî Ca'ferâ dilerseñ eger
 Du'â-yı devletin eyle hemîşe vird-i zebân

Müheyminâ Melikâ Kâdirâ Hudâvendâ
 Raḳîm ü Râzıḳ u Ḥallâḳ u 'Alîm ü Deyyân

Ebü'l-beşer şerefi Âdem-i nebî ḳaḳḳı
 K'oldı arzda evvel ḳalîfe-i Raḳmân

Maḳâm u rütbet-i İdrîs için ki zinde iken
 Mekân u menzili oldı erâ'ik-ı rıḳvân

Necât-ı Nûh-ı nebî haqqı kim ‘adûları hep
Anuñ yûzi şuyına oldı ğarqa-i tûfân

Yoluñda şıdķ u şafâ-yı Halîl haqqı için
Ki oldı âteş aña vü gül üreyhân

Rızâ için ki getürdi kazâya İsmâ‘il
Fedâ idüp yoluña cânın itmege qurbân

Firâķ u hasret-i Ya‘kûb için ki nâ-bjnâ
İdüpdür anı ğam u derd-i miḡnet ü hicrân

Neķâ vu şafvet-i Yûsuf haķı ki ‘işmetine
Şehâdet eyledi medh içre tıfl-ı bî-sâmân

Şenâ vu ḡamd haķı kim ider idi Yûnus anı
Denizde olmış iken baḡn-ı ḡût aña zindân

‘Anâ vü miḡnete Eyyûb şabrı haqqı için
Ki çekdügince belâ gösterürdi ol şükran

Edâ-yı nâġme-i Dâvûd için ki elḡanı
İderdi derd ile hâmûn u kûhı hep nâlân

‘Ulüvv-i kıadr-i Süleymân haķı ki hizmetine
Vühûş u dıv ü perı oldu bende-i fermân

‘Aşâ-yı Mûsi haķı-çün ki âl-i fir‘avnuñ
Görindi gözlerine yidi başlu bir şu‘bân

Dem-i mübârek-i ‘İsâ haķı ki bir demde
Virüpdür emrûñ ile köhne mürdeye yeñi cân

Şemim-i nefha-ı Rûhü'l-kudüs haķı k’andan
Mesîhe hâmile olmuşdı duĥter-i ‘İmrân

Muĥammed-i ‘Arabı nûrı haķķı kim evvel
Vücüd ĥil‘atini aña eyledüñ iĥsân

Maĥabbet ile çü ol nûra bir nażar itdüñ
Ĥayâ idüp ĥalebe oldu ol ‘araķ-rıżân

Pes ol ‘araķ ĥaĥarâtından itdüñ ervâĥın
Nebîlerüñ ki olardur ĥavâ‘im-i edyân

Nebîlerüñ daĥi nûrından itdüñ ervâĥın
Velîlerüñ ki olardur ĥazâ‘in-i ‘irfân

Merâtib üzre bu yoldan amusın itdüñ halk
 Ne deñlü var ise ervâh-ı bākı-yı insân

Ene min'allahi ve'l-mü'minüne minni li
 İşiden eylemez âhir bu sözde şekk ü gümân

Sürüş u cinn ü şeyâtın ü rûh-ı hayvânât
 Bu şüret ile peyâpey vücûde geldi hemân

İrişdi 'âlem-i ecsâma nevbet-i hilkat
 Besâ'it-i felekj vü hakâ'ik-i 'irfân

Zuhûra geldi adem başdı 'âlem-i kevne
 Mürekkebât-ı 'anâşır heyâkil-i ebdân

Oturdı yirlü yirine cevâhir ü a'râz
 Tamâm muntazam oldu cihân u kâr-ı cihân

abıbüññüñ dü cihâna çü nûrın aşl itdüñ
 Bu deñlü adr ü şeref virdüñ aña rif'at ü şân

Anuñ yüzi şuyına yâ Kerim ü yâ Vehhâb
 Anuñ maabetine yâ Raım vü yâ Ramân

Daği senüñ Ceberüt u Celâlüñüñ hakkı
Ki fikr idicek olur vehm ü 'aql ser-gerdân

Şeh-i cihānuñ idüp 'ömr ü devletini mezîd
Cemî'-i 'ālemi kııl añıa bende-i fermān

Medār-ı emn ü emāndur çü zāt-ı pāki anuñ
Hemişe devlet üikbālin eyle cāvidān

Muħalled eyleyüben sāyesin Hüdāyā kııl
Şerefde kevkeb-i bahtını gün gibi tābān

27

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

Çemende bir güle 'âşık durur meger lāle
Ki dāğ-ı derd ile yakmış durur ciger lāle

'Ale'ş-şabāh meger bāde-i şabūh içdi
Ki ser-girāndur olup mest-i bî-ḥaber lāle

Pür itdi kāseler ile ḥarīm-i bāğ meger
Getürdi gül şehine ḥvān-ı mā-ḥazar lāle

Şahā'if-i gül-i terden letā'if oqumağa
Uyardı her gice yir yir çerāğlar lāle

Çü devr-i gülde tehdür şabūhdan cāmı
Kızarsa ḥaclet ile ṭañ mı her seher lāle

Meger ki yakdı ciger dāğ-ı 'ışka bencileyin
Ki ḥāki bister idüp yaşdanur ḥacer lāle

Şabā eli-yle 'aceb mi gülüñ firākından
Koyarsa başına toprak çemende her lāle

Harîr-i sürh ile zeyn itdi sūk-ı gülzârı
 Benefşe leşkerine buldı çün zafer lāle

‘İyân idüp şecerü’l-aḥzâr üzre her dem nār
 Olupdur āteş-i Mūsāya hoş eser lāle

Diler ki faşd-ı bahār ide şāhid-i gülden
 Getürdi anuñ için taş u nişter lāle

‘Aceb mi ger ola şāhib-külāh gonça gibi
 Ki bende-veş kodı şāh işigine ser lāle

Cemāl ü behcetine kendünüñ olup maḡrūr
 Oḡurdu şevḡ ile bu maṭla‘ı seher lāle

Virüp ‘arūs-ı cemāline zıḡ ü ferr lāle
 Taḡar ḡulaḡlarına jāleden güher lāle

Çü ḡacle-ḡāh-ı çemende ‘arūs-ı zıḡādur
 ‘Aceb mi kırmızı burḡa‘ tutınsa ger lāle

Meger ki düşdi felekden zemīne ‘aks-i şafaḡ
 Ki oldı her ṭarafı böyle ser-be-ser lāle

Çemen ‘arūsı cemâlini kıılmağa tezyîñ
Semen getürdi sefîdâc ter füger lâle

Olupdur âb-ı revân karşıısına âyine-dâr
Ki şubh-dem varıcağ eyleye nazar lâle

Çemen nigâr-ı semen-bû mıdur olmış aña
Benefşe zülf ü dehen gonça rüy-ı ter lâle

Virür nişânımı câm-ı Sikenderüñ nergis
Olur külâh-ı Ferîdûna hoş-eşer lâle

Sepildi şanki ruḥ-ı yâr-ı gül-‘ızâra gül-âb
Seher çü şebnem ile buldı zîb üferr lâle

Lebi-yle dişleri nazmın ḥayâl idüp yâruñ
‘Aķıķ ḥoķķaya қor jāleden güher lâle

Müşâbih eyledi la‘lîn çerâğa şimâsın
Ki bezm-i şâh-ı cihânı ide maқarr lâle

Şeh-i zamâne vü Ḥan Bâyezîd-i ferrûḥ-baḥt
Diler ki ola işiginde ḥâk-i der lâle

Hayâl idüp şeref-i dest-bûsîñi Şâhâ

Külâhını sevinüp göklere atar lâle

Hıyâz-ı kaşruñ için nice la'l şâdırvân

Getürdi şûrete bî-tîşe vü teber lâle

Geçürdi rumhına gezdürmek için âfâkı

Ser-i 'adûñı idüp kana ğarķ her lâle

Yoluñda gördi ki sâbit-ķademiğ eyledi kûh

Ķuşatdı aña şehâ la'lden kemer lâle

Midâd müşk ü zeberced ķalem 'aķıķ devât

Getürdi medhûñi yazmağa çin seher lâle

Şabâ çemende dem urur neşim-i hulķuñdan

Hemişe anuñ için aña baş eger lâle

Dil-i 'adûda dem-âlûd olup durur tîrûñ

Gören şanur ki bitürmiş durur ğacer lâle

Nişânı ķanlı kefendür ğazâlaruñda senûñ

Şehîd olupdur eyâ şâh-ı pür-hüner lâle

Yoluñda sürmese idi yüzini toprağa
Çemen vilâyetin'olmazdı tãc-ver lâle

Buḥûr için ḥarem-i meclisüñde ṭoldurdu
Miyân-ı micmer-i yâķûta müşk-i ter lâle

Ya sürmedân-ı 'aķıķe pür itdi ḥãk-i derüñ
K'izüñ tozın idine sürme-i başar lâle

Gül-ãb-ı şebnem ile yur dehânını her řubḥ
Senüñ medã'iḥüñ ezber ider meger lâle

Ayaķ sürüme için meclisüñde sãķi-vãr
Alur müdãm ele la'lın piyãleler lâle

Dehãn-ı dõst gibi la'l sãĝar itdi özin
Elüñi öpmege ey řãh-ı baḥr ü ber lâle

Şehã 'adüñ ile ceng itmek ârzüsından
Gül-i ter oldu siper-düz u tır-ger lâle

Şu deñlü ķorkusu var bãd-ı heybetüñden kim
Ne bãdı kim göre dıtrer idüp ḥazer lâle

Nesîm-i 'adlũñ eger bir dem ide bâğa güzer

Firâķ odına dağı yaķmaya ciger lâle

Meger ki Şâh ışiginde yüzini ĥâk itdi

Ki tâc-dâr oluban buldı kerr ü ferr lâle

Semedũñ içi tozın buldı reh-güzerlerde

Anun-çün itdi yüzün ĥâk-i reh-güzer lâle

'Adũ-yı şâh ile ceng itmege çeküp sancaķ

Şükũfe leşkerine oldu râhber lâle

Elinde taş gedâlar gibi tırur yolda

Diler Ĥusrev-i âfâķı ide cer lâle

Diler ki ola ĥadengũñe gonçalar peykân

Umar ki gũne-i sũfâr ola her lâle

Nişâr-ı bezmũñ içün bâġbân-ı tab'-ı ĥired

Getürdi tarz-ı ġazelde bir iki ter lâle

Lebũñe dirdüm eyâ serv-i şim-ber lâle

Hezâr luţf ile ġüftâra gelse ger lâle

Ne ravzadur çemen-i dil ki yaz u kış anda
Biter hayâl-i cemâlûñle ser-be-ser lâle

Çemende cümle ruhuñ yâdına tutar sâğar
Eger semendür eger gül durur eger lâle

Senüñ gibi dağı bir hûb-rû püser gelmez
Gül-i ter olsa eger mâder ü peder lâle

Yüzüñle kâmet-i dil-cüyuñı görenler dir
Nihâl-i Sidre getürmiş durur Şemer lâle

Gelüp vücûde çü bildi lebüñ leŐâfetini
‘Adem diyârına kıldı yine sefer lâle

Disem kaşıde-i lâle n’olaki hüsñüñden
Nümünedür bize ey serv-i Şim-ber lâle

Ger itmeseydi aña sihr mağrıbı zülfüñ
Bitürmez idi yüzinde benefşeler lâle

Ya haÇ biter rûh-ı dilberde yâ Őehüñ vaşfin
Cemâli Şafhasına müşk ile yazar lâle

Başına gonça-şifat kondı efser-i devlet
 Çün oldı bende-i Sultân-ı baħr u ber lāle

Ger ire lāle-sitāna nesim-i terbiyetüñ
 Hemin ħayāt bulup ola cānver lāle

Nişār için yoluña tāze tāze şebnemden
 Getürdi ħoħka-ı mercān ile dürer lāle

Nümüne oldı çü rāyāt-ı şāh-ı 'ālemden
 Bu ada oldı çemenlerde mu'teber lāle

Dil açar idi şenāña benüm gibi hergün
 Bulaydı zerrece nuħka mecāl eger lāle

Teferrüc eyle ki rengin taħayyülātumdan
 Riyāz-ı menķıbetüñde nice biter lāle

Şu deñlü lāle biter bōstān-ı şı'rümde
 Ki bir çemende daħi bitmez ol ħadar lāle

Redif-i şı'rüm ile cedvelini defterümüñ
 Gören şanur bezemiş cūybār ter lāle

Bu dem ki miḥnet ile ğarḳ-ı ḥūn olupdur dil
Redif-i ŧi'rūm olursa 'aceb mi ger lāle

Hemiŧe derd ile ḳan ağlayaydı Ca'fer iün
Eger bulaydı ŧehā dide-i baŧar lāle

Nie ki ola dil-i derdmende ğona ŧebih
Nie ki vire ruḣ-ı dōstdan ḣaber lāle

Ḥasūduññ ḧola ḳan ile bağrı ğona ŧebih
Ruḣuñdan ala emenlerde reng üferr lāle

Ĝül ü ŧüküfe nie k'āfitāb u encümden
Ḥuta miŧāl ŧafaḳdan ola eŧer lāle

Ĝünün sa'ıd oluban ḥūn-ı dūŧmenüñ her dem
ŧafaḳ gibi ide āfāḳı ser-be-ser lāle

Ḥapuñda bende ola tāc-dārı her taḣtuñ
Nie kim ola beyābānda tāc-ver lāle

28

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Şubh-dem hoş yaşadı sebzede leşker nergis

Ki çemen milketini tuta ser-â-ser nergis

'Azm-i rezm eyleyüben geydi zümürüd haftân

Ele rumh aldı kodı başına miğfer nergis

Lâ-cerem leşker-i sermâyı hezimet kıluben

Bōstân tahtına şâh oldu muğarrer nergis

Yaptı bir kal'a-i firûze çemen mülkinde

Hişt-i zerden idüben burcını yek-ser nergis

Sūsenüñ gördi reyâhîne kılıç çekdügini

Kağıyup aldı ele hışm ile şeşper nergis

Pîr-ser toğmaz idi mâder-i eyyâmdan ol

Eger olmasaydı Zâl-i dil-âver nergis

Şaḥn-ı mızmâr-ı gülistânda olupdur güyâ

Nîze-i pūr-ı Peşeng-i püser-i Nevder nergis

Ṭâḳ-ı fırûze-i şâh üzre aşup zer ẓandıl
 Āfitâb felegi itdi muşavver nergis

Şâh-ı nergis ola zer keffelü mîzâna şebîh
 Tev'emân gibi ola anda dü peyker nergis

Gonça-i tâze 'arûs itdi bahâr ol 'irse
 K'iledür kâğıd-ı berg içre ƣoyup zer nergis

Bir yahûdî beçedür şanki çemen mülkinde
 Ki şarar başına destâr-ı muza'fer nergis

Yine şafrâyî mizâc olmağın olup maħmûm
 Lerze düşmiş durur endâmına ditrer nergis

Çârsû-yı çemen ü sebze de dükkânı yüzün
 Şaru taş ile bezer niteki berber nergis

Bâğ bir dilber-i pâkîze durur k'olmuş aña
 Gül ruħ sebze ģat u dîde-i aħver nergis

Pîşkeş virmek içün şâh-ı reyâģîne alur
 Zer-ger-i nâmiyeden şîm ƣadeģler nergis

Kışeden geh çıkarur beyza olup şu'bede-bâz

Kâğıd içre bişürür gâh muza'fer nergis

Câme vü pîrehen başa şarup gelmez idi

Şu kenârına degülmişse şinâver nergis

Şol gümüş pencere lü manzarasın yâsemenüñ

Qıldı gülşende temâşâ çü ser-â-ser nergis

Ėurfeler yaptı zeberced direk üstine idüp

Der üdîvârını zer hâkini 'anber nergis

Yereqân oldu meger kim şaru kâğıdlar ile

Bezedi hücre si dîvârını yek-ser nergis

Bunca şîm üzer ile biline dek hâke batup

Ki turur süsen-i âzâda berâber nergis

Genc ü mâl ile Kelîmu'l-lâh öñinde Qârûn

Qahr olup yire geçübdür aña beñzer nergis

Sebzede câmesini sebz 'âbâlardan idüp

Geydi dervîş oluben tâc-ı kalender nergis

Ağzına zer aluban rind-i naẓar-bâz gibi
Gördügi dilbere gülşende göz eyler nergis

Şâh-ı nergis ki yeşil şem‘ şebîh olmışdur
Anuñ üstinde nedür şu‘le-i âzer nergis

Tâc-ı zerrîn urunup elde tutar çüb meger
Oldı derbân-ı der-i şâh-ı muẓaffer nergis

Vâriş-i mülk Şeh Aḥmed ki ıul olmağa añıa
Yüzini göge tutup Tañrıdan ister nergis

Her nefes kâse-i zerrînini pür ‘anber ider
Tâ ki bezminde anuñ gezdüre micmer nergis

Baş urup ol Şeh ayağına nişâr itmeg-içün
Ṭabağ-ı çeşmin ider pür-zer ü gevher nergis

Zeng-i zer düzdi Şehâ taḫmağa şâhınlerüñe
Oluban çârsü-yı bâğda zer-ger nergis

Sen Şehinşâhuñ eger olmasa sancağdârı
Ne sebebden götürürdi ‘alem-i zer nergis

Çün gülistāna kudūmuñ haberin virdi şabā

Anuñ üstine nişār itdi diremler nergis

Şeref-i bezmüñ ider faşl-ı zemistānı bahār

Ki şürāhiler olur sūsen ü sāgar nergis

Yine 'aṭṭār-ı şabādan qalem ü kâgıd alur

Ki yazup midḥatüñi eyleye defter nergis

Qurdı eṭrāf-ı vişākuñda müzehheb ḥayme

Beñzer oldı ṭapuña mehter-i çāder nergis

Sihr üefsün oqıyup eyledi müjgānın zer

Na'l-i yekrānuña miḥ ola diyü her nergis

'Ahd-i 'adlünde Şehā şahid-i ra'nā-yı güle

Başını qalduruban baqmağa qorqar nergis

Bāgbānlar ṭutuban boynına ṭaḫmış reseni

Bōstānuñda günāh eyledi beñzer nergis

Kadehin bād-ı şabā pāreledi başında

'Ahd-i 'adlünde çün aldı ele sāgar nergis

Getürüp kâsesin a‘mâ gibi yol üzre kıomıŝ
K’uğradukça Şeh-i âfâkı ide cer nergis

İtlerüñe ciger-i haŝmuñı kıılmağâ kebâb
Düzedür sıh ü yağar sebzedede âzer nergis

Rehzen-i bād-ı şabâdan yağuban başa haŝır
Saña dâd uma-gelür ey Şeh-i dâver nergis

Bir kenizekdür ayağ üstine karşıñda turur
Eyleyüp kendüzini pür-zer ü ziver nergis

Gülşeni seyr ide-varsañ getürür mâ-ğazarı
Nâzük ağ çinî tabağlarla muza‘fer nergis

Şalsân at kal‘a-ı çarğa güneŝe lerze düşer
Esicek bād-ı şabâ sebzedede ditrer nergis

Boğazından aŝa-ğor bir budâğâ bād-ı bahâr
‘Ahd-i ‘adlünde uğırladı diye zer nergis

Giceler meclisüñe gelmeği sevdâ idünüp
Şem‘dân zer ider kendüzini her nergis

Gerden-i deste-i nergisde niçündür rişte
Boynı bağlu uluñ olmadı ise ger nergis

Gündüz uyursa ne añ şubha degin gülşende
Nice arşuña utar şem'-i mu'anber nergis

Bağladı fikr eli gül-deste-i medhüñ ucına
arz-ı uslûb-ı ğazelde bir iki ter nergis

Bulnurdı şanemâ çeşmüñe beñzer nergis
Olsa ger tığ-zen ü mest-i dil-âver nergis

Gözlerüm cüyı kenârında habâbı yaşumuñ
Oldı 'aks-i ruğ-ı zerd ile ser-â-ser nergis

Mışr-ı hüsnüñ ne aceb bāğcedür kim anda
Dizdi ançer biline niteki 'ar'ar nergis

Gözlerüñle ad-i dil-cüñi görenler didi kim
Bitirüpdür nazâr it şâh-ı şanevber nergis

Od yanar şevķüñ ile şem' gibi başında
Düşeli 'ıřķuña ey serv-i semen-ber nergis

Bir ela gözlü güler yüzlü püser sencileyin
Gelmiye ger peder ola gül ü mäder nergis

Egilüp yire elin şunduğı budur kim ide
Ayaguñ toprağına başına efser nergis

Güşe-i gamda çü şehlâ gözüñüñ hastasıyam
N'ola şî'rümde redif olur ise ger nergis

Asılır karşıña kandil-veş irmez çün eli
Ki yağa şem'üne pervâne gibi per nergis

Süz-ı şinemle gözüm yaşını taşvır eyler
Ki kıılır âteş ile âbı muşavver nergis

Çeşmi pür-nem bili hamdur şararup derdüñle
Görinür bencileyin hasta vu lâğar nergis

İrdügi yirde yazar âhları gösterüben
Nağş-ı şıfr u elif-i aşfer ü ağızar nergis

Bu sevâd-ı başar-ı yâr mı yâ vaşf-ı şehi
Kıldı mı şafha-ı çeşminde muharrer nergis

Serverâ gül gibi başumda yir var olalı
Dil ü cān ile saña bende vü çāker nergis

Hıfz idüp midhatüni mürğ-i hoş-elhān-ı seher
Bir ayağ üzre turup diñledür ezber nergis

Ol durur ehl-i nazar çünki reyāhın içre
Yaraşur olsa Şehā luṭfuña mazhar nergis

İşidüp kendüyi medhüñde redif itdügümi
Külehini sevinüp göklere atar nergis

Şöyle yazdum varak-ı medḥ ü ſenānı kim aña
Āferin eyler idi olsa süḥan-ver nergis

Nergis-i ſi'rüm olupdur gül-i ſad-berge karıb
Gerçi ſeş-berg olur sebzedede ekşer nergis

Beytümüñ her biri beñzer ſu semen-būlara kim
Başlarında ola ārāyiş için ter nergis

Rište-i nazm-ı dür-efşānum ile deste idüp
Gönderür bezm-i dil-āvüzüñe Ca'fer nergis

Ki el öpüp bulcağ hizmet-i şâh ile şeref
Kemterin bendeden irgüre du'alar nergis

Tâ ki gülşende gül-i ter ola hırşide şebîh
Tâ ki ahter gibi raşşende ola her nergis

Bâğ-ı kadrüñde ki bir küşedür andan eflâk
Gül-i nesrin ola gün Zühre-i ezher nergis

Efser-i 'izzet ü devlet kona Hağdan başuña
Niçe kim zerden ura başına efser nergis

29

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kıldı gül faşlı cihânı bâğ-ı cennâtu'n-na'ım
 'Âlemi bir nev' daği hâdiş itdi ol Kadım

Mürde-i hâk oldı zinde esdi çün bād-ı bahār
 Hoş nişân virdi dem-i 'İsâdan enfâs-ı nesim

Bâğa gir bismillâh ihlâş ile el-ḥamd okı-gör
 Bōstānı cennet itmiş şun'-ı Raḥmānu'r-Raḥim

Nev-cevân oldı Züleyhâ-veş bu dehr-i pîre-zen
 Olalı gül Yūsufi Mışr-ı çemen içre muķim

Duḡter-i 'İmrân gibi bir nefḡadandur ḡâmile
 Mâder-i tıfl-ı şükûfe şöyle ḡalmışken 'aķim

Tūbi-yi cennet nişānı olduğına yok ḡilâf
 Râstı şahn-ı çemende ḡadd-i serv-i müstakim

'İllet-i ḡamdan saḡıḡ ol ḡarf-i eyyām ile k'ol
 Lāleyi ecvef ḡılır hem nergisi eyler şakim

‘Arz idelden hüsni içinde gül yed-i beyzâsını
Bülbül-i ‘İsâ-nefes Mûsâ gibi oldu Kelîm

Ğonçanuñ metninde muzmerken dağâ’iğ mücmeli
Gül anı tafşîl ile şerh itdi zî tab‘-ı selîm

Güllerüñ kılmış mu‘aţtar micmerin gülşende bād
Meclis-i şehzâdeye beñzer buğûr eyler nesîm

Mâh-ı burc-ı salţanat Ğurşîd-i evc-i ma‘delet
Ğusrev-i Cemşîd-ferr şâh-ı cihân Sulţân Selîm

Ey ‘uyûn-ı encüm oldu gerd-i râhuñdan kağîl
V’ey cebîñ-i âsümândur dâğ-ı Ğükmüñden vesîm

Ğaşmetüñ cenbinde Şâhâ gün fağîr ü meh gedâ
Ğimmetüñ Ğvânında hem deryâ bağîl ü kân le’îm

Âb-ı cûduñdan riyâz-ı mekremet ser-sebz olup
Böstân-ı luţf oldu bād-ı ĞulĞuñdan şemîm

Yok durur Ğünîñ ciger bağrı delük devründe Ğiç
Nâfe vü dürdür eger var ise miskîñ ü yetîm

Luṭfi ŧuyından utanur cennet içre Selsebil
 ahırđ odından kıızup yanmadadur nâr-ı caım

Her nefes la'lünde zâhir luṭf-ı enfâs-ı Mesîḫ
 Her zamân keffüñde rûŧen mu'ciz-i dest-i Kelîm

Çünkü tarış-i ŧenân itmekle âŧır şab'
 Bir ğazel didüm mükemmel ben de ey ŧâh-ı kerîm

Ey ki ŧerm eyler yüzüñden tâze gül-berg-i ŧemîm
 V'ey ki ŧehlâ gözlerüñden nergis olmuŧdur saım

Yârı benden men' ider kûyında şurmasun raışb
 Çün baıřlüñ yiri olmaz dâr-ı cennâtü'n-na'ım

Ey gözüm nûrı budur hecrüñde añduĝum müjeñ
 Rûz-ı maḧŧerde hidâyetdür ŧırâř-ı müstaım

Nice ılmasun ta'accüb dil dehânuñ ḫâlini
 Çünkü herĝiz nota yodur miyim için ey zülf-i cîm

Didiler olmaz mücâvir Ka'bede kâfir neden
 Zülfünüñ cânâ ḫayâli dilde olmuŧdur muım

Hey'et-i zülf ü ruḥuñ dil mantıḳından añladum
Şüret-i devr-i teselsüldür 'alâ raġmi'l-hakım

Ḥüccet-i ḥüsn ümelâḥatdür vücūduñ ser-be-ser
Nitekim cūd u kerem burhānıdur Şāh-ı kerım

Ol ki burc-ı salṭanatda ṭal'ati bedr-i münır
Şol ki dürc-i memleketde zātıdur dürr-i yetım

Gevher-i luṭfi ğamından ḳan yudar kân içre la'l
Ḥāk-i pāyından utanup gizlenür ma'dende şım

Şehriyārā nev-bahār-ı midḥatüñ gülzārına
Benven ol bülbül ki 'anḳā bigidür mişlüm 'adım

Oldı şırın sözlerümden cān dehānı pür-şeker
Tütü -yi dil olalı medḥüñ kelāmı-yle kelım

Bāĝ-ı medḥüñde ḥurūş itdükçe ṭab'um bülbüli
Reşk idüp feryād ider ṭāvūs-ı gülzār-ı na'ım

Oldı Ca'fer ey şıfātı Muşṭafā ḥulkı Ḥasan
Āsitānuñda senüñ Ḥassān maḳāmında mukım

Bâğ u rāga nitekim revnağ vire faşl-ı bahār

Gülsitānı niçe kim hoş-bū kıla bād-ı nesim

Nev-bahār-ı devletüñe irmesün hergiz hazān

Gülşen-i bahtuñı ser-sebz eylesün Rabbü'l-Kerim

30

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

Sepide-dem ki serâpây zûlmet-i şeb-i târ
 ẖulû'-ı kevkebesinden nehâruñ itdi firâr

Belürdi çün 'alem-i zer-nigâr-ı şubḥ yine
 Dürildi çâdır-ı kuḥlî vü çetr-i 'anber-bâr

ẖulû'-ı mihr ile ref'-i şeb itdi şâhid-i rûz
 Eli-ye şanki yüzinden giderdi burḳâ'ı yâr

Açıldı revzene-i şubḥ buldı çün menfez
 Buḥâr gibi çıkup gitdi zûlmet-i şeb-i târ

Mecerre vâdî-yi gül olmuş idi encümden
 Sepide-dem çü görindi ḫalî'a-i envâr

Müşerref itdi gelüp âfitâb-ı 'âlem-tâb
 Şükûh-ı yümn-i ḫudûmı-ye hoş Süleymân-vâr

Sipâh-ı mürçeveş udḫulü mesâkineküm
 Sözüne itdi iḫâ'at şevâbit ü seyyâr

Görinmez oldu kevâkib ser-â-ser oldu nihân

Ne Müşterî ne 'Utârid ne mâh-ı şim-'izâr

Çün itdi kevkebe-i tûlicü'n-nehâr zuhûr

Çıkardı hâtif-cân fe'n-zurû ile'l-âşâr

İrişdi vaqt-i seher-gâh isfirû bi'l-fecri

Hadîşî ile 'amel eyledi şîgâr u kibâr

Görindi âyine-i âfitâb tûtî -veş

Kelâma başladı yir yir muhaddîş-i aḥbâr

Havâ muḳâra'asından vücûde geldi çü şavt

Reh-i şimâḥdan itdi dimâg evine güzâr

İrişdi anuñ ile bir peyâm-ı cân-perver

Niteki bād-ı bahâr ile nefḥa-i ezhâr

Hulâşası bu ki itmişdi ihtiyâr-ı sefer

Sa'âdet ile Hüdâvendigâr-ı devlet-yâr

Mekânı merḥalelerde otağ idi rengin

Niteki şâh-ı reyâḥine gonça-i güzâr

Otağdan çıkacak devlet ü sa‘âdet ile
İderdi hâne-i zîn-i zemîni soffa-ı bār

Güneş gibi ki esed burcını müşerref ide
Kılurdu şîr ‘alem sâyesinde istikrâr

İrişdi dem ki tülû‘ ide tāk-ı eyvândan
Çerâğ-ı mihr-i ruḥı kavsdan kamer-kirdâr

‘Avâm iderdi gümân anı kim muşâff oluben
Yed-i fevâris alaydı seḥâb-ı sâ‘iḳa-bār

Geçeydi dil yirine şînelerde peykânlar
İdeydi nâvek-i dil-düz cân içinde qarâr

Gögüs gereydi siper ḳan içeydi şü yirine
Niteki ğamze-i cānān pelârek-i ḥün-ḥvār

Nigâr-ı tîr-i seḥî-ḳadden olduğınca cüdâ
Enîñ ideydi kemânlar niteki ‘âşîḳ-ı zār

Nuḳûd-ı cān olaydı ‘arûs-ı devlete mehr
Cemâl-i nuşrete şimşîr olaydı âyine-dâr

Ta'akkül eylemiş idi velî ulî'l-elbâb

Teferrüs eylemiş idi tamâm ulu'l-ebşâr

Benât-ı na'ş mişâli olur perişân-hâl

Ne deñlü haşm ki direng ide Süreyyâ-vâr

Kaçan ki neyyir-i a'zâm gibi çeke leşker

Şeh-i sitâre-sipeh Husrev-i felek-mikdâr

Firâset oldu muhakkağ ta'akkul oldu şahîh

Müsellem oldu cihân mı-müzâhim-i ağıyâr

Zafer kulavuz u te'yîd-i İzedî rehber

Felek rehi vü sa'âdet refîk ü devlet yâr

İdüp semend-i sebük-pâyı çarhı tozlara ğark

Uş irdi menziline Şâh-ı Müşteri-dîdâr

Yiri durur kim ola kehkeşân-ı çarha şebîh

Nişâr-ı dirhem ile uğraduğı râh-güzâr

Mağal durur k'izi tozına az u çok dimeyüp

Sehâb eline giren gevheri hep ide nişâr

Başuñda var ise devlet yolında hâk olı-gör
Sipihre efser olur kim k'ola yolına ğubâr

Peyâm-ı mağdem-i şehden irişdi cāna sürür
Şu resme kim ide ser-sebz hâki bûy-ı bahâr

Ğam ile ğonça gibi teng olan dil-i pür-ğün
Açıldı gül gibi ğüldi mişâl-i çehre-i yâr

Bu fikr geldi ki yâ Rab n'idem ne çâre kılam
Nice tarîka sülûk eyleyem ki âhir-i kâr

Leb-i edeble ayağın öpem rikâbı gibi
Sürüp rikâbına zir gibi çehre vü ruhsâr

Ğired didi ki kuluñ pâdişâhına lâyıķ
Du'â-yı Ğayrdan özge dağı ne tuhfesi var

Medâ'ihinde yine bir kaşide bünyâd it
Cihân kitâbesine eyle anı naķş-ı nigâr

K'ola revân yedi iklîme bahr-ı nazmuñdan
Du'â güherleri ile sefâ'in-i eş'âr

Bu re'y ile ele aldum devât ile hâme
Dilüme nâṭıka itdi bu ıḳd-ı dūrri nişâr

Eyâ serîr-i sa'âdetde Husrev-i dîndâr
Sikender-âyet ü meh-râyet âfitâb-âşâr

Muḫîṭ-himmet ü deryâ-nevâl u kân-baḫşîş
Zemîṇ-sşebât u zemâne-şitâb u kûh-vaḳâr

Cihân-güşây memâlik-sitân Şâh Selîm
Ki rây-ı rûşenidür âfitâb-ı fetḫe medâr

Ḥakîm-i mes'ele-âmûz-ı 'aḳl -küll zihni
Zamîri âyine-i 'ilm-i 'âlemü'l-esrâr

Kef-i cevâd-ı zer-efşânı ḳâsımu'l-erzâḳ
Dem-i ḫüsâm-ı ser-efşânı ḳâṭı'u'l-a'mâr

Hilâl ṭavḳ-ı girîbân ḳabâ-yı 'izzinde
Sipîhr ceyb-i celâlinde tûgme-i zer-kâr

Güneş serâçe-i ḳadrinde şemse-i zerrîṇ
Nücüm bâb-ı refî'inde nuḳre-gün mismâr

İzi tozına felek sürmeseydi her gün yüz
Mecerreden niçün olurdu çehresinde ğubār

Kaçan ki na'l-i semendi ola ğubār-engiz
Cihān-neverd oluben ol tek-āver-i rehvār

Ne ālî himmet olur na'l-i tevsenüñ Şāhā
Ki hem-‘inān ider eflāke gerdeni her bār

Birisi gün gözine sürme-i sa‘ādet olur
Birisini felek eyler ‘arūs-ı fethe sivār

Şihāb çarḡ oḡın atar kemîne bir bendeñ
Simāk-ı rāmiḡ önüñde ğulām-ı niže-ġüzār

Sipihr oldı çü fertüt eyledi teslîm
Cihānı baḡtuña görđi cevān u devlet yār

Mümidd-i nāmeye olursa baḡt -ı bîdāruñ
Ḥilāf-ı tab‘ ger ola.....bu kenār

Neşîm-i terbiyetüñden irürse bir nefḡa
Bitüre meyve-serālarda naḡş olan eşcār

Hevâ-yı medhûñ ile arzû-yı dîdâruñ
Şu deñlü nefis-i nebâtîye eylemişdür kâr

Çarîbdür ki kelîm ola süsen-i ebkem
‘Uyûn-ı nergis ide kesb-i hîlye-i ebşâr

Tabîb-i hâzîk-ı luţfuñ ‘inâyet eylerse
Berî ola hafakandan nesâ'im-i eşhâr

Dilerdi meh çıka kîţül-i kâdrüñe emmâ
Ne kıla pâye-i evvelde ‘arîz oldu devâr

Sinân-ı rumhı çıgup gitse püşt-i a'dâdan
Ta'accüb eylemeñüz pōstdan çıkar çün mâr

Bî-pâ vüser toğa anda kamu etfâl
Ne mülke uğrarsa bir kez kılcı şâ'îka-vâr

Hayâl-i tâbiş-i kahrı dil-i bihâra eger
Güzer kıla ola ol dem bihâr-ı heft buhâr

Cihân ki ‘adlûñ ile bâğ-ı hulddur anda
Kimesne bâr-ı girân çekmeye meger eşcâr

Buḥār k'abr ola ol ebr-i tîreden dâ'im
Nüzûl ide қаҗarāt-ı maṭar yirine şerār

Kimesneye degül illā ki bûma ḥayf oldu
Cihān sarāyına 'adlũñ olalıdan mi'mār

Zamān-ı ma'deletũñde olup durur pinhān
Şebîh-i bâde-i la'l olmağın leb-i dildār

Külehde ḥabs olup andan çıқup aşılmazdı
Cemāl ilinde degülmişse turreler tarrār

Buları böyle görüp olsa tañ mı ḥavfinden
Muқım-i güşe-i miḥrāb gamze-i 'ayyār

Umar ki münşî-i aḥkāmuñ ola kâzî-yi çarḥ
Diler ki ola 'Uṭārid қаpuñda defterdar

Direm döküp giceler tā şabāḥa dek encüm
Cihāna bezl-i cemîlüñ ider ḥesāb u şumār

Saḥîḥ қavl-i Nebîdür yoğ ihtimāl-i ḥilāf
Ki birr ümekremet ile 'abîd olur aḥrār

Kim ola k'olmaya cāndan saña kemîne gulām

Kim ola k'olmaya bāb-ı vefāda hıdmetkār

Yoluñda şıdķ ile bil bađlamayanuñ olsun

Bilindeki kemeri devr-i haşre dek zünnār

Reh-i vefāda şu kim mār gibi kej-rev ola

Helāk-i cānına cisminde her reg olsun mār

Hakım-i Şāni'-i bı-çün haķı ki birligine

Eger zemīn ü eger āsumān ider iķrār

'Aķā kıllur bir avuç hūke kudret-i pāki

Dil-i Hudāy-şinās u zebān-ı şükr-güzār

Hulūş-ı niyet ü hūsn-i 'aķidet ile tamām

Du'ā-yı şān-ı şerīfüñ dilümde leyl ü nehār

Ne vechi var baña mızān-ı dehr ide nişeng

Çü naķd-i ķalbüm ola zer gibi tamām-'ayār

Ne sır durur ki hūner sikkesi-yle 'ālemde

'Aziz iken direm-āsā ķapuñda olam hıvār

Nice gelüp leked-i har rakı̇b ü ide cihân
Beni keşide-‘inân u anı güsiste-mihâr

Dilerdi dil ki düzüp müy-ı fikrden hâme
Sarây-ı medhüñi naķş eyleyeydi Mânî-vâr

Elin Şel eylemiş âlâm yazmadın bir beyt
Ki saña lâyıķ ola ey Şeh-i felek-miķdâr

ĖariĖbler durur emmâ cemî‘-i ebyâtum
N’ola ĖariĖ-nevâz ola Şâh-ı niķû-kâr

EgerĖi Ėapladı dil ĖülŐenini ser-tâ-ser
ĖariĖm-i Şinede Ėâr-ı Ėumûm-ı nâ-hencâr

Bahâr-ı ma‘deletüñde ümiğd-vâram kim
Hezâr ĖonĖa-i ŐâĖi bitüre her bir Ėâr

Ne Ėam belâlar ile Ėıldı ise Ėâmetümi
Ėamîde Ėeng gibi rûzgâr-ı bed-kirdâr

Nevâziş eyler iseñ nağme-i dil-âviğüm
Getüre ŐevĖ ile rakşa cihânda her ne ki var

Çü kımyâ nazaruñ hâki zer kıılır benden

Diriğ itme 'inâyet nazırların zinhâr

Ki giç görür kıafes-i âbnûs u âc-ı cihân

Benüm gibi dağı bir tütü -yi Şeker-güftâr

Baña ne vağt-i ferâgat ne inzivâ demidür

Tena'um eylemedin devletüñde bir miğdâr

Cefâlarına sipihr itmedin henüz 'ivaz

Zemâne eylemedin itdüğine istiğfâr

Cihân fazâ'ilümüñ virmedin dağı kıadrin

Bizâ'at-i hünerüm bulmadın dağı bâzâr

Kıarın-i hâlüm olursa vüfür-ı 'âtıfetüñ

Kıoyam zemânede devrüñde ben de çok âşâr

MüveŐŐađ ism-i Őerifüñle ey Sikender-i 'ahd

Nice risâleler ihdâŐ idem Aristü-vâr

Musenefâtum ola çok Şerif fenlerde

Gelüp beyâza sevâd-ı netâ'ic-i efkâr

Ma'ânî-yi ter ü tâze guşûn-ı kilkümden
Cihâna gül gibi her yıl çıka hezâr hezâr

Uzatma kışşayı Ca'fer nedür bu lâf u güzâf
Du'â-yı hayr ile hatm it hüner degül işâr

Var ise sende hüner sen de zâ'î' olmazsın
Kanı zemânede şeh tab'ı gibi bir mi'yâr

Nice k'ola müteceddid havâdiş-i eyyâm
Nice k'ola müte'âkıb şühür u leyl ü nehâr

Saña vu haylüne Şâhâ fütûh-ı bî-pâyân
Müyesser eyleye Haq bi'l-'aşıyyi ve'l-ibkâr

Dıraht-ı kadrüñüñ ola riyâz-ı rif'atde
Guşûn-ı nâzıresine nücüm-ı zâhire bâr

Sen aşl-ı kāmili fer'ıyle 'ömr ü devletde
Hudâ-yı 'azze ve cell ide ber-ğordâr

31

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

I

Dünyâ maḳâm-ı ḥasret ü derd ü belâyimiş

Miḥnet ocağı gam evi mâtem-serâyimiş

‘Az̄b-ı firâtı milḥ-i ücâc u ‘az̄âb-ı nâr

Dârûsı derd ü sıḥḥatı renc ü ‘anâyimiş

Çün şuya naḳş olur şuver-i cism-i âdemi

Fıkr-i beḳâ kişiyे bir olmaz hevâyimiş

Virme gönül zaḥârif-i dünyâyaya ey ‘aziz

Alur gözi ile eyle naẓar hep hebâyimiş

Müşk-i Ḥaṭâ didükleri efsürde ḥûn imiş

Rağbet füsürde ḥûna be-ğayet ḥaṭâyimiş

Bağrında baş imiş şadefüñ her dür-i yetim

Nâziş anuñla âdemiye nâ-sezâyimiş

Her ser-firâzı ḳapmağa mânend-i berg-i kâh

Çarḥ-ı felek elinde güher keh-rübâyimiş

Mü'minlerüñ cenâzesine hâzır olmağa
Ervâh-ı kıuds şayhası ra'd-ı şalâyımış

Her gün giden 'azizlerüñ mâtemin tutar
Ka'be libâsı dâ'im anuñ-çün karayımış

Ol şeh kanı 'âleme in'âmı 'âm idi
Dimezdi bu tûvânger imiş ol gedâyımış

Haqqâ ki sâyesinde birer pâdişâh idük
Mülk-i cihânda bilmemişüz ol hümâyımış

Meclisler içre derd ile şimden girü dirîğ
Ney gibi her nefes işimüz vây vây imiş

Dūd-ı dili çıkup depesinden benüm bigi
Olsa benefşeler kara yaşlu revâyımış

Ol tâc u taht terkin uran şehriyâr için
Sultân-ı berr ü baħr Hudâvendigâr için

II

Seylâb-ı dide âteş-i dilden olup buħâr
Eyler buħârı âh-ı hunük ebr-i guşsa-bâr

Yağmur yirine yağsa cihâna belâ vu ğam

Ṭūfân-ı fitne 'âlemi ğarķ itse vechi var

Yılduz degül düşen giceler göz yaşıdur ol

Çeşm-i zemâne derd ile olmışdur eşk-bâr

Dün gün yanar ğam odına micmer gibi güneş

Mâh-ı tamâm erir nitekim şem'-i tâbdâr

Ol Şeh firâķı ile ki olmışdı Ka'be-veş

Dergâhı kıble-gâh-ı selâṭin-i nâmdâr

Bu bir muşbet oldı ki mecmû'-ı kâ'inât

Yıllarla yiridür kim ide girye zâr zâr

İre şerâdan evc-i Şüreyyâya seyl-i eşk

Seyyâreler yüze şu yüzinde ḥabâbvâr

Ruḥsârelerde gözyaşı ni'lüfer üzre âb

Diller derûn-ı şınede ḥâkister içre nâr

Her şeb degül felekde görinen sitâreler

Çıķmış duḥân-ı âh ile yir yir göge şerâr

Deryāya düşdi Dicle vü Ceyhün bu derdden
 Bî-ṭākat oldı bağrına taş başdı kûhsār

Yüz yirde ırmaladı yüzün kıana yudı gül
 Kıodı şabā eli-yle çemen bağına gubār

Süsen şarındı gök futalar itdi yaslar
 Dāğ-ı ğam urdı bağrına biñ yirde lālezār

Gülşenler içre başı kıaba oldı servler
 Toprak döşendi sāyeler ağıladı çeşmesār

Ol tāk u taht terkin uran şehriyār için
 Sulṭān-ı berr ü baħr Ĥudāvendigār için

III

El çekdüğini dünyeden ol şāh-ı dīn-penāh
 Ĥayrettedür ra'iyet ü Ĥasrettedür sipāh

Ser-geştedür sipihr ü fūrū-māndedür zemīn
 Āzürdedür ma'ādin ü pejmürdedür giyāh

Jülüde-müy çehre-Ĥarāşide merd ü zen
 Efkende her kıabāçe vü üftāde her külāh

Ĥandide-i seĥâb idi yâ ĥubbe-i ĥabâb

Kim az zamân içinde bozıldı bu kârgâh

Ne yirdedür ne gökde bulutlar bu ĥuşşadan

Āvâreler ĥabâb u ider nâleler miyâh

Bu oddur ihtirâĥa şalan hep kevâkibi

Bu ĥamdan âh ider dem-i serd ile şubĥ-gâh

Ĥasretler ile deşnelere düşdi âfitâb

Urdı ťabanca vu yüzini gök gök itdi mâh

Bencileyin yaĥasını şubĥ itdi çâk çâk

Şeb kıldı zülf-i yâr gibi kisvetin siyâh

Rûy-ı zemîni gözyaşı ser-tâ-ser itdi göl

Yir bulmayup ĥarâr idecek çıĥdı çarĥa âh

Göz yumdı cümle mülkden ü mâl ü milketden

Ĥvâb -ı ĥuzûra vardı meger ol ĥuceste şâh

Begler fiĥân u nâleyi âheste eyleñüz

Bi'llah râĥat olsun ımızĥandı Pâdişâh

Teff-i temüz-ı hâdişe od urdı ‘âleme
Tâ kim tolandı dîdeden ol sâye-i İlâh

İnsân n’olur ki derd ile mecmû‘-ı kâ’inât
Tâ haşr olunca yiridür eylerse âh u vâh

Ol tâc u taht terkin uran şehriyâr için
Sultân-ı berr ü baħr Hudâvendigâr için

IV

Ol ‘aqlı pîr ü devlet ü bahtı cevân kıanı
Zâtı cihâna cân idi cân-ı cihân kıanı

Taķvâ vu zühdü hilm ile sultân-ı ‘ârifin
Şeh Bâyezîd mehdi-yi âħir zamân kıanı

‘Ahdinde hâs u ‘âm hep âsüde-hâl idi
Ol ‘ahd-i dil-peziir ü ol emn ü emân kıanı

Ye’cüc-ı faķr u fâķaya ħayl-i ‘inâyeti
Sed çekmege Sikender-i ğitî-sitân kıanı

Zulm ile toldı dehr içi tāk-ı zemâneye
Zencir-i ‘adl aşmaga Nüşinrevân kıanı

Şîrîn söz ile kendüye cāndan gulām iden
Cümle cihānı Hüsrev-i Hüsrev-nişān anı

Hāk-ı haıre Şimdi berāber olup yatur
Ol kerr ü ferr ü miknet ü tāb u tūvān anı

Yiriydi cān iinde ideydük yirin veli
Bu minet ü belālar ile bizde cān anı

Yansa yaılsa ber ü giriş itse n'ola ra'd
Ol dest-i cūdı ebr-i dūr-feşān olan anı

Şolsun benefşe hāke dökülsün gül ü semen
Ol rūy u mūyı yāsemen ü erguvān anı

Ey nergis a gözüñ uyuma girye vatidür
Çeşm-i çerā-ı dide-i 'Oşmāniyān anı

V'ey gül zamān-ı hānde degül ebr ü bāddan
Şerm eyle bari girye vü āh u figān anı

Zāri-kūnān benümle oımaa merşiyे
Kumri vü sār u fahte-i bōstān anı

Ol tâc u taht terkin uran şehriyâr için
Sultân-ı berr ü baħr Hudâvendigâr için

V

Yâ Rab maķâmı Ravza-i dârü's-selâm ola
Yâri daħi Resûl-'aleyhi's-selâm ola

Bunda bu gün çü hâmi-yi şer'-i kavim idi
Yarın şefî'i Hazret-i Hayrû'l-enâm ola

Dünyâda müslimîne ser-â-ser imâm idi
'Uķbâda zümre-i su'adâya imâm ola

Rûh-ı revânına nefes-i rûh-ı kudsdan
Her gün hezâr kerre selâm u kelâm ola

Tutmaĝa tâze gülşen-i cânını hâkine
Bârân-ı ebr-i rahmet-i Haķ müstedâm ola

Ehl-i şafâ katında mezâr-ı şerîfine
Kadr ü şerefde hürmet-i Beytü'l-Harâm ola

Tâ haşr olunca hıvâb-geh-i evliyâ gibi
Kabri du'â kabûl olacaķ bir maķâm ola

Cârüb-ı hâki kâkül-i müşkîn-i hür-ı 'ın
Tozın tozına 'anber-i sârâ gulâm ola

Aşhâb-ı keşfe ravzasınıñ lâle vü güli
Vaḥdet şarâbın içmege yâkût câm ola

'Aks-i cemâl-i hür-i cinân ile ḥâkinüñ
Her dem biten giyâhı gül-i la'l-fâm ola

Bundan ğam ile gitdi vü anda ümîddür
Kudsîler ile ülfet idüp şâdkâm ola

Çün kılmadı vefâ aña bu çarḥ-ı pür-cefâ
'Ârif olana va'z u naşîḥat tamâm ola

Tâ ḳalibüñde rûḥ ola Ca'fer başuñda hûş
Dün gün dilüñde ḥayr du'â ber-devâm ola

Ol tâc u taḥt terkin uran şehriyâr için
Sultân-ı berr ü baḥr Ḥudâvendigâr için

32

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şubh-dem 'ayş ü neşâta eyleyüp âgâz gül
 Ğonçalar hargâhınıñ eyvânın itdi bâz gül
 Çıkdı gülşen şoffasına oldı 'işret-sâz gül
 Tutdı mehrûlar gibi câm-ı şarâb-ı nâz gül
 Düşdi rind-i mey-perest olanlara enbâz gül
 Def tutup hoş oldı nây-ı bülbüle dem-sâz gül

'Alemlere bâziçeler göstermek için rûzgâr
 Saldı bir naç'-ı zümür-rüd-gün zemîne sebze-zâr
 Mühredür tall hoşkadur gonça muşâ'biddür bahâr
 Ğaybden bir bir zühür eyler Ğarâ'ib bî-şümâr
 Geh ser-i tütî-veş oldı geh düm-i tāvūs-vâr
 Niçe şekle girdi beñzer k'oldı şüret-bâz gül

Ğonçadan kim tâze aķ gül yaprağı gösterdi ser
 Ağzına habb-i nebât aldı yeşil tütî meger
 Kendüzine şâh-ı güllerden düzüp âyîne per
 Her hadîka şanki bir tāvūs-ı nerdür cilve-ger
 Ğonçadan olmaz idi sâķında jeng olmasa ger
 Bülbülüñ gönli kuşın şayd itmege şebbâz gül

Bâd-ı Nevrûz ile geldi bâğa gül-berg-i semen
 Genc-i bâd-âverd için gencine oldu her çemen
 Şebnem ile târ-ı sünbül rişte-i dürr-i 'Aden
 Dürle mâl-â-mâl hum her nâ-şüküfte nesteren
 Şol kadar oldu tüvân-ger kim 'idâd-ı gönçadan
 La'l üyâkût ile taldurdu niçe burgaz gül

Sebze sūsenden dönüp şemşir-ger dükkânına
 Beñzemiş sūsen zirihci pişe-ver dükkânına
 Virmege şâh-ı semenler zıb ü fer dükkânına
 Şayrefî-veş şim sâgarlar düzer dükkânına
 Gönçadan zeyn eylemezdi tügmeler dükkânına
 Çarsū-yı bâğ içinde olmasa kızzâz gül

Nefha-ı Rūhu'l-kudūs midür şabâ kim her şecer
 Duhter-i İmrân gibi andan olupdur bārver
 Gülsitânlarda yeşil şarmış başına gönçalar
 Zümre-i Âl-i Nebî evlâd-ı Haydardur meger
 Geh yed-i beyzâ gehi yâkût levh ibrâz ider
 Gösterür Mūşâ-şifat münkirlere i'câz gül

Mevsim-i gül geldi germ oldu yine bāzār-ı ʻışk
 Bir avuc kül itdi yakup ʻandelibi nār-ı ʻışk
 Ebr sevdāyı nesim-i şubḥ-dem bīmār-ı ʻışk
 Kūhken olmuş şular şırın degil mi kār-ı ʻışk
 Çak reyāḥiñe sirāyet eylemiş āsār-ı ʻışk
 ʻĀşık miskın benefşe dilber-i ṭannāz gül

Ravzalar kim her ṭarafdan sūnbül-i ter gösterür
 Şüret-i rüy-ı nigār u mūy-ı dilber gösterür
 Ergavān reng-i ruḥ-ı yār-ı semen-ber gösterür
 Her benefşe nüşḥa-i ḥaṭṭ-ı muʻanber gösterür
 Lāle-i raʻnāya ucından gözet zer gösterür
 Beñzer olmuş bōstānda rind-i şāhid-bāz gül

Noḳṭa-i jengār-ı gōnça oldu laʻlın dāʻire
 Sofralar açıldı yir yir vāride vü şādıra
 Ğāʻibe gülbāng idüp şalā dir ḥāzıra
 Vaḳti ḥoş gör kār-ı ferdāyı getürme ḥāṭıra
 Yar idin bir dilberi kʻola cihānda nādire
 ʻİşret it anuñla kim bir haftaya ḳalmaz gül

Çekmege rıtl-ı girânı saña hıffetdür bu gün
 Fırşatı fevt itme kim fırşat ganiyetdür bu gün
 Nev-bahâr ile çemenler bâğ-ı cennetdür bu gün
 Hür u gilmân ile hoş hoş vaqt-i şohbetdür bu gün
 Gülşene konmuş hümâ-yı 'ayş u 'işretdür bugün
 Devlet aña sāyesin kim tiz ider pervâz gül

Şahn-ı şahrâ hâtır-efrüz u reyâhın dil-nevâz
 Kûh ser-sebz ü çemen hurrem şecerler ser-firâz
 Her kenâr-ı çeşme ve cû pür-nihâl-i serv-i nâz
 Her nefes eyler ser-i serv üzre kumrılar niyâz
 Hoş bağışlar sohbetin idenlere 'ömr-i dirâz
 Sâkiyâ olmaz 'aceb ger olsa 'ömri az gül

Açılır yir yir neşim-ı şubh ile nûvârlar
 Yâsemîn ile bulur zînet der ü dîvârlar
 Deste deste idüp elde tutmağa dildârlar
 Dâmenin pür-lâle-i şîrâb ider kuhsârlar
 'İd-i Nevrûzı mübârek bād ider gülzârlar
 Bād eli-yle gönderür cānâ saña her yaz gül

Yâd idüp gülşende sen tâze nihâlün vaşfını
 Qaldı hayrân serv işidüp yâl ü bâlün vaşfını
 Gonça leb açdı k'ide gunc u delâlün vaşfını
 Oldı dil her berg kıılmağa kemâlün vaşfını
 Gonçayiken k'açılur gūyâ cemâlün vaşfını
 Başt idüp itnâb ider itmiş iken içâz gül

Boynına yüz yirde urup yine sevdâ sünbülün
 Boynı bağılu bir qara kul idinüpdür kâkülün
 Lebleründen telhliklerle geçer 'ömri mülün
 Gülgülin unutturur şirîn zebânuñ bülbülün
 Qaddüne beñzetdügi-çün kendüyi şâh-ı gülün
 Başına odlar yakupdur ey büt-i şannâz gül

Hasretünden kim bınarı çeşmümün ırmağ olur
 Şinem üstine düşen her qatresi bir dâğ olur
 Süz-ı dilden ten şararmış bir qurı yaprağ olur
 Şükr aña kim bâğa yaprağ 'âkıbet toprağ olur
 'Âlem-i hüsn-i cihân-gırün ne hurrem bâğ olur
 K'anda nergis nâvek-efkendür kemend-endâz gül

Bād olup ferrâş her dem yollaruñı pāk ider
 Ҳasretüñden ebr daḡı gözlerin nem-nāk ider
 Ҳaṭṭ-ı reyḡānuñ hevāsı sūseni ḡam-nāk ider
 Lāle ruḡsāruñ ḡamından çehresin ḡāk ider
 Ğonçadan gögsine muşt urup yaḡasın çāk ider
 Dil virüp beñzer saña olmuş baña enbāz gül

Ey dil ücān milketine saçları mālîk-riḡāb
 V'ey cemāl üḡüsñ ilinde ḡaşları 'ālî-cenāb
 Şöyle itmişken cihānı 'adl-i Şāh-ı kām-yāb
 Kim gözin yumar şarāb üstine geldükçe ḡabāb
 Korḡusuz başdur ki tutar sāḡar-ı yāḡūt-ı nāb
 Oluban mey-gün lebün yādına 'işret-sāz gül

Zıll-ı ḡaḡ Sultān Selîm Şāh ibn-i Sultān Bāyezîd
 Eylesün Tañrı ta'ālā müddet-i 'ömrin medîd
 ḡançer-i ser-tîzîdür ḡufl-i fütūḡata kilîd
 Tîḡinün şānında münzeldir ve enzelnā'-ḡadîd
 Cümle 'ālem şehlerinden şevket üḡadri mezîd
 Nitekim olmuş ḡamu ezhārdan mümtāz gül

Dem urur beñzer ki hulkũndan dem-i ürdibihişt
 K'eyledi rüy-ı zemîni ser-be-ser hurrem-bihişt
 Hoş zümürüd şoffalar yir yir leb-i enhâr u kişt
 Her nihâl-i yâsemîn bir cevşen-i mîñâ-sirişt
 Ğurfeler yaptı çemenlerde zer üyâkût hışt
 Şol kadar kim buldı devrũnde na'ım ü nâz gül

'Ahd-i 'adlũnde nesim olduçça şâhâ perde-der
 Bim-i qahruñ şavleti bîd ü çenârı ditretür
 Nergis-i mestũñ zemâne sâğarın başında şır
 Böyle tutmuşken nizâm aḥvâl-i 'âlem niçe bir
 'İtr-ı ceyb-i dil-rübâlardan açup ağıyâra sır
 Oldı bu az yaş içinde baş açuḡ gammâz gül

Âferin olsun bu 'adle şad hezârân âferin
 K'eyleyüp gülden tazallüm bülbül itdükçe enin
 Def-i zulm için yaqarlar verd-i ra'nâyı hemin
 Şahne-i mülk-i çemen ya'nî nesim-i 'anberin
 Altun imzâlardur almış ey şeh-i pâkize-din
 Zimmeti ibrâsına hüccet ider ibrâz gül

Şu kıllur feryâd aña bād itdügin bildürmege
 Ol sebük-ser zülme bünyâd itdügin bildürmege
 Cevr ile her dem anı yâd itdügin bildürmege
 Uruban zencîre bîdâd itdügin bildürmege
 Halka hulkûñ cem'-i ezdâd itdügin bildürmege
 Penbe-i berk içre âteş eylemiş iħrâz gül

Nev-cevân olmuş yine pîr-i kühen-sâl-i cihân
 Sebzeler bitmiş riyâz-ı cennet olmuş böstân
 Berre-i gerdûna bulup âteş-i mihr iktirân
 Hvân-ı bezmüñ-çün kıuzı biryânın eyler âsümân
 Her seher gonça tenûrından çıkarur tâze nân
 Beñzer olmuş maţbaħuñda kemterin ħabbâz gül

Cismini nergis kıamu çeşm eyledi kim şubħ-dem
 Devlet-i dîdâr-ı cân-baħşuñla ola muğtenem
 Ğonça-i nevreste gülşende ser-â-ser oldu fem
 Hâk-i pâyuñ öpmeye ey Pâdişâh-ı muħterem
 Kıapuña yüz sürmek içün rûy olur ser tâ kıadem
 Ĥidmetüñe gösterür şol deñlü ħırş u âz gül

Sensin ol k'adını Şâri' sâye-i Yezdân urur
 Himmetüñ çarh-ı berîne süllem-i hızlân urur
 Gök yüzinde tığüñi hürşid-i nûr-efşân urur
 Top idüp haşmuñ başın kavş-i kuzah çevgân urur
 Tır idüp tâze şâhı gonçadan peykân urur
 Hâsidüñ kaşdına ister k'ola tır-endâz gül

Sensin ol kim rîze-çîn-i gün cemâli hıvânınuñ
 Bir dilim nânı meh-i nev himmeti şeylânınuñ
 Sensin ol kim dahl-i 'âlem fazlası ihsânınuñ
 Sensin ol kim kemterin vaşşâf medhüñ hıvânınuñ
 Ağzını kılmaga pür-zer gonçalar himyânınuñ
 Ağzın açup hurde-i zer eylemiş ifrâz gül

Benven ol kim sözlerümdür rişte-i gevher gibi
 Dizmişem silk-i beyâna medhüñi cevher gibi
 Tütü -yi güyâ çemende anı ezberler gibi
 Kim ider şırin edâlar her nefes şekker gibi
 Midhatüñden dem ururdı şıdık ile Ca'fer gibi
 Balsa ger kudret söze olsa suhan-perdâz gül

Şöyle yazdum ruķ'a-ı medḥ üşenâı bu bahâr
 Kim çiçekler ağzın açup kaldılar ḥayrân u zâr
 Kıldı yüz biñ âferinler kumrı vü tütü vü sâr
 Jâlelerdür şanma tâc-ı gülde gevherler ki var
 Başı üstine götürür ey Şeh-i 'alî-tebâr
 Eyleyüp dürr-i yetim-i nazmuma âgâz gül

'İd-i nevrûzuñ mübârek yarıcıuñ Sübhân ola
 Tiğ-i ḥûn-rizüñle her dem düşmenüñ kurbân ola
 Gejdüm-i ḥussâda tuđuñ perçemi reyḥân ola
 Devletüñ gülzârı reşk-i ravza-i Rıdvân ola
 Gülşen-i câh u celâlüñ gülleri ḥandân ola
 Nice kim şahn-ı çemende açıla her yaz gül

ĠAZELİYÂT

1

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

‘Âşık oldur kim rızâ-yı yâr aña maşşud ola

Her ne kim ma'sûk iderse luţfdan ma'dud ola

Odlara yaķsañ beni küyuñda şanma k'incinem

İstemezven lık işigüñde senüñ kim dūd ola

Şol kaçardur dilde tırüñ kim aransa toprağum

Haşre dek andan çıkan peykân-ı hün-âlūd ola

Kanda kıonsañ hargehüñ dūd-ı dil-i 'uşşâkdan

Çarġ-ı nîlî gibi ey meh lâciverd-endūd ola

Yârı hoşnūd itmege sa'y it ki Hâk hoşnūd olur

Ca'ferâ bir bendeden kim şâhibi hoşnūd ola

2

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şayılursa 'ömrden ey dil şeb-i hicrân baña

Bil ki virmiş Hağ ta'âlâ 'ömr-i bî-pâyân baña

Uy eyü gavğalar itdük şulha ey bed-ğū rağib

Her ne var ise cihānda hep saña cānān baña

Ĥālūme ĥayrān benüm dildār u ben dīdārına

Bu ne sırdur ben aña ĥayrān u ol ĥayrān baña

Ĥūblarla 'ıřğ-bāzı göñlüme ĥū oldı ĥū

Kendü ĥūyumdan durur hep bu belā-yı cān baña

Ca'ferā gülşende kızmış na'ldür her berg-i gül

Yārdan ayru şikence virmege devrān aña

3

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Görür ki mihr ü vefā eylemez bu māh baña

Bir āh ider dem-i serd ile şubğāh baña

Deriçeler açıla meşhedüme cennetden

İderse ĥāküme uğrayıcak nigāh baña

Bahâr-ı hüsniñ añup seyr-i sebze-zâr itsem
Virür maḥabbeti ııtrını her giyâh baña

Benüm ki firḳatüñüñ bir günine yoḳ şabrum
Eger bu ay u yıl ile olursa âh baña

Günâhı yoḳ dimegil Ca'feri gel öldür kim
Degül durur seni çoḳ sevmek az günâh baña

Bu gün ki yoḳ daḫi 'özrüm günâhdan ğayrı
Meger ki luḳfuñ ola yine 'özr-ḫvâh baña

4

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Ey dil cefâya ḳalma ki şâyed zamân ola
Ger 'ömr ide vefâ bize ol mihribân ola

Vir naḳd-i câmı zülfine kim sūd-ı maḫzdur
Boynuma şar benüm eger andan ziyân ola

Öldürmez ise ğamzeñ olam vaşluñ ile şād
Senden murād alam ger ecelden emân ola

Dil h d sen n olupdur eger cevreden g ra 
C n almağ ise ol da yolu nda rev n ola

 anķı g zelde kim a a Ca'fer miy nu 
Kim g rse diye Şi'r-i mu ayyel hem n ola

5

F 'il t n F 'il t n F 'il t n F 'il n

Sebz ha  kim s ye Şalmış z lf-i m Ők-efŐ n a a
H zrdur k'olmış m yesser ' mr-i b -p y n a a

G zler m na ķ Őı taŐv r itmege ru s ru 
Sur a banmıŐ k l  alemd r t r-ı her m jg n a a

L le y r adına  onmıŐ d ğ dur b gu  ki b d
Bendin a arken  anatmıŐdur bulaŐmıŐ  an a a

T r-i dil-d zu  hev sından olupdur  hen n
G nli her bir n zen n  kim ola peyk n a a

Virdi bir h alet gub r-ı ha  -ı sebz n ba a kim
Ge miŐemd r c n u dildin olmışam h yr n a a

Tāze tāze dāğ ile yir yir kızarmış gülleri
 Bir gülistāndur gönül seyrāna gel ey cān aña

Hasret-i la'lüñle gördi Ca'ferüñ cān virdügin
 Karalar geymişdür ağlar çeşme-i hayvān aña

6

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Çü göneldüñ sefere luṭf-ı Hüdā yāruñ ola
 Baht hem-rāh u du'ā kâfile-sālāruñ ola

Devlet ü 'izz ü sa'adet saña rehber oluban
 Kanda kim konasın Allāh nigehdāruñ ola

Götürüp gāşiye-i zülfüñi dūşında şabā
 Peyk-i āhum gibi ol daḡi hevādāruñ ola

Türk-i çeşmüñ gibi her kanda ki reh-zen var ise
 Dil-i 'uşşāk gibi zār u giriftāruñ ola

Dōstum olmaya kim gözden ırağ olmağla
 Unıdup Ca'feri ġayrı kişiler yāruñ ola

7

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Yâ Rab kim ola k'ilede benden peyâm aña

Öpüp iki gözin ide biñ biñ selâm aña

Ĥüsni kıyâmet oldığına hoş güvâhdur

Rûy-ı bihişt ü kâmet-i tûbâ-ĥırâm aña

Görürse 'âşıkı ser-i kûyuñda reşk ider

Firdevs içinde zâhid-i 'âli-mağâm aña

Şun bâdeyi ki cennet-i kûyuñda sâkıyâ

Sen ĥür elinden olsa kim ider ĥarâm aña

Ĝam nâvekinden irmemege Ca'fere elem

La'lîñ siper olur ĥadeĥ-i lâle-fâm aña

8

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ĥâlümi şorma benüm cânâ nedür senden cüdâ

Ĥâli n'olur 'andelbüñ düşse gülşenden cüdâ

Ne ĥara günler gelürse gelsün ey meh başuma

Gitsün ol gün gelmesün kim ben olam senden cüdâ

Sevgü olmadı belâ oldu senüñ mihrüñ baña
Görmesem bir gün seni cânım olur tenden cüdâ

Şorma dil hâlin baña sen yeg bilürsin anı kim
Çok zamândur ol senüñledür olup benden cüdâ

Şehsüvârum gitse Ca'fer dâğ-ı derd urur dile
Yolda mir'at kim olur ol na'l-i tevsenden cüdâ

9

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dest-bâzı iderek la'l-i güher-efşânın öp
Furşat el virmiş iken bir dem ol adem cânın öp

Var ise başuñda devlet hâk olup yolında hoş
Gel ayağına yüzüñ sür gil gibi dāmānın öp

Perde-i Beytü'l-Ḥarem'dür her nefes ta'zîm idüp
Sür yüzüñe gözüñe bu zülf-i müşk-efşânın öp

Ḥaṭ getürmiş leblerin şormağa saña ḥaṭṭ-ı yâr
Göricek i'zâz idüp yāruñ ḥaṭ-ı fermānın öp

Sâki-yi bezm olsa dilber isteme nuql-i lisân
 Geh dilin em Ca'ferâ geh piste-i hândânın öp

10

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Bakmazam yüzine ben anı nazardan şakınup
 Ruḥ-ı pākizesini nūr-ı başardan şakınup

Dilemez cān ki ḥayālũñ dil-i 'uṣṣāḳa gele
 'Aks-i māh-ı ruḥuñı āyınelerden şakınup

Dem-i enfās-ı du'ām ile zirihler düzilür
 Cüy-ı eşkümde seni tır-i nazardan şakınup

Girye kılmaz şeb-i vuşlatda ruḥün karşısına
 Tıfl-ı eşkini gözüm tâb-ı kamerden şakınup

Bir nazar istemezem dide vü dilden gidesin
 Sen güzeller şehin āsib-i seferden şakınup

Oḳur efsün üfürür tarafa bād seni
 Nāle-i nım-şeb ü āh-ı seherden şakınup

Ca'ferâ şînede peykânına cân karşı gelür
Jeng ola diyü anı hûn-ı cigerden şakınup

10a=11

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ber leb-i âb ez şafâ-yı şohbet-i gül her zamân
Hayme-hâ-yı 'ayş mı-bâyed zeden hemçün habâb

Çekdi ebrûsına zülfin kaldı ebr içre hilâl
Çünkü bağladı kemer cevzâya geldi âfitâb

Dehr ez şâm u şafağ âverd müşk ü za'ferân
Tâ nüvîsed çeşm-i bîmâr-ı tû-râ ta'viz-i hû'âb

Rûy-ı dildâra nice teşbîh idem yâ Rab güli
Görmedüm zîrâ çemende bir gül-i sünbül-nîkâb

Ger ne-gerded bende-i mihr-i ruḥ-et çarḥ-ı felek
Gerden-i çarḥ-ı felek-râ ḥabl mı-bended şihâb

Bağlanupdur Ca'ferâ şimdi der-i meyḥâneler
Yoğ durur diller güşâde olmağa bir fetḥ-i bâb

11=12

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

Kapuñdur kıble-i erbâb-ı hâcât

İşigün menba'-ı ehl-i sa'âdet

Bizümle şöbete te'hîre şalma

Bilürsin çünki fi't-te'hîri âfât

Şifâdur la'li çeşmi hikmetü'l-'ayn

Rumûz-ı gamzesi şerh-i işârât

Çü vaşlı va'desin ferdâya şaldı

Çağırdı cân u dil heyhât heyhât

Lebüñ vaşf eylese Ca'fer gören dir

Zihî şirîn ma'ânî ter 'ibârât

12=13

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

N'ola ruḥ-ı zibâna kılursam nazâr ey döst

Âyîne durur aña nazardan ne zar ey döst

Çeşmümde ḥayâli lebüññ bir nefes ârâm

İtmez şanasın şuya düşüpdür şeker ey döst

Ağladuğuma derd ile düşmenler olur şād
Raḥm it baña kim ḥālūme itler güler ey dōst

Her dem tolasam ḳollarını bilūñe n'ola
Çün kim yaraşur şehlere zerrin kemer ey dōst

Geldükçe gözüm yaşlarını sürme ḳapuñdan
Luṭf ile ḳıl üftādelerüñdür naẓar ey dōst

Bir laḫza ruḫuñ ḳıḳmadı zülfüñ zirihinden
Beñzer ki ider tır-i naẓardan ḫazer ey dōst

Ca'fer nice bir şem' gibi yana yaḳıla
Ortaya gelüpdür kim ide terk-i ser ey dōst

13=14

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Tā ki tutdı ḫaṭṭ-ı leb la'l-i der-efşānı dürüst
ḳıldı yağmā leşker-i ğam milket-i cānı dürüst

Çün şabā pırāhenüñ büyn iletdi gülşene
ḳalmadı bir goncanuñ hergiz giribānı dürüst

Dūd-ı āh-ı āteşinümden 'aceb mi ol şehüñ
Lāciverdî-endūd olursa tāk-ı eyvānı dūrüst

Oynamakdan top idüp başın şikeste dillerüñ
Kalmamışdur kılca yārüñ zülfi çevgānı dūrüst

Kāmetiñe benzedügiçün elif ey nūr-ı 'ayn
Tende cānı cān içinde şaqlaram anı dūrüst

Çün gülistān içre olmak yaraşur serv-i sehî
Dilberüñ olsa kabası ger gülistānı dūrüst

Ruĥlaruñ şevki-yle rengin sözlerin gör Ca'ferüñ
Kim deger her beyti bir gül gibi dıvānı dūrüst

14=15

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Hüblikda māh iderken şems-i tābān ile bahş
Cānı yokdur kim ide hüsñ içre cānān ile bahş

'Aqla eydüñ kılmasun göñlüme hergiz i'tirāz
Pîr-i dānā itmek olmaz tıfl-ı nādān ile bahş

Kim ola kim 'ışkıdan ura benüm yanumda dem
Müşkil işdür eylemek hikmetde Loqmân ile bahş

'Āşıka her sözde la'lüñ cân bağışlar kimse hiç
İdemez ihyâda ol la'l-i suhandân ile bahş

Yol keserse 'ışk serhengine 'aql olmaz 'aceb
Vaqt olur kim mürçe eyler Süleymân ile bahş

Şâh-ı gül Tübâ boyuñla itmesün da'vâ-yı 'ışk
Haddini bilsün nigârâ kılsun aqrân ile bahş

Mülzem olup hacletinden Ca'ferâ baş itdi piç
Çün benefşe kıldı bu zülf-i perişân ile bahş

15=16

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dōstum sendeki şol perçem-i pür-tâb u şikenc
Ejdehâdur kim olupdur yiri anuñ ser-i genc

Nazar it baña ki kaşruñdağı top âyineler
Oldı 'aks-i ruḡ-ı zerdümle ser-â-ser nârenc

İre mi vaşla düşen firqate didüm didi kim
Genc ü ni'met bula her kim ki çeke miñnet ü renc

Baydağ-ı encümi meh dizdügi nağ'-ı felege
Sen şeh-i ferruğ ile oynamak ister şaṭranc

Seni gördükçe oğur taze gazeller Ca'fer
Bülbül olur gül-i ter karşusına kâfiye-senc

16=17

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Şafağdan itdi meh-i nev çü âşikâr kadeğ
Şun imdi ba'de-i la'l ile zer-nigâr kadeğ

Şu deñlü mest olur oldu ki götürülür elde
Olalı şevk-i lebünle şarâb-ıhvâr kadeğ

Dem-i şabâğ oluben çün irişdi vaqt-i şabûğ
Ṭulu' iderse ne tañ âfitâb-vâr kadeğ

Lebün hayâli gelicek ḥaṭuñ hayâli gider
Ki şâf ider dil ü câmı kıomaz gubâr kadeğ

Senüñle bir dem olmaya leb-be-leb Ca'fer
Ger ide hâkini devrân hezâr bâr kadeh

17=18

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ĥaṭuñ kitâb-ı ruḥuñdan çıkardı nakl-i şaḥiḥ
Ki ġamzeñ itdügidür baña zulm-ı şariḥ

Harâmî çeşmüñe kan içmege lebüñ fetvâ
Virürse tañ mı k'idüpdür meyi ḥelâl Mesîḥ

Semen varaḳlarına ġülşen-i 'ızâruñda
Ĥatuñ benefşeleri yazdı el-beyâz şaḥiḥ

'Aceb mi münkir-i vech-i ḥasen olursa raḳîb
Meşel durur ki ḳabiḥüñ olur her işi ḳabiḥ

Çü düşdi başına sevdâsı zülf-i dildâruñ
'Aceb mi boynına zâhid ṭolar ise tesbiḥ

Kitâb-ı ḥüsn-i cemâlinde Kâtib-i kudret
Ĝubâr ḥaṭṭıla yazmış lebine ente meliḥ

Añup bu ni'meti Ca'fer Hudâya şükr eyle
 Ki luţf-ı ıab' ile virdi saña lisân-ı faşih

18=19

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün
 Sâkı açıldı gül gönül olmağ için ferağ
 Algıl elüne lâle gibi la'l-gün kadeğ

Haddün şağifesini haıuñ itdi taşsiye
 Oldı bu 'ayn-ı şâd anuñ üstinde kayd-ı şağ

Hâk ol hevâ yolında dilersen ger âb-ı rû
 Koma tariğ-i 'ışkı budur mezheb-i eşağğ

N'ola lebüne noğta dirisem biline hağ
 Kim fenn-i ħüsn içinde olupdur bu muştalah

La'lün meger müferriğ-i yâğütdur k'anı
 Alduğça Ca'fer ağzına gönli olur ferağ

19=20

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

‘Arızuñ üstine kim düşmiş bu kâkül şâh şâh

Yâsemîne sâye şalmış şanki sünbül şâh şâh

Bulna bir şâh-ı gül kıddüñ gibi şâyed diyü

Gülşeni hergün gezer kıumrı vü bülbül şâh şâh

Bülbül ol gülğuller it muṭrib ki tâb-ı bâdeden

Bâğ-ı hüsninde açılmış kırmızı gül şâh şâh

Kesmezem şimşâd-ı ṭurreñden elüm ger şâne-vâr

Cismümi kılsañ daḫi ey şüh-ı şengül şâh şâh

Gördügi serv-i dilârâya okur Ca'fer gâzel

Şanki bülbüldür ider gülbâng ü gülğul şâh şâh

20=21

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Od üzre ḫalka ḫalka olanları şanma dūd

Gördi kıapuñda berkı yılanlar kıuşandı od

Yılduz degül düşen giceler göz yaşıdur ol

Kim kıatre kıatre çeşm-i felekden akıtdı dūd

Bir lahza dūd düşdüğiçün oddan cüdā
Berd-i şitâdan oldu közüñ çehresi kebūd

Āteş kenārın avla vü gūş eyle nūş kııl
Cām-ı şarāb u nağme-i çeng ü nevā-yı ūd

Ca'fer hevā-yı bāğı çıkar dilden anda çün
Bülbül yirine çünki zağanlar ider sürūd

21

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

Şirîn zebānı söyleyicek nükteler leziz
Beñzer şuña ki ber vire bir şāh-ı ter leziz

Seng-i cefāsı lezzetini kande vaş idem
Olmaz bihişt meyveleri ol kadar leziz

Derd-i gamuñla zehr baña nūş-ı cān olur
Kim acı şerbeti şeker ü şehd ider leziz

Tomār-ı şî'rümi n'ola elden komazsa yār
Zevki sahîh olana gelür ney-şeker leziz

Ca'fer ki şubh-ı vaşla ire şevkden ölür
 Vaqt-i seherde uyku olur dōstlar leziz

22

Mef'ülü Mefā'ılı Mefā'ılı Fe'ülün

Gülşende şabānuñ yine müşkin nefesi var
 Yāruñ ser-i zülfine meger dest-resi var

Hāl-i ruḥuñ ol gonca-lebüñ kılma ta'accüb
 Eyyām-ı bahāruñ çü bilürsin megesi var

Göñlinde perı-ruḥlaruñ ey dōst ḥayālün
 Bir tūṭiye benzer ki demürden kafesi var

Dūr itme ḳapuñdan beni zırā ki bilürsin
 Her nirede kim gülşen ola ḥār u ḥası var

Büthāne dir isem yaraşur kūyına Ca'fer
 Her dem çü ḳapusında fiğānum ceresi var

23

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sâkiyâ zer sâgara ٲoldur  arâb-ı nâblar

Çehre-i zerd üzre döksün müdde'î hûn-âblar

Germ olup hûri-likâlar pîrehen çâk eylesün

Bezme açılsun yine huld-ı berînden bâblar

Kaşlaruñ üzre perişân it muţarrâ  urreñi

Kim çelipâlar yiridür kâfirî mihrâblar

Sensüz ey serv-i revân girdâb-ı hûnîndür baña

Su kenârında görinen lâle-i şîr-âblar

Kılca kalmış bir nice âşüfte-cândur şevkden

Mû degüldür Ca'ferâ bu zülf-i 'anber- âblar

24

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Yine segrür gözüm ol gözleri şehlä mı gelür

Şadlıklar görünür yâr-ı dil-ârâ mı gelür

Yine hoş bÿy ile pür oldı meşâm-ı dil ü cân

'Aceb ol ruĸları gül zülfi semensâ mı gelür

Cüş ider dil ħum-ı mey gibi şafâdan neyki
Görüñ ol la'l-i lebi cām-ı muşaffā mı gelür

Ruĥ u zülfin görürem ħūblaruñ düşde ‘aceb
Bu bahār içre ‘aceb başuma sevdā mı gelür

Ķoma ġamzeñ beni oĶa diküp öldüri-yorur
Cānuma geçdi benüm saña temāşā mı gelür

Kulaġ urmaz nice kim ney gibi feryād iderem
Yāra yā Rab bu fiġānum Ķurı ġavgā mı gelür

Ĥüsnünüñ ġülşenine medĥ ü ŗenā eylemege
Daĥi Ca’fer gibi bir bülbül-i ġüyā mı gelür

25

Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün

Öldi cān ġuşşadan behey kāfir

Döndi tābūta ten behey kāfir

Cevrüñüñ cān ise me’āli meh al

Cāna Ķalmaz seven behey kāfir

Yiter atduñ cefâ taşın raħm it
 Burc degüldür beden behey kâfir

Arturup nâzuñı niyâzumdan
 Kaçma benden igen behey kâfir

Ne sürürsin beni maħallüñden
 Bülbülüñdür çemen behey kâfir

Hele bir bî-güneh müsülmânı
 N'olur öldürmeden behey kâfir

Beyt-i ma'mûr iken dil-i Ca'fer
 Böyle yıķmaķ neden behey kâfir

26

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bağrını hüsrevlerüñ şirîn lebüñ pür-hün ider
 Zülf-i şebdüzüñ firâķı yaşların gül-gün ider

Ėamzeñi sihr ile çeşmüñ râm idüpdür kendüye
 Gör nice cādüdur ol kim sâħiri meftün ider

Ger hilâli beñzedürse aşuna n'ola raıb
Egri fikri anda olsa ab'ı n-mevzn ider

Gn mi var kim eylemez zlfeynini şfte-l
Gr ne meh-rdur bu kim leylleri mecnn ider

Leblerne dem-be-dem Ca'fer our med  şen
Gyiy şirnlik iun şekkere efsn ider

27

Mef'l F'ilt Mef'l F'iln

Manzr ddemn aan ol mhitb olur
Burc-ı şerefde zerrelerm fitb olur

Zlfn olursa rularna perde gm degl
Zir nib mihr ile mhun seb olur

'rz olalı 'rz-ı dildra a-ı sebz
Gy benefşeden gl-i sura nib olur

amzen muım olursa gnlde 'aceb degl
Ugrlarn maam ribt-ı arb olur

Ca'fer mürîd-i pîr-i harâbât ise ne tañ
 Çünkim bu tavr lâzım-ı 'ahd-i şebâb olur

28

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

Lebüñe öykünelden gonca-ı ter
 Şabâ hışm eyleyüp ağzını yırtır

Hevâ-yı kıddüñ ile serv gibi
 Delürmiş tağlara düşmiş şanavber

Görenler haţtuñı haddüñde eydür
 Benefşe bitürür berg-i gül-i ter

Lebüñüñ haţ-ı reyhanın muhakkağ
 Hat-ı Yâkütan tercîh iderler

Mezârında bite güllerle lâle
 Ölürse ruğlaruñ şevki-yle Ca'fer

29

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ehl-i diller yüzüñe cennet-i a‘lâ didiler

Sāye-i addüñe hemsāye-i übā didiler

Her nefesde lebüñ ihyā-yı memāt itdügi-çün

Dem-i cān-perverüñe hemdem-i ‘İsā didiler

İşidenler baña cevır itmege aşd itdüğini

Yoğ degül saña vefā itmeye meyli didiler

Varağ-ı şüret-i zıbbanı görüp ehl-i nağar

Defter-i ħüsnüñe mecmü‘a-i ma‘nā didiler

Ğam-ı zülfüñle çü düşdi ara sevdālara dil

Baña Mecnün oğıyuben saña Leylā didiler

Ğayrla sen mehi bir gördüğine zāhid-i şehır

Giceden gündüzi farğ itmedi a‘mā didiler

Süz ile sözde çü gösterdi kerāmet Ca‘fer

Anuñ erbāb-ı kemāl adını Şeyħi didiler

30

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gördi yaraşduğın ol mäh-ı dil-ârâya kemer

Bağladı reşk eyleyüp hâle daği aya kemer

Şol ümîde ki nigârını kenârına çeke

Der-miyân eyledi varın qodı ortaya kemer

Ney-şeker gibi ser-â-ser teni şırındür anuñ

N'ola bağlansa ger ol serv-i dil-ârâya kemer

Âfitâb feleg-i hüsne muqârın olalı

Yirde gâlib görünür gökdeki cevzâya kemer

Ca'ferüñ döndi kemer halkasını qâmeti çün

Gördi muhkem şarılur ol büt-i ra'nâya kemer

31

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tığ-i hün-rizüñ beni her dem şu deñlü pâreler

K'acıyup qan aqlar ey dilber benümçün yâreler

Gösterür surh eşrefiler tâze dâğı 'aşıkuñ

Bir kızil manqura almazlar veli meh-pâreler

Her Һabâb-ı bâdenün Һalmıř dimâğında hevâ
Yâd-ı la'lüñle řarâba dűřmiř ol âvâreler

Bulnup Һan içre nâgeh ҺorҺudan her şinede
Tiğüñüñ gizlendiğı cânâ cigerler pâreler

Zülfüñe dil bağlamış Ca'fer gibi sünbüller âh
Ne 'aceb sevdâya dűřmiř bu kilimi Һareler

32

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey gül-i ra'nâ řabânuñ cüñbüři âhestedür
Geh yürür geh diñlenür beñzer ğamuñdan Һastedür

Her deniye aĳsa tañ mı bir içim şudur nigâr
Böyledür řab'ı řuyuñ elbette meyli pestedür

Ĳıpkızıl diğvâneñ olmağın çeküpdür bende Һalk
Ĳanda kim bir bâğ tâze lâle yâ gül destedür

Ĳüsn ilinde fitne olduğına şâhum muttaşıl
Şâhid ol yitmez mi kim ebrüaruñ peyvestedür

Ca'fere 'âr itme kâğıd yazmadan kim bülbüle
 Ğoncalar gül cânibinden nâme-i ser-bestedür

33

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gönlümün uşlanacağı benüm Allâh bilür
 'İşkî terk it diyeni düşmen-i bed-ıvâh bilür

Öldürürseñ bu gün öldür beni yarına koma
 Ki benüm irecegüm yarına Allâh bilür

Ağa ağa yüzüm üstine yol itsün yaşum
 'Âlem-i vaşla çü 'ârifler anı râh bilür

Gözlerüñi harem-i câna açılmış der-i nâz
 Añlayan kaşlaruñı hâcib-i dergâh bilür

Fikr alır Ca'feri şol deñlü hayâlünle ki gâh
 Yitürür bilmez olur kendüzini gâh bilür

34

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Dilüm ğamkîn gözüm nemkîn yaşum kıana boyanıķdur

‘Aceb olmaz budur ħâli anuñ her kim ki ‘âşıķdur

Saña boynın eger gerçi benefşe-vâr yüzbiñ var

Hezâr aħsente gül gibi yüzüñ aĝ alnuñ açıķdur

Delürdüm derd-i ‘ıřkuñdan řaçuñ zenciri ħaķķumdur

Ĥabıbüm kimsenüñ ħaķķın kıoma boynuñda yazıķdur

Ya zâhirde ya bâtında seni görmek ümiğiyle

Uyur dün gün kıara baħtum gözüm dâ'im uyanuķdur

Ĥurursa serv-i bâlâdur otursa verd-i ra'nâdur

Güzel oldur ki Ĥurduĝı oturduĝı yaraşıķdur

Senüñ gıbinüñ ey bülbül uçurmışdur hezârın ol

Gül-i ra'nâya aldanma ikiyüzlü münâfıķdur

Seħerden gün gibi dilber n'ola ‘arz-ı cemâl itse

Ĥü Ca'fer řubħveř anuñ reh-i ‘ışkında řadıķdur

35

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Cân ki bir gün yüzlü mâhuñ âsitânın yaşdanur

Bendedür hâk-i der-i şâh-ı cihânın yaşdanur

Râhat olur baş koyup bâlin-i devlet üstine

Kim ki zânû-yı habîb-i dil-sitânın yaşdanur

Bir gümüş tãka cemâli şemsesi taşvîr olur

Sâ'idi üzre düşüp dilber ki yanın yaşdanur

Türk-i tîr-endâzı kim cân ile dil şayyâdudur

Uykuya varmış kemîn-gehde kemânın yaşdanur

İşigin kim bekleyüp yatur güzeller dilberüñ

Şan melâ'ik Ca'ferâ 'arş âsitânın yaşdanur

36

Mef'ülü Mefâ'îü Mefâ'îlü Fe'ülün

Bir şâha kıl oldum ki temâşâya kımazlar

Kılmağa nazâr ol ruḥ-ı zîbâya kımazlar

Zülf-i siyehi perde-i Beytü'l-Ḥarem iken

Yüz sürmege ol zülf-i semen-sâya kımazlar

Cānum leb-i la'linden ider ğamzeleri dūr
Miskīn megesi kōnmaġa ħelvāya kōmazlar

Şevk ile eger aġzuma biñ kez gele cānum
İrişmege ol la'l-i güher-zāya kōmazlar

Cām-ı lebinüñ cür'asıdur büse-i cān-baġş
Bir cür'ayı da 'āşık-ı şeydāya kōmazlar

'Āşık dem-i vaşlına kaçan yol bula anuñ
Şeh bezmine derviş-i fūrū-māye kōmazlar

Ca'fer boyuñı ħalka daġi eylese devrān
Yüz sürmege dergāh-ı mu'allāya kōmazlar

37

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Her ne dil k'anuñ dimāğında şaçuñ sevdāsı var
Aña raġm it kim başında 'ālemüñ ġavġası var

Ĥüsn ili sāhirlerin kendüye maġlüb itmege
Gözleñüz her sā'idinde bir yed-i beyzāsı var

‘Ālem-i ħüsnüñ bahârı eyler iken ruĥlaruñ
Bu ne sırdur her birinüñ bir ŧeb-i yeldâsı var

Lāle vālih ĥaddüñe ĥayrān benefŧe zülfüñe
Her birinüñ dōstum baŧında bir sevdâsı var

Ca'ferā gül ħam yemez bülbül hezār olsa helāk
Yansa biñ pervāne ŧem'ün ŧanma kim pervâsı var

38

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îün Mefā'îlün

Ne fettānlık durur yā Rab bu kim ol gül-'ıẓār eyler
Ki bir göz yumup açınca nice diller ŧikār eyler

Degül bu ĥaṭ ħubār irmiŧ dilā ĥaddine zülfinden
Ruĥı key sâdelikden ol ħubārı āŧikār eyler

‘Aceb mi ruĥlaruñ ŧevĥi yaĥup nūr eylese ŧem'i
Yanar od eylemez anı kiŧiye k'intizār eyler

ŧühüb ŧeklinde āteŧler degüldür ŧaçılan dehre
İzi tozına ol mâhuñ melekler zer niŧār eyler

Ruĥuñ devrinde tañ mıdur boyansam ana yaşumdan
Bahār olsa yağan yağmur ü ĥāki lāle-zār eyler

Görinen gözde kirpikler degüldür merdüm-i eşmüm
Miyānuñ yādına her dem nice müyü kenār eyler

Periřān u müşevveşdür ara zülfüñ gibi Ca'fer
‘İnāyet olmasa şehden anı ğam ĥāksār eyler

39

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ılı Fā'ilün

Anda ki Ĥaę güzellere āmet virüp durur
āmet yirine saña kıyāmet virüp durur

Tefsir-i řufĥ-ı ĥüsn ideliden kelāmuma
şekker lebüñ ĥadıři ĥalāvet virüp durur

aşı hilāl-i 'id-i za'if ü nahif idüp
Mihr-i cemāli şemse ĥarāret virüp durur

Rāzi olup cefāya dil anuñla ĥoř geçer
Allah aña ne üt u anā'at virüp durur

Şöhret bulursa Ca'ferüñ eş'ârı vechi var

Süz-ı derûnı sözine hâlet virüp durur

40

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Lâle-zâr olmuşdur âteş-dânlar âzer devridür

Qalmadı hoş-bü çiçekler şimdi micmer devridür

Âteş olmuşdur fûrüzân âb olmuş muncemid

Şâkiyâ şun âb-ı huşkı k'âteş-i ter devridür

Gitse elden gam degüldür yâsemîn ü ergavân

Sâgar-ı billür u cām-ı la'l-peyker devridür

Şimdi k'oldı yiryüzi âyîne-i gîti-nümâ

Cām-ı mey nüş eyle kim cām-ı Sikender devridür

Âsumânı gör meh-i neyden qadeh almış ele

Ya'ni dir faşl-ı zemistân irdi sâgar devridür

Lâle-i terden bedel olmuşdur âteş-pâreler

Şoldı nesriñ ile nergis manqal-ı zer devridür

İrdi hengām-ı şitâ yâķūt-ı seyyâl al ele
Ca'ferâ şarrâf iseñ bil kim ne cevher devridür

41

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Rûḥ-ı mücessemdür tenüñ sen cāna şihḥat yaraşur
Dermānıdur dil derdinüñ dermāna şihḥat yaraşur

Sulṭānısın dil mülkinüñ yıķdı ḥarāb itdi ğamuñ
Vırānı ma'mūr itmege sulṭāna şihḥat yaraşur

Ey cān melekler üstine insānı tafzıl itmegüñ
Ḥoş vech ile burhānısın burhāna şihḥat yaraşur

Bimār-ı derd-i 'ışķıñna la'lüñ devālar virmege
Dārü'ş-şifā-yı ğaybden sen cāna şihḥat yaraşur

Kūyuñ çü cennet bāğıdur sende seķāmet ḥoş degül
Cennetde ey nūr-ı dü-çeşm insāna şihḥat yaraşur

Zulm ile yaķdı cānumı cevr ü cefā-yı rüzgār
'Adl itmeg-içün ol şeh-i ḥübāna şihḥat yaraşur

Burc-ı sa'âdetde olup zaḥmet kūsūfindan beri
Ol āfitāb-ı ṭal'at-ı raḥşāna şıḥḥat yaraşur

Ey dōst eşküm kātibi her dem der ü dıvāruña
Ḥūn-ı dil ile yazdı kim cānāna şıḥḥat yaraşur

Ey zūlf-i kāfir-kışı dil iḳlīmını tārāc iden
'Işş ehlinüñ imānısın imāna şıḥḥat yaraşur

Telḥ olmamağa şoḥbet-i şırını ehl-i dillerüñ
Ey ḥüsn ilinüñ ḥusrevi sen cāna şıḥḥat yaraşur

Āvāz-ı Dāvūdı ile şı'r-i zebūrın Ca'ferüñ
Okımağa 'Işş-ı nefes Saḥbāna şıḥḥat yaraşur

42

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ülü Fā'ilün

Yüzüñ ḥayāli kim gözüm üzre vaṭan tutar

Āb içre deste deste gül ü yāsemen tutar

Aḡzuñ dişüñ nümūnesidür gonca jāleden

Yākūt ḥoḳḳa içre ki dürr-i 'Aden tutar

Dil naqdini diler k'ide hindû-yı zülfi cerr
Elde tekellûf itmege şîb-i zekân tutar

Ṭūṭı lebüñi bâğ-ı cemâlünde görelı
Gülzâr içinde bülbül-i gūyâ vaṭan tutar

Sen meh-likāya hıdmet için her seher şehâ
Ḥurşid âfitâbe vü gerdün legen tutar

Gird-i lebüñde haṭṭuñı gördı vü reşk idüp
Pîrûze içre gonca'akıķ-i Yemen tutar

Zindāna şaldı cānı zenehdānı Ca'ferâ
Zülfi çıkarup aşmağa anı resen tutar

43

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Şimdi kim hüsn iline server Mehemmed şāhdur
Her nefes anuñ elinden işüm āh u vāhdur

Zülfini uzatmayup kaṭ' itse ruhsârında dōst
Vechi var devr-i ķamerde 'ōmr cün kütāhdur

‘Anberin gîsü degül dūşındaki cānānenüñ
 Āhumuz ardıncadur var ise dūd-ı āhdur

Eşk-i çeşmüm çün revān olup götürdi cismümi
 Kim ki gördiyse didi şu üzre berg-i kāhdur

Halkasından zülfünüñ kim nūr-ı hüsnüñ berķ urur
 Kālb-i ‘akrebden tulū‘ itmiş şanasın māhdur

Manzar-ı çeşmüm yiridür olsa yārüñ menzili
 Kim şu üstine yapılmış hoş temāşāgāhdur

Ṭañ degül Ca‘fer şeb-i zülfünde gümrāh olmasa
 Şem‘-i ruḥsāruñ öñinde çün delil-i rāhdur

44

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Āteş-i işķuñla gerçi meskenüm külḥan durur
 Sen Ḥalilüñ şevķi ile ol baña gülşen durur

Şem‘ yaķup n’eylesün her-sāyeler çün her gice
 Āteş-i şinem şu‘ā‘ından cihān rüşen durur

Çâresi sihri öğrenüp âhen-rübâ olmak gerek
Bildün ey dil çün kim anuñ göñlini âhen durur

Sıneme zaħm urıcaķ peykānuñuñ surħ olduğı
Āteş-i dildendür ey cān şanma kim kıandan durur

Bir çemendür bezm-i ehl-i dil ki anda Ca'ferā
Gūyiyā cām u şurāħı lāle vü sūsen durur

45

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Eşk hūnün itdi çehrem raħm kııl ey şım-ber
Kıymeti olur ziyāde sürħ olıcaķ çünki zer

Gerçi kıullāb-ı maħabbet şaldı dil yā kıaşuña
Lık kıurbān olduğum anuñ kemānın kim çeker

Geh gehı eyler tecelliler cemālün çün baña
Zerrece gelmezse n'ola çeşmüme şems ü kıamer

Yād idüp hālını cān tenden revān oldu belı
Dāne cüst ü cūyına mādām mür inden kııkar

Dem-be-dem âşüftedür sevdâ-yı zülfünden şabâ
Ol daği Ca'fer gibi beñzer hevâdâruñ geçer

46

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Zülfinüñ zencirine dil bir mehüñ dıvânedür
Kim çerâğ-ı hüsnine şem'-i felek pervânedür

Şunsa sâķi ehl-i 'ıřķa lebleri cāmın n'ola
Meclis-i 'uřşâķdur bu bunda cān peymānedür

Gözlerümdür cāygāhı yiridür ķan ağlasam
Kim niçün merdümler ile ol perı hemhānedür

Ruđlarınıñ hālidür beni giriftār eyleyen
Ravza-i cennetde lā-büd dām-ı Ādem dānedür

Zāhidā sen Ca'ferā cevır ü cefāyı añma kim
Pır-i ehl-i dıldür ol meyli anuñ ğilmānedür

47

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Ɛapuñda bir nefes ol kim itüñle hem-demdür

Bu ad ile kamu halk içre key mükerremdür

Firâķuñ ile boyum halka oldı hâtem-vâr

Başumda seng-i melâmet nigîn-i hâtemdür

Dehâni râzi baña keşf olunmasa ne ‘aceb

Cihânda kim ola k’ol sırr-ı gayba maħremdür

Hemişse nâm-ı şerîfüñ dilümde olsa n’ola

‘Aceb mi ezber idersem çün İsm-i a‘zamdur

Ĥayâl-i çeşm ü kad ü zülf ü la‘lün ile müdâm

Cihân gözüme görünmez ĝariğ bir ‘âlemdür

Lebi-yle dişleri nazmı bu serv-i lâle-ruķuñ

Dehân-ı ĝoncada ĝüyâ ki ‘ıķd-ı şebnemdür

Unutma Ca‘feri ĝamzeñ ĝadengi zaħmından

Kim ol anuñ cigeri yarasına merhemdür

48

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gördi gül hüsününi 'aqlı tağilup hayrândur

Ol sebebden yüzine ebr gülâb-efândur

Hüsn ile Yûsuf-ı Mısrî olana bakmaz iken

Bir 'azizün kılını sevdi gönül sulţândur

Gonca öyküdi dehânuña dimişler şanemâ

Açmadı ağzını yok yire aña bühtândur

Olsa babında raqîbüñ n'ola sevdâ-yı haţuñ

Ŧañ degül bitse sıfâl içre çün ol reyhândur

Hâdim olduğı-çün eşküm işigüñde şehâ

Gâh yâķüt olur adı vü gehî mercândur

Pîrehen içre ki nâzük bedenüñ oldı nihân

Perde-i goncada gūyâ gül-i ter pinhândur

N'ola ger şevküñ ile na'reler itse Ca'fer

Sen gül-i tâzesin ol bülbül-i hoş-elhândur

49

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nev-bahâr oldı şüküfeyle bezendi şâhlar
Bâğ firdevs ü dıraht oldı gümüşden kâhlar

Medhüñi güş itmege bülbül dilinden her seher
Penbe-i ezhârı güşından çıkardı şâhlar

Ġonca-ı ra'nâ devât oldı nihâl-i gül kalem
Yazmağa kıadd ü dehânuñ vaşfını nessâhlar

Her nefes kim uram eyler üstühvânum nâleler
Ney gibi tırüñ açup yir yir aña sūrâhlar

Boynına salıduğınca zülfine yüz virdi döst
Bir zamândur şimdi Ca'fer yüz bulur küstâhlar

50

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gözlerüñle şüretüñ naqşın ki şüret-ger yazar
Resm idüp şan mergzâr içinde âhûlar yazar

İştıyâkıñdan devât ağzın açup hayrân kalur
Cün kalem reyhân haţtuñ vaşfın ey dilber yazar

Zülf ü haddüñ resm idüp çeşmümde nakķāş-ı hayāl
Şan Hāţāyî Rūmî yapraķlarla bir saĝar yazar

Ğonca cüzdānındaki rengin varaķlardan bahār
Gül yüzüñ vaşfinda her yıl tāze bir defter yazar

Kūh-ı ĝamdur dil lebüñ resm itsem anda vechi var
Taĝda Şirin nakşını Ferhād-ı şüret-ger yazar

Zülfî ucında ĥat u ĥālin müneccimler görüp
Şām serĥaddinde çok āşüb u şūr u şer yazar

Hāţţ-ı haddüñ yādına her beyti kim bünyād ider
Gül varaķlar üzre anı müşk ile Ca'fer yazar

51

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Zülfini ruĥları üstinde çü pür-çin eyler

Ol büt-i Çin ü Hāţā Rum İlini Çin eyler

Süzum artar bu ne ĥikmet göricek 'ārızını

Āb ĥod ķanda ise āteşi tesķin eyler

Zülf-i şebdîzi gamı yaşımı gül-gün idüben
Beni Ferhâd-dil ol hüsrev-i şîrîn eyler

Hvân-ı hüsni müheyyâ görüben ol şanemüñ
Sebze-i haţtı ile la'lini tezyîñ eyler

Yazıcağ gül-yañağüñ vaşfını ey lāle-‘ızār
Ca‘ferüñ kanlu yaşı kâğıdı rengin eyler

52

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Kātib-i eşküm düzüp kirpüklerümden hāmeler
Safha-i ruhsārum üzre yazdı firkat-nāmeler

Nev‘arūs-ı hüsnuñe reşk eyleyüp gülşende gül
Ruhların gülgüne düzdi geydi rengin cāmeler

Leblerüñ sırrını ‘Allāmü’l-guyüb olan bilür
Kim anı keşf itmede dil-tengdür ‘allāmeler

Tañlama zülfüñ görüp diller perişān olduğın
‘Ādet oldur şeb irişse tağılur hengāmeler

Ca'ferâ ol hızr-ıhattuñ yazmağa vaşf-ı lebin
 Âb-ı hayvândan midâd it ney-şekerden hâmeler

53

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çırmızı ağlas yağalu cübbe-i zerd ile yâr
 Gül budağıdur kim üstinde gül-i nesrini var

Hıl'at-i nılüfer ile bu gül endâmı yine
 Dir görenler kim bezenmişdür bahâr ile bahâr

Çabrüm üzre gelse bu vaz' ile ol cân diyeler
 Bir şaru şem' ile zeyn olmuş kimüñdür bu mezâr

Çırmızı şanmañ yağasın kim leğâfet kesb idüp
 Gün yüzinden gösterür 'aks-i ruğın âyine-vâr

Bu kabâ ol 'aşıkâ beñzer ki şarmaşmış saña
 Çanlı yaşı ğarç idüp ruhsârını ey gül-'ızâr

Câme-i zerd ile seyr eyler felekde âfitâb
 Beñzer almışdur bu mehrüdan libâsı müste'âr

Bir gümüş naḥl idi ḳaddi daḥi mahbûb olmaga
İtdi lîmûnî ḳabâyile bu naḥli zer-nigâr

Keh-rübâdur ol lebi la'lüñ meger kim câmesi
Her ṫarafdan cezb ider 'âşîḳları bî-iḥtiyâr

Ḥâşîlum Ca'fer hemîndür eşk-i sürḥ ü rû-yı zerd
Baña bu serv-i ḳabâ-puşumdan oldur yâdigâr

54

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Devr itdi çün kenâr-ı gülistânı cüybâr
Şimîñ kemer ḳuşandı şanasın ki bir nigâr

Şol cür'adan ki ḥâke bulutlar döker zemîñ
Mest olup eyledi ḳamu pinhânın âşîkâr

Sebze berâber idi ḳara yire luṫf idüp
Ḳaldırdı ḥâkden anı bârân-ı nev-bahâr

Açdı yüzün gözin gül ile nergisüñ şabâ
Şaḳlardı gerçi perdeler altında sebzâr

Gülbün başına gül siperin çekdi jāleden
 Oğ sepdi gülşene çü kırup kıavs rüzgār

Feth itdi ğonca kıal'aların bād-ı şubħdem
 Ğarķ oldu ħūn-ı lālelere tıh ü kūhsār

Çüb urdı 'aks-i şāħ aña te'dīb kıasd idüp
 Gülzāre kıarşı çün uzanup yatdı cuybār

Ğonca ki tıfl-ı yek-şebedür şubħdem anuñ
 İster ki ğöre tālî'-i mevlūdını hezār

Ŧutmaĝa irtifā'-ı nücūm-ı şükūfeyi
 Güller ğetürmiş aña sütürlāb-ı zer-nigār

Çün āb-ı rüyıdur çemen ü bāĝ u ğülşenüñ
 Ŧutsa 'aceb mi şebnemi el üstine çenār

Himmetde ħārdan daħi ğer olmaduñsa dūn
 Ca'fer bahār irişdi ğülistānda kıl kıarār

55

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gülşen-i hüsnüñ ne nâzük bâğ-ı 'izz ü nâz olur
K'anda nergis nâvek-efken gül kemend-endâz olur

'Âşık ol kebk-i hırâmânı 'aceb mi kılsa şayd
Hemdem-i şâhın-i 'ışk olsa meges şebâz olur

Geh düm-i tāvus olur şüretde geh perr-i gurâb
Sünbül-i gülpüş-ı dilber hey ne şüret-bâz olur

Kış irişdi koma elden dâmenin anuñ kim ol
Açılup meclisde gülse gül açılup yaz olur

Çok zamândur yolda daği görmez olduğ yarı biz
Gelmemek gerçi belâ 'âşık yolına az olur

'İşk u sevdâdur iden esrâr-ı hüsnî halka fâş
'İşk ile müşk ey büt-i Çın ü Hatağammâz olur

Giryeden Ca'fer murâdın idemez yâra edâ
Çeng her dem kim nem ola nagmesi nâsâz olur

56

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ne gülüñ hırmenine bād-ı seḥergāh eyler

Āhum alma k'anı gül-çehrelere āh eyler

Başı üstinde yūri her güzelüñ kim şāne

Dem-be-dem başları üstinde saña rāh eyler

Reng-i ruḥsāruñı artursa n'ola cām-ı şarāb

Çünki gül şāhidi meşşātalığın māh eyler

Meyde gör Ḥaḫ ne kerāmet ḫodı kim bir demde

Her gedāyı yedi iklīme tatar şāh eyler

Ca'fer az olsa ne tañ vaşl zamānı felegüñ

Böyledür 'ādeti gül 'ömrini kütāh eyler

57

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

Dil metā'-ı vaşla kim cān virmege iḫrār ider

Sen şanemden ḡayrıdan şanma ki ol bāzār ider

Ḳiblesiydi her büt evvel şimdi nādimdür göñül

Ḳaşlaruñ miḫrābına girmişdür istiḡfār ider

Yârı terk itmek kolaysuz ʔa'n-ı düşmen dağı güç
 ʔatlu cânından kişiyi acı söz bîzâr ider

Öldürür yüz kez beni bir lahẓada biñ nâz ile
 Düşmen itmez dōstlar anı baña kim yâr ider

Dōst ʔuşşâķını şaymış Ca'feri yâd itmemiş
 Beñzer ol bî-çârenüñ añmaĝa adın ʔâr ider

58

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yâra düşmen düşmene yâr olubdur dōstlar
 Yâr ile işüm ʔaceb düşvâr olubdur dōstlar

Her ne hâlüm var ise yâr-ı perîruhsâr ile
 Hep sürüd-ı meclis-i aĝyâr olubdur dōstlar

Gâh dîvârı dibinde geh ķapusında raķib
 Güyiyâ seng-i der-i dildâr olubdur dōstlar

Gül gibi her hâra ol yüz virdüĝiçün hâķırum
 Dâĝ-ı ĝamdan lâleveş efgâr olubdur dōstlar

İtsem aħterden Őikāyet tañ mı rŭz-ı vaşlda
Kendŭ eřkŭm māni'-i diđār olubdur dōstlar

Dest-bŭs-ı yāra irŭp řāħ-ı devletden raķib
Āh u vāveylā ki berħurdār olubdur dōstlar

Ādemi bĭzār ider cāndan ĉŭ hercāyĭ gŭzel
Ca'fer ol cāndan bilŭñ bĭzār olubdur dōstlar

59

Fā'ilātŭn Fā'ilātŭn Fā'ilātŭn Fā'ilŭn

Ben dil-efgāruñ olup dŭn gice mihmānı ķamer
Őubħa dek ķıldı mŭnevver 'ālem-i cānı ķamer

İstedŭm bŭs u kinār ol māh-ı tābāndan didi
Bŭse virmez kimseye bilmez misin anı ķamer

Bu şıfatda gōrmedŭm nesl-i beşer didŭm didi
Şimdi mi bildŭñ degŭldŭr ādem oğlanı ķamer

Giryeye ile gire mi ĝam gŭnlerinde yār ele
Kim gōrinmez gicenŭñ kim ola bārānı ķamer

Ca'ferüñ kolu umaram bilüñe ola kemer
 Kavse gelmek çünki var ey hüsn sultānı kamer

60

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Şañman beni ol kaç u göz yā tır-i müjgān öldürür
 Şol vaz'-ı kallāşāne vü çāk-i girībān öldürür

Kolın şıgayup yay ala çün yār eline ben kılın
 Ol sâ'id ü dest ü kemān bî-tır ü peykān öldürür

Çün rāh-ı reyḫānı durur reyḫān-ı rūḫ olmaz 'aceb
 Def itse darb-ı aḳrebi dirler ki reyḫān öldürür

Ol la'l-i rūḫ-efzā için ğamdan helāk oldum yine
 Ne şūr-baḫtam gör beni kim āb-ı ḫayvān öldürür

Ca'fer nice ola diri 'ālemde kim sen dilberi
 Görse sevincinden ölür görmezse hicrān öldürür

61

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yüzi açılmış güzelden kaçmañuz kim hûb olur

Hûbdur gül lâkin açılsa dañi mañbûb olur

Çeşm-i 'uşşâk-ı cihândur n'ola ter-dâmân ise

Çeşm-i 'âşık dâmeni ter olmasa ma'yûb olur

İdelüm ol serve ço ey bâgbân peyvend-i şâh

Çünkü bünyâdında 'âdetdür nebâtuñ çüb olur

Kim esîr olmaz buña kim cilve kılsa hâlinüñ

Yıkmağa dil kal'asın her noqtası bir top olur

Bir gül-i ra'nâdur ol kim bâğa gelse Ca'ferâ

İzine yüz sürmege her serv bir cârüb olur

62

Mef'ülü Fâ'ilâtün Mef'ülü Fâ'ilâtün

Zülfüñ beni sebep ne eyler şikeste-hâtır

Yâ Rab şikestelikden kurtılmasun o kâfir

Göñlüm gözüm tolubdur hâttuñ hayâli ile

Şan Hızrdur k'olubdur yaşda quruda hâzır

Māh-ı tamāmı mihrüñ bir şekle koydı k'anuñ
Beş on gün içre ğālib 'ömri olısar āhır

Bilmez kimesne kıadrüm ta gitmeyem cihāndan
Bulmaya nāfe kıymet ger olmaya misāfir

Meclisler içre Ca'fer añılsa vaşf-ı hālüm
Cāmuñ gözi tolar yaş raħm eyleyüp mey acır

63

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Firākuñdan helāk olmaķ baña Hāķ kılmamış taķdır
Ve ger ne hecr-i bî-raħmuñ senüñ hiç eylemez taķşır

Ezel naķķaşı bir kaķre şarāb-ı kevşere yazup
Leb-i dilberde cān naķşın ne şırın eylemiş tasvır

Muħāl oldu baña hālüm yazup dildāra bildürmek
Ki bir harfin kıomaz eşküm yuyar her ne k'idem taķrır

Kaķeħ olsam lebüñ öpsem kemer olsam bilüñ kıocsam
Didüm nāz eyleyüp didi öpüp kıocmaĝa yokdur yır

Hevâ-yı ıŖık ile göñlüm tolubdur pende yir yoğdur
 o vâ'iz zağmete girme ki itmez sözlerüñ te'Ŗir

Çekerken bini zencire eğibbâ tır-i âhumdan
 DelinmiŖdi dili yir yir iderdi nâleler zencir

Baņa dirlerdi 'âŖıklık cünûnlığdur melâmetlik
 İnanmazdum aña Ca'fer başuma geldi hep bir bir

64

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Derd ü hasretle cihândan baņa riğlet yegdür
 Ki vağandan Ŗanemâ 'âŖıęa ğurbet yegdür

Cân çığup gitse ęayurmaz dile tięüñ gelicek
 Ki yalnı yüzlülerüñ Ŗoębeti ęalvet yegdür

Ėüsn ile baŖı göęe irmiŖ iken mihr ü mehüñ
 Yine yüz biñ derece sendeki ęalet yegdür

Nisbet idüp güle beñzer dimeñüz ruğlarına
 Gül-i terden meh-i ruğsârı ne nisbet yegdür

Çekme minnet ruḥ-ı cānān var iken cennet için
Nüs'eden 'arîf iseñ naḳdine minnet yegdür

Şāyed anuñ seg-i kūy-ı şanalar yār idene
Şinede olducağı dāğ-ı maḥabbet yegdür

'İşkı elden ḳoyayın dime şaḳın 'aḳla uyup
'Aḳl u dānişden ise ādeme devlet yegdür

Yārı taḥrîk idüñüz ḳatlüme men' eylemeñüz
Dōstlar şerden ise ḥayra delālet yegdür

Ehl-i dildür seni dünyālara virmez Ca'fer
Dü cihāndan aña bir ḥüb ile şoḥbet yegdür

65

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün

Derūnum āteş-i derde yaḳubdur mihr-i mehrūlar
Bu cismümden çıkan yir yir tütünlerdür degül mūlar

Teferrüc itmege bāğ-ı cemālin alnı tākından
Egilmiş düşmege ṭurur temāşā it ol ebrūlar

Hevâ-yı kıadd-i yâr ile delürmiş diyü gülşende
Nihâl-i serv ayağına gümüş zencir urur şular

Harîfüm gözlerüñ fikri düşüpdür vâdî-yi gamda
Beyâbânlarda Mecnûna olubdur münis âhûlar

Zümürüd kor hat-ı sebzi öñine saçlarınıñ kim
Gezend irgürmeye halka görüp ol mâr gışular

Hamîde şâh gülşende idüp ak güller ârâyiş
Gümüş yollu kemer itmiş kuşanmağa semenbûlar

Didüm âb-ı ızâruñda niçün zülfeynüñ olmaz ter
Didi Ca'fer 'aceb olmaz şuya batmasa cādûlar

66

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dem mi var kim lâleyi şevküñ cigerhün eylemez
Nergisi cādū gözüñ sihr ile meftün eylemez

Münkir-i işk olsa tañ mı zâhid-i efsürde-dil
Tab'-ı nâ-mevzün hayâl-i şekl-i mevzün eylemez

Var ümidüm k'idesin gözüm yaşına bir nazar
Sâ'ili şâhâ kerîm olan çü mağbûn eylemez

Ola kim bend ide diyü leyli-yi zülfüñ gönül
Şol delülükler ider kim anı Mecnûn eylemez

Ca'fer aldıkça dehânına leb ü dendânuñı
Şanma nazmın cân-feşân u dürr-i meknûn eylemez

67

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Çeşmüñ olursa ger n'ola mest-i ħarâb-ı nâz
Bir ħastadur kim aña devâdur şarâb-ı nâz

Müşķin raķamlar itdügi ħüsnüñ beyâzına
Bu kim yazup çizüp ħaţuñ eyler ħisâb-ı nâz

Ĥalüñ megesleri arasında 'aceb bu kim
Çeşmüñ olup durur şanemâ 'ayn-ı ħvâb -ı nâz

Ĥall olmaga mesâ'ili ħaţ yazdı ħâşiye
Ĥüsnüñ risâlesine ki oldur kitâb-ı nâz

Ay alnuñ ile gördi çü Ca'fer güneş yüzüñ

Didi bu mâh-ı fitnedür ol âfitâb-ı nâz

68

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şinesin her kimse kim tırüñ nişanı eylemez

Devlet anı t̄âyir-i baht âşiyânı eylemez

Âh-ı 'âşıkdan şakın kim h̄üsnüñüñ gülzârına

İtdügin ol bâğa bād-ı mihrecânı eylemez

Sen gereksin baña ğayruñ dilsitânından n'olur

Kimse kimse cānı ile zindegānı eylemez

Kim kıyabilür ki yāruñ dişleye şirîn lebin

Müşkil olur cāna kıymak 'âkil anı eylemez

Eldeyiken kadrini bil vaşl-ı yāruñ Ca'ferā

Çünki dünyā devletin Hâk cāvidānı eylemez

69

Mef'ülü Fā'ilātün Mef'ülü Fā'ilātün

Ey serv-i şim-ten cān bostānda gerçi bitmez

Bu turfe bāğ-ı dilden ḥaddüñ ḥayāli gitmez

Biñ āh u girye itsem girmez ele vişālüñ

Bir meyvedür bu degme āb u havāda bitmez

İtsem hezār zārı güş eylemezsin ey yār

Beñzer ki gül kılağı bülbül ünin işitmez

Vir nür u fer ruḥuñdan bu çeşm-i eşk-bāra

Sen eyelük it şuya şal eyelük cihānda bitmez

Taḥt-ı yedinde olsa zülfeyninüñ dehānı

Ca'fer ta'accüb itme yokluk kişiyे n'itmez

70

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ülü Fā'ilün

Bāğında ḥüsnüñüñ olalı āşikār sebz

Eşkümnden oldı cümle yemİN ü yesār sebz

Ḥaḥḥüñ ḥayāli tutsa gözüm küşesin n'ola

Olsa 'aceb degül ḥaraf-ı cüybār sebz

Çün sebze-zâr içinde olur şâh-ı gül latîf
Geyse yaraşur ol şanem-i gül-'ızâr sebz

Ṭarf-ı ruḥuñda sebze-i ter bitdügi bu kim
Yaşumdan oldı hoş yaşarup her kenâr sebz

Ol dem ki Ca'fer ola hevâ-yı ḥaṭṭuñla ḥâk
Üstinde ḳabrinüñ bitüre rûzgâr sebz

71

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Bir nice ḥarâbâti vü ḳallâşlaruz biz

Şun bâde-i gül-rengi ki 'ayyâşlaruz biz

Baş terkin urup diş bilerüz la'lüñe ey döst

Cânına ḳıyar bir bölük evbâşlaruz biz

Resm eylemişüz gözde ḥayâl-i ḥaṭ u ḥâlüñ

Âb üstine naḳş idici naḳḳâşlaruz biz

Cârüb-ı müj ile ḳıluruz yollaruñı pâk

Şehrüñde şehâ bir nice ferrâşlaruz biz

Ĥüb eylemişüz gün yüzi mâhiyetin idrāk
Zâhid gibi sen şanma ki ĥuffâşlaruz biz

Olmadı bize devlet-i pâ-būs müyesser
Ca'fer ne 'aceb devleti yoğ başlaruz biz

72

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Cennet dir isem kûyuña cānā 'aceb olmaz

Kim pertev-i ĥüsnüñle senüñ anda şeb olmaz

Zülfüñle n'ola ebr-i bahār olsa mu'arız

Ter-dāmen olanlarda ĥayā vu edeb olmaz

Öykündügiçün sâyene'aksini eger serv

Başı aşığa şuya atarsa 'aceb olmaz

Tāb-ı teb-i hicrāndan eşer kıomadı hergiz

Ĥatıtuñ gibi bir nüşā-ı ta'vîz-i teb olmaz

Dil kûyı şafāsın bula mı bāğ-ı İremde

Dünyāda çü cennetdeki 'ay u țarāb olmaz

Ėamdan lebüme gelse de cismümdeki cānum
Binümle bu cān cānā ölüp leb-be-leb olmaz

Budur ölümüm istedüğüm hecr eleminden
Ėurtulmağa anuñ gibi Ca'fer sebep olmaz

73

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Üstine gülden düşer gülzāra girse in'ikās
Bilmeyen geymiş şanur ol servi gül-günî libās

Cism-i pākinden ider kesb-i leṭāfet cāmesi
Ol leṭāfetden ḳoparur in'ikas ol iltibās

Āteş urur cānına mecmu'-ı 'ālem ḥallınuñ
Eyleyüp yāruñ libāsın āteşin ol in'ikas

Yandum āteş-gün libāsından ben anuñ derdi yoḳ
Gerçi od anı yaḳar kim ol ola aña mümāss

Vaşla me'nūs olmuş iken hecre şalma Ca'feri
Hoş degül bir cāme ba'zı aṭlas u ba'zı palās

74

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gün yüzinde zülfin ol meh kim girih-gır eylemiş

Bir gümüş kıandile gūyā müşk zencir eylemiş

Arkasına girmiş ebrūsı gözi bīmārumuñ

Ḥasta olmağın kucağında aña yir eylemiş

Zülf ü ḥaḍdan lâciverdî toz u müşğın per urup

Ḥaḵ nihāl-i kıaddiñi dil delmege tır eylemiş

İki gül yüzlü öpüşse dir gören bezm ehlini

Şevkıden öldürmege bunlar ağız bir eylemiş

Rūy-ı zıbbāsın kıara zülfi idinmiş zır-i dest

Ca'fer ol cādūyı gör kim māhı teşḫir eylemiş

75

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Zülfin ruḥı üstinde kıılup bād müşevveş

Her dem nice miskınüñ urur kıalbine âteş

Ḥün olduğına derd ile dildarı olur şād

Rengın olıcaḵ ḥāne belı tıfla gelür ḥvaş

Mestâne gözün türk-i kemândâr olalıdan
Oldı cigerüm gamzelerün tîrine terkeş

Pervânelerin yakmak için âteş-i ışka
Geymişdi yine şem' gibi câme-i zerkeş

Her lahza hayâlünle nigârâ dil-i Ca'fer
Bir hâne durur nakş-ı nigârıyla münakkaş

76

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yâra vaşl oldum 'aceb devletlü cānum var imiş
Gerçi pîrem dōstlar baht-ı civānum var imiş

Ağzınuñ sırrını keşf itdüm ser-i mūy imiş ol
Gör ne tab'-ı mū-şikāf u hurredānum var imiş

Şinede buldum hayâl-i leblerin bildüm henüz
Kim daħi bir zerrece cismümde cānum var imiş

Cān virürken menzilin kūyında görüp didi dil
Şükr li'llāh kim bihişt içre mekānum var imiş

Düşde gördüm Ca'ferâ zülfin didüm ta'bîr idüp
Minnet Allaha kim 'ömr-i cāvidān var imiş

77

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Jälelerden şanemā ağzın idüp toptolu diş
Gonça la'lıñ lebüñi dişlemege diş bilemiş

Vaşl u hicrān baña olursa 'aceb mi yeksān
Bir olur 'āşık-ı şeydā olana yad u biliş

Rişte-i cānda olan gam girihin açmağ için
Oldı peykānları yaralarum ağzına diş

Çarh şandukasına atmağa āh oğlarını
Kaddümüñ tağdı kemānına yaşum al kiriş

Karşu düşdi aña kaşrundağı şüret-i serv
Didi kim ço Hızır Abdal beni dīvāra yapış

Çün lebüñden şeker uğruladı şirînlük anuñ
Zecr için dehr eli parmağına yürüttdi kāmış

Dil-i Ca'fer gam u şâdiðe ruhuñ şevkiyle
 Bir çemendür ki biter tâze güli yaz ile kış

78

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Çü geldi ortaya muṭrib ki ide şoḥbet-i ḥâş
 Taraf taraf n'ola olsa piyâleler raḳḳâş

‘Aceb mi sevmese ḳavvâl-i meclisi vâ'iz
 Meşel durur bu ki al-ḳâşşu lâ yuḥibbu'l-ḳâşş

Beni gam eyledi ḥâk u gamı piyâle helâk
 Zemâne sâḳi-yi gül-ruḥ eliyle ḳıldı ḳışâş

Sevâd-ı ḥâli ki gösterdi şüret-i ḥâlüm
 Yazıldı bir ‘adese şanki sûre-i İhlâş

‘Aceb degül seg-i küyuñ ürerse ‘uşşâḳa
 İgende sevmez olur birbirini çünki ḥavâş

Müjeñle bağrumı deldüñ çün aç ḳaşuñ girihin
 Şikâruñ alduñ u atduñ oḳuñı yayuñı yaş

Ger âyine gibi rûşen-zamîr iseñ Ca'fer
Görürseñ ol mehi bir şüret ile bağrıña baş

79

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ĥaddüñe öykündügiçün ĥüsn ü behcetde riyâz
Sünbül oldu münkesir gösterdi gonca inķıbâz

Ĥüsnüñe mağrūr olup 'uşşâkı iñletme igen
Kim zamân-ı gül bulur az müddet içre inķırâz

Ağzuña var dirler ise vardur anda söz yiri
Bilüñe yok diseler olmaz maĥall-i i'tirâz

Yazmağa evşâfuñı bülbül nihâl olmuş kalem
Gonca-ı ra'nâ devât evrâķ-ı zanbaķlar beyâz

Gül budaklarındağı güller degül Ca'fer gibi
Şevķüñ ile ķollarına tâze dâğ urmış riyâz

80

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şafha-ı haddinde beñler var velî yok dañi haţ

Gerçi 'âdetdür ki haţdan soñra yazılır nuķaţ

Gördüm ağıyârı kenâr-ı yâra cem' olmuş didüm

Buldı şüret ma'ni-yi lâ hayre illâ fi'l-vasaţ

Tâ belürdi haţı-ı zıbâsı lebi düşdi dile

Mücib-i şöhret belî Yâķûta oldu hüsni haţ

Merdüm-i çeşmüm ruñı âyinesinde dilberün

Kendü 'aksin görđi vü hâlin şanup kıldı ğalaţ

Eşkümi küyından ol dilber niçün ırmaķ diler

Ca'ferâ revnaķ viren Bağdâda oldu çünki Şaţ

81

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

N'ola cân ile dil olsa bu la'l-i nâbdan mañzûz

Olur şarrâf olanlar cevher-i nâ-yâbdan mañzûz

Göñül düzdidür itmez haż haţı haddi zuhûrından

Ki olmaz uğrılar hergiz şeb-i mehtâbdan mañzûz

Yoluñda ölmege cãn virse tañ mı ‘aşıq-ı şadık
 Katı mest olıcaq âdem olur çün hıvâb dan maḥzûz

Gözüm çün toptolu kandur aña göster leb-i la’lûñ
 Demi gâlib olan merdüm olur ‘unnâbdan maḥzûz

‘Aceb midür leb-i dilber içerse ḳanımı Ca’fer
 Sebük-rûḥ olan olur çün şarâb-ı nâbdan maḥzûz

82

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

Şem’ beñzerdi saña ser-tâ-ḳadem cãn olsa şem’

Yâ ruḥ-ı pür-nür ile ḥurşid-i raḥşân olsa şem’

Öykünürdi ḫal’at-ı yâr-ı perî-ruḥsâruma

Ḥüsn ile âşüb-ı ‘aql u âfet-i cãn olsa şem’

Gizlenseñ gözden yüzüñ göñlüm ḳarardur rûz-ı gam

Ḥâne zulmet içre ḳalur gice pinhân olsa şem’

Sâḳiyâ şem’i n’idersin şem’a var mı ihtiyâc

Bezmdede rüşen çiçeklerden hezârân olsa şem’

Berg-rîz olmuş şükûfe bâğa beñzer gül gelür
Kim eve mihmân gelür dirler gül-efşân olsa şem'

Arturur şevk-i derûnum lâle vü gül şöhet
Hânenüñ rûşenligi artar firāvân olsa şem'

Hübdur güller velîkin rûy-ı yâra beñzemez
Ca'ferâ virmez güneş hükmini çendân olsa şem'

83

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şubh-dem yine neşim-i cân-fezâ-yı şahn-ı bâğ
Virde ehl-i dillere cennet hevâsından ferâğ

Görmege bezm-i şabûh esbâbın ehl-i 'ayş u nûş
Yir yir uyardı gül-i sûrı çiçeklerden çerâğ

Sebze dil-keş bâde bî-ğış âh kim ol serv-i nâz
Eylemez 'uşşâk ile bir lahza seyr-i bâğ u râğ

Bakmañuz oğlanlığına gonca-ı ra'nâ gibi
Gördüğünleyn gönüldür turduğunlayan dimâğ

Gölgeden güne iletmez kimseye zülfüñ meger
Üstühvānum ilede ‘izz-i huzūr-ı yāra zāğ

Ağlamaz devründe ğamdan Ca‘fer-i dil-sūhte
Devletinde nevbahāruñ lāleye tağ üsti bāğ

84

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

ĶorĶaram ol serv-i gül-ruĶ va‘deye ide Ķilāf

Yā Ķiyāşe‘l-müstaĶişin neccinā mimmā neĶāf

Āh kim ben nā-tüväna ‘ömre sürdi Ķitmedi

Şaçlarından inkisār ebrūlarından inĶirāf

Ķül riyāzetle cemālün sırrını keşf itmege

Ķonca Ķalvet-hānesinde eylemişdür i‘tikāf

‘İşĶumuz Ķill-ı hevesden oldu Ķün geldükçe pāk

Rüşen oldu kim olurmuş eskiyince bāde şāf

Arta ĶurmaĶda meh-i nev Ķüsnüñe öykünmegin

İki Ķat olup ider eksükligine i‘tirāf

Kâşkı bād-ı şabā olsam kimesne görmese
Gāh u bî-gāh itsem anuñ ka'be-i kūym tavāf

Ca'ferā ağızı ser-i mū deñlü ancak var iken
Gelse kıl ü kâle bir müşkil-güşādur mū-şikāf

85

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Māh-peykersin velî māhuñ hilāl ebrüsü yok
Serv-қadsin servüñ ammā nergis-i cādüsü yok

Zülfüñi niçün giderdüñ bi'llah ey serv-i sehî
Vechi var mı bōstān-ı hüsñüñüñ tavusı yok

Ġonca ağızundan mişāl alurdu ammā Ġoncanuñ
Hoққа-i yāķüt içre rişte-i lü'lüsü yok

Bağladı Ġamzen meger yaşlu gözümüñ hıvābını
Kim giceler şubha dek yıldız şayar uyhusı yok

Leşker-i kāfir durur hıttuñ helāk eyle anı
'Arızuñ ābında didüm didi bunda Mūsî yok

Âfitâbı beñzedürdüm saña lîk ey mâh-rû
 Âfitâbuñ müşk hâl ü ‘anberin gîsûsı yok

Ca‘ferün‘aybı egerçi zâhidâ çokdur velîk
 Hağğa yüz biñ şükrler kim hırğa-ı sâlûsı yok

86

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Çadd-i bâlâmı belâlarla kemân itdi firâk
 Miñnet oğlarına ben hâki nişân itdi firâk

Lâle gibi cānumı yağdı qarara dâğ-ı ğam
 Ğonca gibi bağrumı toptolu kan itdi firâk

Sensüz ölem diyü da‘vâlar iderdüm dōstum
 Gel ki ol da‘vâlarımı hep yalan itdi firâk

Cānum anda gövdemi dağı umaram bād-ı âh
 Götürüp ilte çü böyle nâtüvân itdi firâk

Şarılup mektûba bari yâra varsam âl ile
 Cismümi ğamdan çü şarı rîsmân itdi firâk

Şararup beñzüm ayaklar altına düşsem n'ola

Beni sen gülden ırağ berk-i ħazān itdi firāk

Ca'fere Ferhād u Mecnūn çekdügi miñnetleri

Hep lisān-ı ħāl ile bir bir beyān itdi firāk

87

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Gözüm yaşına bakmazsın baña senden 'ināyet yok

Bunu bildüm ki ey mehrü sitāremde sa'adet yok

Yüzine ebr-i zülf olsun gelüp her yañadan perde

K'ırağdan görmege dañi o māhı bende tākāt yok

Egerçi mährülarda çoğ olur servkāmether

Boyuñ Tübā tpuñ ħürı bu gün senden kıyāmet yok

Gören bñhüş olur kimse temāşā idemez anı

Yüzine ğoncaveş burka' tutunmasun ki ħacet yok

Eger var ise bir nesne cihānda ħadd ü pāyānsuz

Belā-yı 'ışğdur Ca'fer k'aña hergiz nihāyet yok

88

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Beni ço hâlüme vâ'iz senüñle kârum yok

Benüm güzelleri sevmekde ihtiyârum yok

Ne yirde kim yürüde ayağı turup sâki

Ben anda ayıg oturmağa iktidârum yok

Başar kara yire başmaz ayağını yüzüme

Yanında hâk-i siyeh deñlü i'tibârum yok

Senüñ benüm gibi her yirde nice yâruñ var

Benüm cihânda veli senden özge yârum yok

Ĝamıyle eglenürem müstedâm ola Ca'fer

K'anuñ gibi daği bir yâr-ı ğamgüsârum yok

89

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Tuymazam hecr elemin câm-ı mey-i nâb olıcağ

Ki şeb olmaz karañu mâh-ı cihântâb olıcağ

Sâkiyâ cür'adan unutma bu ben teşne-lebi

Bâdeden ruğlaruñuñ gülleri şirâb olıcağ

Gölgesinden güniler 'âşık-ı bî-çâre seni
Kapuña gelmese tañ mı şeb-i mehtâb olıcağ

Görüp incitme işigüñde gözüm yaşlarını
Ki çemen daği laţif olur açar âb olıcağ

Düşde gördüm dir idüm dilberi ammâ Ca'fer
Gele mi hıvâb göze toptolu hün-âb olıcağ

90

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Âlem-i dilde 'alemler kaldırıp sultân-ı 'ışk
Pâdişâh-ı 'aql olupdur bende-i fermân-ı 'ışk

Ruhlaruñdan zülfüñi fark eylemez âşüfte-dil
Şubhdan şâmı ne bilsün vâlih ü hayrân-ı 'ışk

Şofrasında sebze yer yeneydi hazra-yı felek
'Âşıka bezm-i ezelde kim çekildi hıvân-ı 'ışk

Düşdi girdâb-ı zenağdânına yârüñ fülk-i dil
Bağlayup mevc urdı çün deryâ-yı bî-pâyân-ı 'ışk

Bir çemendür dil ki sevdâsı-yle cānā zülfüñüñ
 Hoş biter her gūşesinde sünbül ü reyḥān-ı ʻışk

Çekdügi sevdâsıdur her laḥza miskīn dillerüñ
 Beñzer olmuşdur dil ü cān keffe-i mizān-ı ʻışk

Zülf ü ebrüñüñ sevdâsıdur her laḥza miskīn dillerüñ
 Sāyebān-ı fitnelerle pür durur meydān-ı ʻışk

Şevk eli-yle urmağa cāndan melāmet topını
 Sundılar ebrūlaruñ bî-dillere çevgān-ı ʻışk

ʻĀşıkam himmet idüñ sâʻir kemālātum gibi
 Mūcib-i endūh u ḥirmān olmaya ʻirfān-ı ʻışk
 Ruḥlaruñ şevkinde gör zülfüñ şebinde göñlümi
 Nūrdan ḳandīller ile zeyn olur dükkān-ı ʻışk

Caʻferā ol serv-i gülruḥsāra bu şîʻrüm benüm
 Bir maḥabbet-nāmedür kʻolmuş anuñ ʻunvānı ʻışk

91

Mefʻülü Fāʻilātü Mefāʻilü Fāʻilün

Mecmūʻa-i cemālüñi açup varaḳ varaḳ

ʻİşkuñ muʻalliminden oḳur cān sebaḳ sebaḳ

Žayf-ı hayâlüne ruĥ-ı zerdümden ey Őanem
 ‘Ăşıkıların ğetürdi müza‘fer tabaĥ tabaĥ

Bülbül cemende medĥün okımıŐ nesim-i Őubĥ
 Ğül defterin açup anı ister varaĥ varaĥ

Çeşmüm ĥayâl-i yâr ile Őoĥbet kılup müdâm
 EŞküm tutar bu bezme Őarâbı kabaĥ kabaĥ

Zülf ile ruĥlarını ğören didi Ca‘ferâ
 Reyĥân ğül üzre sâye Őalubdur budak budak

92

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Dünyada nâz uyĥusundan bir ğöz açmış yâr yok
 ‘ĂŐıka bildüm cihânda devlet-i bîdâr yok

Zülfinüñ bil baĥlamıŐ her târı biñ cân almaĥa
 Ol sebeddendür ki anda bir girihsüz târ yok

Çeşm ü ebrüsü ne yüzden ğirdi bâĥ-ı ĥüsne kim
 Cennet ehlinde ĥamîde-kâmet ü bîmâr yok

Gerçek imiş bu ısuз yirlerde olurmış perî
Yârdan ğayrı diyâr-ı dilde gör deyyâr yoğ

İncinüp ağyârdan terk itmeñüz dildârı kim
Mârsuz genc ü dikensüz gül tütünsüz nâr yoğ

Bâğı yâruñ kûyına beñzetdi beñzer yâsemîñ
Kim çığup yüz sürmedüği bir der ü dîvâr yoğ

Cenneti n'eyler tapuñsuz Ca'fer ey hûri-likâ
Bülbül ol bâğı n'ider k'anda gül ü gülzâr yoğ

93

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Çoğ zamândur ki göñül ğastasıdur sen şanemüñ

Ne revâdur göregelmez anı cevri ü sitemüñ

Döstüm düşdi yağam firđat eline demidür

Dest-ğiri olsa baña dâmen-i luđ u keremüñ

Şabr idem miñnet-i hecre dir idüm bilmez idüm

Böyle kâr ideceğin cânuma derd ü elemüñ

Pâsbânuñ giceler şem'i n'ider şubha degin

Şu'le-i âhum ile rûşen olur çün haremüñ

Çıkdı cân hasret ile lîk budur ölmedügüm

Ûkm ider cân yirine tende turup derd ü gamuñ

Kaşı sevdâsı n'ola tākātümi eylese taķ

Kimse yayın çekemez çünki ol ebrü-yı hamuñ

Başın aşığa idüp şevkümi yazmaķdan aña

Ca'ferâ indi gözine kara şular kalemüñ

94

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Tā 'araķ-rîz oldu gîsü-yı perişānuñ senüñ

Şebnem ile taze vü terdür gülistānuñ senüñ

Yüz sürer şol deñlü 'aşıķlar der ü dîvāruña

Kim gören şanur zer-endüd olmuş eyvānuñ senüñ

Cân ki vardur tende gūyā mürdedür tábütta

Şöyle bî-tākat kılubdur anı hicrānuñ senüñ

Ġamzenüñ bir demde biñ cān alduğı yitmez mi dāll
 ‘Ayn-ı fitne olduğına çeşm-i fettānuñ senüñ

Ebter oldı nüshası gül defterinüñ Ca‘ferā
 Çıkdı çün rengin hayālāt ile dıvānuñ senüñ

95

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Ķadd-i dil-cüy ile k’ol serv-i revān olsa gerek
 Şu gibi cānlar ayağına revān olsa gerek

Gözi cān mülkini yağmaga virüp ğamzeleri
 Fitne-i ‘ālem ü āşüb-ı cihān olsa gerek

Deheni şevki ile yoğ oluben lāle vü gül
 Ġoncanuñ bağı leb-ā-leb tolu kıan olsa gerek

Niçe cān kıaşlarınıñ yayına kıurbān oluben
 Niçe dil ğamzesi oķına nişān olsa gerek

Ķasta Ca‘fer ğam u derdiyle ölüp ħāki anuñ
 Ķoş ziyāretgeh-i ‘uşşāķ-ı zamān olsa gerek

96

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gördi çün bād-ı şabā bu zülf ü ruhsāruñ senüñ

Oldı rüz u şeb benüm bigi hevādāruñ senüñ

Pertev-i hüsñ ü cemālünñden hemişe ey şanem

Berķ urur billürveş ahcār-ı dıvāruñ senüñ

Hasta olmaz çün bihiştün ey perî merdümleri

Bāğ-ı hüsñüñde 'acebdür çeşm-i bîmāruñ senüñ

Yūsufa dîñār ile kimse degülken müşterî

Olmış idüm rüy-ı zerd ile hāridāruñ senüñ

Yaraşur Ca'fer saña ger sözde sihr eyler disem

Ol periyi çünki teşhîr itdi güftāruñ senüñ

97

Mefā'ülün Mefā'ülün Fe'ülün

Olupdur tîğ-i hecriyle ciger çāk

Eyā yā leyte şî'rî eyne me'vā-k

Cihān olaydı pür hūr u firişte

Le-'amrî mā 'arefne'l-'işķa levlā-k

Getür cāmı götür yüzden niķābı
Le-nā ke'sü'l-ħumeyyā min muħayyā-k

Lebüñden içmişem āb-ı ħayātı
Le-ķad aħyeyte-ni Allāhü ebķā-k

Ṭoludur dıde vü dilde ħayālũñ
Sivā ķalbı vü 'aynı leyse magnā-k

Şaķın ey dil firāķın şanma āsān
Fe-lā terķā bi-hā iyyā-ke iyyā-k

İşiginde çü virdüñ Ca'ferā cān
Cezā-ke'llāhü ħayren ķābe meşvā-k

98

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

İħtiyār itdi çün ol māhliķā bir kepenek

Mazħar-ı luķf-ı Ĥüdā oldu baña bir kepenek

Kepenekden çü ğilāfi olur āyınelerũñ

Ol ķalender beçe şarılsa n'ola bir kepenek

Beni sen şâh-ı nemed-pûşa esîr itdi çü 'ışk
Ben daği 'ışk ile geydüm şanemâ bir kepenek

Böyle âhen-dil iken gün yüzünüñ mihriyle
Geydi dervîş olup âyîne şehâ bir kepenek

Bes durur bu yola Ca'fer gibi şâdıqlıg ile
Gelene hûn-ı ciger zâd u kabâ bir kepenek

99

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

Yüzüñe şalduğınca sâye zülfüñ

Nikâb eyler bulutdan aya zülfüñ

Buñarı çeşmümüñ deryâ olupdur

Neheng olmışdur ol deryâya zülfüñ

Kaşuñla oldı peyveste muşâhib

Niçün baş koşdı ol kec-râya zülfüñ

Komayup bir dem elden leblerüñi

Düşürdi cânları sevdâya zülfüñ

‘Aceb mi Ca‘fere baş egmez ise
 Ki hürşid iledür hem-sāye zülfüñ

100

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

Lebüñde haţtuñı tuğrā-yı cān imiş bildük
 Berāt-ı hüsñüñe şāhum nişān imiş bildük

Bu haţţ-ı sebzüñi zülf-i siyāhuñ altında
 Göreli tütü-yi Hindüstān imiş bildük

Cemāli mihrümi günden güne ziyāde kılur
 Egerçi bir meh-i nā-mihribān imiş bildük

Görenler ol güneşüñ dir lebiyle dendānın
 Ki zerre içre Şüreyyā nihān imiş bildük

Haţuñ çü Ca‘ferüñ ey meh günin siyāh itdi
 Didüm ki fitne-i āhir zamān imiş bildük

101

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Var ıabıbbâ fâriğ ol baña ıabıbb-i cân gerek

Ço beden tedbırini dil derdine dermân gerek

Özge Şerbet fikrin itme 'âŐıı-ı dil-ıastaya

Yâ Şarâb-ı rûıı-perver yâ leb-i cânân gerek

Çan yudarsam cân-ı la'lüñden n'ola kim 'âŐııa

Mey ciger çanı Őürâııı dil piyâle cân gerek

Didüm ölsem bari yâr ile raıııbi görmeŐem

Didiler cânđan çazâ Őavulmağaa çurbân gerek

Derd-i dil bı-ıad belâ kütehlidür 'ömrümüñ

Çekmege bu derdi Ca'fer 'ömr-i bı-pâyân gerek

102

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çonca açılmış degüldür nâliŐinden bülbülüñ

Vehm idüben çâk olupdur zehresi Őâıı-ı gülüñ

Şanma kim mül üzre berg-i gül dökilmiŐ döŐtum

Mest olup Őevküñle beñzi gül gül olmiŐdur mülüñ

Zıver ü zerden aña barmaq hesâbın virdiler
Ey gül-i ter ol sebebendür perîşân sünbülün

Fitne ide korkaram çok başlu bir fettândur ol
Yine ne söyler kulağıña egilmiş kâkülün

Ṭarf-ı gülşen pür-benefşe oldı şanma Ca'ferâ
Dâmen-i gülzârı tutmuş dūd-ı âhı bülbülün

103

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Nergis gözüñü görelî bîmârunâm senün
Düşdüm 'aşâya zâr u giriftârunâm senün

Şu gibi sürinü sürinü yüzüm üstine
Geldüm kapuña 'âşık-ı dîdârunâm senün

Yokdur güşâd ümîdi belâ naşîdur gelen
Ğam şeşderine tâ ki giriftârunâm senün

Cismüm kuru süñükdür anı nice dâğ ile
Yağdum karara kim bileler zârunâm senün

Geldüm yüzüm alup ele ma'zûr tut beni
 Vech-i muḥakḳar ile ḥarîdârunâm senüñ

Şu gibi pâk olduĝuñ için ḥabâbvâr
 Tâ 'ömrüm olduĝınca hevâdârunâm senüñ

Küyuñda derdile n'ola nâlişler eylesem
 Ca'fer gibi çü bülbül-i gülzârunâm senüñ

104=105

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
 Ğazab idüp derisin yüzdi şabâ goncalaruñ
 Öykünürler dehenine diyü sen şim-berüñ

Ney-şekerde nite yir yir girih olurdı eger
 İşi bağlanmamış olaydı lebüñden şekerüñ

Ḳocmaḳ ol mûy miyâni ulu ni'metdür ulu
 İştihâsı n'ola ger kıl ḳapar ise kemerüñ

Urdı letler saçınıñ nekheti müşk-i Ḥutene
 Deriye şarduĝını tañlamañuz nâfelerüñ

Vakt ola seni der-âgûş ide bir gün Ca'fer
Çünkü var kavse daği gelmesi geh geh kamerûñ

106=106

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çarḫ ile hem-reng olup çün cāme geydi niḫ-reng
Çarḫ idüp andan tefāḫur çarḫa girdi bî-direng

Gözlerinde görinen sürme degül dilberlerüñ
Sürme renginde libāsuñ 'aksidür ey şūḫ-ı şeng

Ḳanda gitse her tarafından ḳaplar anı dūd-ı āḫ
İl gālaḫ idüp şanur kim cāme geymiş niḫ-reng

Çevre yanın çigzinür ser-geştesi olmuş sipihr
Gösterür 'aks-i sipihri ol ḳamer āyine-yeng

Ḳan yaşa ğarḳ olmuşam gelse ḫayālün şineme
Gezlenür bir āl yaya lāciverdi bir ḫadeng

Gūyiyā zeyn oldı süsenlerle bir nevreste bāĝ
Süseni ḫil'at nigāri çün der-âgûş ḫıtdı teng

Gördi başmış bağrına ol mâhı jengârî kabâ
Ca'ferüñ âyîne-i cânın hasedden tutdı jeng

107

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Gülşen-i firdevse ta'n eyler cemâli Pîrîñüñ
Goncayı dil-teng ider ganc u delâli Pîrîñüñ

Çaddümi kıldı hamîde mâh-ı nev gibi benüm
Âfitâb üstindeki müşkîñ hilâli Pîrîñüñ

Güyyâ mağribde bir hindü durur âyinedâr
Çîñ-i zülfinde ruħı devrinde hâli Pîrîñüñ

Gâh gâhî hâtırına bir huçûr itsem n'ola
Çün beni gamdan hayâl itdi hayâli Pîrîñüñ

Mihr ile mâha tamâm irgürdi noqşân u zevâl
Ca'ferâ irdi kemâle çün cemâli Pîrîñüñ

108

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kırmızı dîbâlar olaldan libâsı çeşmümüñ
Cevheridür tütüyâlardan kabâsı çeşmümüñ

Yazılır güyâ ğubâr ile tozutsam tütüyâ
Levh-i rengin üzre cânâ mâcerâsı çeşmümüñ

Gerd-i râhuñ kim sirişkünden olupdur sürh reng
Ol zerûr-ı aħmer olmuşdur devâsı çeşmümüñ

Lâle-gündür 'aks-i ruhsâr ile sen gül yüzlünüñ
Hüsünüñe âyinedür beñzer liķâsı çeşmümüñ

Gel ayağuñ toprağından beni maħrûm itme kim
Hâk-i pâyuñ cevheridür rûşenâsı çeşmümüñ

Sen tûrurken sehv ile ğayra nazâr kılduğına
Key kızarmışdur olup ğâlib hayâsı çeşmümüñ

Mîl-i çûb u tütüyâ hâşâk u hâk-ı râhını
Kılmayınca Ca'ferâ olmaz şifâsı çeşmümüñ

109

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nîk-hvâhî hoş tutup terk-i bed-endiş itmedüñ

Gül gibi yüz virdüñ agyāra eyü iş itmedüñ

Çün kadem başduñ bisât-ı hüsne ey şâhib-cemāl

Ġirre olup bahta hergiz yād-ı dervîş itmedüñ

Şerbet-i la'lüñ yirine cāna şunduñ zehr-i kahr

Dem mi var kim nüşin ol bî-çārenüñ niş itmedüñ

Zülfiñi ayaklara şalup benüm çok sevdüğim

Başuma anuñ gamında az teşviş itmedüñ

Ol büt-i ra'nā öñüñden geçdi da'vet kılmadın

Geldi gitdi 'ömrüñ ey dil yār ile iş itmedüñ

Zahma merhemdür hadengüñ olmuşam mecrūḫ-ı gam

Ey ṭabîb-i dil ne için yād-ı dil-rîş itmedüñ

Niçe yıllardur kapuña yüz sürer Ca'fer velî

Rahm idüp bir gün anuñ ḫālini teftîş itmedüñ

110

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Nigârâ sende hatm olmuş güzellik tâzelik terlik
Senüñ haqquñ durur ancak serîr-i hüsne serverlik

Lebüñden mu'ciz-i 'İsâ irişmiş Hızr u İlyâsa
Yüzüñden gün ziyâ tutmuş ay alnuñdur münevverlik

'Aceb bu hüsni hulk ile ne zîbâ yârsın sen kim
İrişmiş reng-i rüyuñdan gül-i gülzâra aḥmerlik

İrem bâğında ey dilber varur ta'lîm ider her dem
Şaçuñ reyḥâna sünbüllük kadüñ şimşâda 'ar'arlık

Eridi Ca'ferüñ nâr-ı gamuñla pöta-yı gamda
Sen anı gam bucağında koyasın bu mudur erlik

111

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey ḥaṭ-ı ruḥsâr yâr od eyledi yirüñ senüñ
Böyle günden âşikâr olduğı tezvîrüñ senüñ

Şineme zaḥm urduğınca çäk olur zehrem benüm
Gide diyü tâb-ı dilden âb-ı şimşîrüñ senüñ

‘Âşıkā her tār-ı müyuñ bir reh-i sevdā imiş
Bağlamışdur yolların zülf-i girihgirüñ senüñ

Kāşkı gönülün gibi pülād olaydı gönümüz
Egleneydi anda şāyed geçmeyüp tırüñ senüñ

Bañā ol vuşlat yiterdi Leyli vü Mecnün gibi
Yazsalar bir yirde taşvürümle taşvürüñ senüñ

Derd-i yār ile başında od yanar şıgmaz iken
Yire göge ey gönül āh-ı cihāngirüñ senüñ

Fikrünü ol Ca'fer ki rāh-ı yārda hāk olasın
Hağ muvāfiğ eylesün tağdıre tedbırüñ senüñ

112

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Çıkmasun diyü gözümdeñ sürme-i gerdi anuñ
Girye kılmam ger bilem kim öldüre derdi anuñ

Karşusına çekdügüm āhuñ duğānı 'aksini
Turre şeklinde ruğı mir'atı gösterdi anuñ

Dâ'imâ şevk-i ruḥ-ı zıbân ile dil ravzası
Bâğ-ı cennetdür ki her dem tâzedür verdi anuñ

‘Âlemi bir laḫzada yıķarsın ey eşk isteseñ
Yuymağa bir çâre it göñlindeki gerdi anuñ

Ca‘feri yâr olmasa bâğa ḳoma ey bâğbân
Gülleri pejmürde eyler hep dem-i serdi anuñ

113

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün
Beñ degüldür lebi üstündeki her şım-tenüñ
Siñek üşmişdür ağızlarına devründe senüñ

Gördi öykünder semen ‘ârızuña ḫışmından
Her ḳılı bir diken oldu şanemâ nesterenüñ

Ḡoncalar şanma çemende biteni ey yüzi gül
Çıķdı başlar ḡam-ı derdüñle içinde çemenüñ

Çâk idüp şınesini çekdi derünına seni
Sevdüğinden ḫapuñı cânı gibi pirehenüñ

Deyni var her birine buseden ey mâye-i cân
Gizlenürse n'ola 'uşşâk gözinden dehenüñ

Öykünür gül yüzüne diyü çemenlerde şabâ
Sürmedük yir kıomadı yüzini berg-i semenüñ

Nâfe-veş kıanlar uyuşdı dil-i Ca'ferde yine
Zülfine baş kıoşalı bir saçı müşk-i Hutenuñ

114

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hâne-i dil her nefes cānā ki cāyuñdur senüñ
Sen şeh-i 'ālemsin ol şırça sarāyuñdur senüñ

Kımyā-yı 'izz ü devlet tütütyā-yı çeşm-i cān
Hāk-i pāyuñ hākıçün kim hāk-i pāyuñdur senüñ

Giceler kim dem-be-dem peydā olur ey dil şebāb
Āteşin peykānlu tır-i āh u vāyuñdur senüñ

Yāra didüm olmışam kec-rā kaşuñ fikriyle dāll
Didi anı bilmedüñ mi hüsni-rāyuñdur senüñ

İtlerin tâ şubha dek uyutmayan cânānenüñ
Ca'ferā her şeb fiğān-ı hūy u hayuñdur senüñ

115

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

‘Aşıkuñ şimdi benem mātemin iden öliceğ

Kim ider āh benüm mātemümi ben öliceğ

Yār ıalrıup gele mi öldüğüñ işitse rağıb

Ne olur şöyle kıyāmet mi kıpar sen öliceğ

Yuñ gülāb ile tenüm lāleden eyleñ kefenüm

Yüzi gül ħaddi ‘arak-rız ğamından öliceğ

Beni kıomaz ki yatup yār işiginde ölem

Yatacağ yir ğoreyin bulmaya düşmen öliceğ

Dōstlar küşte-i ‘ışğ olduğı şükrāneye siz

Ca'ferüñ eylemeñüz üstine şiven öliceğ

116

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Serv-i mâ'il idügi kıaddüñe hâcet mi delîl

Yoğ ħilâf aña ki el-cinsü ile'l-cinsi yemił

Nice şâhibnazarı gözleri ol lâle-ruĥuñ

Ƙıldı nergis gibi her kûşede bîmâr u 'alîl

Kûyuñ ehli țaraf-ı çeşümüni gözlerse n'ola

Mısr ħalkına temâşâgeh olupdur leb-i Nîl

Şem'i pervâne gibi oda yağarlar şanemâ

Pertev-i ħüsnüñe inkâr idüp isterse delîl

Âĥirü'l-emr ser-i zülfüñi sevdâ idinüp

Getüre Ca'fer ele bulur ise 'ömr-i țavîl

117

Öykündügi içün lebüñe ey nigâr la'l

Her laĥza sürĥ-rüdur olup şermsâr la'l

Müjgânum üzre dâne-i eşküm gören didi

Ĥikmet degül mi gül yirine virdi ħar la'l

Yâruñ lebiyle gör nefes-i cân-fezâsını
Rengin laţîfedür ki olur müşkbâr la'l

Mihrüñden olsa sürh gözüm yaşı tañ degül
Dirler ki rengi günden alur ey nigâr la'l

Ṭa'ı rakıbinüñ şıdı göñlini Ca'ferüñ
Lâ-büd tokınsa seng bulur inkisâr la'l

118

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bahâr irişdi bir kaç gün çemenden yaña gel ey gül
Belâdan şehr emiñ olsun fiğâna başlasun bülbül

Yüzüñ görmişken ölmekdür murâdum düşmedin hecre
Kıya baqsun güzel gözler kemendin şalsun ol kâkül

Niçe miskini hâk itmiş hevâ-yı zülf-i müşkinüñ
Şaçın çözmüş kara geymiş tutar mâtemlerin sünbül

Lebüñden kızmayup bezme ne yüz ile gelürlerdi
Delükanlu degülmişse kadeh hâm olmasaydı mül

Pür olsa lâle-ruhlardan cihşn başdan başa Ca'fer
Anuñ ğayrına bakmazam yiter çün 'ârife bir gül

119

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ķavline aldanmañuz bir 'ahd ü peymânsuzdur ol
İtdügi ikrâra tırmaz hey ne imânsuzdur ol

Yoğ durur mihr ü vefâdan zerrece anda eser
Şi've vü nâz u cefâ isterseñ oransuzdur ol

Derd-i dilden bir devâ şordum tıbbıbe didi kim
Cân u dil derdine dermân umma dermânsuzdur ol

Her ne dil kim menzil-i 'ışğ olmaya olur ħarâb
'Âkıbet vırân olur şol yir ki sulţânsuzdur ol

Hecr ile eyler güzer 'ömri ħapuñda Ca'ferüñ
Bülbül-i ħudsi iken hayfâ gülistânsuzdur ol

120

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Âteş-i gam ger beni yakup ser-â-ser ide kül
 Hâk-i pâyuñdan senüñ ayrılmayam ey şâh-ı gül

Muntazırdur göz kulağ urup saña şahrâda bâğ
 Bâğ içinde açılan yir yir gül-i nesrin degül

Gel bahâr-ı hüsnüñ eyyâmında dilden dideye
 Yazın olmalı degüldür gâyet alçağdur göñül

Şaklaram şnemde mihrüñ âteşin söndürmezem
 Âteş-i süzân-ı qahruñdan yanup olsam da kül

Ca'ferüñ bahtı güli gülsün açılsun dir iseñ
 Şubh-veş bir mihr yüzün gösterüp yüzine gül

121

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

İstedi na'leynüñe yüz süre Pervin ü hilâl
 Bir niçe mismâr-ı şim oldu bu ol zerrin düvâl

Hırka-püş-ı zülfüñe bir la'l tesbih eyledi
 Rişte-i qadd-i dü-tâmı qatre qatre eşk-i âl

Bağladı iller tutup bu kıpkızıl Mecnûn diyü
 Haddüñe öyküñdi çün güldeste ey Leyli-cemâl

Bâddan cānā ser-i zülfüñ dünim olmuş degül
 Ağzın açup hüsñüñe hayrāndur ol şürîde-hâl

Gözleri 'aksini gör çeşmümde yāruñ Ca'ferā
 Şanki gelmiş şu içer bir çeşmede iki gazāl

122

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ebr-veş eylemeyince beni giryān-şekil
 Açılıp gül gibi yār olmadı handān-şekil

Ol büt-i gönca-dehānuñ lebinî dişlemege
 Jäleler kendüzini eyledi dendān-şekil

Bāğ-ı hüsñ içre tutar zülfi 'aşā kıldı meger
 Yine tāvūsı Hüdā cennete derbān-şekil

Müşk-i terle yazuben hüsni berātını haṭı
 Düşmiş üstinde kaşş şüreti 'üñvān-şekil

Şimdi yanmış degülem âteş-i derd ü ğam ile
Dāgdār-ı ezelem lāle-i nu'mān-şekil

Kāse-i dîdede saçları hayāli görünür
Şuya konmuş şanemā deste-i reyḥān-şekil

Zülfi altındağı reyḥān ḥaṭı dil bāğıdur
Ki idüp Ca'feri lāl eyledi ḥayrān-şekil

125=123

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Şanmañuz kim terk-i cān itmek baña āsān degül
Hiç anuñçün ğam yiyem mi cān durur cānān degül

Ḳatı düşvār oldı ḥālüm bilmezem kim n'eyleyem
Görmemek müşkil seni görmek daḥi āsān degül

Süz-ı dilden şu olan kanlu peykānlar durur
Bu dökilenler gözümdeñ ḳatre ḳatre kan degül

Zāhidā ḳorḳutma sen nār-ı cehennemle beni
Hey cehennemden ne ğam çün âteş-i hicrān degül

N'eyler ağızında meh-i nevden taḥayyür barmağı
Ca'ferâ ḥüsnine yāruñ ger felek ḥayrân degül

126=124

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sırr-ı 'ışkı tuymağ isterseñ gönül üstâda gel
Ḥüsrev ü Şîrin oğursañ ḥidmet-i Ferhâda gel

Mevsim-i gül irdi ey dil cûşa gel bülbül gibi
Ḥvâb -ı gâfletden uyanup nâle vü feryâda gel

Dest-i 'âşıkdan şarâb-ı 'ışkı nûş it zâhidâ
Var riyâ vü zerķi terk it mürşid-i irşâda gel

'Asker-i gam kılmasun cân mülkini şâhum ḥarâb
Kıl kadem rence gönül taḥtını 'adl ü dâda gel

Ca'ferâ sen yâr işigine düşüp yaşdanıgör
Raḥm idüp şâyed diye kim derdmend üftâda gel

127=125

Mefâ'îün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Şaçuñda küşte diller çok bilinmez kim durur kıtil

Dehānuñ ğaybet itmişdür gümānum anda el-ħāsıl

Ne odı söyünür bir dem ne bir yirde kıararı var

Ne beñzer kirm-i şeb-tāba şeb-i firkıatde cānā dil

Şu yanından güzer kıılma der-āğüş itmesün kimse

Mişālũnden rızāmuz yok k'ola kimse añā mā'il

Ola kim bağlana yollar varup gelmez ola ağyār

Kılayın küyuñ etrafın gözüm yaşıyle baħr-ı gil

'Aceb mi bilmese Ca'fer özi var mı yaħud yok mı

Alupdur fikr-i yārānı olupdur kendüden ğāfil

128=126

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Dest-büse nice kim sa'y idirem irmez elüm

Dōstum bari icāzet vir ayāğuñ öpelüm

Oldı 'ālemde ğariñüm ğam u endüh u belā

Kafes ü bülbül ü zāğ oldı hemānā meşelüm

Haç getürmiş beni öldürmege haddüñ şanemâ

Âh kim saña elüm irmedin irdi ecelüm

‘İşkuñ ey hür beni eyledi küyuñda muķım

‘Âķıbet cennete ilette bu gökçek ‘amelüm

Zülfi kaç‘ olalı dil kaçdı hevâsında yiler

İrdi ‘ömr âhire eksilmedi tül-ı emelüm

Mest olupdur niçe kan itse gerek hünj gözün

Aña merdümlük idüp hey dimez iseñ güzelüm

Ca‘ferem şem‘ gibi sözlerümüñ süzından

Dili odlara yanar her kim oķursa ğazelüm

129=127

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Vaşluñı virme câna begcügezüm

Şatma cānı cihāna begcügezüm

Gerek öldür beni gerek dirgür

ķul senüñdür baña ne begcügezüm

Der-miyândur dü ‘âlemüñ cānı
Seni bir kez kocana begcügezüm

Bâg-ı hüsnüñde leblerüñ cāmın
İçelüm ‘âşıkâne begcügezüm

Çuluñuz devletüñde hoş geçelüm
Böyle çalmaz zamâne begcügezüm

Geyüp al itme cānum almağa āl
Sen sen ol girme çana begcügezüm

Ca‘ferüñ çadı vaşf-ı hüsnüñdür
Şi‘r arada behâne begcügezüm

130=128

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

N’idem ki ol lebi şehd ü şekerden ayrıldum

Figān ki şol ruħı gülberg-i terden ayrıldum

Añup ‘aceb mi güzel gözlerini ağlarsam

Ki bir şunuñ gibi şāhib-nazardan ayrıldum

Firâk-ı zülf ü ruḥından fiġānumı ŧeb ü rûz
Ta'accüb eylemeñüz kim nelerden ayrıldum

Ne tañ ŧabāḥa dek Ülker gibi inerse yaŧum
Ki bir yüzi güneŧ alnı ŧamerden ayrıldum

'Aceb mi Ca'ferā olursam sefîḥ ü dîvâne
Çün ol firîŧte ŧıfatlu beŧerden ayrıldum

131=129

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Her gice ey meh cemâlüñ çün taḥayyül eylerem
Ṭañlaram kim ben nice sensüz taḥammül eylerem

Senden ü benden kinâyetdür nigārā ḳanda kim
Gāḥ vaŧf-ı gül geḫ evŧāf-ı bülbül eylerem

Görinür zülfüñ ucından müŧkil iŧler göñlüme
Her ḳaçan kim ḳur'alar ŧalup tefe''ül eylerem

Ḥāneḳāḥ içre riyā ile dirilmek niçe bir
Varuben meyḫāneye Ḥaḳḳa tevekkül eylerem

Yâra hâlüm ağlasam dir Ca'fer āgāham velî
 Kimse baña gülmesün diyü tegâfûl eylerem

132=130

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çarha yir yir od uran her gice āhumdur benüm
 Tîre iden 'ālemi dūd-ı siyāhumdur benüm

İşiginde yir bulalı göge irmişdür başum
 Māh-ı nev kim görünür taraf-ı külāhumdur benüm

Şeb sipendin yakmağa ey meh-liķā her şubḥ-dem
 Od bırağan micmer-i eflāke āhumdur benüm

Her seḥergeh kapusunda ol güzeller şāhınıñ
 Nevbet-i şāhî fiğān-ı şubḥgāhumdur benüm

Niçe yıllardur senüñ yoluñda toprağ olmışam
 Dimedüñ bir gün ki Ca'fer ḥāk-i rāhumdur benüm

133=131

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sevmişem bir dilber-i fettâni kimdür dimezem

Hasretinden cân virürsem anı kimdür dimezem

Gerçi cân bulmaz murâd ansuz dil ârâm eylemez

Gönlümüñ ârâmı kâm-ı cânı kimdür dimezem

Lâle gibi cânımı yaksa qarara dâğ-ı gâm

Ol yüzi beñlü şeh-i hübânı kimdür dimezem

Şâne gibi cismümi eylerler ise şâh şâh

Zülfine bağ koşduğum cânânı kimdür dimezem

Ger boğazumdan aşalar ya yakalar şem' gibi

Bezm-i ruhuñ şem'-i nür-efşânı kimdür dimezem

Kana yunsa gönlegüm gül gibi zaḥm-ı çübdan

Gülşen-i cânuñ gül-i ḥandânı kimdür dimezem

Ger kulağumca kıllalar Ca'ferâ her pâremi

Ol kulağı küpelü fettâni kimdür dimezem

134=132

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kağıyup gitdi dil-ārāmum n'olur hālüm benüm

Yüz çevürdi baht benden döndi iqbālüm benüm

Geh 'itâb u geh girişme geh cefâ geh nâz işi

Bilmezem âhır n'ola anuñla aḥvâlüm benüm

Bilini kocmağa çok yalvardum olmadı müfîd

Degmedi yanında gör bir kıla biñ ḳâlüm benüm

Ḳopmadı ḳopmaz da ra'nâlîḳda bir mislüñ senüñ

Gelmedi gelmez de şeydâlîḳda emşâlüm benüm

Gitdi bir kez görmek ile 'aḳl u şabr u dîñ ü dil

Bir daḫi Ca'fer görürsem n'olısar hālüm benüm

135=133

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şubḫımı şâm itdi dün bir meh-liḳāya uğradum

Ne 'aceb hâl oldı baña ne belāya uğradum

Çeşmi dünyānuñ ḳazāsını ḳopardı başuma

Baḳmış oldum bir naẓar nāgeh ḳazāya uğradum

Zülfin añup dâ'imâ ağladuğumdan añla kim

Ne uzun uzak perişân mâcerâya uğradum

Ġayretümden ditredüm dem urdı mihrüñden rakıb

Ŧutdı ħummâlar beni nâ-ĥoş havâya uğradum

Bir bunuñ gibi sitemkâra şataşmadum daĥi

Gerçi Ca'fer niçe niçe bî-vefâya uğradum

136=134

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Söylemek kaçd itdüğümce yâra derd ü ĥasretüm

Ağlamak ŧutar beni güftâra kıalmaz kıudretüm

Görmedüm ol mâhı çok baķdum aşıağı yukaru

Yirde gökde yılduzum yokdur gidüpdür devletüm

Ben nice sen şem'-i tâbâna revân cân virmeyem

Yok midur 'âlemde bir pervâne deñlü ġayretüm

Ķapuña iltüp götürdi ben ġubârı ĥâkdan

Var durur yirden göge bād-ı şabâya minnetüm

Rište-i cāna ٲolaşup  aldı  iŗkuñ Őinede
 Şayd-ı  an a itdi dām-ı peŗşe ile himmetüm

 omazam ey cān elümnden tā ölünce dāmenüñ
 Cevrüñi çeksem gerekdür  a  olunca  ā atüm

Rüz-ı maŗşerde diyem Mecnūna Ca fer  ālūmi
 Kim dilūmi ol bilür anca  ol añlar  āletüm

137=135

Mefā ılūn Mefā ılūn Fe ulūn

 utuŗdum  iŗ  ile bir nā-tüvānam
 Eger cān  urtarursam pehlüvānam

Bahār-ı nāz-perverümnden ayru
 Őararmıŗ bir  uru berk-i  azānam

 müdüml māhı  añ mı sel  olursa
 Ki bir nā-mihribāna mihribānam

Beni gel pāymāl itme ayaguñ
 Olur āzürde zıŗā üstü vānam

Cefâda ol ne deñlü kâmil ise

Vefâda ben dağı Ca'fer hemânam

140=136

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Leyle-i Mi'râca irdük hoş şafâmuz var bizüm

Kim bu şeb bir mâh tal'at Muştafâmuz var bizüm

Mâhı gösterdi şafağdan reşk idüp gerdün bize

Gördi rengin câmelü bir mehlikâmuz var bizüm

'Aqlumı zülfi tağıtdı sen dağı ey haç gelüp

Bir belâ olma bize yiter belâmuz var bizüm

Zulm idüp çeşmüñ şehâ her dem bize kıan ağladur

Ol siyehkâr ile haylı mâcerâmuz var bizüm

'Âşıkuz dîdâra Ca'fer bizde cennet şevkı yok

Ol hevesden fâriğüz özge hevâmuz var bizüm

141=137

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Yüzini bâğa ruḥın lâlezâra beñzetedüm

Benefşe zülfini ebr-i bahâra beñzetedüm

‘Aceb mi diḳḳat ile eylesem hilâle nazâr

İraḳdan anı çü ebrü-yı yâra beñzetedüm

Cinânda olmaz iken mâr cinneti gör kim

Şaçını cennet-i ḥüsniinde mâra beñzetedüm

Lebinde ḥaṭ eşerin gördüm ol dil-ârâmuñ

Ğamiyla cânuma ḳonmuş ğubâra beñzetedüm

Ḳaşı hilâlinüñ altında merdüm-i çeşmin

Cemâl ilinde şeh-i tâcdâra beñzetedüm

Ruḥıyla saçları yâruñ bahâr-ı ḥüsniinde

Berâber olalı leyl ü nehâra beñzetedüm

Görüp sitâreleri dün gice feleklerde

Duḡân-ı âhum içinde şerâra beñzetedüm

Hevâ-yı meyve-i vaşluyla ḳaṭre ḳaṭre müdâm

Çü ṭoldı ḥün ile baḡrum enâra beñzetedüm

Göñülde beñlerüñüñ naqş olalı noqţaları
Ben anı nerd-i maĥabbetde zâra beñzeldüm

Şaçını ol büt-i şirîn-zebânuñ ey Ca'fer
Ruĥında zengî-yi gül-gün-süvâra beñzeldüm

Görüp bu mâh-liĥânuñ hilâl ebrûsın
Rikâb-ı pâdişeh-i kâmkâra beñzeldüm

142=138

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ĥâne-i mihr ü maĥabbet kim mekânumdur benüm
'Arş-i 'âlî şimdi ferş-i âsitânumdur benüm

Yandum ey meh-rû şu deñlü âteş-i mihrüñle kim
Çarĥ-ı nîlî didügi ĥalĥuñ duĥânumdur benüm

Çekdügim endüĥı cânâ nâmede derc itmişem
Ĥaddini anuñ büken bâr-ı girânumdur benüm

Şem'-i ruĥsâruñ şeb-i zülfüñde rüşen olalı
Süre-i Nür u Duĥân vird-i zebânumdur benüm

Gird-i la'lüñde görinen haþ degül şevk-i lebüñ
Od urupdur cânuma ol düd-ı cânumdur benüm

‘Älemi pür-nür iden her gün degüldür âfitâb
Pertev-i hüsn-i meh-i nâ-mihribānumdur benüm

Çünki cânlar cânıdur ol gül-‘izâr u gönca-leb
Yaraşur Ca’fer dise rûh-ı revānumdur benüm

143=139

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

Dā’imā kıaddüñ nihâli serfirâz olsun begüm

Yaprağı ‘işve yemişi ‘izz ü nâz olsun begüm

Kıadd-i ra’nâ rûy-ı zıbâ devletin virmiş Hüdâ

Devletüñ pâyende vü ‘ömrün dirâz olsun begüm

Câm-ı Cem nüş it kızarsun tâb-ı mülden ‘arızuñ

Câmesine hüsnüñüñ gül-gün tırâz olsun begüm

Öykünürse ruħlaruña lâle-i ter gül gibi

Kâr u bârı yile virsün ‘ömri az olsun begüm

Şanma ki yüz döndüre Ca'fer cefâ-yı yârdan
Her ne nâz itseñ birine biñ niyâz olsun begüm

144=140

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Göklere çıksa yiridür âh u efgânum benüm
Gün gibi hercâyidür çün mâh-i tâbânum benüm

Cânı peykân-ı hadengüñ cismüme degmiş durur
Hecre şabr idüp budur çıkmaduğı cânum benüm

Bu ne sırdur sergüzeştüm ben hikâyet itmedin
Kışsa olmuş söylenür dillerde destânum benüm

Şandı haddüñde 'arağdur eşkümüñ 'aksin görüp
Ruhlaruñ âyinesinde çeşm-i giryânum benüm

Ŧudağını dün gice hıvâb içre dişlerdüm bu gün
Leblerin gördüm kıanatmış zağm-ı dendânum benüm

Öldürüp ben hasteyi kırtardı miñnetden ecel
Derd olan mecmü-ı halka oldu dermânum benüm

Ca'ferem kim şadıķam mihrinde anuñ şubħeş
Niçün olmaz bir gice ol mäh mihmānum benüm

145=141

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gözlerüm k'oldı pür eşk-i lāle-gūnumdan benüm
İçmeğe ğamzen ķadeħler tıldı ħūnumdan benüm

Derd efzūn şabr kem āħir başuma bilmezem
Ne gele şabr-ı kem ü derd-i füzūnumdan benüm

Cān misāfirdür bu ğün yarın ğöçer ey 'ışk sen
Gitme andan incinüp bi'llāħ derūnumdan benüm

Ayağına yüz sürüp ķan ağladum şol deñlü kim
Sāķı rengin oldı eşk-i lāle-gūnumdan benüm

Āteş-i mülden kızarımış şanma beñzin Ca'ferüñ
Ġörinen tāb-ı derūnumdur birūnumdan benüm

146=142

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Tâze bir gül kanı kim bülbül-i gülzârı olam

Şu gibi gönülüm aķa 'âşık-ı dîdârı olam

Yaşdanam taş ışiginde dağı toprak döşenem

Kapasında sürünem sâye-i dîvârı olam

Bugünüñ yarını var yâr baña tıfl gerek

Kim anuñ bir nice yıl bülbül-i gülzârı olam

Tıfl-ı nergis gibi yüzün gözün anuñ ben açam

Cân u dilden ki şabâ gibi hevâdârı olam

Hüsni günden güne efzün ola mânend-i hilâl

Dünkiden ben de bu gün dağı beter zârı olam

Gör güzeşte güle hiç dōst olur mı bülbül

Vechi var ben dağı bir tâze gülüñ yârı olam

Vaķti geķmiş güzelüñ adın urup köhne bahâr

Rüz u şeb lâle gibi nice dil-efgârı olam

Görinen nergisidür gayrı nesi var ise hep

Yile virmiş ne içün zâr u giriftârı olam

Bir gül ile bezemez bâğ meşeldür Ca'fer
Gözleriçün yaluñuz böyle ne bîmârı olam

148=143

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Zülfinüñ çevgânına top eyledüm başum benüm
'Älemi ğarķ eylese tañ mı 'aceb yaşum benüm

Serv-ķaddüñ pâyına yüz sürmek için dem-be-dem
Bir terâzülü iki göz çeşmedür kaçum benüm

Rüzgâr-ı pîre-zen yüz gösterür ağyâra gör
Baña yüz göstermedi yavuzdur oynaşum benüm

Günc-i dilde miñnet ü derd ü elemden özge hiç
Ĝam gibi bulunmadı 'âlemde yoldâşum benüm

Câm-ı la'lüñ yādına toķuz tolu cām içüben
Sâķi-yi bezm-i ezel oldu ayakdaşum benüm

Ol melek-sîmâyı şayd idüp kenâra çekmege
Ca'ferâ âsân olurdu olmasa nâşum benüm

149=144

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tañ mı hâk olsa nesim-i sünbül-i yâr isteyen

Baş virür bÿy-ı ser-i zÿlf-i siyehkâr isteyen

Dünyede 'ıškuñ gamıyla gitdügin ızhâr ider

Hey kıyâmet hâlet-i nez'inde zünnâr isteyen

Çetr-i zÿlf ü câm-ı la'lin bâğ-ı hÿsninde görüp

Çamzesi eydür ki gelsün bezm-i gülzâr isteyen

Dil tapuñdan ayru hÿbuñ hÿsnine ma'il degül

Kâni' olmaz cennet-i firdevse dîdâr isteyen

Çekmedin cevr-i raqıbi gel habıbi gör bu dem

Ey gül-i ter şöhetin bî-zaḥmet-i hâr isteyen

Yâra vaşl olmaḫ dilerseñ yâr idin göz yaşını

Âşinâ ol baḫr ile ey dürr-i şehvâr isteyen

Ca'ferâ cevr eyler ise câna dilber gam degül

Yârsuz ḫalur cihânda 'aybsuz yâr isteyen

150=145

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Kim zülfüñe dil bağlamasa başı kesilsün

Kim leblerüñe virmese cân kanı dökilsün

Dilber bu gice bezme gelür hurrem ü handan

Diñ şem'e tap ağladı gözi yaşını silsün

Her dil ki diler ola ser-i zülfüñe pāmāl

Yillerle hevāsına düşüp yıl gibi yilsün

Mest oldu diler hūñi gözünñ kan ide ey cân

Bir dem nazarından yine merdümler irilsün

Ne haddi durur ala lebünñ ağızına Ca'fer

Ṭutsun dilin igende degül hālını bilsün

151=146

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ey yüzi tāze bahārum nicesin hoşca mısın

Gül yanaqluca nigārum nicesin hoşca mısın

Ġam degül derd ile ben hasta olursam hele sen

Ey benüm sevgülü yārüm nicesin hoşca mısın

Âhû-yı Çın gibi her dem beni hünîñ-dil iden
Ey şacı müşk-i tatarum nicesin hoşca mısın

Âteş-i şevki ile bağruma dâğ-ı ğam uran
Hey büt-i lâle-‘izârum nicesin hoşca mısın

‘Andelîb oldı gülistânuña Ca‘fer dimedüñ
Bir kez ey bülbül-i zârum nicesin hoşca mısın

152=147

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

İster ki cüdâ ide rakîbüñ seni benden
Kaşd itdi bu kâfir k’ayıra cânı bedenden

Gül mest-i şabûh oldı meger şevk-i lebüñle
Kim arqayile geldi sehergâh çemenden

Câdüñk idüp zülf-i siyehkârı yüzinde
Sünbül bitürür sihr ile gül-berg ü semenden

Revzenler açar göñlüm evi olmağa rüşen
Her nâvek-i dil-düz k’irür şıneme senden

Ca'fer bu çemenlerde hamûş ol k'ışidilmez
 Āvāzesi bülbüllerün efğan-ı zağandan

153=148

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ruḥlaruñ devrinde zülfüñ pāymāl olmağ neden
 Menzili firdevs iken ser-geşte-ḥāl olmağ neden

İstemezse kim ola alnuñla қаşuñdan mişāl
 Māh gāhı bedr olup gāhı hilāl olmağ neden

Ḳanda ḳand ise ḥarif olur çü tütü vü meges
 Dime yāruñ leblerinde ḥaṭṭ u ḥāl olmağ neden

Ger ğaraż 'uṣṣāḳa göstermek degülse şad belā
 Ol nigāruñ 'ayni şād u zülfi dāl olmağ neden

Çün dehānuñla miyānuñ rāzı keşf olmadı hiç
 Yok yire ortada bunca ḳıl ü ḳāl olmağ neden

Kimse sırr-ı ğaybdan iblīse virmezken ḥaber
 Müdde'iler maḥrem-i rāz-ı vişāl olmağ neden

Yâr ile Ca'fer görüp hem-dem rakîbi didi kim
Ol itüñ şaydı melek-sîmâ ğazal olmak neden

Cennet-i vaşluñda hoş pervâz iderken mürĝ-i dil
Dûzah-ı hecre düşüp bî-per ü bâl olmak neden

154=149

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Vaşla irmez firķat ile zâr u giryân olmayan
Gül gibi gülmez derûnı ğoncaveş ķan olmayan

Kimde kim 'ışk olmaya ol 'âşıkā raħm eylemez
Şefķat itmez âdeme göñlinde îmân olmayan

Rind u şüfî yoluña cân virdüĝin az görme kim
İdemez teshîr-i ins ü cin Süleymân olmayan

Naķd-ı cânı çok şanur şanma beni bir büseñe
Kim azırĝanmaz anı cânâ girân-cân olmayan

Sohbetüñde n'eyler ey hürî-liķâ bî-dîñ rakîb
Cennete girmez bilürsin ğod müselmân olmayan

Ḥüsn ili sulṭānısın diller kapuñda bî-ḥisāb
 Ƙanda bulur bu Ƙadar Ƙulları sulṭān olmayan

Bir nefesdür ‘ömr Ca’fer bilmiş ol dıvānedür
 Berḳvār ol bir nefesde daḫi ḥandān olmayan

155=150

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

Şatmazam naḳd-i dü kevne māye-i derd ü ğamın
 Virmezem ‘ālemlere mihr ü maḥabbet ‘ālemin

Nā-bedīd olmuş dehān-ı yārı görmüş kimse yok
 Ol perī şankim Süleymāndur yitürmiş ḥātemin

Ƙılmaĝa şabr u Ƙarārüm leşkerini pāymāl
 Ol şeh-i ḥübān Ƙafadar idinüpdür perçemin

Zülf ü müjgān çeşm ü ebrü ḥāl u ḥaṭ geymiş siyāh
 Derd-i dilden ölenüñ beñzer tutarlar mātemin

Her nefes ol nāzenīnüñ vāḳıf ol aḫvāline
 Ca’ferā ğafletle ‘ömrüñ zāyi’ itme bir demin

Hayfdur kim çeşmüme toprak kıoya bād-ı ecel
Niçe kez görmişken ol yāruñ cemāl-i hürremın

156=151

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Rūz-ı 'ıd oldu öper her kışi dildāruñ elın
Baña el virmedi devlet ki öpem yāruñ elın

Gül degül bu görinen yine şeb-i 'ıdde mäh
Kef-i dilber gibi hınnaladı gülzāruñ elın

Görmez olaydı gözüm ey gül-i ter nergisvār
Görmeyeydüm etegüñde senüñ ağıyāruñ elın

Qanı devlet ki çemenlerde ayak seyrin idem
Elüme aluben ol şüh-ı sitemkāruñ elın

Öp öperseñ ne kıadar sākı-yi gül-ruḥ ayağın
Ca'ferā öpme velı zāhid-i mekkāruñ elın

157=152

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Baş götürmedüğüm oldur işigi hâkinden

Ola kim ‘add olam anuñ has u hâşâkinden

Ger dilersen nic’olur ruḥ-ı mücessem göresin

Cismine eyle nazâr pîreheni çâkinden

Her ki giryân vire cân ḥaşre degin derdüñle

Hâki ser-çeşme ola dîde-i nem-nâkinden

‘Âşık-ı pāk-dile sehm-i sa‘âdetdür anuñ

Her ne nâvek k’irişe gamze-i bî-bâkinden

Küşte-i ‘ışkuñuñ üstinde biten lâle degül

‘Alem-i âteş-i gamdur ki çıkar hâkinden

Ol zamân tavḳ-ı sa‘âdet taḳılur boynumuza

Ki görine başumuz ḥalka-i fitrâkinden

Ca‘ferüñ gözlerine virmez ise nūr ḥaṭuñ

Kaldı ‘âciz şanemâ ḥüsnüñüñ idrâkinden

158=153

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bu gün kim lebleri şerbet şacı zencir olasın sen

Niçün diğâneler hakkında bi-tedbir olasın sen

Cihânda sen civân-bahtuñ çü düşdüm derd-i 'ışkına

Kamu naşsum kemâl oldı kemâl-i pîr olasın sen

Niçe biñ şîr-merd âhû gözüñe şayd olur iken

Raķîb-i kelbe düşmez kim varup naşçir olasın sen

Kim ola şerh idebile senüñ hüsnuñ kitâbını

Ki kâşîrdur 'ibâretler nice ta'bîr olasın sen

Ne çekseñ kaşı yayından şikâyet itme ey Ca'fer

Ola kim bir zamân ola nişân-i tîr olasın sen

159=154

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çîn-i zülfünde cemâlüñ naşsına şad âferîñ

Kim görüp şermendedür anı nigâristân-ı Çîn

Gözlerümden kim degül hâlî hayâl-i 'arîzuñ

Güyyâ düşmiş durur âb üzre berg-i yâsemîñ

Gerçi kim görmüş degül kimse hilâli bedr ile
Her nazarda gösterür anı bu ebrû ve cebîn

Zülfüni yüzden götür luğf eyle ey şâh-ı cemâl
Hayfdur kim bâr-ı hindüyı çeke bir nâzenîn

Dil ki peykân-ı hadengüñ içre garğ olmuş durur
Güyyâ bir tütüdü ol bir kafesdür âhenîn

Sen melek-rû zıkrıdür çün rûz u şeb evrâdumuz
Nûrla yazsa n'ola anı kirâmen kâtibîn

Çeşme-i hvâb-âlüduñ oldu 'ayn-i şâhid dilberâ
Fitneler uyutduğına 'adl-i şâh-ı kâm-bîn

Pâdişâh-ı heft kişver ya'nî Sulţân Bâyezîd
K'oldı kaçır-ı kadrine bir pâye çarğ-ı heftümîn

Gerdiş-i eflâk elinden Ca'fer oldu pâymâl
Dest-gîr olsa demidür Husrev-i rûy-ı zemîn

160=155

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Hey hey di zülfüñe dil ü cāna olaşmasun

Yüz buldı ise bi'llāh igen başdan aşmasun

Ceng itdi cān u dil lebi üstine didi dōst

Yok nesne için eyit ki bunlar şavaşmasun

Gül gibi geldi bāğa çü dilber güşāde-rū

Ĝonça yüzini haclet ile nice yaşmasun

'Uşşāk elüñi öpse sirişkinden anlaruñ

Şıga bilekleriñ yeñüñe kan bulaşmasun

Gün kesb-i nūr ider çü ruḡından kamer gibi

Yüzin görenleriñ nice yüzi kamaşmasun

Yāruñ raqıb her ne kadar maḡremi ise

Eydüñ każām irer aña baña olaşmasun

Ca'fer çün oldı bād-ı muḡālif dem-i raqıb

Yaşum deñizi mevc uruben nice aşmasun

161=156

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ne gülşendür yüzüñ kim bir eşerdür nev-bahâr andan

Hayâsından kızarmışdur utanup lâle-zâr andan

Meger reyhân-ı cennetdür bu gîsü-yı mu'anber kim

Dimâg-ı cânı olmışdur cihânuñ müşk-bâr andan

Kılup bî-çâre 'uşşâkuñ cefâdan kâmetin halkâ

Seg-i küyına takmış yâr tavk-ı zer-nigâr andan

'Aceb zîbâ vu ra'nâdur bu ruhsâr-ı dil-ârâ kim

Bir ayda gösterür halkâ yüzüñ iki bahâr andan

Ne fettânlık ider çeşmüñ kim olur 'aql meftûnı

Ne cādülük kıllur zülfüñ k'olur dil bî-çarâr andan

Ne şarrâf-ı ma'anîsin ki Ca'fer lü'lü'-i lâlâ

Sözüne benzedügiçün iderler güşvâr andan

Cevâhir taldurup her dem felek fîrûze-gün cāma

Diler kim hâk-i rāhına ide yāruñ nişâr andan

162=157

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Fırkatüñde her gice dil şem'dür fânüs ten

Kana yunmış gönlegüm üstinde gül-gün pırehen

Bil degül bu var dil-i dilberde bir nâzük hayâl

Eyler ol râzı 'iyân Allâh ki nâzûktür bu ten

Sebze tarafında benefşeveş nişânıdur kebüd

Dişlemişdir leblerin hecrüñde hayretten çemen

Bâğa od urmuş cemâlün hasreti beñzer ki bâğ

Pür duğân u âteş olmuş süsen-i pür-bergden

Gonçalar açıldı şanma yâra 'arz-ı hâl için

Her taraftan şâh-ı güller Ca'fer açmışdur dehen

163=158

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şunda bunda açılurmuş oñmasun gül bitmesün

Güş-ı yâra öykünürmiş kimseler işitmesün

Gâ'ib olduysa ara yirde dehânuñ hâtemi

Zülfüne di nesne yokdur ayağın tağıtmasun

Ġamzesinden kılmason ebrūsına feryād dil
Gözleri bîmârdur yanında ğavġa itmesün

Çün şehîd olup düşem topraġa rāh-ı yārda
Yunmadın defn eyleñüz benden ġubârı gitmesün

Varımı ‘ışķ aldı bir āvāre ‘aķlum var hemİN
Ol daġı ġöñlüm gibi kūyuñda şāhum yitmesün

Sen şehūñ yanında yir bulduġına şükr eylesün
Ġösterüp ġiddet kılıcuñ kimseyi incitmesün

Görmez oldum rüy-ı yārı odlara yansun cihān
Gelmesün ġül Ca‘ferā herġiz semenler bitmesün

164=159

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Bet beñiz ġalmadı ben ġastada ġayrānlıķdan
Sāķiyā dem idelüm şun berü şol ġanlıķdan

Olmaġın mekr ü sitem işleri ġurtılmadı ġıç
ġastalıķdan ġözi zülfi perişānlıķdan

Ravza-ı ıŖıđdan ister k'ide zâhid beni dŭr

Virŭr igvâları n'olur ki bu Ŗeytânlıđdan

İns ŭ cin dıv ŭ perı hâtem-i la'lŭne esır

Yoğ degŭl sende dağı hiŖŖe Sŭleymânlıđdan

Ca'fere bir gŭzelŭn kŭyı gedâsı olmak

Nice biñ mertebe yeg 'âleme sultânlığdan

165=160

Mefâ'ılŭn Mefâ'ılŭn Mefâ'ıŭn Mefâ'ılŭn

Bizi gel vaŖl ile Ŗâd it ki gitdŭk ŭŖde Ŗehrŭnden

Ŗuluñuz ğamdan âzâd it ki gitdŭk ŭŖde Ŗehrŭnden

Dilŭn ey dŭst bŭlbŭdŭr leğâfetde yŭzŭn ğŭldŭr

Ťap ađlatduñ bizi ğŭldŭr ki gitdŭk ŭŖde Ŗehrŭnden

Bize zâdı viŖâl eyle biraz bŭse nevâl eyle

Ťuz etmegi ħelâl eyle ki gitdŭk ŭŖde Ŗehrŭnden

N'ola dil cŭbbe çâk itse yŭzŭm Ŗevđ odı ħâk itse

Beni derdŭn helâk itse ki gitdŭk ŭŖde Ŗehrŭnden

Leb ü çeşmüñ gamın yirem ‘aceb midür eger idem
Sefer nuqlın şeker bādem ki gitdük üşde şehrüñden

İrişdi göklere āhum işitmezsın niçün māhum
Esirge ben ıluñ şāhum ki gitdük üşde şehrüñden

Çaşuñ gamzeñ gamıyla ger ‘aceb olmaya dilber
Götürse oğ u yā Ca’fer ki gitdük üşde şehrüñden

166=161

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

Eşk-i çeşmümdür şafağ kim tıldı çarğ anuñla hün
Bir zeberced cāma kındı şan şarāb-ı la’l-gün

Bağlamış yaşıl kızıl āhum duğānından harır
Āteş-i dilden ‘alemler kıldurup sūz-ı derün

Çapuña yüz sürdüginde dil döker hün-ı ciger
Bāde eglenmez içinde şişe olsa ser-nigün

Hayme kırmışdur habāb-ı eşk-i çeşmüm üstüme
Eyleyüp müdan kem olmuş cismümi aña sütün

Düşdi çün peyveste kec-râ kaşlaruñ sevdāsına
Ca'ferüñ olsa 'aceb mi kâfiye şi'rinde nün

167=162

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Baş götürmez yine gışuları zânusından
Düşüp endüh u ğama hasret-i pâ-būsından

Alnı serdâr-ı cemâl olduğıçün karşısına
Şaĝlu sollu iki hâcib turur ebrūsından

Nâfe-i miskdür ol kirpigüñ altındağı hâl
Ki düşüpdür şanemâ çeşmüñüñ âhūsından

Şâh-ı gül şine-i gülşende nedür dâğ-ı elif
Dilberüñ şevk-i ruğ u kâmet-i dil-cūsından

İşidüp nâfenüñ ürperdi tüyi dehşetten
Çine çün vardı haberler ham-ı gışūsından

Şabrumuñ leşkeri şinduğı peyâmın getirür
Peyk-i âhum ki gelür 'ışkuñuñ ordusından

Öldürürmüş kimi görse gözi bir zâlim imiş
Ca'ferâ aldum haberi gamzesi cāsūsından

168=163

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Beni öldürdi cevr ile seversin diyü bir bed-ḥū
Seversem kāfir olmadum müselmānlar ne işdür bu

Büyük kōrkum firākuñdan durur kim dār-ı dünyāda
Buluşmaz cān daḥi bir kez bedenen kim ola ayru

Göreyin şāneyile āyine biñ pāre olsun kim
Biri zülfi ile oynar biri anı kōcar karşı

Olur biñ ḥasta dil bir kez karşı çatup kıya baksañ
Behey zâlim behey kāfir nedür bu çeşm ü bu ebrü

Beni yād itmeseñ n'ola muşavver gam durur 'āşık
Yaraşmaz k'ola gönlüñde senüñ bir kıl kadar kaygu

Baña göz itdügüñ gördi rakıḫ-i rü-siyāh ürdi
Nice it itdi gördüñ mi anı ol gamze-i cādū

Zamân ile girem şanma nigârün gönline Ca'fer
 Ki girmez seng-i hârâya ne deñlü sa'y olınsa mû

169=164

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bir kezcük öpeyin seni ey meh-likâ gel e
 Şâyed ki göre gözi raqıbüñ çıka gele

Bimârâm ol ümîd ile kim hasta şormaga
 Bir gün bahâne eyleye bizden yaña gele

Senden vefâlar istemezüz bârı luţf idüp
 Cevr ü cefâlar itmege ey pür-cefâ gel e

Her dem raqıbe varmağıl ağlatmağa beni
 Bir dem yüzüme gülmege ey dil-rübâ gel e

Göñlüm riyâya başladı 'âşık ola gibi
 Azmışdur umaram başına bir belâ gele

Yâr işigine zâhid-i şad-sâle ger vara
 Benden beter remıde-dil ü mübtelâ gele

‘Ömrüñ vefâ iderse görürsin vefâ mı dir
Ca‘fer umar mısın ki ‘ömrden vefâ gele

170=165

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

Bir serv ki yok mişli gülistânlar içinde
Yir itdi elif gibi girüp cânlar içinde

Göñlüñ gibi âhenden olupdur dil-i‘uşşâķ
Mustagraķ olup her biri peykânlar içinde

Ėarķ eyleyüben āba lebüñ ‘aksini her dem
Bu ķanlı yaşum dıde-i giryânlar içinde

Mihmân-i Ėayâlüne şeker şerbetin eyler
Ey şim-beden kâse-i mercânlar içinde

Ca‘fer gibi bir tütü-yi ter-güy u şeker-Ėâ
Bulnmayısar murĖ-ı Ėoş-elĖânlar içinde

171=166

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bir şî'r-i ter didüm haţ-ı ruhsâr-ı Aħmede

Rengin varaklara anı kıldum müsevvede

Reşk eyleyüp felek kaşuñ üstinde alnuña

Kandil-i mâhı aşdı bu ıāk-ı zebercede

Naķş oldı dilde şüreti çün mâh-rûlaruñ

Mir'ât idindi anı nüfûs-ı mücerrede

Ceng itmesün harım-i cemâlünde gözleruñ

Beytü'l-ħaremdür anda yaraşmaz çü 'arbede

Ca'fer benefşe gerçi kara yüzlü kelledür

Gülşende baş egüpdür o zülf-i müca'ade

172=167

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gül ki resm eyledi zer levħa yine şinesine

Düşdi 'aksi ruħumuñ şan yüzüñ âyinesine

'Âşıka cevr ü cefâ resmini kem eyleme kim

Arturur luţfını şeh bende-i dirşinesine

Virüben merdüm-i çeşmi eline gamzesi tığ
 Hüsniñüñ anı tılısm eyledi gencinesine

Göñlümi cāmî'-i hüsniñde görüp zāhid-i şehri
 Aşdı top āyinelere meşid-i āzinesine

Heft endāmına düşdi felegüñ lerze tamām
 Çeşmüñüñ baqdı çü 'aşıklar ile kınesine

Bir müşebbek kafes itdi anı cān bülbüline
 Ca'ferüñ yara urup gamzelerüñ şinesine

173=168

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Ceng itmege sitārem ile çarha gāh gāh

Dil tır-i āh atar çeküben nāleden sipāh

Zülfeynüñ oldı maşer-i hüsniñ cemālde

Küffār-ı haṭṭ u hālüñ için nāme-i siyāh

Yā Rab benefşe mi biten üstinde 'aşıkuñ

Çıkmış mı hāk-i meşhedi üzre ya dūd-ı āh

Hatt-ı ruḥına noḡta-ı ŧek dūŧdi ḡâl-i dōst

Çün zülfi sāyesi diyü ḡalk itdi iŧtibāḡ

ŧaldı ŧaçına dilleri cānāne Ca'ferā

Kāfir iline ŧanki çeri çekdi pādiŧāḡ

174=169

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Yā Rab olsun kevŧer ü ḡürî müyesser zāhide

Kim bize teslîm idüp baḡmaz ŧarāb u ŧāhide

ŧōhre-i ŧehr olduḡum 'iŧŧ ile āḡir itme 'ayb

Çünki evvelde budur illerde resm ü ḡā'ide

Gelmiye sencileyin bir tıfl-ı nūrāni-siriŧ

Ger meh vālid olup mihr olsa vālide

'iŧŧ ile cān arasında ŧōyle vardur ittiḡād

Kim iki 'āleme anlardur ke-nefsin vāḡide

Sāña iltince kebāb olur kebüter nāmeyi

ŧevḡinüñ Ca'fer yazarsa ḡıt'asın bir kāḡıda

175=170

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sünbülün 'aksin gören dir çeşm-i pür-hün-âbda

Deste-i reyhân durur cām-ı şarāb-ı nābda

Ġamzesinün tıĝı hūnālūd olduĝı bu kim

Eksük olmaz ılan dem-ā-dem hançer-i kaşşābda

Haṭṭ-ı haddün devridür sākı lebün cāmını şun

Bāde nūşı hūb olur çünkim şeb-i mehtābda

Çeşm ü ebrūnuñ hayāli ile her demde imām

Mest ü lā-ya'kil turur ĝamzen gibi mihrābda

Āsitānuñda rakıbi tutma Ca'ferden 'aziz

Kim ol andan kem degüldür dōstum her bābda

176=171

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Haṭ yazar haṭṭuñ kalemsüz levha-i şim üstine

Bu ne sırdur noḡta ıor hāl-i lebün mīm üstine

Şalınup zülfün şabā taḡrıki ile boynuña

Beñzer ol miskıne kim ditrer şehā şim üstine

Çün münecim gün yüzinde gördi haţtın ol mehûn
Yazdı evvel ay tutilur diyü taqvîm üstine

Noқта-i mevhûmı taqsîm itdi cānā leblerûn
Şormağ ister şübhe itmiş dil bu taqsîm üstine

Sen gāzāl üzre gāzel didükçe Ca'fer şanuram
Medh okur bir bende şāh-ı heft iqlîm üstine

177=172

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ûlün

Seni her kim ki görse bāğ içinde
Şanur hûrî gezer uçmağ içinde

Nigārā bu ruḥ-ı sürḥ u haţ-ı sebz
Kızıl güldür yeşil yaprağ içinde

Niçe pinhān ola şinemde 'işkuñ
Niçe kıla güher toprağ içinde

Gözümde dilberûn kaşı hayālin
Gören mâhı şanur ırmağ içinde

Dil-i Ca'fer ara zülfinde yāruñ
 utulmuş u gibidür ağ içinde

178=173

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılün

İtmeyem mihr ü mahabbet dađı meh-rūlar ile
 Gitmeyem bir arafa serv-i semen-būlar ile

Her nefes dil ne için bağlana dıvāne gibi
 Resen-i zūlf ü kemend-i am-ı gısūlar ile

ol bütı sevme ki saña göz idüp ayrılara
 Döne bir yüzden işāret ıla ebrūlar ile

Ne adar gül gibi ra'nā da olurlarsa ii
 Geçe yıl gibi arār itmeye bed-ūlar ile

Ca'ferā sen anı ayd itmege asd eyleme kim
 ır-i nerler baa ıkmaz gözi āhūlar ile

179=174

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Ârâyiş idüp zülf-i siyehkârı yüzinde

Güyâ ki füsün ile tutar mârı yüzinde

Müşğın tutuğ örter harem-i ka'be-i hüsne

Tağıtsa kaçan turre-i tarrarı yüzinde

Hindü beçedür seyr ide gülzâra girüpdür

Ol gonça-lebüñ hâl-i siyehkârı yüzinde

Rüm içre eger müşk-i Haṭâ olmasa mergüb

Açmazdı saçı nâfe-i tâtârı yüzinde

Var şafha-i haddinde nigâruñ haṭ-ı reyḥân

Yazıldı meger Ca'ferüñ eş'ârı yüzinde

180=175

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çehre-i zerdüm benüm ḥâk-i reh-i dildârda

Toprağa düşmiş ḥazân yaprağıdur gülzârda

Rüz-ı hicrân olsa artar gönlümüñ şeydâlığı

Gicede zaḥmet belî eفزün olur bîmârda

Şalsa zülfin ‘arızına tañ mı ol tersâ beçe
Var şalıbin şuya şalmağ ‘âdet-i küffârda

Dil degüldür şine-i dilberdeki feryāduma
Döymeyüp bağrına taş başmış durur dildâr da

Kanķı zâlimdür diyen beñzer benefşe zülfüne
Bir pula olmuşken anuñ destesi bâzârda

Sünbül-i gül-püşı şeb-reng-i Siyâvuş olmasa
Hüsn meydânında cevlân urmaz idi târda

N’eylesin Ca’fer cemâlün’süz bihişt-i küyüñü
Çün hevâ-yı cennet olmaz tâlib-i dîdârda

181=176

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün

Çadr ile Leyle-i Mi’râca berâber bu gice

Ki tecelliler ile dîde münevver bu gice

Birbirin karşı şürâhiler ider secde meger

Lağza lağza şeb-i Çadr oldu muğadder bu gice

N'ola cennet dir isem bezme ki sâķilerümüz
Şundılar bâde yirine bize kevşer bu gice

‘Āleme zevķ ü şafâ ġālib olup kevn ü mekân
Toldı şādı vü sürür ile ser-ā-ser bu gice

Şine-ber-şine şurāķiler ile duķter-i rez
Leb-be-leb her büt-i ra'nâyile sâġar bu gice

Dem-be-dem berķ-i dirahşende degüldür görinen
Girdi mehtāb ile çün çarķa bulutlar bu gice

‘Ayş u ‘işret demidür şavt-ı hazıniyle sürüd
Eylese rüd ‘aceb olmaya Ca'fer bu gice

183=177

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Dām-ı zülfüñde olan mürġ-i dili yād eyle
Hayra gir anı çevür başuña āzād eyle

Göñlin ol şim-berün yā baña nerm it yā Rab
Yā benüm göñlümi de āhen ü pülād eyle

İricek abrüme itmek dileyen ayr du‘ā
 ūblar zıkrün idüp rūhumuzı şād eyle

Minet-i hecre esİR olanı öldür lu it
 Ğamdan āzād idüp anı bir eyü ad eyle

Ca‘fer uşlan daı bir dilbere dil virme şaın
 Derd ü asretle neler çekdüĝüni yād eyle

184=178

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Germ idüp ey dil şebistānı fūrūĝ-ı nār ile
 Çıkma evden bāde iç bir serv-i gül-ruhsār ile

Mey ciger anı vu āteş āh u şıne cāy-ı germ
 Hep müheyyādur hemān ‘ayş it ayāl-i yār ile

Revnaın bāĝuñ omadıysa n’ola berd-i şitā
 Ğülsitān it hücreñi ol ruqları gülzār ile

Ğayr anuñ tutmaz yirin ne deñlü bİ-āĝyār ise
 Ğül gib’olmaz lāle gerçi şobet itmez ār ile

Her neye baksa anuñla görmegin yârı bile
Ceng ider dîvâneveş 'âşık der ü dîvâr ile

Ağlayayın şol kadar kim görmez olsun gözlerüm
Görmez olayın gülüp oynadüğün ağyâr ile

Ca'ferüñ her reg olur cisminde bir mâr-ı siyâh
Hem-dem olduğça neşim ol zülf-i 'anber-bâr ile

185=179

Mef'ülü Fâ'ilâtün Mef'ülü Fâ'ilâtün

Âh idüp ağlayu çün yazdum nigâra nâme
Kâğıd boyandı ala kabkara yandı hâme

Görseñ sevindüğinden nice mu'allağ urur
Nâme iletdüğince sen dilbere hamâme

'Âlem şahîfesine altın ile yazılmış
Bir hûb elif olur yâr zerrîne geysel câme

Öyküñdi diyü saña teşhîr idüp dem-â-dem
Tutar kara sürer hâk rüy-ı meh-i temâma

Gördükçe yârı tañ mı ũenâ itse güzeller
 Āyine çün getürür tũtũleri kelâma

Hũn-ı ciger ayağın rengin idüp hayâlũñ
 Gũlzâr-ı dilde beñzer bir kebk-i hoş-hırâma

Gördi beni dişine aldı hamjde zũlfin
 Ca'fer meger ki dilber remz eyledi selâma

186=180

Fe'ilâtũn Fe'ilâtũn Fe'ilâtũn Fe'ilũn

Dir görem câme-i zer-beft ile cãnânı yine
 Gũl-i nesrĩn bezemiş tãze gũlistânı yine

Yüz sürüp boynına ağladum idi eřkũmden
 Tũgme-i şim ile zeyn oldu girĩbânı yine

Gũl gibi hũl'atini kırmızı altunlu kabã
 Eylemiş řanmañuz ol serv-i hırãmânı yine

Çehre-i zerdũm ile 'aksini çanlı yařumuñ
 Gösterür āyine gibi ten-i raşşânı yine

Şemse-i zer degül anuñ eteginde görinen

Ca'feruñ āhıla yanmış oda dāmānı yine

187=181

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Dil diler kim heykel-i zer tağa cānum boynuña

Ya'nı kim qolın hamā'il ide hānum boynuña

Māhı haṭṭ-ı istivāya geldi şandı cān u dil

Bağdı yüzüñle çün ey nā-mihribānum boynuña

Ağzuñ ańsam bini öldürmek diler hūñi gözüñ

Bir gün ey meh düşiser yok yire qanum boynuña

Żulm elin uzatdı zūlfüñ başını kesmek gerek

Çok mezālim yıgđı ey şāh-ı cihānum boynuña

Boynuñuñ vaşfında Ca'fer dürr-i meknün söyledi

Lü'lü'-i lālā yaraşur görđi cānum boynuña

188=182

Mefâ'îlün Mefâ'îün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Göricek yârı yanumda n'ola isterse cân buse

Kenâra gelse dilberler olur çün der-miyân buse

Şunar hıvân-ı vişâlınden şeker senbuse 'uşşâka

Kaçan kim 'îd-i vaşl içre virür ol dilsitân buse

Şarâb-ı telh üstine yaraşur nuql-i şîrinler

N'ola câm ile şunsa sâkı-yi şekker-dehân buse

Lebi sırrın 'iyân eyler nigâruñ busesi zâhid

Bize ol bî-nişândan gör nice virür nişân buse

Dilinden Ca'ferüñ hâlî degül la'lüñ hayâli çün

Redîfi şî'rinüñ olsa 'aceb mi her zamân buse

189=183

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Bu gün mâh n'ola tutmaz ise ger rûze

Rûze çün farz degül mâh-ı cihân-efrûze

Ṭaň mı her şeb leb-i cân-perveri şevkınden anuñ

Ehl-i diller mey-i nâb ile açarsa rûze

Görelî zülf-i pür-âşübını haddinde gönül
Gıceyi dürlü belâyile çıkarur rûze

Lebi üstinde görenler didi yāruñ haatını
La'li yā Rab bu ne sırdur bitürür pîrûze

Vaşluña irse kıllur bûse tevaqqu' Ca'fer
Rûz-ı 'îd olsa gedâ lâ-büd ider deryûze

190=184

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gün yüzi virse ziyâ kulbe-i aḫzānumuza
Ola pervâne kamer şem'-i şebistānumuza

Güşvār olmağičün sen büt-i şimîn-bedene
Dizilür dürr-i yaşum rişte-i müjgānumuza

Bizi öldürmedügi hecri budur kim şıne
Ġam ile taldı vu yol yok ki çıka cānumuza

Her dem öldür dir egerçe saña 'uşşâkı rakıjb
Girme şeytāna uyup sen şanemā kanumuza

Ėam degül gelmez isem gönline yāruñ ki ġubār
Ne revādur ki gele ġātır-ı cānānumuza

Nağş urılmaz iken āb üzre ne ġoş resm itmiş
Nağş-ı ġāl u ġatı bu dīde-i giryānumuza

Ca‘ferüñ nağme-i dil-süzın işidüp didi yār
‘Andelġb olsa yaraşur bu ġülistānumuza

191=185

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

‘Aceb mi dil şeb-i zülfinde olmasa ġümrāh
Öñince meş‘aledür çünki berġ-i şu‘le-i āh

Gelüp vedā‘ idüben gözlerüme peyk-i sirişk
Diyār-ı yāra sefer kıldı fī emāni’llāh

Esirge ben ġulı k’āhum ‘alemlerin mihrüñ
Sütün-ı ġayme-i eflāk idüp durur ey şāh

Gözüme tozca degül şāh-ı ‘ālem olmağ lġk
ġabġb küyü gedālġklarına şey’li’llāh

Kapuñda ölmege cān virdügi budur Ca'fer
 Ki diye her kişi añılduđınca řābe řerāh

192=186

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ılı Fā'ilün

Olmış mizācı fāsıd anuñ her levend ile

Süd eylemez mu'ālece dārü-yı pend ile

Veh k'āb u dāne yirine āb-ı dehān-ı yār

Besler raķıb kerkesi cüllāb ü şand ile

Çün her düğünde ĥalkā nevāle üleşdürür

Ĥisse uman biliş durur ol zelle-bend ile

Yaymış şabıbümüz şatu bāzār için bisāř

Alışveriş ider mi ki biz derdmend ile

Cān-ı 'azızümüñ getürürsin yüzine kir

Baş şoşma dōstum kerem it her levend ile

Çün 'ādet olmış aña řolañ şarma çāre ne

Binmek gerek hemışe aña şıne-bend ile

İşlenmez idi her gün anuñ darb-ı hâyesi
Şehlik nişanı olmasa ol ercümend ile

Her bir pelıde iki kat olur tırur mıdı
Alçağ gönüllü olmasa serv-i bülend ile

Engüşterşini gözümüz tutdı Ca'ferā
Virür gibi gelür hele bir kere sen dile ile

193=187

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Leblerüñ 'aksi düşelden sāqiyā cām üstine
Cân virür diller şarâb-ı la'l-i gül-fâm üstine

Ruħlaruñ devrinde berdâr olsa zülfüñ vechi var
Âşikārā küfri tercîh eyler İslâm üstine

Çadd-i bālâ-yı belâ-engizüñ ile hüsnüñi
Dir gören nür indi bir serv-i gül-endām üstine

Çañ mı haddüñden teveccüh itse diller zülfüñe
Şimdi mi leşker gelüpdür Rûmdan Şâm üstine

Pertev-i hüsni mehi maḥv eyledi eflākda
Dōst devlet-hānesinden çıkdı çün bām üstine

Leblerüñ üstine düşse sāye-i zülfüñ n'ola
Zeyn için qorlar benefşe destesin cām üstine

Zülf-i şürıdeñ gibi cānā alur ārām dil
Şı'rler kim Ca'fer eydür sen dil-ārām üstine

194=188

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Virmesün Allah derd-i bî-devāyı kimseye
Kılmasun dilber vefāsuz dil-rübāyı kimseye

‘Āşıkuñ ağladuğına gülme ey bî-derd olan
Virmesün Tañrı ta‘ālā bu belāyı kimseye

Kul olan şāhum saña serv-i ser-efrāzı n'ider
Devleti olan kişi uymaz hevāyı kimseye

Çünkü gönlün yok göñül uğrılamaqdan eyleme
Ġamzelerle uğrın uğrın merḥabāyı kimseye

‘Işık ile zer gibi zerd olsañ da ‘ışkı itme fâş
Ca‘ferâ dimez bulanlar kımyâyı kimseye

195=189

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Pây-büsüyle müşerrefdür diyü gışūsına
Reşk iderdüm şükr k’irdüm ben daği pā-būsına

El virüp devlet girüp koynına yārun dün gice
Kāküli gibi şarıldum tā seher pehlāsına

Şarmaşık oldum daği şarmaşdum ol gül-çehrenüñ
Vaşl bostānında serv-ķāmet-i dil-cūsına

Gül budağın gönca-ı nesrīnle zeyn itmiş bahār
Heykel-i zerrīn ki dilber bağlamış bāzūsına

Āfitāb-ı hūsni yaķmışdı ıraķdan Ca‘feri
Oldı āsūde irişüp sāye-i gışūsına

196=190

Cān nazar eyleye mi serv-i gül-endāmlara
Seni gören baķa mı ğayrı dil-ārāmlara

Şanma kim bülbül-i dil fâhteveş lahzada bir
Geh gülistâna vara geh kona bādâmlara

Neye gülse kişi başına gelürmiş âhir
Ben de çok gülmiş idüm 'âşık-ı bed-nâmlara

Şuyı çok katma şarâba şıma keyfiyyetini
Sâkiyâ kıyma igen rind-i mey-âşâmlara

'Anber-i zülf ü ten-i sîm ü mey-i la'l-lebüñ
Görelî düşmişem ey cân tamar-ı hâmlara

Germ olup ferş ayağın öpe her adım başına
Ger kadem rence kıla nâz ile hammâmlara

Ca'ferüñ cânına katdı mey-i nâb yirine
Sâkiyâ düşdi meger 'aks-i lebüñ câmlara

197=191

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Kaçan k'ol muṭrib-i ra'nâ dilin dem-sâz idüp sâza

Lebin depretse 'uşşâkuñ virür cânından âvâze

Niyâz ehline cennetden açılır bâb-ı rahmetler
Ağız açup ki başlaya bihiştî çehreler nâza

Gül-i sürh ile verd-i zerd içinde bâğ-ı gülzârũ
Dögünlerdür firâkuñdan kimi eski kimi tâze

Nihâl-i kıadd-i yâr üzre leb-i la'l-i şeker-güftâr
Kızıl tütüye beñzer kim kona serv-i ser-efrâza

Leb ü kıaddi hevâsıyla gözümden çıkdı hep dünyâ
Hemîn maħbûb u mey Ca'fer yiter rind-i naẓar-bâza

198=192

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Neden ol zülf uzanup ħadd-i dil-efrûza gele

Kim görüpdür şeb-i yeldâyı ki Nevrûza gele

Dizilür 'arızuña sāye-i zülfünde 'arağ

'İkd-ı Pervîn gibi kim mâh-ı şeb-efrûza gele

Giceler oğumağa şem' yiter şu'le-i âh

Döstdan nâme ki ben 'âşık-ı dil-sûza gele

Çana çana Şu gibi çanumu iç görmeyeyin

Tek nigârâ Őunu kim ađzuñ öpe göze gele

Rûz-ı firçatde ne tañ vaŐluñ añarsa Ca'fer

Özenür 'ârif olan 'ide kaçan rûze gele

199=193

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çün olur gözden nihân ol Şems-i tâbân her gice

Şem'ler yaçup arar gerdün-ı gerdân her gice

Bâde-i Őevküñle mest olmuş Şabâ kim küyuñı

Geşt ider bencileyin üftân u hîzân her gice

Bisteri yâruñ ne ferruğ-fâl imiş kim Şubha dek

Bağrına baŐup yatur ol mâhı 'üryân her gice

Kim döyer bu derde kim ağzından ol meh-peykere

Germ olup zer gösterür Şem'-i Şebistân her gice

Ca'ferâ tâ Şubh olunca gözlerin yummaz felek

Şol çadar kim eylerem feryâd u efgân her gice

200=194

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Düşde dirdüm şeh olam devlet-i dîdâruñla

Gözlerüm uyhu yüzün görmedi efkâruñla

Zahm-ı peykânuñ iderdi ebedî zinde beni

Ölmesem gayrılara atılan oğlarıñla

Mihruñ üftâdesidür bekler uzun gün kapuñı

Bilmezüz n’eyleyelüm sâye-i dîvâruñla

Gerd-i râhuñ ki gözüm sürme idinür şanemâ

Başına hâk koyar hasret-i dîdâruñla

‘Işğ hayrânları bülbül gibi hayvân degül e

Ey bahâr aldayamazsın gül ü gülzârunla

Her nihâl-i güle baq her birinüñ başında

Od yanar şem‘ gibi âteş-i ruhsâruñla

Yâra yanma gamuñı sūzuña taşlar göyinür

Yüregini yaqasın vaqt ola güftâruñla

Bir dem ayırd olalum gamze-i hün-rîzün için

Niçe bir kanlu bıçaqlu olam agyâruñla

Mürdeler zinde olur çünkü kıyâmet kopıcağ
Yiridür Ca'fer ölürse ğam-ı reftâruñla

201=195

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ħüsniñüñ âĦir deminde dil virüp cānāneye
Dönmişem şem'a seĦer-geh tıtışan pervāneye

Gözlerüñden Ħastadur nergis ımızğansun diyü
Başlamış efsūna bād-ı şubĦ u mürğ efsāneye

Ğamze-i çeşmin temennā eyledüm dilber didi
Virmek olmaz tıĦı bir meste vü bir dıvāneye

Dil yanar 'ışka esirger anı aĦlar gözlerüm
Şu seper merdüm olan çün od düşe bir Ħāneye

RuĦlaruñla çep düşüp zülfüñ ilüp çekdüĦine
Kendüyi anlar yanında münkesirdür şāneye

Şanki iner Ħūrlar cennetde Ħavz-ı Kevşere
Tāze güller kim dökilür bezmde peymāneye

Rûşen eyler göñlümi ğam günlerinde cām-ı mey
Gicelerde şem‘ Ca‘fer māh olur vîrāneye

202=196

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Yār ile ħuld-ı berīn oldı çü şahrā bu gice
Aqsun ırmağ oluben bāde-i ħamrā bu gice

Dāmeni ‘ıtrı ile bir büt-i gül-pîrehenüñ
Toldı şahrā yaqası ‘anber-i sārā bu gice

Mürde diller çürüyüp gitmiş iken buldı ħayāt
Gökden indi mi yire yoksa Mesîḫā bu gice

Servler mi bu tûran çevre temāşāya yaḫud
Ḫulle-i sündüs ile geldi mi ḫavrā bu gice

Dizilüp yanına meclisde güzeller yāruñ
Gökde māh ile kırān itdi Şüreyyā bu gice

Çıkdı eşcāra şükûfe felek üzre encüm
K’ide bu meclis-i ra‘nāyı temāşā bu gice

Kebk-i kuhsârî gibi ahahayile Ca'fer
Riş-i tavāya uler şişe-i řahbā bu gice

203=197

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

Dünyā amını 'ārif isen cāna getürme
Vırāne sever bümü ülistāna getürme

'Aluñ bileyiken ayağı tozına gelme
Saqla edebüñ küyına bı-gāne getürme

Āhuñla urut dāmenin eřgüñ ter iderse
Ter-dāmen adın ol ül-i andāna getürme

Mecnün ne belā çekdügini vādi-yi amda
'Uřřāa dime zıreyi Kirmāna getürme

Borcı ne saña bezm-i dil-efrüz-ı nigāruñ
Ey şem' ikide bir aña pervāne getürme

şol bezm-i dil-ārāda ki sākı sen olasın
Her āh sebü şun bize peymāne getürme

Ey Ca'fere ğayruñ ğazeliyyâtın oқыyan
Dürri 'Adene la'li Bedaḥşāna getürme

204=198

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün
Ḳalursa zinde ḳorḳar kim yine uğraya hicrāna
Revān teslīm-i cān eyler iricek ŧem'e pervāne

Olupdur ğöñlegi oddan ğülüñ hem lālenüñ tācı
Düşüpdür beñzer anlar da caḥım-i nār-ı hicrāna

Firāḳuñda n'ola ölmezse degme derd ile 'uŧŧāḳ
Giceler ey perı-peyker uyımaz çünki dıvāne

Dili zülfüñde bulduḳça bir iş eyler aña ğamzen
Ki ḳılmaz kāfiristānda anı kāfir müselmāna

Çü gördüm āşinālardan saña bığāneler yegdür
Şuna ḳaşd eyledüm cāndan olam ben daḫi bığāne

Dile her yañadan yağsa 'aceb mi tır-i dil-düzuñ
Girür eḫrāfdan bārān olıcaḳ ḫāne vırāne

Beni men' eyleme meyden ki zâhid nâle-i neyden
 Kulağum toptoludur hep aña girmez bu efsâne

Dirildür bÿy-ı zÿlfÿnle nesim âheste âheste
 Kimi kim çeşmÿñ öldürse bakup mestâne mestâne

Bir odlu kav olupdur her kızarmış gonca gülşende
 Dögünler yaqmaga Ca'fer dehânuñ şevkine câna

205=199

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Vişâl elden gidüp hecre giriftâr olmasun kimse
 İlâhî 'izz ü devletden düşüp hÿvâr olmasun kimse

Şu gibi 'aşık-ı dîdâr olanı pâyemâl eyler
 Hey ol serv-i hevâ-bağşa hevâdâr olmasun kimse

Düşümde hâlümi görse beliñler uyanur bahtum
 Benüm âşüfte hâlümden siyehkâr olmasun kimse

Kesüp yad u bilişden hep garîb itmiş durur 'ışkuñ
 Gözüñ bîmâriyam gurbetde bîmâr olmasun kimse

Yanar micmer gibi bağrum beni dāmān-ı luđfuñla
Büri süz-ı derünümdeñ haberdār olmasun kimse

İdinür düşmeni yār ol olur yār olana düşmen
Düşüp göñül belāsına aññ yār olmasun kimse

Du‘ā kııl Ca‘ferā ‘ışkı beni şol deñlü zār itsün
Ki tutsun her kişı ‘ibāret sevüp zār olmasun kimse

206=200

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Çeşmümünñ gül-ruđlarıñdur her zaman eglencesi
Naķş-ı dil-keşdür nağar-bāzuñ hemāñ eglencesi

Eglenürse n’ola ebrū vü müjen fikriyle dil
Çün olur tıfl olanuñ tır ü kemāñ eglencesi

Küyuñı seyrāna gelse ‘āşıkuñ ma‘zür tüt
Bülbülüñ olsa ‘aceb mi gülsitāñ eglencesi

Ruđlarıñ şevkiyle kevneyni n’ola terk itse dil
Tālib-i dıđāruñ olmaz çün cihāñ eglencesi

Sergüzeştin Ca'ferüñ eyler hikâyet yâra dil

Bilür anı tıfluñ olur dâsitân eglencesi

207=201

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Bir nefes senden ırağ itmesün Allâh beni

Senden ayrulur isem âh baña vâh beni

Mümkün olmadı çü bedr ile hilâlüñ cem'i

Saña buluşdura mı tãli'üm ey mâh beni

Dökmüşem hâke yoluñda şanemâ yüz şuyını

Yağma luţf eyle cefâ odına her gâh beni

Cân ile zülf ü zenaḥdânına dil bağlamışam

Bend ü zindâna şalarsa n'ola şâh beni

Ca'ferem kim ruḥuñuñ vâlih ü ser-geştesiyem

Şalma ayaklara zülfüñ gibi li'llâh beni

208=202

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Zülfi gibi benden ki yüzün dōst çevürdi

Ğam ğamzesi gibi cigerüm şişe çevürdi

Beñzetdi özin yāy çü peyveste kaçına

Dilber işidüp anı biraz çekdi çevürdi

Nāzüklik ile sencileyin yüze gülüp gül

Bülbülleri görseñ ne yuvalardan uçurdi

Seyr ide diyü gülşene sen lāle-ıızārı

Ferrāş-ı şabā yollaruñı sildi süpürdi

Öykündüğine ħirmen-i gül ħüsnine yāruñ

İşitdi şabā ħışma gelüp esdi savurdi

Mürĝ-i dil ü cān gülşen-i kūyuñda şeb ü rüz

Feryād u figān ile şehā şehri göçürdi

Öyküñdi ħudaĝuñna eyü varmadı şekker

Kendüyi cihān ħalkıñuñ aĝzına düşürdi

Ĥacletle kızardı gül-i ter bād-ı seher çün

Ruĥsāruñna öykündüĝini yüzine urdu

Dil derdini omara yazam dir idi Ca'fer
 omar dağı yüz evrp kâğıda burdu

209=203

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

nki yoğdur ruğ-ı gül-gün ile gna deheni
 Nice beñzer diyelm biz saña serv-i emeni

Leb-i cn-bađsuña ykndi diyü la'li cihn
 Sengsr itdi kızıl ana boyandı bedeni

Cn hevdruñ olup 'ıřđ ile dem-sz olalı
 Ney gibi sz-ı dil engştnm kıldı beni

Ruğına ykneli bařuña ařd eylediler
 Gör ki ne odlara yağdı dilñ ey şem' seni

Ca'ferm bülbül-i gy olalı glřenñe
 afes-i reřke odum tťı-yi řekker-řikeni

210=204

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Yüzinde ol perişân kim kıomaz zülf-i perişânı

Bilürmiş cennete girmek degül küfr ehlinüñ şanı

Hayâl-i gayr gitmedin dile zâhir degül ağzı

Belî şâf olmadın bâtin bilinmez sırr-ı pinhâni

Lebüñden nezr-i Hızrı vir gözüm yaşını geçdükçe

Virür şükrâneler çünkim geçen deryâ-yı'ummâni

Nigîn-i hâtem-i la'lüñ elüme girseyidi ger

Şehâ ben bir çöpe almaz idüm mülk-i Süleymâni

Gubar-ı haţtı kim Ca'fer olur tevki' haddinde

Muhaqqakdur ki şül'since degül Yâküt reyhâni

211=205

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Şevküñ odına yandı zemîn ü zamân dağı

Mihrüñle çarha girdi meh-i âsümân dağı

Eşgüm degül fütâdesi ancak 'izâruñuñ

Anuñ hevâsına yiler âb-ı revân dağı

Her dem dil ile cān lebüñ üstine ceng ider
 Yoğ yire bir gün olısar ortada ған дағи

‘Ömrüm günü zevāle irişdi vü raḥmuña
 Vağt olmadı mı ey meh-i nā-mihribān daғи

Cān bulmadı bilinden eşer dilberüñ belı
 Hūbuñ teninde olmaya mūdan nişān daғи

Hālini ruḥlarında bu vech ile dir gören
 Bir beg durur güzeller içinde fülān daғи

Da‘vā-yı ‘ışğ Ca‘fere lāzım degül delil
 Ol kim ‘ıyāndur aña ne ḥācet beyān daғи

212=206

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Sünbülüñ tā gül-i ter üzre müşevveş oldı

Yiri āşüftelerüñ dōstum āteş oldı

Gör ne nağş oynadı ben sāde dile rüy-ı nigār

Ki ciger ғанı ile çehre mūnağğaş oldı

Ey ʃabîb-i dil ü can gül-şekerinden lebünüñ
Şükr lillâh ki bu ʃasta gönül ʃaş oldu

Bir dem âyineye ol mâh nazâr eyledi çün
‘Aks-i ruhsârı ile âyine meh-veş oldu

Ca‘feri gör ki nazâr kılmaz idi câm-ı Ceme
Şimdi ʃum-ʃâneler içinde sebû-keş oldu

213=207

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Yine ‘uşşâka şabâ kıldı hevâdârlığı

Büy-ı zülfüñ getürüp eyledi ʃoş yârlığı

ʃaṭ ki naṣ itdi ruḥuñ şafḥaşını beñlerle

Yazdı levh itmege ta‘lîm cefâkârlığı

Dâm-ı zülfinden anuñ biz nice cân ʃurtaravuz

Ki ʃatı müşkil olur ‘ışḳ giriftârlığı

Çemen-i dehrde yoḳ çünki dikensüz gülşen

N’ola küyuñda raḳîb eyler ise ʃârlığı

Ġam-güsârum ġamıdur rûz-ı firâkında benüm

Vây ol kişiye kim ġam ide ġam-ıvârlıĝı

Ŗaldı Hârûtı çeh-i Bâbile ħâl-i zekenüñ

Kim ola kim ide ol itdüĝi sehĝârlıĝı

Zâr zâr inledüĝüñ ħoŝça gelürmiş yâra

Ca'ferâ cehd idüben arturagör zârlıĝı

214=208

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Tâ ĝayb perdesinde ki cânum nihân idi

Mir'at-ı dilde 'aks-i cemâlüñ 'ıyân idi

Daĝı cihânda nâm u niŝânum belürmedin

Menşür-ı cânda nâm-ı ŝerîfüñ nişân idi

Çeşmüm sarây-ı 'âleme bünyâd urılmadın

Seylâb-ı ħûn-ı dil aĝıdur nâvidân idi

'Âlem-i şavt ü ħarf eşeri yoĝ iken daĝı

Dil mekteb-i ĝamuñda senüñ nüktedân idi

Cânum esîr-i mülk-i beden olmamışdı kim
Gönlüm vilâyet-i gam-ı ıřkuñda ĥan idi

Hergiz felekde yoğ idi nâm u nişân-ı tîr
Ol dem ki âhumuz göge nâvek-feşân idi

Ne bâdeden eşer var idi ne piyâleden
Ca'fer řuluñ ki bende-i pîr-i muğân idi

215=209

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gözlerüm yaşı aķar her yaña seylâb gibi
Ki o servi bulup ayağın öpe âb gibi

Görinür kâse-i çeşmümde ĥayâli gözünüñ
Şuya şonmış şanemâ nergis-i şîrâb gibi

Ĥať-ı yâķût lebüñ üzre döřer zînet içün
Beñlerüñ noķtâ řařuñ medleri i'rab gibi

Düşdi dil ĥânesine revzenesinden gözümüñ
Şeb-i vařluñda ruĥuñ pertevi mehtâb gibi

İnleyü inleyü bostân-ı sarâyuñ dün ü gün

Döne döne şularam eşk ile dölâb gibi

Hvân-ı vaşluñda lebüñ ni'metini bilmeyenüñ

Gözlerin nân u nemek haqqı tuta hvâb gibi

Pertev-i luţfuñı şal üstine 'aşıkларуñuñ

Mihr ü mehden şanemâ hâke düşen tâb gibi

Dil-i pür-hünümü alup kodı mestâne gözi

Ṭâq-ı ebrûsına bir şişe mey-i nâb gibi

Ḳanda kim na'l-i semendüñden eşer bula şehâ

Secde-gâh idine Ca'fer anı mihrâb gibi

216=210

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Rahm iderken ben garîb üftâdeye kâfir daği

Şaçlaruñ niçün şınuk göñlümi tırılmaz şır daği

Ger bu kez cân kıotaram gamdan kıyâmet kıopsa da

Kimseye dil virmeyem ölem dirilem bir daği

Ḳatı göñlinden diriğa daği gitmez inkıbâz

Ġonçaveş açılmaz âh ol hâtır-ı 'âtır daği

Bunca gündür meşk ider nûn-ı hilâli âfitâb
 Olmadı aşuñ mişâlin yazmağa âdir daı

Cevre mi doysun belâ-yı ışka mı şabr eylesün
 N'eylesün miskîn olupdur hâtır-ı fâtır daı

Hecr eřiri olmasun dūřmenlerüm de dōstlar
 Sevgülü yârından ayru dūřmesün kâfir daı

Ca'ferüñ barmaq adar kâğıdla göñlin al ele
 Yaz yañıl hâlüm ayurmaz gözle bir hâtır daı

217=211

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

şabâh oldu getür var ise sâı

şabûh içen giceden hamr-ı bâı

Anuñla muhkem eyle ışk esâsın

Çü fânîdür o bu şâ u revâı

Nigârâ addümi yay itdi gamdan

Muavves aşlaruñuñ iştiyâı

Maķâm-ı dil-keşüñ şevkiyle 'uşşâķ
Gezer her dem Şifâhân u 'İraķı

Ėam-ı ebrüñ ile âhumdan ey döst
Sipihrüñ lâciverdij oldu tākı

Çü her vaşluñ firâķı var şoñında
Niçün yoķ iķtirānuñ iftirâķı

Vişâl olmaz müyesser saña Ca'fer
Oķı her lahza eş'âr-ı firâķı

218=212

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

Gözüñ sihr ile uyhusın apardı

Anunçün nergisüñ beñzi şarardı

Ėazıt hıaıt-ı Ėubârı leblerüñden

Ki ķomaz 'âķıl olan cānda gerdi

Yüzüñ şahn-ı Ėaremdür anda niçün

İder her küşede çeşmüñ neberdi

‘İzāruñ geydügi gül-gün kabāya
 Hattuñ olmuş tırāz-ı lāciverdi

Lebüñden Ca‘fer incinmişdi bulsa
 İki bir dimeyüp fi’l-ḫāl emerdi

219=213

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

Düşdi dil murgı bir duzağa daḫi
 Oldı pervāne bir çerāğa daḫi

Hattuñı gül yüzünde görse idi
 Gelmez idi benefşe bāğa daḫi

Kaşlaruñ ḫasretiyle yay olanı
 Atmağıl oḫ gibi ırağa daḫi

Düşdi bir şāḫ-ı gül gamına yine
 Kandı dil murgı bir budāğa daḫi

Ca‘ferüñ göñlin al ele luḫf it
 Şalma zülfüñ gibi ayāğa daḫi

220=214

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlatün Fe'îlün

Yaraşur dinse saña hüsñ ilinün pâdişehi

Mülk-i gülzâruñ olur gonça çü şâhib-külehi

Lebüñ altında olur noқта 'aceb dilberümün

Lebi üstinde neden düşdi ki hâl-i siyehi

Dil dilerdi şala cānı zekana düşdi özi

'Ākıbet kendü düşer kim kıza gayrı çehi

Cām u sâkıyi taleb eyleme kim görmeye hiç

Kimse bir yirde hilâl ile meh-i çardehi

Şanma Ca'fer görüp âhuñla yaşıñ raḥm ide dōst

Yile hiç aldana mı ola mı şu tekyegehi

221=215

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fe'ülün

Dün 'îd günü kında ki seyr itdi semendi

İsterdi yaşum cūy olup ol serv-i bülendi

Güyâ ki hilâl idi görünürdi şafağdan
 Kanlu yaşum içinde anuñ na'l-i semendi

Şevk-i ruḥ u zülfi ile ol mäh-liḳānuñ
 Dil odlara yanup dütüni göge boyandı

Çözdi saçını taldı cihân şür ile āşüb
 Açdı gözini fitneler uyḥudan uyandı

Bağlar kapuña irmege dil rişte-i ümmid
 Gör himmet-i 'āliyi k'atar 'arşa kemendi

Şırın lebüñe kılduḡcün kendüyi nisbet
 Ağz üşürüben yidiler dil ile ḳandı

Zülfüñ gibi 'ömri geçer āşüfteligile
 Ca'fer ḳuluñuñ ḫāline baḳmazsañ efendi

222=216

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Sāḳi şun şişe-i Şāmı vü zücāc-ı Ḥalebi

İçelüm ol lebi 'unnāb ile mā'ül-inebi

Olmasa gün yüzi üstinde ne tañ zülf-i siyâh
Görmedi bir arada kimsene çün rûz u şebi

Dilerem kim getüre hâtırına gâh gehi
Derd ile böyle hayâl olmağun oldur sebebi

Yaraşur âteş-i hicrân ile yağılsa rakıb
Çünkü Hağ nâr-ı cağım ile yağar Bû Lehebi

Ca'ferâ şabr iderem derdine Eyyüb gibi
N'ola rağm ider ise ben kula Yağyâ Çelebi

223=217

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

Ol dem ki hağ-ı haddün añup eyleyem âhı

Gökde nefesüm jeng ide âyine-i mâhı

Ne mâh durur şüret-i zıbası anuñ kim

Mâhiyyetin idrâk idemez 'ağl kemâhı

Her gice feleklerde görinen degül encüm

Yir yir od urupdur göge 'aşıqlaruñ âhı

Bir ravzadur ol lâle-ruhuñ küyü kim anuñ
 Ƨübâ görünür ehl-i dile şâh-ı giyâhı

Ca'fer ki senüñ aduña dâğ urdı Ƨolına
 Güyâ zer üstine Ƨodı sikke-i şâhı

224=218

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Yüri hey cilve-i Ƨâvus ile cevlân idici

Yüri hey 'işveyile kebki hîrâmân idici

Yüri hey 'âşıkını oğ gibi yabana atup

Ƨaşları yâsına gayrılarını Ƨurbân idici

Gül gibi sencileyin bir iki yüzlü ola mı

Yüri hey yüze gülüp cevri firâvân idici

Nice sevdân ile âvâre gezem müşk gibi

Yüri hey zülfi gibi hâlkı perişân idici

Hasret-i çâh-ı zenehdânuñ ile Ca'ferüñ âh

Yüri hey gözlerine 'âlemi zindân idici

225=219

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir büt-i 'ayyâr imişsin böyle bilmezdim seni

Hey nice mekkâr imişsin böyle bilmezdim seni

Niçe gündür gonça gibi inkıbâzuñ gitmedi

Kıatı göñli dar imişsin böyle bilmezdim seni

Yaralandı hâr-ı cevruñle dil ey cân pâresi

Gülşen-i pür-hâr imişsin böyle bilmezdim seni

Bir güler yüz gösterüp geçdüñ bize nâzûklüğü

Hey ne nâzûk yâr imişsin böyle bilmezdim seni

İtdüñ oransuz cefâlar gelmedüñ inşâfa hiç

Bî-vefâ dildâr imişsin böyle bilmezdim se

Sen gül-i ra'nâyı iki yüzlüdür dirdi rakıjb

Didügince var imişsin böyle bilmezdim seni

Gösterür kıaddüñ revişlerde baña rıv işleri

Serv-i hoş-reftâr imişsin böyle bilmezdim seni

Ca'fere turreñ eliyle yine geçdüñ niçe bend

Baş açuķ tarrâr imişsin böyle bilmezdim seni

226=220

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

Sultān olalı MıŖr-ı dil ü cāna MuŖtafā

RaĖbet ҡomadı Yūsuf-ı Ken'āna MuŖtafā

İŖkuñ 'aceb mi Ŗadr-niŖin olsa Ŗinede

Menzil-geh oldı Ŗine çün imāna MuŖtafā

ÇeŖmüñle ŖoĖbet itmek içün sāyebān ҡurar

Ebrūlaruñ Ėarım-i gülistāna MuŖtafā

Ŗebnemle Ėonça ağzını pür ҡıldı ŖubĖ dem

K'ola nümüne bu leb ü dendāna MuŖtafā

Bū Cehli it gibi depelerdüm ҡapuñda ger

Ŗoñuz yarasa Ka'bede ҡurbāna MuŖtafā

Gül ruĖlaruñ ya oldı Ėayādan 'arağ 'arağ

Ya jāle düŖdi lāle-i nu'māna MuŖtafā

FirĖatde ҡaldı Ca'fere rağm eyle ey perĖ

MaĖŖerde merĖamet ҡılır insāna MuŖtafā

227=221

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gülşen-i cānı hārāb eyledi yār ayrulığı

Ƙoya mı hūsn ü behā bāga bahār ayrulığı

Cānı dil-teng ü gözüm yaşını gül-reng Ƙılır

Bir büt-i gōnca-leb ü lāle-'izār ayrulığı

Veh ki hūn-āb ile her demde Ƙılır naƘş-ı nigār

VaraƘ-ı çehremüzi naƘş-ı nigār ayrulığı

Çekmişem her ne Ƙadar varsa ğam u derd ü belā

Beñzemez hiç birine sevgülü yār ayrulığı

Ca'ferā tursa 'aceb olmaya kūyında raƘīb

Çün gülistāna naşīb olmadı hār ayrulığı

228=222

Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün

Dün gice kim mest olup şōhbetde cānān ağladı

Derd ile yaşlar döküp şem'-i şebistān ağladı

Zülf ü ruhsârın 'arağ-rîz oldı şanmañ döstlar
Ağladuğına anuñ kâfir müselmân ağladı

Yirde gökde qalmadı bu derde tãkat kimsede
Yağasın çãk itdi güller ebr-i nisân ağladı

Mâha qarşu tırdı dağı zâr zâr ağladı ebr
Belki ebri şüret itdi mäh-ı tãbân ağladı

Jãleden pür oldı nergisler bu gamdan güyiyã
Gözleri yaş ile tıoldı bãğ u bostân ağladı

Şanma kim zülfin yüzine tağıdup sepdi gül-ãb
Hãline zülfi anuñ oldı perişân ağladı

Ca'ferã bu hãlete tã meclis olinca tamãm
Acıyup içi sürãđinüñ qadeh qan ağladı

229=223

Mef'ülü Fã'ilätü Mefã'ïlü Fã'ilün

Gülşende şalınurdu dün ol gül budacuğı

Gonça gibi elinde pür olmuş qabacuğı

Mestâne lâle gibi idüp kec külâhını
 Çekmiş şarâb-ı nâbı kızarmış yañacuğı

Bâğı tavâf iderdi nesim-i şabâ gibi
 Başında daği var idi şöhet hevâcuğı

Çıkdum yolına yüz sürüyü şol ümide kim
 Öpüp elini idem aña merhabâcuğı

Ebrûlarını çatdı vu diş kışdı hışm ile
 Ben daği yollayup didüm ol bî-vefâcuğı

Kaşuñ çatup kaçınc ile ha dişledüñ lebüñ
 Câna bir acıg itdüñ unutma buracuğı

Ca'fer kuluñ ölür bu firâk ile çok yaşa
 Sen ey güzellerüñ begi vü pâdişâcuğı

230=224

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ƙanı ol dem kim elümde tolu cāmum var idi

Rüşen itmiş bezmi bir mâh-ı tamāmum var idi

Yir öperdi cür'alar yir yir sürâhîler daği
Gösterürlerdi tevâzu' ihtirâmum var idi

Bir elümde sâ'id-i şimîn birinde zer ayak
Bulmuş idüm her ne kim dünyâda kāmum var idi

Hecre düşdümse ey muğîm-i küy-ı yâr
Bir zamân anda benüm daği mağāmum var idi

Ûör bakma şimdi zilletde görüp bir vaqt idi
İtleri hayli içinde hayli nāmum var idi

Kimse iğdām eylemez yanında adum añmağa
Yoksa ol bed-hūya çok dürlü kelāmum var idi

Bunca yıllık bendesiydüm dimedi bir gün añup
N'oldı şunda Ca'fer adlu bir ğulāmum var idi

231=225

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Sevdiği yāruñ yolına kim ki virmez cānını

La'l-i dilber haqqıçün bulsam içerdüm çanını

Başumı çevgân-ı ğamdan döndürür şanma beni

Döne döne görmişemdür ben belâ meydânını

Ay kusûrın bildi cânâ gün zevâliñ añladı

Gördiler Hâk saña virmiş hûblık devrânını

Şem'-i bezm-ârâ durur hüsniñ delilüm var benüm

Zâhid inkâr eyler ise gösterem bürhânını

Ca'ferâ ğamdan şikâyet eyleme yârânuña

Kişi hoş görmek gerekdür sevgülü mihmânını

232=226

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Benümçün kim ki dir daği bu sevdâdan uşanmaz mı

Güzel kaçın gözin yâruñ göricek ol utanmaz mı

Bu gün her kim ki n'eylerse bulur yarın hep ol kâfir

Beni niçün şalar hecre kıyâmet ola şanmaz mı

Gözi nâz uyhusından hiç uyanmağa meded yok mı

Cihânı tıtdı feryâdum kara bahtum uyanmaz mı

‘Acebdür bir nefes çıkmaz hayâli hayli göñlümden
Semendervâr oda yoksa perîler dağı yanmaz mı

Nigāruñ hüsni devrinde yaşum ған akduğın Ca‘fer
Ta‘accüb itme ırmağlar bahār olsa bulanmaz mı

233=227

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

Devlet müsā‘id oldı gözüm gördi Ağmedi
Buldum sa‘ādet-i ebedi bağt-ı sermedi

Sāđı meh ü sipihr ü şafağdan nümüne ol
Toldur şarāb-ı nāb ile cām-ı zebercedi

Var ışğ hāşıl it ki dü ‘ālemde ol durur
Mağşül müntehi vü temennā-yı mübtedi

Çün gördi hāli dānesin ol serv-i gül-ruđuñ
Dil mürği dām-ı zülfinüñ oldı muğayyedi

Ca‘fer hevā-yı haddüñ ile hāk olup durur
Tañ mı olursa menbiğ-i envār meşhedı

234=228

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

Âlemi rüşen idüp yine neşim-i seheri

Hulle-i sebz ile viridi çemene zîb ü ferî

Çekdi gird-i ruḥ-ı bostâna benefşe yine niḥ

Tâ eşer eylemeye nergisüñ aña nazarı

Tâḳ-ı firûzi-yi şâḩa yine aşdı gül-i zerd

Zînet için ḩarem-i sebzede ḳandîl-i zeri

'İḳd-ı şebnem nazar it menzil-i Pervîn eyler

Mâh-rûlar deheni gibi leb-i goncaları

Güyyâ gonca-ı ter nâme-i ser-beste durur

Gönderüpdür anı bülbüllere gül-berg-i tarî

Dâmen-i pîrehenin sebzede gül Yüsufinuñ

Çâk ider yine Züleyḩâ gibi bâd-ı seherî

Âb içinde görünür 'aks-i benefşe nite kim

Şafḩa-ı 'arız-ı dilberde ola ḩaḩ eşeri

Yâsemen uş der ü dîvâra çıqup yol gözedür
Gele gülzâra diyü pâdişeh-i baħr ü beri

Ca'ferâ pâye-i 'arşa ire 'izzetle başuñ
Ol şehüñ ger saña ser-menzil ola ħâk-i deri

235=229

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şeb mi var kim şem' gibi dide giryân olmadı
Gün mi var kim şine micmer gibi süzân olmadı

Görmedi ħâlin çü ħâlî oldı çeşmüm eşkden
Dâne kıymetlendügi budur ki bārân olmadı

Ķâmeti ħamdan hilâl-i 'idveş olsun dü-tâ
Kim ki gördi sen hilâl-ebrüyı ħurbân olmadı

Göñlümüñ mülkin ħayâl-i dōst ma'mūr eyledi
Her ne yir kim anda sultân oldı vîrân olmadı

Ķüsn meydânında cevlân it diyü çoĝ ağladum
Didi bārân oldı Ca'fer rüz-ı meydân olmadı

236=230

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey dehâni ğonca vü ğışûları sünbül gibi

Ğül yüzüñ yâdına feryâd eylerem bülbül gibi

Zîver için buynuña lâzım degül meftüller

Müşk-i terden 'anberîneñ var çü bu kâkül gibi

Ruğları üstinde zülfi yâr-ı gendüm-günümüñ

Ğirmen-i ğül-berg içinde ğüşe-i sünbül gibi

Resm olup durur ğayâl-i tāk-ı ebrü-yı nigâr

Çeşm-i giryānumda âb üzre yapılmış pül gibi

Rüy-ı zîbâsındaki ol ğâl-i müşkîni anuñ

Bir t̄abağ kâfûr içinde dâne-i fülful gibi

Rüşen oldu ğalka ğülzâr olduğı nâr-ı Ğalîl

Ol ğalîlüñ nâr-ı ruğsârı çün oldu ğül gibi

Çeşm ü dilde Ca'ferâ la'li ğâli dilberüñ

Cism içinde cân gibidür cām içinde mül gibi

237=231

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ol cefâ-pişe bize cevri firāvân eyledi

Müstedâm olsun keremler itdi iŝsân eyledi

Çok nihâl-i şabr dikmiŝdüm dil ü cân bâğına

Eski gül-ruĝlar hevâsı ħâke yeksân eyledi

Gelmedi dünyâya kâm-ı dil ya benden rûzgâr

Anı dilberler dehânı gibi pinhân eyledi

Cân-ı şırındür lebün rûĝ-ı revândur kâmetün

Ol sebebdan aduñı 'ıŝĝ ehli cânân eyledi

Âfitâb iden seni ħüsn âsümânına beni

Zerre gibi ṭalib-i ħürŝid-i tâbân eyledi

Ellerine ĝamzelerden gözlerinün virdi ṭır

Beñzer ol kâfirleri dilber müselmân eyledi

Giceler ümmid-i vaşl u bîm-i hecrün Ca'feri

şem' gibi ĝâĝ giryân ĝâĝ ħandân eyledi

238=232

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gögsin açar şevkden öldürmege cānān beni
 Hoş boğazlar penbeyile gözleñ ol fettān beni

Çomadum kim dest-būs-ı yāra ire sāğaruñ
 Kanına girdüm tutarsa tañ degül ol kan beni

Görmeyeydüm ruhları haṭṭın öleydüm kāşki
 Ne kıara günlere şaqlarmış görüñ devrān beni

Bāda n'itdüm bilmezem k'āheste āheste gelüp
 Zülfiñi taḥriḳ ider kim ide ser-gerdān beni

Ca'ferā ben ḥāk idüm şad dāğ-ı ḥün-ālūd ile
 Lāle-zār itdi bahārı ṭal'at-i cānān beni

239=233

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sākiyā 'id oldı sāğar al ele gerdün gibi
 Kim kıadeh 'işret-fezādur ol leb-i mey-gün gibi

'Aqlını uğrılayup rāzın kışıye söyledür
 Görmedüm 'ālemde bir kimse mey-i gül-gün gibi

Eglenür mihnetde dil hayl-i hayâl-i vaşl ile
Şohbet eyler tağda vahşilerle ol Mecnûn gibi

‘Işk ile Ferhād olaldan çekmege küh-ı gamı
Kāmetümdür Bî-sütûn altında olan nûn gibi

Baht anuñ kim bir mehi der-ber idüp her şeb şabağ
Bisterinden bir güneş baş kaldura gerdûn gibi

Cür‘añı toprağa şalma ‘aşıq-ı sermeste şun
Sifle-perver olma cānā sen de devr-i dūn gibi

Ca‘ferüñ kanın gehi kaşuñ döker gāhi gözüñ
Hüsñ ilinde dōstum kan eylemek kânûn gibi

240=234

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Yā Rab it her rüz rüzü kim görem dîdārını

Ki derūnumdan çıkar mihr-i meh-i ruhsārını

Ben kül oldum yāra ey kâğıd yazan luţ it tozın

Haţtuña hākisterümden kim görem dîdārını

Zerreya hem-ser dirilürmiş dehānuñ vechi yoğ
Bu büyüklenmek ne lâzım bilsene miđdārını

Yād-ı la'lüñ sözlerüme bir ħalāvet virdi kim
Ney-şeker şanur görenler şî'rümüñ ÷omarını

Çekdi mıştar şafĥa-i ruĥsāra zülfüñ kim yaza
Gül yüzüñ mecmū'asına Ca'ferüñ eş'arını

241=235

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Āh kim bir güle-bağmaz yüzüme yār dağı
Şimdi kim raĥm idüp ağlar beni ađyār dağı

Göñlümüz almağıçün gör nice miskīnlik ider
Hey ne çok başludur ol zülf-i siyehkār dağı

Döymeyüp nālişüme tākati tağ olduğıçün
Taş başar bağrına dā'im der ü dıvār dağı

Ey semen-çehre meger mihr-giyāh oldu ĥađıñ
Ki şüküfe gibi baş üzre yerüñ var dağı

‘Uğde vardur daği kalbinde baña saçlarıñuñ
Bu kıara bahtum açılmaz gibi ey yâr daği

Hâli hoş-hâl idügin ruğları devrinde görüp
Tutdı ħaddi etegin ħatı-ı cefâkâr daği

Ca‘ferâ ħüsn ile ger mihr-i cihân-tâb ise de
Sevme her-câyı olan dilberi zinhâr daği

242=236

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Çü kaşuñ ħâcibi oldu şehâ bî-iştibâh egri

Siyeh-rû olsa tañ mıdur ki olur rû-siyâh egri

Hilâli âfitâb üzre eger görmek murâduñsa

Gör ol gün yüzlü mâhı kim geyer zerrin külâh egri

Yüzün yüzüne beñzetmiş kamer ol nağş için ħurşid

Urup bozdı yüzün anuñ ki oldu rûy-ı mâh egri

Ĥabeş sultânıdur ħâlün k’idinmiş zülfüñi maħrem

Revâ mıdur şehâ olmağ nedim-i pâdişâh egri

Ne vaqtin kim göre dilber tırur 'âşık rakı̄b ile
 Kılur ol çeşm-i şehlälar nazar geh tı̄gru gâh egri

Haţuñdur nesh-i hüsne haţ aña her kec-nazar şâhâ
 N'ola tezvı̄re haml itse ki olmuşdur güvâh egri

Tolaşmış zülfüne Ca'fer perı̄şân olma ey dilber
 Aña tı̄grı̄ yolu göster varupdur çünki râh egri

243=237

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Gül ruĥlaruñ üstinde kim var sünbül-i pür-tâb iki
 Müşkın 'ineb âvengidür ey lebleri 'unnâb iki

Hüsni ĥarı̄minden gören eydür ĥam-ı ebruların
 Yâ Rab bu ne mescid durur k'olmuş aña miĥrâb iki

Bâĥ-ı rüĥuñda cem' olup diller tena'um itmege
 Gülzâra tı̄tmış säyebân bu sünbül-i pür-tâb iki

Hüsn ü melâĥatde saña hemtâ bulunmaz bir daĥı
 Zı̄râ degül âfâĥda ĥurşid-i 'âlem-tâb iki

Gülbâr-ı luţf içre gören gül ruĥlaruñla ƣaddüñi
Bir şâĥ-ı nâzük üzre dir bitmiş gül-i şîrâb iki

Ben ĥastayı öldürmege ĥançer çeküpdür gözleri
Yâ Rab bu ne âyîni ki ƣurbân bir ü ƣaşşâb iki

Ol gül-‘izâruñ bu leb ü dendâni mı Ca‘fer yaĥud
Pinhân mıdur bir ĥoĥƣada ‘ıkd-ı dür-i ĥoş-âb iki

244=238

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Gözlerüm uyĥuya varmış ƣâlî‘üm bî-dâr idi
Kim bu gice gördüğüm rü’yâda rüy-ı yâr idi

Gül gibi mülden güşâde-ĥâţır olmuş ol şanem
Luţf ile söyler dili bülbül yüzi gülbâr idi

Türk-i çeşmi üzre ĥırz içün du‘â-yı seyfişeş
Ėamzesi tiğinden ol yâruñ ĥamâ‘il var idi

Nâzük ü rengin edâlarla leţâif söyleyüp
Bezm-i cânda la‘l-i şekker-bârı şîrîn-kâr idi

Söyleyüp sözde dür-efşân olduğınca lebleri
Merdüm-i çeşmüm daği yanınca gevher-bâr idi

Hâtırumdan gitmiş ol söyleşdüğüm sözler dirîğ
Şubha dek gerçi dilümde dün gice tekrâr idi

Tâ ki gördi dilberi rü'yâda Ca'fer h̄vâbdan
Rûz u şeb bîdâr olmağdan ebed bîzâr idi

245=239

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Öldürür âhir belâlarla gam-ı hicrân beni
Kânlar ağla ey kadeh v'ey şem'-i meclis yan beni

Cân olupdur dilberüñ mûy-ı miyânına esîr
Bir kıl ile bağlamışdur gözleñ ol fettân beni

Bağamadum gün yüzine yaş ile tıldı gözüm
Gör ne maħrûm eyledi bu dide-i giryân beni

Şol hevâya kim şabâ ilte ğubârum kûyına
İsterem bir gün öñürdi ħâk ide devrân beni

Var iken mecmû‘-ı ‘âlem deñlü ‘aqlum Ca‘ferâ
İtdi diyâne bahâr-ı ƣal‘at-i cânân beni

246=240

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

Çeşmümdeki hûn-âb degül sen meh ile hey
Gözümde ƣalupdur giceler içdügüm ol mey

Şoĥbetde ƣolayına degül itdügi feryâd
Gel diyü geçen zevĥ ü şafâya çığırur ney

Ėayrından anuñ her ne ki var el yu diyü eşk
Pür-âb ƣılır kûze-i çeşümümi peyâpey

Ağyâr ile gün yoĥ ki gelüp geçmez öñümden
Gör ‘ömr-i ‘azizüm ne belâlarla geçer hey

‘Uşşâĥa kefen hil‘ati olmış şeh-i ‘ışĥuñ
Ca‘fer yürü var ‘âşık iseñ hil‘atüñi gey

247=241

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Kaşuñ gözün hayâli komazlar baña beni

Bulur ne deñlü ben ki kaçarsam belâ beni

N'itdüm ki rûzgâr bürüdetler eyleyüp

Sen nev-bahâr-ı hüsnden itdi cüdâ beni

Hâk olmışam yoluñda velî korkum ol ki bād

Anda komaya ala gide bir yaña beni

Söylersem od yağar dehenümden bulut gibi

Māhum yanarsın odlara söyletme hā beni

Eyler nesim-i zülfüyi çün 'ıtr her dimāğ

Şürîde-hāl iderse 'aceb mi şabā beni

İrmezse kimse vaşluña 'uşşāka āh āh

Maḥşüş ise firākuñ eger baña vā beni

'Aql ile cem' olmaz imiş 'ışk Ca'ferā

Eydür baña ki anı qabül eyle yā beni

248=242

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ben ne hizmetkâr u ne maḥdüm olaydum kâşķı

Gelmiyeydüm 'âleme ma'düm olaydum kâşķı

Buldı çün ḥâkim vücûd olmazsayidüm şım ü zer

Taş u toprak yâ bir avuc kum olaydum kâşķı

Çün nemâ buldum reyâḥından şayılmazsam daḥi

Bir piyâz-ı kem-bahâ yâ şüm olaydum kâşķı

Çünkü cân buldum ḳalaydum bari ḥayvânlıķda da

Bülbül olmazsam ğurâb-ı şüm olaydum kâşķı

Çünkü insân oldum âḥir bârî luḫf-ı ṫab'ı yok

Bir girân-cân merdüm-i mezmüm olaydum kâşķı

Olmadum çün ol daḥi bârî bu şūḥı görmeyüp

'İşķdan bî-behre vü maḥrüm olaydum kâşķı

Bu belâlarla dirilmekden ölüm çok yeg baña

Ca'ferâ bir meyyit-i merḥüm olaydum kâşķı

249=243

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Haṭṭ u ḥâl ü la'lüñe cāndan beni zār eyledi

Ḳudret ıssı Ḥaḳ ki yoḳdan anları var eyledi

Yalıñuzlıḳdan göñülde incinürsin ḥâlüñi

Ben bilürem ben ki ğurbet cānuma kār eyledi

Cennete gitsem revādur bî-su'āl ü bî-cevāb

Kim baña dūzaḳ 'azābın firḳat-i yār eyledi

Çeşm-i mestüñ yādına cām-ı şabūḫı çekmege

Nergis-i maḥmūrı bād-ı şubḫ bîdār eyledi

Ḥvāb içindür giceler ölmek gerek şimden girü

Ca'ferā ğam günlerümi çün şeb-i tār eyledi

250=244

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Ne virdi alıma şāne şaçuña ey büt-i Çiñi

Görüp şürıdeliginden 'aceb eller bu miskini

Benümçün sūretim yāruñ yazuñ naḳḳāşlar şāyed

Bula bir pāre anuñla dil-i dıvāne tesḳini

İreydüm kıadre isterdüm k'olaydı gözlerüm aııvel
Göreydüm bir nazarda bāri tekrār ol nigārını

Felek meh-rūları eyler başıretsüzlere hem-dem
Virür āyineyi köre 'acebdür çarııuñ āyini

Ele la'lıñ ayağ alsañ çemen içre görenler dir
Budadında gül açılmış görüñ bu serv-i şimşini

Yazup sen hüsrev-i hüsnuñ mişālin 'ışk Şāvürü
Aşup dil naıline şaldı belāya cān-ı şirşini

Ne cān kim 'ışkıdan Ca'fer dem urmaz çöpce yok kıadri
Kohusu olmasa almaz kimesne kāha nesrşini

251=245

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Şimdi benden di gönilersem 'aceb olmaz seni

Eylemişdür 'ışk bıgāne yine benden beni

Geldüğüni dimesünler baña 'aıılum gitmesün

Ölmedin gel bir nazar bāri gözüm görsün seni

Ey perî ölmem kolaydur hayra gir bir gel beri
 Çün helâk olur cemâlün gören âdem oğlanı

Yârı alup gitmek ister 'ışka münkirdür rakîb
 Dōstlar cān kaçdına gelmişdür ol dîñ düşmeni

Bu kızıllık kim ufuğda var anı şanmañ şafağ
 Āh-ı 'āşıkdan tutuşmuşdur sipihrüñ dāmeni

Özgedür te'sîr-i sūz-ı 'ışk nāra beñzemez
 'İşkdur bir pādişāh ol bir ışkdur külhanı

Gül yüzüñi görmeyelden gözlerine Ca'ferün
 Hār u hūn āğāstedür bāğ u bahāruñ gülşeni

252=246

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün

Ser-i kūyına ben hāki götür ilt ey şabā bārı
 Gözine girem ağıyāruñ komayam görmeye yārı

Şikeste olduğı yegdür gönül āyînesi gamdan
 Ki ol dem bir niçe yirden görünür dōst dîdārı

Sevâd-ı zülfi olmasa mu'arız nûr-ı hüsne
Şeb âyinin götürürdi cihândan tâb-ı ruhsârı

Gelür yaş yirine her dem gözüme hûn oluben dil
Diler kim göre âl ile bu şefkatsüz sitemkârı

Gözi gibi bileydüm sihr iderdüm kirpügüm süzen
Çıkarmağa seg-i kûyı ayağına batan hârı

Baña şâdj aña kaygu getürür çün şeb-i vuşlat
Gerekmez baña ol şâdj ki gamnâk ide dıldârı

Oñar derde şataşmazdum bu derd alur beni Ca'fer
Anuñ derdinden öldüğüm bileydi ol perî bârı

253=247

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Günde yüz kez görse bilmez ol büt-i ra'nâ beni
N'eylesün bir demde biñ şekle koyar sevdâ beni

Kaatre kaatre göz yaşıdur çehresinde jâleler
Ağlar üstümde biten her nergis-i ra'nâ beni

Bir ara ul olmuşamdur sen g zeller şahına
D d-ı  h id p siy h ey d st ser-t -p  beni

 grene b ri ay l nden vef   y nini
K'oldurur am g nler mde egleyen c n  beni

'Aql u şabr u c n u dilden umduğum bu mıydı kim
V di-yi asretde koyup gitdiler tenh  beni

N z u istiğn dan ayruğ kimse mi g r r g z n
 ld r rse n z ile ol g zleri şehl  beni

aş atar uş olduği şeyd ya c n n ıfıdur
Ca'fer  eyler bu sevd   aıbet şeyd  beni

254=248

Fe'il t n Fe'il t n Fe'il t n Fe'il n

Beni yoğ itdi yaup asret odına c nı
Tiz g nlerde yoğ olsun g rinen hicr nı

G z m uyhudan aılmaz deg l ey n r-ı eşm
M jemi birbirine bağladı bağrum anı

Niçün ağladuğum ol bülbül-i şūrīde bilür
Ki yitürmiş ola bir tāze gül-i ḥandānı

Penbe-i dāğlarum baña yiter pūşış-i ten
N'ideyin pīreheni n'eyleyeyin ḳaftānı

Ca'ferüñ ister iseñ nām u nişānın bilesin
Ĝam beyābānlarınuñ vālih ü sergerdānı

KİTÂ'ÂT

1

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Kim ola yâ Rab ide Hüsrev-i cihângire

Benüm fesânumı şîrîn zebân ile takrîr

Devâm-ı devletine eyleyüp du'â yir öpüp

Diye kim ey şeh-i mihrefser ü siphrserîr

Sen ol şehinşeh-i 'âlîmakâmsın ki bu gün

Sarây-ı kadrüñe kempâyedür siphr-i eşîr

Güher gibi yed-i luţfuñla ey kerem kânı

Hemişe muntazamu'l-hâldür şağîr ü kebîr

Degül kimesne müşevveş zamân-ı 'adlünde

Meger ki hâl-i dil-i Ca'fer-i fakîr-i haķîr

Şikâyetüm katı çokdur zemânedен şâhâ

Ki ben kemîne huşuşında itdi çok taķşîr

Şu cürm için ki 'udül eyledüm tarîķümden

Döne döne feleg-i dün-nevâz ide ta'zîr

Figân bu çarh-ı sitemkâreden ki tesviyesi
Hayâle gelmeyen eşhâşî itdi hep taşdır

Şular ki gerdüme irmezdi yilse yüz biñ yıl
Bulup merâtib anuñ her birisi tutdı yir

Ƙamu müreffehü'l-aḥvâl ü ḥurrem ü dilşâd
Ĝam ile ben gice gündüz belâ vü derde eşir

Nedür 'imâme yirine başumda ĝuşşa-i deyn
Nedür ridâ yirine gerdenümde vâm-ı keşir

Gice şabâḥa deĝin şem' gibi bu ĝamdan
Bir od yanar cigerümde ki yidüğüm beni yir

Olan ḥod oldı mezâ mâ mezâ giden gitdi
Ki böyle yazmış imiş anı Kâtib-i taḫdîr

'Inâyetüñden umaram ki idesin min ba'd
Benüm de ḥâlüme fi'l-cümle iltifât-ı zamîr

Göresin âyine-i rây-ı 'âlem-ârâda
Nedür bu bende ḥuşuşında şüret-i tedbîr

Bu gün ki ma'reke-i 'ilm ü fazl u hilm içre

Benem fazâ'il ile bir dilîr-i 'âlemgîr

Ne fen ola ki benüm anda olmaya behrem

Ne 'ilm ola ki zamîrümde olmaya taşvîr

Eger uşul u fûrû' er kelâm u ger hikmet

Ve ger beyân u ma'ânî hadîş ü yâ tefsîr

Kaşâ'id-i 'Arabî vü resâ'il-i Tâzî

Ki nevk-i kilik-i güher-riżüm eyleye taḥrîr

Dilinde vird idine her birini şâm u seḥer

Dirilse Şâhib ü 'Utbî Ebû Nüvâs u Ḥarîr

Bu deñlü ma'rifet ü fazl u 'ilm ü hikmetle

Sezâ degül ki olam ben ḳapuñda ḥvâr u ḥaḳîr

Revâ midur düm-i ḥar gibi rişte-i emelüm

Ne biş ola vü ne kem ne dirâz ola ne ḳaşîr

Egerçi ḳışsa dirâz u ḳaziye çokdur lîk

Budur ḥulâşa-i güftâr u zübde-i taḳrîr

Ki bendesine müyesser degülse himmet-i şâh
Olup muhâlif-i tedbîr şûret-i takdîr

Yine tarîkûme varmağa eyleyüp himmet
Harâbe gönlümi anuñla eyleyem ta'mîr

'Ukûd-ı şüphelerin ezkiyānuñ idüp hall
Koyam laţîf eşerler niteki hazret-i Mîr

Yazam Şeh adına her fende tâze defterler
Çıka bu gül gibi rengin ma'ânî yılda bir

Yemîn idem ki dağı çıkmayan tarîkûmden
Eger yağarsa bu yolda başuma hançer ü tîr

Hudâ vücûduñı bâkî tuta ki cümle garâz
Cenâb-ı 'âliye 'arz oldı hep kalîl ü keşîr

2

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey ki kilküñ böstân-ı 'âlem-i erzâkda

Cilve-i tævüs ider mürğ-i siyeh-minķardur

Cümbüş itdükçe dem-â-dem naḥl-ı Meryem gibi ol

Vâdi-yi cân içre bir şâḥ-ı ḥalâvet-bârdur

Söylese tûṭî gibi ḥall-i rümûz-ı müşkilât

Nağme-i Dâvûd ider bir şekkerin güftârdur

Sensin ol kim her dem anuñ ḥâk-i pâyı cevheri

Tütüyâyı dîde-i baḥt -ı ūlu'l-ebşârdur

Bir turuncı var saña şunmağičün her gün felek

Çigzünür ḳadrüñ vişâḳın şanki bir cerrârdur

Güyiyâ ebvâb-ı gerdün-irtifâ'ında nücûm

Zînet için vaz' olunmuş nuḳre-gün mismârdur

Gün senüñ ḥayyâtuñ olmuş şa'sa'a sūzen aña

Kūçek ü büzürg ḥuṭṭ-ı tâbiş-i envârdur

Çarḥ-ı aṭlas ḥil'atüñden fazla ḳalmış vaşladur

Rif'atüñ ceybinde gök bir tügme-i zerkârdur

Āsitānuñ kim sa'âdet âşiyânıdur aña

Dil uçup varmaḳ diler şan Ca'fer-i Ṭayyârdur

Serverâ rây-ı cihân-ârâña ‘arz-ı hâl iden
Dâ’i-yi şadıkterin ü ‘abd-i bî-miğdârdur

Zerreperverlik idüp hırşid-i ‘âlemtâbveş
Nice hâlün dirseñüz gayetde şuglüm vardur

Himmetüñde şihhat esbâbı müheyyâdur tamâm
Rûzgâr olup müsâ’id baht u devlet yârdur

Hâk-i dergâhuñ muşavverdür gözüme dâ’imâ
Her nefes dilde du‘â-yı devletüñ tekrârdur

Nâme-i nâmî k’irişdi saqladum cân içre k’ol
Merhem-i dâğ-ı derûn-ı şine-i efgârdur

Nazmınuñ her beyti baħrinde ma‘ânî dürcidür
Neşrinüñ her satrı ‘ıkd-i lü’lü’-i şehvârdur

Hûb ma‘nâlar şeb-i zülf-i sevâd-ı dūdeden
Gösterüp yüz her biri bir şem‘-i mehruhsârdur

Şol elifler kim yazılmış nüşhasında şi‘rūñüñ
Râst serv-i cūybâr-ı gülşen-i eş‘ârdur

Şâhid-i ikbâle andağı hurûf-ı cîm ü nûn

Hoş hilâl ebrûlar ile turre-i tarrârdur

Lâmelifler kim düşüpdür boynını hâsidlerüñ

Uрмаğıçün Zülfikâr-ı Haydar-ı Kerrârdur

Nâgehân ammâ işitdüm k'ol mübârek zâtda

Za'f müstevlî olup hayli tağayyür vardur

Tâb-ı teb te'sîr idüpdür ol vücûd-ı pâke kim

Mebde'-i aḥkâm olupdur mazhar-ı âşârdur

Ḥaḫ budur kim iṭṭilâ'um olalı bu ḥâlete

Nâṭıḳa medḥûş u 'aḳl âşüfte cân bîmârdur

Key perişândur dil olup başına 'âlem siyah

Gözlerine ḥaṭṭ u zülf-i dōst mûr u mârdur

Ḥidmete varmağumuz içâb ider lâḳın felek

'Â'ıḳ-i fâ'ıḳdür aña mâni'-i ḡaddârdur

Var ümidüm kim zünûba oluben keffâret ol

Az zamânda def' ide Ḥaḫ fâ'il-i muḥtârdur

Dâ'imâ mesnednişin olgıl ki her rāyuñ senüñ
 Haqqı bātıldan temiz itmeklede hoş mi'yārdur

Müstedām olsun vücūduñ kim fazā'il naqdine
 Naşş-ı kılki dūr-feşānuñ sikke-i dīnārdur

3

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ruķ'a yazdı kalemüm hālümü añlatmağičün

Bir nazar kılsa n'ola şāhib-i dīvān-ı kerem

Ol ki feyz-i kefidür kılzüm-i zaḥḥār-ı 'atā

Şol ki ḥāk-i deridür çeşme-i ḥayvān-ı kerem

Neyyir-i burc-ı vefā ḥazret-i Paşa ki anuñ

Pertev-i rāyı durur şem'-i şebistān-ı kerem

Bārgāh-ı felek-i 'izzet ü devlet olalı

Gün gibi rūşen olupdur meh-i tābān-ı kerem

Āsitānuñ n'ola bostān-ı 'atā dirlerse

Ḥār u ḥāşākı olupdur gül ü reyḥān-ı kerem

Kevşer-i cūduñ ile bâğ-ı emel huld-ı berin
Şebnem-i luţfuñ ile tâze gülistân-ı kerem

Kımyâ-yı nazaruñ hâki zer-i hâliş ider
Dem durur bir nazâr itseñ baña ey kân-ı kerem

Ėam bucağında revâ mı ben olam ac u şusuz
İrişe kıamulara âb-ı şehâ nân-ı kerem

Gülşen-i bâğ-ı emel tâze vü ter olmağıçün
Ebr-i luţfuñ demidür yağdura bārân-ı kerem

Geçer ekşer günümüz kıllet ile himmet idüñ
Ki 'inâyet ide biz kıulına sulţân-ı kerem

Üstümüzden nazâr-ı şefkatini eksimeyüp
Artura dirliğümüzi şeh-i devrân-ı kerem

Aşlsuz olduğıçün yazusı timarumuzuñ
Niçe sa'y itdük ise çıkmadı ey kân-ı kerem

Meh-i âmâlüm anuñ naķşı hilâl itdi veli
Var ümüdüm ki tamâm ide bu noķşanı kerem

Ola ol nâkısuñ ez'âf-ı muzâ'af bedeli
Şarf ide ğayrılara luţfuñ ile anı kerem

Tâ ki ber vefk-ı el-insân ola ubeydü'l-ihsân
Bende-i halka-be-ġuş eyleye insânı kerem

Ķul olup halkı cihân luţfuña elķabuñ ola
Mâlik-i mülk-i'aţâ şâhib-i dıvân-ı kerem

Ķadrüñe menzil olup ķaşr-ı zerendüd-ı felek
Pâsbânı anuñ iķbâl ola derbânı kerem

4

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

Ey âb-ı ruġ-ı fazl u hüner reşha-i kilküñ

V'ey zât-ı şerifüñ fuзалâ püşt ü penâhı

Her kim ki ķapuñ gibi işigüñde ķodı baş

Tâ zirve-i eflâke irişdürdi külâhı

Anuñ ki 'uķül itmeye mâhıyetin idrâk

Ķün gibi zamıñrüñ anı keşf ide kemâhı

Eyler 'ulemâ gerçi 'ulûm ile mübâhât

Sen zât-ı şerîf ile 'ulûm oldu mübâhî

Ûikmetde işârât-ı şifâbaş kelâmuñ

İrşâd ide şeyhe kemâli ile râhı

Her ne yire kim hall yazasın naş-ı hurûfi

Dînâr-ı ma'ânîye ola sikke-i şâhî

Te'lifüni yazmağa 'Utârid yed-i taqdir

Kilk itdi şehâbı vu devât eyledi mâhı

Ol hidmet içündür seb-i târik dem-â-dem

Pür eyledügi şişe-i eflâke siyâhı

Ben hâke eger terbiyet ide dem-i luţfuñ

Ûübâ ola az günde biten şâh-ı giyâhı

Ûavl ile kaçan şerh ola ihlâş-ı derûnum

K'olmaz mütenâhîle beyân nâmütenâhî

Sâl ü meh-i 'ömrüñ ola bî-ğadd ü nihâyet

Envâ' 'adedince ki bulmaya tenâhî

5

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey Şeh-i 'âlem-penâh u Husrev-i iqlîm-bağş
Mağsim-i erzâk olupdur haţţ-ı fermānuñ senüñ

Qısmeti mîzânına halk-ı cihānuñ ser-be-ser
Keffe olmuşdur kef-i şîm ü zer-efşānuñ senüñ

Geldi Mirriğ üstine hañçer çeküp kaşşābvār
Berre-i çarhı diler kim ide qurbānuñ senüñ

Dā'imā dînār-ı amāline halk-ı 'ālemüñ
Sikke-i şāhî düşüpdür naqş-ı 'unvānuñ senüñ

Şubha dek şişe-i çarha siyahı taldurur
Yazmağa in'āmuñı küttāb-ı dîvānuñ senüñ

Hār-ı cevr-i devr elinden gonçaveş dil teng iken
Gül gibi açdı nesîm-i cūd u ihsānuñ senüñ

Şekker-i şükr ile gerçi olmuşam şîrîn-zebān
'Aczümi izhār ider luţf-ı firāvānuñ senüñ

Ben nice idem edā mersüm-ı şükri çün baña
Her dem irür ni'met-i bî-ğadd ü pâyānuñ senüñ

Devlet ile müstedâm olup vücûduñ tâ ebed
Muğtenem olsun 'aţân ile şenâ-ıhvânuñ senüñ

6

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Fe'ülün

Sen ol mehsin kitâb-ı tal'atuñla
Ümîdüm kevkebin raşşân idersin

Hemîşe hvân-ı luţfuñ sofrasında
Dü kırş-ı mâh u mihri nân idersin

Dün ü gün pertev-i hüsnüñle çarhuñ
Hilâlini meh-i tâbân idersin

Yed-i mi'mâr-ı luţfuñla cihânda
Göñül mülkini âbâdan idersin

Egerçi luţf idüp her dem hayâlüñ
Bu göñül tahtına sulţân idersin

Velî bir dem kıdem rencide kılsañ
Kuluñı bende-i ihsân idersin

Ġamuñla ġonça teng iken dil
Açup anı ġül-i ġandân idersin

7

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey tabîb-i cân ġapuñ dârü's-şifâsından irür
Ġünde her derd ehline şâfî devâlar bî-ġesâb

'Aġla şordum ġâk-i pâyuñ cevheri ġâşiyetin
Sürme-i a'yân-ı devletdür diyü virdi cevâb

Çeşmümün ġâlin şorarsañ aşmışamdur rûz u şeb
Dilberün sevdâ-yı zülfüñden aña miskîn niġâb

Ṭañ mı dîdâruñdan olursa baña mâni' remed
Olıcaġ peydâ şafaġ lâbüd ġörinmez âfitâb

Yüz sürerdüm ġidmete varup cenâbuñdan velî
Çeşm-i bed dür olsa ger v'allâhü a'lem bi's-şavâb

8

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nâme-i meymün k'irişdi cāna heykel eyleyüp

Qıldı her Һarfin Һarif-i dil anuñ vird-i zebān

Ğonçaveş serbeste iken çü açıldı gül gibi

Lāle-fām itdi yaşumdan anı çeşm-i Һün-feşān

Oqumağa dil uzatdum çünki süsenvār anı

Gördüm izhār-ı ma'arifle Һolı bir gülsitān

Gülbün-i elfāzdan dirdükçe ma'nā güllerin

'Andeljb-i dil şenālar itdi bā-'azbü'l-lisān

Çün irişdi nâme-i maqşūd bervefķ-i merām

Oldı Ca'fer kāmıyāb u kāmıbn ü kāmırān

Tā ki dıvān-hāne-i çarҺa 'Utāriddür debır

Nāmuñ olsun nâme-i iķbāl u devletde nişān

9

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ey ki her laҺza luţf ile keremüñ

İrişür cümle Һāşa vu 'āmā

Vaşfuñuñ biñde biri zıkr olmaz
Şad hezārān yazılsa ger nāme

Luţfuñuzdan ümîdüm oldur kim
Buyurasuz var ise Şeh-nāme

Görevüz tā ki ħvāce Firdevsî
Nice dāne döküpdür ol dāma

Dāmdur lafz u dānedür ma'nā
Ki düzüpdür tabî'at-ı ħāme

10

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ülün

Eyā ey şāhib-i telĥiş ü teşĥiş
Tapuñdur var ise 'aql -ı muşahĥaş

Du'ādan soñra 'ālî cenāba
Budur ma'rüz-ı devlet-ĥvāh-ı aĥlaş

Ki ġāyet luţfdur iĥsān olursa
Eger şerĥ-i işārāt-ı Mulaĥĥaş